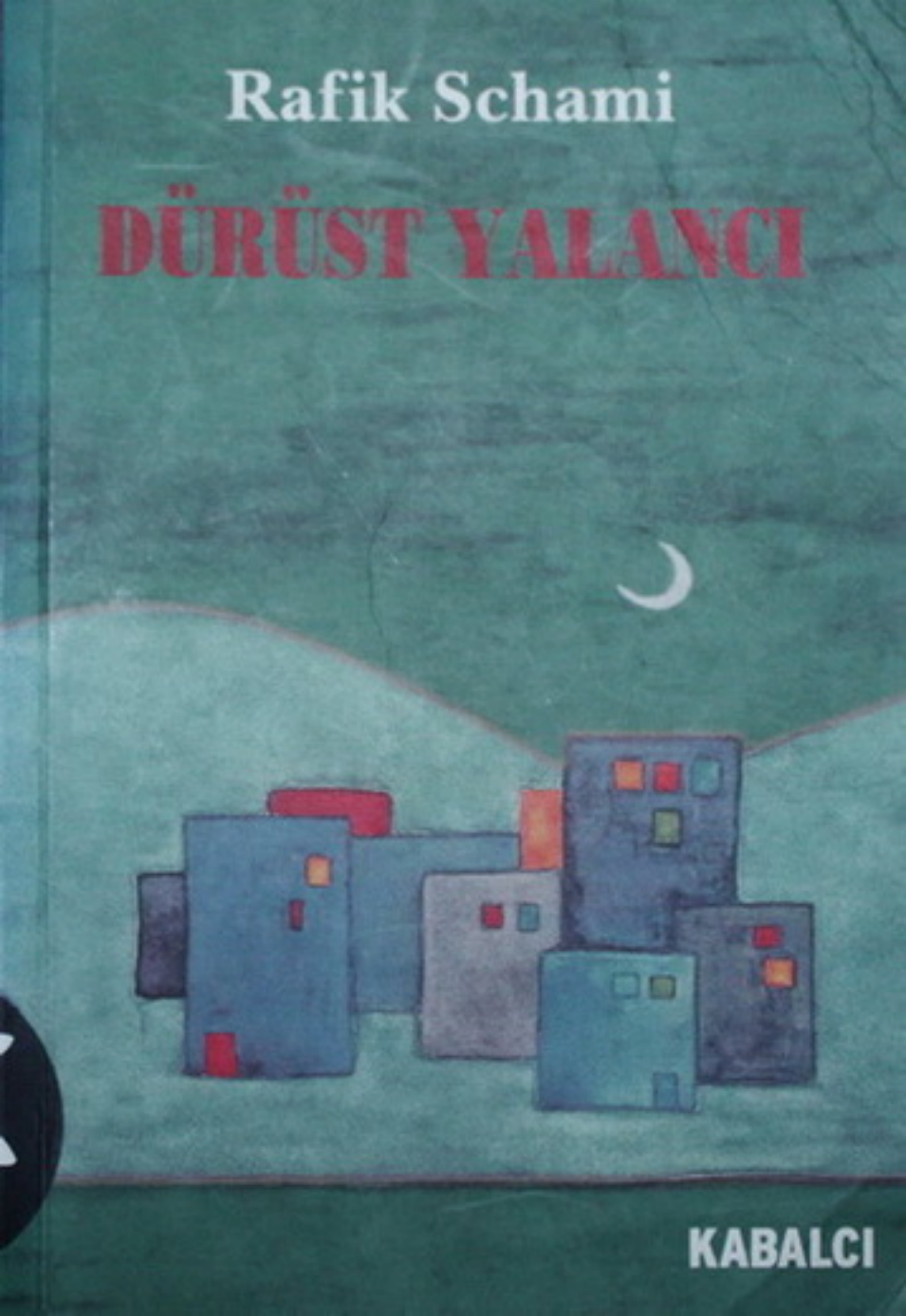
Rafik Schami

DÜRÜST YALANCI

KABALCI

DÜRÜST YALANCI

RAFIK ŞCHAMI

Rafik Schami 1946 yılında Şam'da doğdu. 1966'dan 1969'a kadar bu şehrin eski yörelerinden birinde çıkan bir duvar gazetesinin yazarlığını ve yayımcılığını üstlendi. 1965'ten sonra yeni masallar yazmaya başladı. 1971'de Almanya'ya yerleşen Schami orada kimyager oldu ve sanayi sektörüne geçti. 1982'den itibaren yazar olarak çalışmaya başladı. Kitapları, Almanya, Avusturya, İngiltere ve başka pek çok ülkede art arda ödüller kazandı. Son olarak *Dürüst Yalancı* adlı romanıyla 1994 Hermann Hesse ödülünü aldı. Yazarın *Gece Masalcısı*, *Gece ile Sabah Arasında Yolculuk*, *Sineksağan* ve *Malula'dan Masallar* adlı romanları yayınevimizce yayımlanmıştır.

Kabalcı Yayınevi: 147
Edebiyat Dizisi: 17

Der ehrliche Lügner © Beltz Verlag, Weinheim und Basel, Programm Beltz & Gelberg Weinheim, 1992/1996 (Onk)
Dürüst Yalancı © Kabalcı Yayınevi, İstanbul 1999

Yayıma Hazırlayan: Artuğ Sütgöl
Kapak Düzeni: Serdar Bal

Birinci Basım: Kasım 1999
Baskı: Yaylacık Matbaası
Mücellit: Yedigün Mücellithanesi

KABALCI YAYINEVİ
Himaye-i Etfal Sok. 8B Cağaloğlu 34410 İSTANBUL
Tel: (0212) 526 85 86 Faks: (0212) 513 63 05
kabalciy@mailcity.com

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
Cataloging-in-Publication Data (CIP)
Schami, Rafik
Dürüst Yalancı
Binbir Yalan Romanı
ISBN 975-8240-16-6

Rafik Schami

DÜRÜST YALANCI

Binbir Yalan Romanı

Türkçesi: Yeşim Tükel

KABALCI YAYINEVİ

Root Leeb'e,

tüm tehlikeleri göze alarak benimle birlikte

düşsel hayvanlar ülkesini keşfettiği için

İÇİNDEKİLER

VARIŞ YA DA HER ŞEYİN BAŞLANGICI 7
KAPAN YA DA UZUN SÜREN BİR AŞKIN TEHLİKELERİ 15
MALA YA DA ŞANS BAŞKA TÜRLÜ NASIL İFADE EDİLİR 22
MAHALLE YA DA BİR İNSAN YANLIŞ TANINIRSA NE OLUR 33
TİMSAH YA DA NASIL OLUR DA İNSANI KİMİ ZAMAN YALNIZCA KALIN DERİSİ KURTARIR 40
ÇOCUKLUK YA DA BİR EBE ÖLÜME NASIL MEYDAN OKUR 48
ONÜÇÜNCÜ YUSUF YA DA BATIL İNANÇ ATEŞLE NASIL İNANCA DÖNÜŞÜR 53
YİNE MALA YA DA İNSAN YALAN SÖYLEYEREK NASIL DOĞRU BİR İŞ YAPAR 65
BÜYÜKANNE YA DA DİŞİ BİR KAPLAN NASIL UZUN SÜRE GRİ BİR FARE ZANNEDİLDİ 73
DİŞİ KAPLAN YA DA BİR YALAN NASIL GERÇEK GİBİ OLUR 87
ÜRKMEK YA DA ÜRKEĞİN BİRİ NASIL HAYDUT OLUR 94
TAVŞANSAMUR YA DA YARI GERÇEK NASIL İKİ KAT YALAN OLUR 102
MUCİT YA DA KONUŞAN TAHTA PARÇASI NASILDOĞRU ZAMANDA SUSAR 111
MAYMUN YA DA BİR YOLCULUKTA TUHAF NE OLUR 123
SOKAK BÜYÜCÜSÜ YA DA KÜÇÜK BİR KURNAZLIK KABALIĞI NASIL YENER 138
ŞAMİL YA DA CENNETE YOLCULUK 145
SEHER YA DA DOĞRU SÖZÜN AĞIRLIĞI ÜZERİNE 152
HİNT FAKİRİ YA DA İNSAN NİÇİN HER ŞEYİ YUTMAMALI 158
SİNEK YA DA İNSAN YELLENEREK NASIL PARA KAZANIR 164
PAPAĞAN YA DA KENDİ SÖZÜNÜ SÖYLEME İSTEĞİ 174
KÖPEK YA DA TOPLUM NEDEN DİLENCİSİZ OLMAZ 184
KEDİ YA DA İNSAN NEDEN İNATLA KARPUZUN İYİSİNİ YEMEK İSTER 194
FARİS YA DA İNSAN HER ŞEYİ NASIL ABARTIR 202
KEÇİ YA DA ZAMAN NASIL DEĞİŞİR 212
EŞEK YA DA TARZANE MORGANA'YI NEDEN TERK ETTİ 216

KIŞININ BENZERI YA DA AYNADAKI GÖRÜNTÜ NEDEN ORIJINALINE HIÇ BENZEMEZ 224
MONA YA DA INSAN KENDI LABIRENTINDE NASIL KAYBOLUR 232
KURT YA DA KOYUNLARIN IKIYÜZLÜLÜĞÜ 239
HAVAI FIŞEK YA DA CAN SIKICI SEYIRCILER NASIL EVE GÖNDERILIR 244
KORKAK YA DA ÖRNEK OLMANIN GÜÇLÜĞÜ ÜZERINE 261
BURUNDANKULAK YA DA INSAN NIÇIN HER ZAMAN DINLEMEMELI 274
FIL YA DA KORKUNÇ HAFIZA ÜZERINE 285
TUNK YA DA MERAKLI BIR HORTUM HER ŞEYI NASIL KARIŞTIRIR 293
YINE MALA YA DA INSAN NASIL HEP MUTLU YAŞAR 304
GÜLDÜREN BOYNUZ YA DA BIR PALYAÇOYU KIM NEŞELENDIREBILIR? 312
NISAN YA DA BIR KAFA SAHIBINI NASIL DEĞIŞTIRIR 327
SEMPERPRO YA DA INSAN NASIL ARTIK HIÇBIR ŞEYE GÜVENEMEZ 342
ILYAS YA DA TERBIYESIZLER ZAMAN ZAMAN NASIL BAYILIR 353
BUKALEMUN YA DA KAĞITLAR NASIL DOĞRU ZAMANDA DEĞIŞTIRILIR 363
GÖLGESINDEN KORKAN KERTENKELE YA DA DENIZIN BUZLARI NASIL GÖZYAŞI OLUR 373
SIRTTATAŞINAN YA DA YÜK OLAN MISAFIR 383
PELIKAN YA DA ALÇAK OLAN NASIL YÜKSELIR 391
KARGA YA DA GÜVERCINLERIN GIZLENMESI ÜZERINE 395
SUDANINLEYEN YA DA BIRI NASIL GEREKSIZ ILTIFAT DUYMAK IÇIN UĞRAŞIR 401
SALYANGOZ YA DA SONUNCU OLMA UĞRAŞI 409
AYRILIŞ YA DA YINE HER ŞEYIN BAŞLANGICI 415

VARIŞ YA DA HER ŞEYİN BAŞLANGICI

Adım Sadık, ama bu bile kesin değil. Çünkü ağzımdan çıkan ilk kelime bile yalandı. O zamanlar altı aylık bile değildim. Bir gün babam işten eve geldi ve benimle hiç ilgilenmedi. Çok sinirlenmiştim. Saatler sonra yanıma gelerek bana doğru eğildi. Gözlerimi kapatıp geleceğim üzerine düşünmeye başladım. Babam bunu hiç fark etmedi ve yüksek sesle bana hâlâ yaşayıp yaşamadığımı sordu. Kızgınlıktan kuduruyordum ve babamın dünyada en çok nefret ettiği şeyin annemle karıştırılması olduğunu bildiğim için, kollarımı ona doğru uzatarak, "Anne," dedim. Bu benim ilk yalanımdı ve etkili oldu.

Babam öfkeyle, "Senin bu oğlundan hiçbir şey olmaz," dedi anneme. Çok yanılıyordu. Uzun hayatım boyunca çok şey yaşayıp gördüm, ün kazandım, bilgi sahibi oldum, sefalet ve acı çektim. Ve eğer Azrail bir daha gelir, bana hazır olup olmadığımı sorarsa, bu sefer ona daha öncekinden farklı olarak "Evet," diyeceğim, çünkü bu dünyadaki bir kereye mahsus olan yaşamım boyunca on insana yetecek kadar dopdolu yaşadım. Ama öykümü anlatmadan ölmeyeceğimi de kesinlikle biliyorum. Ve öyküm birkaç gün içinde Mala'yı tekrar gördükten sonra sona erecek.

Artık çok yaşlandım, ama ne kadar yaşlanmış olduğumu bilmiyorum. Aslında bilmek de istemiyorum. Günlerin ve yılların şartlarına göre yaşlanıyor veya gençleşiyorum.

Ve yaşamım boyunca başımdan yeterince mucizevi olay geçtiğini sık sık söylesem de, hayat bana en mucizevi olayların henüz yaşanmamış olduğunu hep yeniden öğretiyor.

Bir hafta önce Hindistan'dan bir sirkin şehrimize geldiğini öğrendim. Eski anılarım yeniden canlandı ve gidip bu sirki ziyaret etmeye karar verdim, ama sağ gözümün ameliyatı için yapılması gereken tetkikler yüzünden üç gün beklemem gerekti. Ancak iki gün önce sirke

gidebildim ve oraya vardığımda biletlerin hepsinin satılmış olduğunu öğrenince çok sinirlendim. Uzun bir pazarlıktan sonra, en arkadaki sırada oldukça rahatsız bir yer bulabildim.

Sirk kötü değildi. Vahşi hayvanların gösterisi biraz fazla hızlı olsa da, atların gösterisi soylu atların tüm numaralarını sergilediği bir düş kadar keyifliydi, tüm Arabistan'da olduğu gibi, oradaki seyircilerin de hepsi at tutkunuydu. Gösteriyi büyük bir coşkuyla bol bol alkışladılar.

Bir anda sanki damarlarımdaki kan donmuştu. İp cambazını gördüğüm o ilk anda, onun Mala'dan başkası olmadığına yemin edebilirdim. Ama daha sonra şüpheye düştüm ve emin olmamaya başladım.

Ama hayır, bu kesinlikle oydu; ipin üzerinde attığı her adımda bundan daha da emin oluyordum üstelik. Yok yok, bu kesinlikle oydu. Mala'yı bir başkasıyla karıştırmam mümkün değildi. Hem nasıl karıştırabilirdim ki? Bir zamanlar onu çılgınlar gibi sevmiştim. Ama o benden on yaş daha büyüktü, oysa ipin üzerindeki bu bayan çok gençti, en fazla ellibeş yaşındaydı. Ama kim bilebilir ki, bazı insanlar vardır, zamana kafa tutar ve belirli bir yaştan sonra artık yaşlanmazlar. Yoksa Mala o zamanlar yaşı hakkında yalan mı söylemişti?

Bu bayan artist gösterisini yaparken bir ceylan kadar zarif ve ustalıklı hareket ediyor, ipin üzerindeki korkusunu gülümseyerek yeniyordu – tıpkı kırk sene önce olduğu gibi. Bu oydu. Hiç kimse böyle Mala gibi yürüyemezdi. İp üzerinde geriye doğru takla attığı o eski numarası da, yine eskiden olduğu gibi çok büyük alkış aldı, öyle ki alkışlar bitmek bilmiyordu.

İpten aşağıya indiğinde eğilerek seyircileri selamladı, seyircilere doğru bakarken yüzü ışıl ışıl parlıyordu. Bir an için beni gördüğünü ve bana gülümsediğini sandım, ama yine de o kadar emin değildim. Peki ya boynundaki o büyük ben neredeydi? Mala'nın kelebek şeklinde bir beni vardı ve bana bu kelebeğin kendisini üç kez ipten düşmek-

ten kurtardığını söylemişti. Buna çok gülmüştük ve ben kelebeği öpmüş, ondan Mala'ya daha çok dikkat etmesini istemiştim.

Belki de benini aldırmıştı ya da ben görememiştim. Doğru ya, gözlerimin çok iyi gördüğünü söyleyemem artık. Zaten ameliyattan önce özellikle sağ gözümle hiç göremiyordum.

Ona sormam gerekirdi, ama gazeteciler etrafını sarmıştı. Ben aslında tüm yaşamım boyunca hep çekingen bir insan oldum. Bütün gece onun Mala olup olmadığı düşünüp durdum. Belki de bunca yıl sonra benim için Morgana'ya geri dönmüştü. Bunları düşünürken kendime çok kızdım. Ertesi gün sirke gitmeye ve o artiste ismini sormaya karar verdim.

Bu arada onun Mala olduğundan kesinlikle emin oldum, ama dün panayır alanına vardığımda sirk ortadan kaybolmuştu. Alanın bekçilerinden biri beni sakinleştirdi ve sirkin Hindistan'a dönmeden önce kuzeydeki Tania ve Palope şehirlerine uğrayacağını söyledi.

Elimde olsa elbette hemen oraya gitmek istedim, ama öğleden sonra ameliyat olmam gerekiyordu.

İşte böyle, bugün vizite sırasında doktorla konuştum. Ameliyatın çok başarılı geçtiğini ve üç gün içine içinde herhangi bir sorun çıkmazsa, salı günü bile hastaneden ayrılabileceğini söyledi. Ondan sonra beni hiçbir şey tutamaz zaten. Mala'yı görmek zorundayım. Tania'da ya da Palope'de veya en kötü ihtimalle Hindistan yolu üzerinde onu yakalayacağım; panayır bekçisi de sirkin yalnızca Tania'da bile bir hafta kalacağını, dolayısıyla milyonlarca insanın yaşadığı Palope'den hiçbir sirkin bir haftadan önce ayrılmayacağını söyledi zaten.

O kesinlikle Mala'ydı. Mala'yı ve Hindistan'dan gelen o sirki nasıl unutabilirdim ki?

Her şey kırk yıl geride kaldığı halde bugün bile tüm ayrıntıları hatırlayabiliyorum. Burada ve yurtdışında çıkan birçok gazetede haftalar boyunca Mala, sirk ve benim hakkımda yazılar yayımlanmıştı.

Hatta benim fotoğrafım gazetelerde dönemin devlet başkanı Hadahek'ten bile daha sık yer alıyordu.

Mala ile nasıl karşılaştığım ve basının beni neden bu kadar ilginç bulduğununsa, tüm sadeliğiyle anlatmaya çalışsam bile çok abartılı olduğu düşünülebilecek uzun bir öyküsü vardır.

Hâlâ anımsıyorum, Hint Sirki başkentimiz Morgana'ya geldiğinde mayıs ayının ilk günleriydi. Sirk çalışanları tüm hayvanlarıyla birlikte şehre geldiğinde açlıktan neredeyse bayılacak haldeydi. Morganalılar renkli sirk karavanının taşınmasını meraktan çok, acıma duygusuyla izlediler. Sirkin yanlış zamanda geldiğini biliyorlardı.

Bundan kısa bir süre önce, nisan ayında İsviçre'den gelen Bein Sirki üç ay süren başarılı turnesinin ardından tüm ülkeyi dolaşmıştı. İsviçreliler birçok egzotik ve iyi yetiştirilmiş hayvanla gösteriler yapmıştı. Sirkin o inanılmaz cesur akrobatları ve parlak elbiseler içinde muhteşem görünen güzel artistleri insanların kalplerini daha ilk günden fethetmişti. Renklerin, ışığın ve hareketlerin büyüsü! Ama bu büyü, aşkların bir anda bitmesi gibi sona ermişti. Yani her şey çok hızlı gelişmiş, veda gösterisinin tüm biletleri satılmıştı.

Artistlerin ve hayvanların Morgana'daki bu son gösterisi seyircilerin hafızalarından sonsuza dek silinmeyecek. Hokkabaz Libano Connectio'nun gösterisi sırasında seyirciler şaşkınlıktan neredeyse küçük dillerini yutacaktı. Kovalar dolusu eski pis kağıt paraları ve paslı madeni paraları yutuyor, bir şişenin içindeki mavi renkli büyülü bir sıvıdan esaslı bir yudum alıyor, sonra da ağzından gıcır gıcır kağıt ve pırıl pırıl madeni paralar dökülüyordu. Hatta –afişlerdekini saymazsak– güldüğü pek görülmeyen eski devlet başkanı Hadahek bile bu gösteride gülmekten kırılmış, coşkuyla alkışlamış ve hokkabazın tekrar sahneye çıkmasını istemişti.

Ama şimdi Hindistan'dan gelen sirke geri dönelim. Sirk polisler eşliğinde, İsviçre'den nisan ayında gelen sirkin nehir kenarındaki

yemyeşil çimenlerine rengârenk çadırlarını açtığı zenginlerin mahallesindeki panayır alanına değil de, şehrimizin doğu kapısında yer alan, fakirlerin yaşadığı bölgenin yakınlarındaki kuru ve tozlu alana geldi.

Renkli karavanlar, filler, develer ve yabancı ülkelerden getirilmiş sığırlar, atlar ve eşekler eski şehrin dar sokaklarından bir kervan gibi geçiyordu. Konvoy şehrin doğu kapısının yakınlarındaki büyük alana vardığında, orada yardıma hazır bir sürü çocuk bekliyordu.

Sirk yöneticisi polislerle vedalaştı ve her birine ikişer davetiye verdi. İçlerinden biri daha fazla davetiye istiyordu ve yarım yamalak İngilizcesiyle, "Ben, oniki çocuk, hepsi seyretmek sirk!" dedi kekeleyerek. Sirk yöneticisi de kibarca gülümseyip, "Benimkiler de sirki seviyor, bu nedenle yalnızca iki tane verebiliyorum," diye karşılık verdi.

Sirk yöneticisi ilk iş olarak alanda bir daire çizip etrafı dolaştı ve her yeri iyice inceledi. Bazı meraklılar toplanmış, arkasından onu izliyordu, ama sanki bu ufak tefek sirk yöneticisinin çevresinde görünmez bir duvar varmış gibi belirli bir mesafeden öteye geçmiyorlardı.

Sirk yöneticisi kırk yaşlarındaydı ve dikkat çekecek kadar hafif bir yürüyüşü vardı; ayakları sanki yalnızca arada sırada yere değiyordu. Hareketleri dikkatle yapılan teknik ölçümlerden çok, dinsel bir seremoniyi andırıyordu. Belli bir noktada demir bir çubuğu yere sapladı. Burası sadece ana çadırın değil, aynı zamanda tüm sirkin merkezi olacaktı.

Artistler çadır direklerini dikmeye başladıktan yarım saat sonra seyirciler onlara büyük bir sempati duymuş ve birlikte işe koyulmuşlardı. Bazı Hintliler Arapça birkaç nezaket cümlesi biliyor ve neredeyse hepsi İngilizce konuşabiliyordu, ancak ne yazık ki Araplar İngilizce bilmiyordu. Ama çok geçmeden nasıl anlaşabildiklerini fark ettim. Suskun kalarak birbirlerine daha da yakınlaşıyorlardı.

Karavanlar, kamyonlar ve hayvan kafeslerinin taşındığı araçlar hemen koruyucu bir dış duvar oluşturdu. Çocuklar kovalarıyla hayvanların su içtiği yalağa su taşıdı. Seyirciler susuz bir devenin ne kadar çok su içebildiğini gördüğünde şaşkınlığa uğramıştı. Ve evde kendilerinden bir bardak su istendiğinde türlü bahaneler uyduran mahallemizin çocukları, şimdi kendi istekleriyle hayvanlara su vermek için ağzına kadar dolu kovalarla oflaya puflaya koşturup duruyordu.

Sirk sanki sihirli bir değnek dokunmuşçasına kuruluverdi ve ben, ortalıkta öylesine dolaşıyormuş gibi görünen bu insanların sürekli bir aşağı bir yukarı koşuşturmaları arasında ne kadar planlı ve düzenli hareket ettiklerini fark ettim. Attıkları hiçbir adım veya yaptıkları hiçbir el hareketi gereksiz değildi. Sirk elemanlarının çalışmalarına engel olan çocuk ve yetişkinler de sert bir biçimde oradan uzaklaştırılmaktaydılar.

Morganalılar, sıra ve koltuklar da dahil olmak üzere tüm sirkin kuruluşunda bir tek çiviye bile ihtiyaç duyulmamasına hayret ettiler. Kocaman çadırı, yere çakılmasına gerek kalmayan direkler tutuyordu. Direklerin yerleştirilmesi ve o ağır, mavi çadır bezinin yukarı çekilmesi nasıl da bir maharet işiydi! Sirk yöneticisi çalışmaları kontrol ediyor ve sakince art arda talimatlar veriyordu. Altı saatten daha kısa bir süre içinde tüm koltuk ve şık localar da dahil olmak üzere sirkin kurulması tamamlanmıştı. Ve nihayet Hindistan ve Morgana bayrakları çadırın tepesinde dalgalanmaya başladığında, sirk yöneticisi rahat bir soluk aldı.

Aynı gün su ve elektrik tesisatı için gerekli bağlantılar da yapıldı. Bazı Morganalılar Hintliler için işlerin bu kadar çabuk halledilmesini imrenerek izliyordu. Bir öğretmen güzel bir İngilizceyle sirk yöneticisine, "Yabancı olduğunuz için şükredin. Eğer Morganalı olsaydınız su için bir, elektrik içinse en az iki ay beklemeniz gerekirdi," dedi. Sirk yöneticisi de gülümseyerek şöyle yanıtladı: "Hindistan'da da du-

rum farklı değildir." Onun bu sözleri herkese yayıldı, hepsi gülmeye başladı ve sirk yöneticisinin 'adının Amal olduğunu öğrendiklerinde de bazıları çoşkuyla, "Biz de senin eksikliğini duyuyorduk gerçekten. Hoş geldin!" diye bağırdı. Nezaketinden dolayı İngilizce öğretmeni bu cümleyi olduğu gibi çevirmedi; insanlar aslında kendilerinde umudun eksik olduğunu anlatmak istemişlerdi, çünkü Arapçada Amal, umut anlamına gelir.

Sirk yöneticisi yaşlı bir Morganyalıya, "Talaşa ihtiyacımız var," dedi. İngilizce öğretmeni bir anda kalabalık içinde kaybolmuştu ve yaşlı adam da hiçbir şey anlamamış gibi görünüyordu. Bunun üzerine sirk yöneticisi Amal neye ihtiyacı olduğunu bir tahta parçası ve bir çubuk yardımıyla, tüm dillerde anlaşılabilirliği denenmiş ve kanıtlanmış olan pandomim hareketleriyle anlattı ve orada toplananlar arasında hemen bir uğultu yayıldı. Yanımda duran birkaç yaşlı kadın, "Talaş mı istiyor? Bundan daha kolay ne var! Ama neden talaş? Filler talaş yer çünkü, yok yok, sığırlar yer," diyerek fikirler yürütürken, sirk yöneticisinin talaşa atların çalıştırılacağı alan olan manej için ihtiyacı olduğu anlaşıldı.

Bizim mahalledeki yaklaşık yirmi marangoz, oyma ve kakmacıda talaş bulunurdu. Gençler talaş dolu bir sürü çuvalla birlikte yıldırım hızıyla geri döndüler, ançak sirk yöneticisi daha fazla, çuvallar üst üste yığıldığında kocaman bir tepe oluşturacak kadar çok talaş istiyordu.

Bu arada artistler sirk sahnesinin zemini için balçık hazırlamıştı. Bu, hayvanların artistik numaralarını yaparken nallarının kaymasına engel olur. Mahallemizin çocukları balçığın üzerinde çıplak ayaklarıyla tepinebileceklerini öğrendiğinde sevinçten havalara uçtular. Hatta iki yaşlı kadın da çocukların arasına karıştı ve nemli balçık üzerinde dans ederek neşeli kahkahalar attılar.

Son olarak da sirk elemanlarının pist dedikleri alanın çevresine,

daire oluşturacak şekilde engeller yerleştirildi.

O gün Mala ile ilk kez karşılaştım. Balçık karıştırılırken su bir anda kesilmişti ve duvarcı benden, gidip bunun sebebini öğrenmemi istedi. Ben de hortumu takip ederek gişe karavanına vardım ve orada Mala'yı gördüm. Çok zarif görünüyordu. Karavanı itmeye çalışıyordu, çünkü bir manevra sırasında karavanın tekerlekleri hortuma dolanmıştı. Ona yardım ettim ve sonunda hortumu tekerleklerden çözmeyi başardık. Sonra bir süre öylece kalakaldık, birbirimize baktık, utarak gülümsedik ve ayrılıncaya kadar neredeyse on kez, "Teşekkür ederim!" – "Oh, lütfen, bir şey değil!" diye tekrarladık.

Sirkin kurulması tamamlandığında hava henüz kararmamıştı. Sirk çalışanları ellerini yüzlerini yıkayıp, karavanlarının önünde hak ettikleri akşam yemeklerini yerlerken, biz de yardımlarımıza karşılık olarak sirk alanında son bir tur atabildik

Karavanlar gerçek birer teknoloji harikasıydı. Hepsi de tekerlekler üzerinde duran, hiçbir eksiği olmayan evlerdi. Hatta fareler bile vardı, ama sirk çalışanları bundan rahatsız olmuyordu.

Neredeyse tüm karavanlar beyaz-kırmızı-yeşil çizgiliydi ve üzerlerine büyük siyah rakamlarla birden otuzaltıya kadar sayılar yazılmıştı. Yalnız onüç sayısı eksikti. Birçok sirkte karavanlar numaralandırılırken onüç sayısı kullanılmaz, hatta onüçüncü gösteriyi bile yapmazlar. Onikinci gösteriden sonra ara verir, ondördüncüden devam ederler.

Hint Sirki Morgana'ya geldiğinde onüç numaralı karavanları yoktu ve ne günlerden cumaydı, ne önlerinden bir karakedi geçmişti, ne de karavanın üstüne bir baykuş konmuştu. Aksine artistler Morgana şehrine, ismi 'Umut' olan bir yöneticinin önderliğinde, yüzlerinde sevinç ifadesiyle girmişlerdi. Ancak uğursuzluk pusu kurmuş, bu sirki bekliyordu.

KAPAN YA DA UZUN SÜREN BİR AŞKIN TEHLİKELERİ

Ertesi gün sanki gizli bir mıknatıs beni yeniden sirke çekmişti. Kapalı girişin önünde bekleyen ne ilk ne de tek kişi bendim. Sabahın bu erken saatinde sirk çalışanları da çok meşguldü. Etrafıma bakınıyor ve Mala'yı arıyordum, gerçekten de şanslıydım. Onu uzakta kucağında bir bebekle gördüm. Bakışlarımı hemen hissederek döndü ve bana gülümsedi. Orada en azından yirmi meraklının arasında duruyor olmama rağmen bana gülümsediğinden emindim.

Morganalıların birkaç saat sonra yaşamış olduklarının yalnızca yarısı bile doğru olsaydı, sirk yöneticisinin gerçekten çok şanssız olduğu yine de söylenebilirdi. Kendimi onun tarafından çekiliyormuş gibi hissetmeme şaşmamalı! Şanssız insanlar beni hep çekmiştir zaten.

Amal'ın sirki daha Hindistan'dayken oldukça yoksullaşmış. Ama sirk yöneticisi yine de artistlerinin ve hayvanlarının karnını iyi kötü doyuracak kadar para kazanıyor ve zengin bir sirke sahip olma hayalini gerçekleştireceği günü sabırla bekliyormuş. Kardeşi Biren'in bir gün kaza sonucu ölmesinin ardından koca Hindistan Amal'a artık dar gelmeye başlamış. Yabancı ülkelerde acısını unutmayı ve şansının oralarda yolunda gitmesini umuyormuş.

Bir gün sirkin tüm artist ve çalışanlarına yolculuk planlarını açıklamış ve kısa konuşmasında hepsinden tüm dünyaya içlerinde nelerin gizli olduğunu göstermeleri için daha çok çaba sarf etmelerini istemiş. Hiç kimse bunu beklemediği için herkes çok şaşırmış. "Gözleri," diye anlatmıştı Mala bana daha sonra, "gözleri yaşlarla doluydu."

Eşi Shanti dışında hiç kimse sirk yöneticisi Amal'ın yolculuğu en ince ayrıntısına kadar planlamış olduğunu bilmiyormuş. Amal aslında yıllardır bu yolculuğun güzergâhı üzerinde çalışıyormuş.

Yolculuk, çalışma arkadaşlarının çoğu için arkadaşlar ve akraba-

lardan ayrılık anlamına geliyormuş, çünkü sirklerde her zaman uyulması gereken bir kural vardır: Yalnızca sirk için çalışanlar yolculuğa katılabilir.

Sirk mayısın başlarında Morgana'ya gelinceye kadar, Hindistan'dan Pakistan'a oradan Afganistan'a, İran ve daha sonra da Türkiye üzerinden Arabistan'a gitmiş. Bir yıl üç ay boyunca açlık ve susuzlukla mücadele etmişler.

Ve sirk Pakistan'ın başkenti İslamabad yakınlarında çadırını kurduğu sıralarda Pakistan ve Hindistan arasında savaş başlamış. Sirkte tam bir felaket yaşanmış. Bundan hemen önce akşam çadırda eğlenip gülen insanlar, şimdi sirkin önünde sloganlar atıyor ve çadırı yakmak istiyorlarmış. Sirk yöneticisi ve artistler, sanki birer hırsız gibi gece şehri terk etmek zorunda kalmışlar.

Amal, "Afganistan, dostlarım, cennet gibi bir ülkedir," diyerek çalışanlarını avutmaya çalışmış. "Afganlılar soylu ve cesur insanlardır!" Kimi artistler Afganistan kelimesini hayatlarında ilk kez duyuyormuş, ama yine de yöneticilerinin cesareti hepsini yüreklendirmiş.

Gerçekten de tüm Afganlılar misafirperver ve son derece cesurmuş, ama sirki izlemeye çok az kişi geliyormuş. Ve onlara alışılmadık bir şey sunabilmek neredeyse imkânsızmış. Her iki çocuktan biri aslanların gösterisini hiç de korkutucu bulmuyormuş. Hatta bazıları sirk yöneticisine gidiyor ve aslan kafesine girmek için neredeyse yalvarıyormuş. Yaşlılar bile ip üzerinde yürümeye cesaret edebiliyormuş. Seyirciler, yaptıkları her numaradan sonra artistleri giderek daha da mahçup duruma düşürüyormuş. Çünkü aslanlardan ve ip üzerinde yürümekten korkmayan böylesine cesur seyirciler için sirkin hiçbir anlamı yoktur.

Hokkabazın boş bir kafes içindeki bir karga ve bir güvercinle yaptığı numarası sırasında bir çoban, "Bir güvercin? Şuraya bakın!" diye bağırmış ve geniş paltosunun içinden bir koyunla bir keçi çıkarıver-

miş. Seyirciler gülmekten kırılmış ve hokkabaz da başını önüne eğip sahneyi terk etmiş. Tabii ki Afganlı koyun ve keçiyi yoktan var etmemiş, çok sevdiği ve onları gösterilerden mahrum bırakmak istemediği için bu hayvanları sirke gizlice sokmuş.

Bir akşam, Afganistan'ın dağ köylerinden birinde yapılan gösteriden sonra bir köylü Amal'a, o etkileyici gösteriyi sunan kurdun dişisi olup olmadığını sormuş. Sirk yöneticisi olmadığını söylemiş ve heyecanlanan köylü kısa bir süre önce yakalamış olduğu dişi kurdu sirke hediye etmiş.

Sirk İran'da da çok sıcak karşılanmış ve daha ikinci günde bir çoban ailesi sirke nefis bir karagül hediye etmiş. Ancak birkaç gün sonra sirkte eğlenmeye yalnızca fakirlerin de en fakir olanları gelmeye başlamış. Parası olan sinemaya gitmeyi tercih ediyormuş. O zamanlarda sinema tutkusu bir salgın gibi yayılmıştı. Genç bir adamın sirk yöneticisine, bu titrek ip cambazı yerine çadırında neden Burt Lancaster ve Tony Curtis'in o ünlü filmini göstermediğini sorması da bardağı taşıran son damla olmuş ve sirk yöneticisi yola çıkma kararı almış.

"Türkiye'de her şey cennet kadar güzel olacak," demiş coşkuyla. "Orada dağlardan bal akar ve çay yabani otlar gibi her yerde, hatta caddelerin kenarında bile yetişir. Türkler çok cömert insanlardır, her misafire bir koyun sürüsü hediye ederler!"

Sirk çalışanları yorgunlukla ve umursamaz bir tavırla esnemeye başlamış, çünkü yöneticileri ne kadar uzun konuşursa, o kadar çok şanssızlıkla karşılaştıklarının hepsi de farkındaymış.

Türkler sirk çalışanlarına gerçekten de cana yakın ve sıcak davranmış, ama çoğu, sirk çalışanlarından daha da fakirmiş. Doğudaki köylerde yaşayan bu köylüler gösteriyi izlemek istiyormuş, ancak giriş parasını ödemek için birkaç parça kuru yiyecekten başka hiçbir şeyleri yokmuş.

"Haydi Arabistan'a! Orada bizi bekleyen mutluluğu görünce çok sevineceksiniz. Mutlu Araplar bizi bekliyor! Morgana, dostlarım, Morgana Arabistan'ın incisidir. Büyükbabam bana, bu şehirde geçirilen her gün için, cennette geçirilecek günlerden bir gün eksildiğini, çünkü bu günün daha yaşarken, Morgana'da, yani dünyanın cennetinde yaşanmış olduğunu söylerdi."

"Eğer büyükbaban haklıysa bütün şehir sakinleri cehenneme gidecek," demiş fillerden sorumlu olan Ganesh ve tüm çalışanlar gülmüş.

İşte sirk böylece Morgana'ya gelmiş. Sirkin öyküsünü daha ilk günden öğrenmiştim. Eğer Morgana'yı ve Morganalıları tanımıyor olsaydım, dünyada yabancılar hakkında her şeyi bu kadar çabuk öğrenebilen bir halk olabileceğine inanmazdım.

Morgana'da da şanssızlıklar Hint Sirki'nin peşini bırakmadı. O yıl mayıs ayı sanki temmuzla yer değiştirmişçesine çok sıcak geçti. O kadar sıcaktı ki, yalnızca tavuklar ve turistler güneşe çıkabiliyordu; şehrin sakinleriyse gölgede kalmayı tercih ediyordu.

Açılış gösterisinde belki yüz çocuk ve bir o kadar da yetişkin vardı. Ama daha ikinci gösteriye bile çok az seyirci gelmişti. Hayvanlar, ip cambazları ve palyaçolar, orada oturmuş gösteriyi izleyen birkaç çocuğu güldürmeye çalışıyordu. Amal hep daha çok seyircinin akın etmesini umuyor, ama sıcak dalgası Morgana'yı neredeyse kavuruyordu. Sirk yöneticisi her öğleden sonra çadıra bolca su serptirdiği halde çadırın içi akşamları bile çok bunaltıcı oluyordu. Durum böyle olunca, eğlenmek isteyen kendisine bir dondurma alıyor ya da havuza gidiyordu.

Bir şanssızlık hep başka şanssızlıkları da beraberinde getirir. Seyircileri sirkten uzak tutan boğucu sıcak sanki yetmezmiş gibi, bunun üstüne bir hafta sonra bir de ayaklanma çıktı. Devlet başkanının enişte si, yeğeniyle birlikte Hadahek'i düşürmek için ayaklanma başlattı. Hadahek'in yeğeni Morgana'nın kuzeyini, enişte siyse panzerleriyle ül-

kenin güney bölgesini ele geçirmişti. Aslında başkent tehlike altında değildi, ancak acil durumlar haricinde ülkenin kuzey ve güneyine geçişler yasaklanmıştı. Sirk, kendini bir anda şehir sakinleriyle birlikte Morgana'da kapana kısılmış buldu.

İsviçre'den gelen sirkin ziyareti bir aşkın alevlenip bir anda sönmesi gibi olmuştu, Hindistan'dan gelen bu sirkse aksine, tüm sorunlarıyla birlikte gündelik yaşamın içinde süreğen bir aşka dönüştü.

Sirk yöneticisinin Hindistan'dan Morgana'ya kadar olan yolculuklarında biriktirmiş olduğu az miktarda para hemen tükendi. Yiyeceklerini oldukça dikkatli tüketmelerine rağmen mayıs sonunda stoklarında hiçbir şey kalmamıştı.

Diğer birçok sirk insanın olduğu gibi Amal'ın da batıl inançları vardı. Ünlü bir falcıyı sirke davet etti. Adam geldi, sahnenin ortasında bir ateş yaktı ve dumanlar arasından sadece kendisinin görebildiği ciniyle yarım saat konuştu. Ancak tüm batıl inançlarına rağmen Amal için bile iki yüz lira çok fazlaydı: "Eğer seyirciler üç gün boyunca çadırı doldurursa sana üç yüz lira vereceğim, aksi halde zaten cinin senin sözünü dinlememiş demektir ve o zaman da para almaman, aksine cezalandırılman gerekir."

Amal'ın yanında çalışanlardan bir tanesi mezbahada kemik ve kalan et parçalarını çalmaya çalışırken yakalandıktan sonra sirk yöneticisi gecenin geç saatlerine kadar karavanında ümitsizce bir aşağı bir yukarı gidip durdu.

Ertesi gün adam serbest bırakıldı ve Amal tüm çalışanlarını tek bir kibrit çöpü bile çalmamaları için sert bir dille uyardı. İstemeyerek de olsa Amal, kuşatmanın sonuna dek sirk hayvanlarını beslemelerinin karşılığı olarak Morganalılara en gösterişli iki filini hediye etmeye karar verdi ve Belediye Başkanı'nın yanına gitmek üzere yola koyuldu.

Belediye Başkanı Amal'ı nazik ama mesafeli bir tavırla karşıladı.

Uzun bir teşekkür konuşmasının ardından sirk yöneticisi iki filini şehre armağan ettiğini söyledi. Ancak Belediye Başkanı bu hediyeye teşekkür etmek yerine şiddetle bağırdı: "Neler söylüyorsunuz siz? Morganalılar tarafından vurulmak istemiyorum. Yüz yıldan daha uzun bir süre önce ölmüş olduğu halde, bugün bile hâlâ eski bir belediye başkanının arkasından lanetler okuyorlar."

Peki niçin? Bu öykü de oldukça zararsız bir şekilde başlamış. O zamanlar bir mihrace şehre gelerek en güzel filini belediye başkanına hediye etmiş. Daha sonra bu fil şehrin içinde dolaşarak bahçeleri, meyve ağaçlarını ve manavları tahrip etmiş. Halk ayaklanmış ve bir gün öfkeleri öylesine artmış ki, kızgın bir insan topluluğu belediye başkanının evine doğru yürümeye başlamış. Ancak hedeflerine doğru yaklaştıkça korkuya kapıldıkları için insanların sayısı giderek azalmış, sesleri de pek çıkmaz olmuş.

Dönemin belediye başkanı bu ayaklanmadan haberdar olduğu için evinin önüne silahlı askerler yerleştirmiş. Bunu görünce gruptan ayrılanların sayısı giderek daha da artmış ve sonra hepsi ortadan kaybolmuş. Sonunda geriye, tüm bunlardan etkilenmeyen oldukça cesur bir adamın haricinde kimse kalmamış. Zavallı adam sağına soluna bakmadan doğrudan askerlere doğru yürümüş. Ve ancak o anda yenildiğini anlamış. Zorla belediye başkanının önüne getirilmiş. Belediye başkanı ona öfkeyle neyi protesto ettiğini sormuş. Şaşkınlık içinde kalan adam yanıtlamış: "Efendimiz! Filini öyle çok sevdik ki, onun yalnızlığına dayanamıyoruz. Biz filin yalnızlığını protesto ediyorduk ve ona bir dişi fil vermen için seni zorlamak istedik." Belediye başkanı çok etkilenmiş. Fil için bir dişi fil getirtmiş. Daha sonra bu iki dev Morgana'nın altını üstüne getirmiş ve önlerine ne çıkarsa yıkmışlar. Sonunda da büyük zarara uğramış bir çiçekçi, filleri ve belediye başkanını vurmuş.

Bu öyküyü dinledikten sonra Amal'ın Belediye Başkanı'nı hediyesi-

nin ne kadar kıymetli olduğuna ikna etmesi mümkün değildi. Zaten Belediye Başkanı da yiyecek sağlamak konusunda söz vermek istemiyor, çünkü kendisi de kuşatmanın ne kadar süreceğini bilmiyordu.

Sirk yöneticisi son çare olarak Hindistan Büyükelçiliği'ne gitmeye karar verdi. Ancak orada da kendisine yardım edemediler ve isyancıların kuşatması altındaki bölgelerde dolaşmaması için onu uyardılar. Büyükelçi sirk çalışanları için uçak bileti ayarlamaya hazır olduğunu belirtti. Biletlerin ücretini sirk Hindistan'a döndüğünde ödeyecekti. Ama hayvanların taşınmasını üstlenmek istemiyordu. Amal hayvanlarının tümünün hayatını kurtarmak için buna inatla karşı çıktı ve onları almadan Hindistan'a asla dönmeyeceğine yemin etti. Saatlerce tartışmalarına rağmen Büyükelçi yine de onun bu isteğini reddetti ve uçak bileti temin etme teklifini yineledi. Amal ayağa kalkıp kararlı bir şekilde, "Morgana'dan ayrılırken timsahımı bile bırakmam," dediğinde Büyükelçi onun çıldırmış olduğunu düşünmüş olmalı.

MALA YA DA ŞANS BAŞKA TÜRLÜ NASIL İFADE EDİLİR

Hayır, yanılmıyorum, bu kadın Mala, bu gözler onun zeki gözleri. Bir insanın her şeyi değişebilir, ama gözleri asla; insanın gözlerindeki ifade doğumundan itibaren hep aynı kalır.

Birkaç gün içinde onu göreceğim, umarım sirk çok hızlı yol almaz. Dün aklıma, sirkin geçmek zorunda olduğu Tania şehrinde bir arkadaşımın yaşadığı aklıma geldi. Hemen telefon ettim, ama şu ana kadar ulaşmam mümkün olmadı. Ne şanssızlık!

Annem benim her zaman çok şanslı olduğumu söylerdi. Bana hep, "Şanslı tavuk" derdi, ama bunda yanılıyordu. Birçokları bir insanın şanssızlığını büyük zorluklarla, güçbela yenebilmesini de şans olarak görür. Gerçek şansın ne olduğunu hiçbir zaman öğrenemedim. Ben doğuştan şanssız bir insanım ve yalnızca şanssız insanları kendime çekiyorum.

Kendime çektiğim bu şanssız insanlardan ilki gözleri görmeyen bir kitapçıydı. Onu bir okul arkadaşım vasıtasıyla tanımıştım. Her türden eski kitabın satışıyla uğraşıyordu. Bu kitaplar bir antikacıdaki kitaplar gibi pahalı değildi, ama dünya edebiyatı üzerine yazılmış bir okul kitabından ucuz romanlara kadar her türden kitap vardı. Küçük bir tabelanın üzerinde, "Kitaplar – ödünç verilir" yazıyordu. O zamanlar Morgana'da ödünç kitap alınabilecek bir kütüphene yoktu.

Okuduğum kitaplar önceleri babamın kitaplarıyla sınırlı kalıyordu. Ardından komşularımızın mütevazı kitaplıklarındaki kitaplarını ve ayrıca sokağımızdaki kitapçıların raflarındaki bütün kitapları okuyup bitirdim. Daha sonra az önce bahsettiğim kitapçıyı keşfedene dek üç ay boyunca kitapsız kaldım.

Teminat olarak bir lira bıraktıktan sonra istenilen romanı her haf-

ta için bir kuruş karşılığında ödünç almak mümkündü. Bu kitapçı hayatımın en büyük keşfiydi. Kitaplarla tıka basa dolu rafların arasında ilk kez gezdiğim, onların o tuhaf kokusunu ilk kez duyduğum ve bu kadar çok kitabı bir arada görmenin şaşkınlığıyla titrediğim o günü hâlâ anımsıyorum. Nereden başlayacağımı bile bilememiştim. Daha sonra içinde Arapların eski öykülerinin olduğu iki kitap aldım ve masanın üzerine teminat ücreti olarak iki lira, bir hafta ödünç almanın karşılığı olarak da iki kuruş bıraktım. Gözleri görmeyen kitapçı kitaplara dokunarak, "Oğlum, birinci ciltte üçyüz onbirinci sayfa eksiktir, saygısızın biri de ikinci ciltteki minyatürlerden birini kesmiş. Kitapları aldığın gibi geri getirmelisin, yoksa bir daha benden kitap alamazsın," dedi.

Olağanüstü esprili ve çok zeki bir adamdı – ta ki iyileştiği güne dek. Dükkânına gidebilmek için Morgana'yı baştan sona yürümek zorunda olduğum halde, iki ay boyunca onun en iyi müşterisi, yıllar boyunca da yardımcısı oldum; ama para biriktirmek ve ayaklarımı korumak için kendi yöntemimi geliştirmiştim. Pusu kurup sokağımızdan bir faytonun geçmesini bekler ve atlar yanımdan geçtikten sonra arkasına atlardım. Öndeki faytoncu bunu fark eder ve kırbacıyla faytonun arka tarafına vururdu. Eğer tecrübeliyseniz arkada eğik durabilir, böylece kırbacın size ulaşmasına engel olabilirdiniz. Şansıma faytoncular öylesine yavaş giderlerdi ki, kucağımdaki kitapları tehlikeye atmadan, istediğim zaman faytona atlayabilirdim.

İki hafta sonra para biriktirmeye, romanları bugüne kadar olduğu gibi ödünç almaya ve ayrıca bir romanı da dükkânda gizlice okumaya karar verdim. Victor Hugo'nun Sefiller adlı kitabını aldım, dükkânın arka tarafındaki pencerenin altına kıvrıldım ve ilk iki bölümü okudum. O gün dükkân çok kalabalıktı. Ben kimseye görünmeden kasaya gittim ve ödünç aldığım diğer iki kitabın parasını ödedim.

İkinci gidişimde kitabın devamını okuyacağım için çok sevinçliy-

dim, ama yolda kitabın ödünç alınmış olabileceği aklıma geldi. Oraya varıp da kitabı yerinde bulduğum zaman ne kadar büyük sevinç duyduğumu anlatmam mümkün değil. O gün çok fazla müşteri gelmedi; kitabın iki bölümünü daha okudum, ama bu sefer işimi şansa bırakmadım; dediğim gibi, şansıma pek güvenmiyordum. Kurnazlık yaparak kitabı sakladım.

İki ay sonra ondan fazla kitabı okumuş ve Victor Hugo'nun romanını gizlice ve ücret ödemeden bitirmiştim. Gözleri görmeyen dükkân sahibinin o gün kasaya gittiğimde nasıl güldüğünü asla unutmayacağım.

"Ah, Sadık, sensin demek," demişti içten bir tavırla, "son birkaç haftadır arkada ne okuyordun?" Öylesine şaşırmıştım ki, bir an için onun kör olmadığından kuşku duymuştum. "Çıkan ses kitaplığın üçüncü bölümündeki Fransız kitaplarının sesine benziyordu. Bir klasik; Balzac, yoksa Zola mıydı?" diye sormuştu cana yakın, ama biraz da kurnazca bir ses tonuyla.

"Hayır, Hugo, Victor Hugo'ydu, ama istersen ödeyebilirim," demiştim sessizce; suçüstü yakalanan herkesin hissedeceği gibi ben de biraz utanmıştım.

"Saçmalama, eğer istersen bana haftada iki üç saat yardım edebilir ve karşılığında da istediğin kadar çok kitap okuyabilirsin. Ödünç verilen kitapların bir deftere yazılması gerekiyor, bunun için yardıma ihtiyacım var. Hafızam eskiden olduğu gibi güçlü değil artık. Sen en iyisi haftada iki kere gelip her seferinde iki saat kal. Sanırım bu yeterli olacaktır. Otobüs için bilet paranı da ödeyeceğim. Uygun mu senin için?"

Benim için bu bir soru değil, bir hediyeydi. O günden sonra düzenli olarak kitapçıya gitmeye başladım, ona yardım ettim ve hiç durmadan dünya edebiyatından birçok kitap okudum.

Gözleri görmeyen bu kitapçı bir Müslümandı. Hıristiyan olduğu-

mu ona en başından söylemiştim. Bu onun için önemli olmasa da, karısı için öyle değildi. Kitapçıya öğle yemeği getirdiğinde, orada olduğum için sürekli söyleniyor ve ellerimin kesinlikle pis olduğunu düşündüğü için, tabaklara dokunmamam konusunda onu yüksek sesle uyarıyordu. Ben çok sinirleniyordum, ama kocası beni sakinleştiriyordu: "O dünyadaki her şeyden şüphe duyar, öyle ki, kendisine bile güvenmez."

Bu adam doğuştan kör değildi. On yaşında geçirdiği ateşli bir hastalık sonucunda gözlerindeki ışık sönmüş ve bunun yerine inanılmaz bir duyma ve dokunarak hissetme yeteneği ve çok güçlü bir hafıza geliştirmişti. Zaman zaman ona pazara kadar eşlik ederdim; satıcı ve müşterilerin onca gürültüsü arasında tek tek sesleri uzaktan bile ayırt edebilir ve bir anda, "İsmail'in yanına gidiyoruz, karşıda bir müşterisiyle tartışıyor," derdi. Oysa İsmail'in dükkânı yüz metre kadar uzakta olurdu!

Aslında hep çok güçlü bir hafızaya sahip olduğumu düşünmüştüm, ama bu adamın yanında kendimi yaşlı ve unutkan birisi gibi hissediyordum. Haftalar sonra bile kimin hangi romanı aldığını hatırlıyor ve dördüncü sınıflar için bir matematik kitabının elinde mevcut olup olmadığını biliyordu.

Az sözle çok şey anlatabiliyor ve bunu çok keyifli bir üslupla yapıyordu. "Evde gerçek bir kaplan gibi tüyleri olan bir kedim var," diye anlatmaya başladı bir gün, "düşünsene, her dolunayda geceyarısından sabaha kadar dişi bir kaplana dönüşüyor. Bu yalnızca birkaç saat sürdüğü ve her zaman oldukça sakin davrandığı halde karım yine de ondan çok korkuyor. Karımı çok sevdiğim için kediyi bir veterinere götürdüm. Veteriner kediyi iyice inceledikten sonra kitaplarını açarak inceledi ve bana çok nadir de olsa bu tür durumlarla karşılaşıldığını söyledi. Gebe bir dişi kaplan hastalandığında dolunayda üç kere arka arkaya hapşırırsa burnundan böyle küçük bir kedi fırlarmış."

Yıllar sonra bu adam sanki sihirli bir değnek değmişçesine sağlığına kavuştu. Artık görebiliyordu. Ama bu ayrı bir öyküdür. Şimdi ben başka bir şanssız adamı ve onun sirkini anlatmaya devam etmek istiyorum.

Çok eski bir şehir olan Morgana uzun tarihi boyunca birçok şey görüp geçirmiş, sayısız mucizevi ve tuhaf olay hafızasına kazınmıştır. Ve sokaklarındaki mütevazı kerpiç evlerinde böylesine eski bir kültürün engin ruhu hissedilir. Bu şehir Araplar için peygamberlerin, fatihlerin, tüccarların ve dilencilerin karşılaştığı bir buluşma noktası olmuştur.

İki yıl önce gökyüzünden kırmızı kum yağacağını Morganalılar biliyordu. Her otuzbeş yılda bir, bir fırtına, binlerce kilometre genişliğindeki Sahra Çölü'nün kumlarını tam da Morgana'ya getirir, evlerin ve ağaçların, araba ve caddelerin üzerini kırmızı bir halı gibi örtecek şekilde bırakır. Ve tek bir kum tanesi bile Morgana'nın kuzeyindeki veya güneyindeki şehirlerden birine düşmez.

Morganalılar şehrin lanetlenmemesi için üç saat boyunca kumlara dokunmaz; çünkü bu kırmızı halı bir aşk öyküsüyle bağlantılıdır. Morgana'da yaşayan bir perinin, kendisini ve şehrini, yüreği kinle dolu bir iblis olan öfkeli babasından bu şekilde gizlemesi gerekmektedir, ama bu ayrı bir öyküdür.

Üç saat sonra Morganalılar kumu temizleyip, sanki hiçbir şey olmamış gibi işlerine geri dönerler.

Şehir sakinleri, son yüz yıl içinde eski peygamberden biri yeniden ortaya çıktığında da aynı şekilde soğukkanlı davranmış, yalnızca birkaç dindar devlet memuru bu olaya tepki göstermişti. Morganalıların çoğu sakince, "Ne olmuş yani birisi kendisini peygamber gibi hissediyorsa? Bunu anlayışla karşılamalıyız. Kim bilebilir, belki de gerçekten peygamberdir. Eğer öyleyse cennette yerimiz hazır. Yok eğer bir yalancıysa, o zaman gülünecek birkaç güzel öykümüz olur," diyen

Azar dayımla aynı fikirdeydi.

Söylediğim gibi, Morgana birçok şey yaşayıp, binyıllar boyunca bilgelik kazanmış olsa da, aslında ruhu bir çocuk olarak kaldı. Bugün bile öylesine çocuksudur ki, her yeniliğe karşı hâlâ şaşkınlık duyar. Ve içinde bir çocuğun yattığı herkes, hayat tarafından böyle bir şaşkınlık duygusuyla ödüllendirilmiştir.

Uzak ülkelerden gelen bir sirkin geri dönemediği, Morgana şehrinin tarihi boyunca hiç görülmemişti. Her zaman olduğu gibi basın yine saçma sapan yorumlar yaparak çaresizliğini gizlemeye çalıştı. Aynı şekilde ülkedeki devlet yanlısı üç gazeteden biri olan "Yeni Özgürlük" gazetesinin başyazarı "Doğruyu Söylemek Gerekirse ..." başlıklı yazısında, bir dahaki sefer bir sirk şehre geleceği zaman, ülkeye girerken fillerin dönüş biletinin gösterilmesi ya da tüm hayvanların vurulması gerektiğinden söz etti.

Bu tür bilgece yazıların, şehrin eski kesiminde yaşayan ve sirkin sorunlarıyla doğrudan ilişkili olan insanlara bir yararı yoktu. Ama bizim komşularımızın çoğu bu devlet yanlısı gazeteleri zaten okumuyordu. Sirk çalışanları ve hayvanlarına acıyorlardı. Annem bir gün avluda oturmuş arkadaşlarıyla kahve içerken, herkesi harekete geçiren bu duyguyu şöyle dile getirdi: "Ne zaman başladığı, ne zaman biteceği belli olmayan zavallı bir sirk; bu biziz işte." Komşulardan hiçbiri buna gülmedi ve bununla dalga geçmedi, aksine hepsi düşünceli düşünceli başlarını salladı. Ama mahallemizde yaşayan hiç kimse fillerin, aslanların, kaplanların, yılanların ve kurtların Hindistan'a gidebileceği kadar para yardımı yapmıyordu.

Timsah için zaten kimse para vermek istemiyor, insanlar bu hayvanın gösterisini çok kötü ve dayanılmayacak kadar sıkıcı buluyordu. Timsah, sirk yöneticisinin yanında sahneye çıkıyor, sahnede bir tur atıyor, ağzını açıyor ve ilk sırada oturan seyircilere tıslıyordu. Bu gösteri sadece kötü değil, aynı zamanda da mide bulandırıcıydı; çün-

kü timsah, başının birçok yerinden yaralanmıştı ve sırtında da birçok yara izi vardı. İki tur attıktan sonra sirk yöneticisi timsahı kuyruğundan yakalıyor, sırt üstü yatırıyor ve karnını gıdıklıyordu. Bunun üzerine timsah da plastik bir hayvan gibi hareketsiz kalıyor ve Amal hayvana ne yapmak isterse yapabiliyordu. Bir süre sonra timsah yeniden kendine geliyor, seyircilere son bir kez tıslıyor ve pantolonuna kaçırmış bir çocuk gibi hızla sahneden ayrılıyordu.

Ben timsahla ilk karşılaştığımda onu sevimli bulmuştum. Üzgün ve yardıma muhtaç görünüşüyle beni etkilemişti.

Ama itiraf etmeliyim ki, sirke ve hayvanlara duyduğum tüm ilgiye rağmen, kalbimi sirke bağlayan nedenlerin başında Mala geliyordu.

Mala büyüleyici bir ip cambazıydı. Bıçak atıcısı Ashok ile evliydi. Her akşam sahnede duruyor ve kocasının attığı bıçaklar uçarak kulağının yanından geçerken gülümsüyordu. Cesaretine hayran kalıyordum ve her gösteride bana dikkatle baktığından da emindim. Öylesine narin ve bir genç kız gibi görünüyordu ki, karavanın yanında ilk kez gördüğümde, onun bıçak atıcısının kızı olduğunu düşünmüş, gerçekte onun karısı ve üç çocuğunun annesi olduğunu aklıma bile getirmemiştim.

En başından beri Mala'ya duyduğum aşkın ateşle oynamak gibi bir şey olduğunu biliyordum; çünkü kocası deliler gibi kıskanç bir adamdı. Ama başka türlü davranmak elimden gelmiyordu. Onu görmeden bir tek gün bile geçiremiyordum. Kafamda hayaller kurmaya devam ediyor ve biriktirdiğim tüm parayı da her akşam sirke gidebilmek için harcıyordum.

Mala'ya duyduğum aşk farkında olmadan büyüdü ve sirkin kafamda tasarladığım romantik görüntüsü, yerini yavaş yavaş gündelik izlenimlerime dayanan saygı ve hayranlığa bıraktı.

Atların, vahşi hayvanların keskin kokusunun, talaş kokusunun ve

insanların ter kokularının karışımı da olsa, sirkin havası bana bir parfüm kokusundan daha çekici geliyordu. Sirk yöneticisi Amal hâlâ pamuklu bir çadır bezi kullanıyordu. Duyduğuma göre, sirk havasının kokusunu bozduğu için sentetik maddelerden yapılmış çadırlardan hiç hoşlanmıyordu.

Bu çadırda, sirkin en dürüst sanat olduğunu yavaş yavaş öğrendim. Artistlerin aldatma şansı başka hiçbir yerde sirkteki kadar az değildir. Hızlı, çevik ve adeta yerçekiminden kurtulmuş gibi hareket etmelidirler. Seyircilerden birinin çok keskin gözleri olabileceğini her zaman hesaba katılmalıdır, sahnenin dört tarafı da açıktır çünkü. Sahneyi ayıran bir duvar olmadan ve şüpheci seyircilerin gözleri önünde artistler, kendilerinin deyimiyle, "zor bir işin" üstesinden gelirler.

Tiyatro zor bir sanattır, çünkü oyuncular bir hata yapıldığı zaman doğrudan seyircilerin karşısındadırlar. Ama en zor tiyatro oyunu bile bir sirk gösterisiyle karşılaştırıldığında çocuk oyuncağı gibi kalır. Seyirciler de bunu çok iyi bildiğinden, sirk artistlerini tüm dikkatlerini vererek izlerler. Sahnedeki hiçbir oyuncu veya sanatçı böylesine büyük bir dikkat altında değildir.

Tuhaftır ama, Mala yüksek ipin üzerinde gösterisini sunarken büyük bir korku duymuyordum. O rüzgârdan daha hafifti sanki. Yerçekimi kanunları onun üzerindeki etkisini yitirmiş gibiydi. Elleri bir çocuğunki kadar küçük ve narindi, buna rağmen bir keresinde Mala'nın, parmaklıkların arasından attığı tek ve ani bir yumrukla, saldırganlaşan bir pantere nasıl engel olduğunu da görmüştüm. Beni de tek elle yukarı kaldırabiliyordu. İşin en güzel tarafı da gösterilerinin onu hiçbir zaman yormadığını görmekti. Seyircilerin karşısında sanki bir başka işin yorgunluğunu üzerinden atıyor gibiydi.

Mala'yı, onun gururlu ve cesur tavrını yeterince dikkatlice izleyemiyordum. Mala korkusuzca, kendinden emin ve kesin adımlar atıyordu.

Bıçak atma numarasıysa hiç hoşuma gitmiyordu. Kocası son bıçağı da atıp, tahtaya saplayıncaya dek endişeleniyor ve sık sık kendime böylesine tehlikeli bir gösteri yapmanın anlamını soruyordum. Sadece birkaç santimetre, sevdiğim bu mükemmel kadının yaşamasına veya ölmesine karar veriyordu.

Gerçek ismi farklıydı, ama kulağa hoş geldiği için sirkte kendisine Mala diyordu. Neredeyse tüm artistler ismini değiştirir. Sunucu örneğin, "Baylar, Bayanlar! Şimdi de Bay Birendranath Bandyopadhyay'ın üçlü saltosunu izleyeceksiniz," derse, seyircilerin hiçbiri heyecanlanmaz. Hayır, isim kısa ve ahenkli olmalı ki, her çocuğun aklında kalabilsin ve kalbine yerleşebilsin.

Yalnızca isimler değil, artistler de gerçekte farklıdır: Parıldayan renkler içinde ve renkli sirk ışıkları altında gündüz olduklarından çok daha güzel görünürler. Mala da çadırda güzelliğiyle göz kamaştırır, dışarıdaysa solgun ve zayıf görünürdü.

Hayvanlar acıkmaya başladığında sirk yöneticisi her akşam, eğer hayvanlar için bir kova yem getirirlerse, gösteriyi yetişkinlerin yarı fiyatına, çocuklarınsa bedavadan izleyebileceğini bildirirdi. Bu akıllıca bir fikirdi, çünkü birçok insan bunu bulmak için uğraşır, sonra da yem dolu kovalarıyla sıraya girerdi ve hayvanlar böylece bir kez daha tehlikeyi atlatmış olurdu. Bu benim için dünyanın en mutluluk verici haberiydi: Sirk çalışanları beni iyice tanıyıp dostça selam vermeye başlayıncaya dek, oraya her gün birçok kez elimde yem dolu kovalarla gittim.

Böylece sirk Morgana'nın doğu kapısının yakınındaki tozlu arsada kalmaya devam etti. Burası bizim sokağımızdan çok uzakta değildi. Bir gün annemin mutfak dolabında sakladığı tavuğun budunu koparara hızla sirke doğru koşmaya başladım. Öğle vaktiydi. Bunaltıcı sıcakta sineklerden başka kimsenin aklına sirke uğramak gelmediği için sirk çalışanları gölgede tembellik yapıyor, Mala da kocasıyla birlikte

karavanın önünde oturuyordu. Ben onu gördüm, ama o benim umutsuzluğumu fark etmedi.

O gün tavuk budunu timsaha attım ve o da hemen yutuverdi. Daha sonra birçok kez başını salladı, kafesinin içinde bir köşeye çekildi ve beni uzun süre tuhaf bakışlarla süzdü.

Eve dönerken, annemin tavuk budunun nerede olduğunu sorabileceğini düşünerek iyi bir yalan hazırladım. Yalanım, vahşi ormanlarda yaşanan maceraları andırıyordu: Tavuğu on tane vahşi kediye karşı korumak zorunda kalmış ve kurtarıncaya dek umutsuzca savaşmıştım, bu arada ne yazık ki tavuğun budunu kedilerden biri ısırıp koparara oradan uzaklaşmıştı.

Tuhaftır ki, annem tavuğun eksik buduyla ilgili hiçbir şey sormadı. Akşam bunu soran babam oldu. Tavuğun bir budunun eksik olmasına şaşırmıştı.

"O bir gazi. Bacağını tavukların savaşında kaybetti!" diye bağıran annem bana bakarak güldü, ama babam bunu hiç de komik bulmamıştı. Tavuğun olduğu tabağı bir kenara itti. "İnsana yemeğini zehir edersin," diye söylendi. Annem gülerek bana tavuğun ikinci budunu verdi ve normalde babamın payı olan beyaz eti de kendine aldı. O akşam babam salata, peynir ve zeytinle yetinmek zorunda kaldı ve annemin bu parlak fikriyle kendisini faka bastırdığını kabullenmek yerine, bütün geceyi vejetaryenlerin ne kadar sağlıklı bir yaşam sürdüğünü överek geçirdi. İşte benim babam böyleydi. Aslında doğuştan yenik bir insan olduğu halde, yenilgilerinin hiçbirini asla kabul etmezdi.

O günden sonra her öğlen timsahın yanına gidip ona yiyecek götürdüm. Bu yiyecekler Kasap Mahmut'tan aldığım et artıkları ve kemikler olurdu. Bunun karşılığında her öğleden sonra dükkânını temizlemem gerekiyordu. Kasap da yardım etmeme seviniyor ve aslında sirk çalışanlarına o da acıyor, bu nedenle de kimi zaman bir parça

daha et veriyordu.

Haberlerde kuşatmaya ilişkin tek kelime bile edilmiyordu. Ama devlet başkanı Hadahek'in yeni satın aldığı şeyler oldukça çok vurgulanarak övülüyor, gündelik yaşama ilişkin sözlerinden çoğu kez alıntılar yapılıyor, ama ülkedeki politik krize ilişkin tek söz söylenmiyordu. Ancak yurtdışında Morgana'nın durumu hakkında verilen haberler oldukça endişe vericiydi. Özellikle BBC Londra, isyancı generallerin Morgana yakınlarında giderek daha fazla birlik topladığını ve devlet başkanı Hadahek'in gerektiğinde kaçabilmek için Kaliforniya'da büyük bir çiftlik satın aldığını bildirdi.

Sirkin kıştan önce kurtarılması ve sınırdan geçirilmesi gerektiğini hepimiz biliyorduk. Morgana'da kış, hayvanların çoğu için kesin ölüm anlamına gelebilirdi. Bir an önce bir şeyler yapılması gerekiyordu, ama ne?

MAHALLE YA DA BİR İNSAN YANLIŞ TANINIRSA NE OLUR

Benim ismim 'dürüst ve doğru olan' anlamına gelir, ama mahallemizde farklı bir isimle tanınırdım. Bana Morgana'nın en büyük yalancısı olduğum söylenirdi. Neden böyle tanındığımınsa kısa bir öyküsü vardır.

İlk kız arkadaşımın adı Aida'ydı. Çocukken onu çok sever ve yalnızca onunla oynamak isterdim. O da benden çok hoşlanır, arzuladığı her şeye "Sadık" derdi, öyle ki sonunda anne ve babası onun için endişelenmeye başlamıştı. Yalnızca Sadık yemek ve içmek, Sadık giymek ve Sadık solumak istiyordu.

Daha beş yaşındayken, Aida sayesinde büyük bir yalancı olduğumu öğrendim. Bu benim yavaş olmamdan kaynaklanıyordu. Çocukken herhangi bir şeyden dolayı yere düşmüşsem, bu kesinlikle benim yavaşlığımdan kaynaklanırdı. Annem, her pirinç tanesiyle teker teker vedalaştığımı ve ben daha ikinci lokmamı çiğnemişken herkesin çoktan yemeğini bitirmiş olduğunu anlatırdı. Annem öğle uykusuna yatardı ve bir saat sonra kalktığında ben hâlâ bitirmemiş olurdum.

Konuşurken de inanılmaz derecede yavaştım. Uzun süre düşünüyor ve cümlenin tam ortasında bir ara vermeyi hiç de kötü bulmuyordum. İşte her şey tam da böyle bir anda olmuştu. Aida'yı etkilemek istiyor ve ona bir dağdan diğerine uçabileceğimi anlatıyordum. Gözleri dehşetle açılmıştı. "Sen yalan söylüyorsun!" diye bağırdı ve ben daha, "Eğer bir kuş olsaydım bunu yapabillirdim," demeye fırsat bulamadan koşarak oradan uzaklaştı.

Tamamlandığında dünyanın en zararsız sözleri olan yarım cümlelerim, kısa bir süre sonra mahallemizdeki herkesin ağzında dolaşmaya başladı. Cümleleri yarım söylediğimde, tüm zamanların en büyük

yalanlarını söylemiş gibi oluyordum. Hem insanlar, üç gün boyunca suyun altında kalabileceğimi söylediğimde başka ne düşünebilirdi ki, – eğer bir süre ara verdikten sonra, "eğer bir balık olsaydım," diye cümleyi tamamladığımı duymazlarsa.

İster yaşlı olsun ister genç, tüm komşular, arkadaşlar, akrabalar ve okuldaki öğrenciler, eğer bir soruya karşılık olarak yalnızca başımı sallıyorsam yalan söyleyeceğimi önceden anlarlardı. Ağzımı açtığım anda zaten kesinlikle böyle olurdu. O günlerden itibaren ismim Sadık, Yalancı, oldu.

Mahallemizde bir insan bir şekilde tanındığı zaman artık bunu değiştirmesi imkânsızdı. Kimileri kendilerine vurulan bu damgadan kurtulmak için hayatları boyunca umutsuzca uğraştı ve bu kötü ünlerine karşı zorlu bir savaş verdiler. Aynı şekilde komşumuz Fuat da bir yanlış anlamadan dolayı "cimri" olarak tanımlanmış ve yıllar boyunca benzersiz bir cömertlik göstererek buna karşı koymaya çalışmış, konukseverliği onu neredeyse çökertmişti. Ölüm döşeğindeyken bile, ölümünden sonra insanların onu cömertliğiyle hatırlamasını ve cimri olarak tanımlanmaktan kurtulmayı dilemişti. Öleceğini hissettiği anda oldukça anlamlı olan şu son cümlesini söylemek için derin bir nefes aldı. "Para biriktirmek gereksizdir," demek istiyordu, ama "Para biriktirmek," dedikten hemen sonra öldü. İnsanlar şaşkınlıkla birbirlerine baktılar. "Bu cimri herif," diye bağırdı çoğu, "ölüm döşeğinde bile hâlâ para biriktirmekten söz ediyor."

İşte bir ün kazanmak böyle bir şeydir. Bu nedenle bir yalancı olarak tanınmama karşı hiçbir şey yapmamaya karar verdim. Zaten annem de, yararsız iyi bir üne sahip olmak yerine, yararlı kötü bir üne sahip olarak daha iyi bir hayat sürdürüleceğini söylerdi.

Üzücü olan, özellikle de bu şekilde tanınmamı sağlayan ve bunu başlangıçta eğlenceli bulan Aida'nın, sonunda buna artık katlanamaz olmasıydı. O dürüst bir adamı sevmek, onunla evlenmek ve onun ço-

cuklarını doğurmak istiyordu. Düşleri gerçekleşti ve o – mutsuz. Neden mutsuz olduğununsa uzun ve bir o kadar da sıkıcı bir öyküsü vardır. Burada Aida'dan bahsetmemin nedeni ona duyduğum minnettarlıktır, çünkü o olmasaydı daha sonra bu şekilde tanınmayı asla başaramazdım.

O zamanlar mahallemizde çok tuhaf insanlar yaşardı ve garip bir şekilde hepsi de yanlış tanınırdı. Tavuklarıyla konuşabilen komşumuz Abdullah'ı anlatmaya hiç başlamak istemiyorum. Bu komşumuz durmaksızın gevezelik ederdi. Sabırlı olmak konusunda eğitilmiş insanlar ona katlanabilirdi yalnızca. Eşekler bile hemen çifte atmaya başlardı; tavuklarından birini yakalayıp onu ikna etmeye çalıştığındaysa tavuk, sahibinden kurtulmak için hemen yumurtlardı. Annem onun dayanılmaz bir ağız kokusu olduğunu, öyle ki, tavukların yumurtalarını içinde tutamadığını söylerdi. Tavuklarla konuşan bu adamın da adı aslında Abdullah değildi, Geveze Abdullah da değildi, hayır, adı Büyük Abdullah'tı. Aslında boyu bir metre elli santim bile değildi, ama o, adı Abdullah olan iki komşumuzdan büyük olanıydı.

Kasap Mahmut, sessiz sakin bir adam olmasına rağmen büyük bir yalancıydı. Elleriyle yalan söylerdi. İyi tarafından bir parça et istendiğinde o, müşterilerinin gözü önünde eti keser, dikkati çekecek şekilde tezgâhın üzerine atar ve sonra öyle bir dururdu ki, müşterilerin görmesini engelleyecek şekilde sırtını dönmüş olurdu. Göz açıp kapayıncaya kadar da iyi eti kötüsüyle değiştirirdi. Elleri öylesine becerikliydi ki, iki kişi bir araya gelip, eti ne zaman değiştirdiğini fark edip edemeyeceklerine dair iddiaya girerlerdi. Ama kimse onu Mahmut ya da Yalancı diye çağırmazdı. Onun ismi Ayyaş'tı, çünkü çok yalnız bir insan olduğu için her akşam arak içer ve ağlardı.

Ayakkabı tamircisi Tamer hayatı boyunca kötü, yıpranmış ayakkabılar giydi. Ölüm döşeğindeyken karısına, tavan arasındaki bir kutuya bir çift yeni ayakkabı gizlediğini açıkladı. Bunlar el yapımı çok

güzel ayakkabılardı ve Tamer öldükten sonra yaratıcısının karşısına henüz yere hiç değmemiş olan bu ayakkabılarla çıkmak istiyordu. Karısı hemen tavan arasına çıktı. Gerçekten de benzersiz olan bu ayakkabılar özenle paketlenmişti.

İnsanlar ölen ayakkabıcının ayağında ayakkabıları gördüğünde, dindar ayakkabıcının ünü de onaylanmış oldu. Tamer aslında büyük bir yalancıydı. Bir keresinde ona ayakkabılarımı götürüp ne zaman hazır olacağını sordum. "Yarın," dedi ve ayakkabının tabanıyla daha rahat çalışabilmek için onları su dolu bir kovanın içine koydu. İki gün sonra tekrar gittim. Bana baktı ve "Yarın," diye yineledi, sonra da ayakkabılarımı tekrar suyun içine koydu. Üçüncü, dördüncü kez gittim; o her seferinde ayakkabıları suya sokuyor ve kesin bir ses tonuyla, "Yarın," diyordu. Sonunda sabrım tükendi ve "Ayakkabılarımı sana tamir etmen için getirdim, onlara yüzmeyi öğretesin diye değil," diye bağırdım. Güldü ve ayakkabıları tamir etti. Bu kadar suyun içinde kalmaktan sertleşmiş ve kullanılmaz olmuşlardı. Böylesine güvenilmez bir insan olmasına rağmen, yine de herkes onu dindar bir insan olarak anmaya devam etti.

Komşumuz İsmail'in durumuysa Kasap ve Ayakkabıcı'dan daha tuhaftı. Midesinin bu kadar zorlamaya nasıl dayanabildiğine doktorlar bile şaşıyordu. Karısı her yemekte ona dikkat etmek ve ağzından son anda tabak ve kemikleri çıkarmak zorunda kaldığını anlatırdı. Yemek yerken işte böyle açgözlü oluyordu. Kadın, etinden ayrılmış bazı kemikleri saklardı, bu kemiklere İsmail'in dişleri tarafından resimler kazınmıştı. Eşi benzeri olmayan eserlerdi bunlar; üzerlerinde dalgaları, gemileri, kuşları ve çeşitli manzaraları görmek mümkündü. Ama devlet başkanı Hadahek'in portresi tam bir sansasyon yaratabilirdi. Eğer İsmail'in karısı Hadahek'in kendisini yanlış anlayacağından korkmamış olsaydı, koyunun kemiğiyle ona gidebilir ve bir sürü hediye vermesini sağlayabilirdi.

İsmail'e cimri damgası vurulmuştu bir kere. Ama o cimri değil, fakirdi, hatta çok fakirdi. Ama ister haklı olarak ister haksız yere, insan bir şekilde anılmaya başlandı mı, o insanın bu şekilde tanınmaktan kurtulması, kulakları veya burnunu söküp atmasından daha zordur. Hatta kendi isimlerini çoktan unutmuş olan sarhoşlar bile komşularına takılan isimleri çok iyi bilirdi.

Postacı İlyas bir keresinde su gibi içki içtikten sonra İsmail ile tartışmaya başladı.

"Çekil yolumdan, yoksa suratına bir patlatırım, kendini Kudüs'te bulursun," diye gürledi İsmail.

İlyas hayretle, "Kudüs'te mi?" diye bağırdı, "öyleyse iki kere patlat da, Kutsal Şehir'e gidiş dönüş yolculuğumu tamamlamış olayım, cimri herif."

Komşular bu iki palavracıyla dalga geçip, pataklamak konusundaki bu alışılmadık cömertlikleriyle alay ettiler.

Postacı içkisinden kocaman bir yudum alarak öfkeyle, "Yemin ederim ki, fareler doğdukları yerden ayrılmak istemediği için senin evinde kalıyor, ama hayatta kalmak için de komşuların evindeki farelerin arasında yabancı işçi gibi çalışıyorlar," diye bağırdı.

Bunlar İsmail'in sık sık duymak zorunda kaldığı şakalardandı. Aslında oldukça açık biçimde fark edilen, ama hiçbir zaman sözü edilmeyen farklı zayıflıkları da vardı. İsmail bir silgiden daha da unutkan bir insandı.

Bir gün karısı ve çocukları onun çok sinirine dokundu, biraz kafasını dinlemek istiyordu. "Duymadınız mı? Bugün Şeyh Muhammed Albustani'nin oğlunun düğün töreni var. Yedi koyun kestirip pişirttirecekmiş," dedi.

Karısı hemen kalkıp süslendi ve çocuklarını da alarak oraya gitti. İsmail de nargilesini içiyor ve kavuştuğu sessizliğin keyfini çıkarıyordu. Daha beş dakika bile geçmemişti ki, kendi kendine konuşmaya

başladı: "İsmail, elini çabuk tutmalısın, yoksa sana yiyecek koyun eti kalmayacak." Kalktı ve hiçbir şey düşünmeden kendi uydurduğu düğüne doğru yola koyuldu. Yolun yarısında, geriye dönmekte olan ailesiyle karşılaştı. Ve ister inanın ister inanmayın, İsmail'e hiç kızmamışlardı, onu avutup, Şeyh Muhammed'in, kırk yaşındaki oğlunun evlenmesi gerektiğini onlar sayesinde nihayet farkına vardığını ve bunun için teşekkür ettiğini söylediler.

Sirk şehre geleli daha bir ay bile olmamıştı ki, tüm artistlerin bir takma adı vardı. Acımasız, Dürüst, Cesur, Batıl İnançlı, Güçlü, Aslan Yürekli, Aşık, Obur, Öfkeli, Kaprisli ve Melankolik, sirk çalışanlarının artık ayrılmaz parçaları olan birçok addan birkaçıydı yalnızca.

Bir gün Kasap Mahmut'tan bir sürü et artığı ve kemik aldım. "İşte, bu da timsahın için, git de, sana öfkelenip çadırı yemeden önce ver," diyerek kahkahalarla güldü. Timsahtan haberinin olmasına çok şaşırmıştım, ama dediğim gibi, insanlar birbirlerine birçok şey anlatır ve anlatırken de birçok şey eklerlerdi. Daha sonra kasap sesini biraz alçaltarak devam etti: "Timsahın sirk yöneticisinin erkek kardeşi olduğu söyleniyor. Hem sen de onun Nil Nehri'nden gelen bir timsah olduğunu söylememiş miydin? Bir Mısırlıdan duymuştum, timsahlar Nil Nehri'nin kıyısında çamaşır yıkayan kadınlara aşık olurlarmış, hatta bu kadınların onların çocuklarını doğurduğu da görülmüş, Mısır'da bu çocuklara timsahoğulları deniyormuş." Kasap bunları anlattığında, komşularımızın hayal gücünün ne kadar geniş olabildiğine ben bile çok şaşırmıştım.

Hayatımda hiçbir zaman bir timsaha acıyabileceğimi düşünmemiştim. Onları her zaman acımasız, soğuk ve sinsi bulurdum. Ama sahnede o gün timsahı, ama herhangi bir timsahı değil, bu timsahı gördüğümde, çaresiz, üzgün ve çekingen olduğunu hissederek bu halinden çok etkilendim.

Her gün sirke gidiyor ve timsahı besliyordum. Birkaç gün sonra

sirk yöneticisinin yalnızca sık sık timsahın yanına gelip onunla konuşmakla kalmayıp, aynı zamanda bana da çok nazik davrandığını fark ettim. Benim kadar olmasa da, sirk çalışanlarına yine de yardım eden ve hayvanlarla ilgilenen diğer çocuk ve gençlerin hiçbirisiyle benimle konuştuğu kadar cana yakın konuşmuyordu. Ve ben bir anda, timsah ve sirk yöneticisinin birbirine ne kadar benzediğini fark ettim. Daha açık konuşmak gerekirse, ikisinin de gözleri birbirine çok benziyordu. O ana kadar yalnızca köpekler ve sahiplerinin birbirine benzediğini duymuştum, ama o gün timsaha baktığımda, gözlerinin sirk yöneticisinin gözleri kadar üzgün baktığını gördüm.

Sanki timsah aklımdan geçenleri anlamış gibi düşüncelerimi onayladı. Açıkça başını sallıyordu. Bir an tarifsiz bir korkuya kapıldım, arkamı döndüm ve kaçmak istedim, ama doğruca sirk yöneticisinin kollarına koşmuştum. Sirk yöneticisi gülümsüyordu.

TİMSAH YA DA NASIL OLUR DA İNSANI KİMİ ZAMAN YALNIZCA KALIN DERİSİ KURTARIR

"Sonsuza kadar sürse de," diye başladı anlatmaya sirk yöneticisi, "sahnedeki her bir toz taneciğinin yıldızlara dönüştüğü anı yaşayabilmek için büyük bir sabırla bekleyeceğim. Belki de o zaman ağlar ve kendi kendime, 'Amal, işte başardın,' derim. Kırk yıldır bunun hayalini kuruyorum. Ne olmuş yani üşüyor, karavanda yaşıyor ve yatağıma karnım aç giriyorsam. Sahneye çıkıp alkışları duyduğum anda öylesine kendimden geçiyorum ki, tüm keder ve yorgunluğum geçiyor.

Kalküta'da ihtiyar bir Arap bana, 'Amal,' demişti, 'Arapçada umut anlamına gelir. İsmim içinde bu anlamı taşıyorsa, ben kendi umudumu nasıl yitirebilirdim ki?

Babam beni ilk kez sirke götürdüğünde belki on yaşlarındaydım. O gün, parıldayan kıyafetler içinde yüksek trapezler arasında uçuyormuş gibi görünen artistleri seyrettim. Bu beni önce şaşırtmış, sonra da büyülemişti. Seyircilerin durmaksızın alkışladığını gördüğümde bir sirk kurmaya karar verdim. Doğrusunu söylemek gerekirse, bir insanın yapabileceği en çılgınca şey, sirk kurmaktır. Ama yıldızlara ulaşabilmek için insanın içinde bir parça çılgınlığın da olması gerekir.

Biz üç erkek kardeştik, Biren en içten, Nirmal en duyarlı olanımızdı, bense en sabırlı olandım. Üçümüz birlikte sirkte çalışıyorduk, ama işler iyi gitmiyordu.

Aslında benim yıkılmayışımın tek nedeni iyi hesap yapamamamdır. Benimkinden yüz kat daha iyi olan diğer Hint sirklerinin deneyimli muhasebecileri vardı. Bir gün şeflerine gidip, 'Şef, artık böyle devam edemeyiz. Dokuz gün içinde mahkemeden iflasınızı istemek zorunda kalacaksınız,' dediler. Daha sonra gerçekten de böyle oldu. Ama benim için durum farklıydı. Birkaç hafta sonra ben de iflas ede-

bilirdim, ama onbeş yıldır sirkimi işletiyorum ve her şey bir şekilde devam ediyor. Nasıl olduğunu anlamıyorum, ama karşılığını ödeyemeyeceğim halde, yine de bana yardım eden insanlar çıkıyor. İnsanlar benim iyi bir artist, ama kötü bir işadamı olduğumu ve yardıma ihtiyaç duyduğumu biliyor. Hiçbir zaman param olmadı. İlk gün yoktu, bugün de yok.

Kardeşim Biren mükemmel bir ip cambazıydı, bizim yerde bile yapmaya cesaret edemeyeceğimiz nefes kesen atlayışları, o ip üzerinde yapardı. Elinden gelen her şeyi yapan, ama bu arada neleri riske attığını fark ettirmeyen gerçek bir artistti o. Bugüne dek onun sanatını sürdürebilecek bir başkasını bulamadım. Ama kimi zaman Mala bana onu anımsatıyor.

Biliyor musun, daha onsekiz yaşındayken bile tüm Bombay ona sevgi gösterilerinde bulunurdu. İnanılmaz bir öyküydü bu. O zamanlar Delhi'den ünlü bir ip cambazı gelmişti. İpini farklı mahallelerdeki iki yüksek apartmanın altıncı katındaki iki pencere arasına gerdi. Gazeteler, radyo ve televizyon da oradaydı ve yüz binden fazla meraklı seyirci toplanmıştı. Şehir, ip cambazlarının denge çubukları yardımıyla caddelerin üzerinden geçtikleri inanılmaz büyüklükte bir sahneye dönüşmüştü. İnsanlar bu mucizevi cesareti yakından görebilmek için ağaçlara ve direklere tırmanmış, balkon ve pencerelere doluşmuştu.

Bir anda Biren ortaya çıktı. Çıplak ayakla ve denge çubuğu olmadan ip üzerinde dolaşmaya başladı. Bir bulvarın üzerinden salına salına geçerek yüzü bembeyaz kesilmiş artistin yanına geldi, şakalar ve komiklikler yaptı, eğilerek bir balkondaki güzel bir kıza gülümsedi.

Dahilerin ruhlarının yalnızca onda biri dahidir, geriye kalan onda dokuzundaysa çocukturlar. Ölümü hiçe sayarak Biren, şaşkınlığından kendisini dengede tutmakta zorlanan artistin yanına kadar gitti. Biren abartılı hareketlerle kendisine yol vermesini rica ettiğinde artist, içi-

ne düştüğü güvensizliği gizleyemiyordu. Durum ölümcül derecede ciddi olduğu halde seyirciler gülmekten kırılıyordu. Artist tehlikede olduğunu hissederek bunu geri çevirdi ve Biren'e bağırdı. Biren geriye doğru birkaç adım attı. Yalnızca bunu yapmış olması bile, onun mükemmel olduğunu söylemek için yeterli bir nedendi. Ve ardından da, daha önce hiç kimsenin görmediği bir şey oldu. Sana yemin ediyorum, Biren koşarak hız aldı, büyük bir kavis çizerek artistin üzerinden atladı, ipe indi, sallandı ve daha sonra elini kolunu sallaya sallaya ipin diğer ucundaki pencereye doğru yürümeye devam etti.

Artist elinde denge çubuğuyla yoluna devam ederken, seyirciler Biren'i omuzlarında taşıyordu. Günün kahramanı oydu, gösterisi sirkimiz için en güzel reklam olmuştu.

O zamanlar çadırımız yoktu, gösterilerimizi izin verilen her yerde, caddelerde, alanlarda ve başka sirklerde yapardık. Çok fakirdik, ama öylesine iddialıydık ki, kısa zamanda alanımızda en iyi biz olduk. Kazandığımız parayı paylaşarak ilk hayvanlarımızı ve gerekli aksesuarlarımızı aldık. Ama karım Shanti'yi tanıdığım gün kendi sirkim de doğmuş oldu. Shanti yaptığımız işten öylesine etkilenmişti ki, ilk çadırımızı alabilmemiz için babasını bize para vermeye ikna etti. Ama babası bizim yetenekli olduğumuza ikna olmak için önce bahçesinde bir gösteri yapmamızı istiyordu. Hokkabaz Shambhu olmasaydı bu gösteri tam bir felaket olurdu, ama bu daha sonra kesinlikle dinleyeceğin başka bir öyküdür.

İlk yıllar çok zorlu geçti. Yine de kardeşim Biren'in sanatı, diğer kardeşim Nirmal'ın gücü ve benim sabrım sayesinde giderek sirkimiz daha da tanındı. Seyirciler Hint Sirki'nde her zaman bir ya da daha çok heyecan verici olay olacağını bilirdi. Çadırlarımız güzelleşti, karavanlarımız da öyle; artistler ve hayvanlar da iyi yaşayabiliyordu. Yılın sonunda hiç borcumuz kalmamıştı. Yeni yıl birçok şey vaat ederek başladı, ama mutluluğumuzun biraz olsun tadını çıkaramadan her

şey bir anda yine darmadağın oldu.

Biren, bir ay numarası geliştirmişti. Bunun için ip, sahnenin tabanından sirk çadırının kubbe biçimindeki tavanına kadar eğik biçimde geriliyor ve böylece bir yarımay oluşuyordu. Diğer her şey karanlıkta kalırken, bir ışık demeti onu aydınlatacaktı. Öylesine yüce bir görüntüydü ki bu, kardeşim sanki gökyüzüne doğru yükseliyordu. Yukarıya vardığında sirkin yarımay şeklindeki tavanı aydınlatılıyor, Biren bir kere amuda kalkıyor ve geri geri giderek tekrar sahneye iniyordu. Bu gösteriyi mart ayında Hindistan'da çıkacağımız turnede yapmaya karar verdik. Ama Biren kendisinden öyle emindi ki, ocak ayından itibaren güvenlik ağını kullanmamaya başladı.

Gösterinin olmadığı bir gün saatlerce bu numarası üzerinde çalıştı. Vakit oldukça geç olmuştu, Biren en tepedeyken bir anda sigortalar attı. Karanlığın içinden büyük bir çığlık duyuldu. Karavanımdan koşarak çıktım, bir felaket olduğunu hissetmiştim. 'Biren! Biren!' diye bağırarak çadıra koştum. Ama artık çok geçti. Kardeşim boynu kırılmış halde yatıyordu.

Biren'i seven yalnızca insanlar değildi. Anlaşılan yalnızca kendileri için gösteri yapsın diye tanrılar da onu yanlarına almak istemişti." Sirk yöneticisi gözyaşlarına yenik düşmüştü. Ben de onun elini tuttum ve sakinleşinceye kadar bekledim.

"Şimdi ne yapmamız gerekiyordu? Seyirciler daha ikinci günden girişte toplanmış, gösteriyi izlemek istiyorlardı. Yas tutmaya vaktimiz yoktu. O gün boyunca kardeşim Nirmal sanki donmuş gibiydi, gösteri başlayıp da çadırın içinde seyirciler yüksek sesle gülüşmeye başladığında Nirmal, tek bir söz bile söylemeden karanlık gecenin içine doğru koştu.

Ancak iki yıl geçtikten sonra öğrendiğime göre, mutluluğu bir gurunun yanında bulmuştu. Yazdığı inanç yüklü mektuplarda guruyu Tanrı'nın dünyadaki gölgesi olarak tanımlıyordu. Cemaatindeki yüz-

lerce kişi arasında kardeşim hemen onun en iyi öğrencisi olmuştu. Ayrıcalıklı bir kişi olarak gurunun saray gibi evinin mutfağında yerde uyuyabiliyor ve gurunun evindeki işleri yapıyordu. Nirmal ruhsal açıdan köleleşmişti ve mektuplarında bunu 'aydınlığın özgürlüğü' olarak tanımlıyordu.

Gurunun cemaatindekiler yakın köy ve şehirlerde dilencilik yapıyordu. Onun bahçe ve tarlalarında oldukça zor şartlarda çalışıyor, pazarlarda sebze ve meyve satıyor, her rupiyi gurularına veriyorlardı. Bu parayla güya, tüm dünyadaki açlık çeken insanlara yardım ediliyordu.

Bir gece kardeşim duyduğu bağırışmalar yüzünden aniden uyandı. Birisi guruyu, bir silah ticaretinde ortaklarının payını dağıtırken haksızlık yaptığını iddia ederek suçluyordu. O zaman başını gurunun çektiği bu sahtekârlığın derecesini öğrenen Nirmal, büyük bir şaşkınlık geçirdi. Taraftarlarından söz ederken onlardan salaklar, kokuşmuş ve aptal sıçanlar olarak bahsettiğini duyduğundaysa tümüyle kaskatı kesilmişti.

O sırada kardeşimin boğazından, neredeyse insana ait olmadığı söylenebilecek bir çığlık çıktı. Kardeşimin o anki ruh haliyle karşılaştırıldığında en koyu katran bile daha tatlı kalırdı. Şaşkınlık ve acıdan dolayı kendinden geçmiş bir halde yere yığıldı. Aklından yalnızca bir tek düşünce geçiyordu. Bir timsah olmayı istiyordu. Ve o anda bu oldu. Bizde, 'dileklerden ve beddualardan sakının, gökyüzünün kapısı tam o anda açılabilir ve tanrılar dileğinizi duyabilirler,' denir. Anlaşılan kardeşimin başına gelen de böyle bir şeydi. Sessizce gurunun odasına giderek onu ve aldatılmış suç ortaklarını yedi, sonra da ardında hiçbir iz bırakmadan ortadan kayboldu.

Bir ay kadar sonra ağır yaralanmış ve neredeyse açlıktan ölmek üzereyken yanıma geldi. Elbette ki onu hemen tanıyamadım, ama hayır, bu oydu, kardeşim Nirmal."

Arkama döndüm. Timsah başını salladı; gözlerinden yaşlar akıyordu.

"O her şeyi anlıyor, kalbinde çirkinlere de yer ayırdığın için dikkatimi sana o çekti. O hâlâ benim kardeşim, ama zaman zaman vahşi doğası daha ağır basıyor, hatta bazen beni bile ısırıyor. Bak, parmaklarımdan biri eksik. Yani dikkat etmelisin.

Artık sen de bizlerden birisin. Bu akşam gösteriden sonra ana çadırı kapamanı ve yarın sabah erkenden tekrar açmanı istiyorum. Anlaştık mı?"

Sevinçten havalara uçabilirdim. Hızla dışarı koştum, ama hemen geri dönerek anahtarın nerede olduğunu sordum.

Gülerek, "Karım Shanti'de," dedi. Timsah da gülümsüyor gibi görünüyordu.

Sirk yöneticisinin karısı Shanti beni dostça selamladı. "Evet, anahtar, acaba kime vermiştim? Sharmila ya da Bimal'e verdim sanıyorum, arkadaki onaltıncı karavanda kalıyorlar," dedi.

Sharmila'yı, o iri, güzel kadını tanıyordum, atletik yapılı kocasını da. İkisi de trapezciydi. Anahtar onlarda da değildi, beni fil terbiyecisi Ganesh'e yolladılar. Ganesh nazik, yaşlı bir adamdı, kibarca gülümseyip kısa bir süre anahtarı aradıktan sonra beni at terbiyecisi Hüseyin'e gönderdi. O da anahtarı, ateş yiyen ve yılan gibi kıvrak bir adam olan Hint Fakiri Ajay'a vermişti. Onun da karısı, anahtarın kesinlikle vahşi hayvan terbiyecisi Santosh'ta olduğunu söyledi. Santosh da aynı şekilde gülerek, anahtarı Ashok ve Mala'ya gönderdiğine yemin etti. Mala bana şu ana kadar kimlere gittiğimi sordu. Kocası çocuklarla birlikte karavana geldiğine ben başımdan geçenleri bir bir anlatıyordum. Sonunda Mala bana, bir çadırın anahtarı olamayacağını açıkladı. Sirke gelen her acemi, sirkte çalışanların hepsini bir kerede görsün ve tanısın diye anahtar alınaya yollanır.

Sirkte geçen günlerim benim için her zaman unutulmaz olarak ka-

lacak. Bu günler, o zamanlar yaşadığım ve bugün bile hâlâ hayalini kurduğum bir düştü. Hazirandaki okul tatiline dek her öğleden sonra sirke gidip, gecenin geç saatleri kadar orada kaldım.

Annem, Mala ile aramızda geçenlerin elbette ki farkına varmıştı. Benden yalnızca, Hindistan'a gitmeyeceğime dair söz vermemi istedi. Karşılığında da beni rahat bıraktı. Babam akşamları eve erken geliyor ve benim eve kaçta döndüğümü hiç fark etmiyordu.

Hatırlayabildiğim kadarıyla, sirke hiç seyircinin gelmediği tek bir gün bile olmadı. Ama az olduğu ve bunların sıralara teker teker oturduğu günler çok olurdu. Yalnızca pazar günleri çok sayıda seyirci gelirdi. Sirk yöneticisi Amal uzun süre burada kalacağını hemen anlamıştı. Çalışma arkadaşlarını topladı ve kısa bir konuşma yaptı. Uzun süre aynı yerde kalıp, aynı gösterileri tekrarlamanın tehlikesinden bahsetti. Bu nedenle yenilikler yapılması ve programın her geçen gün geliştirilmesi gerekiyordu, böylece gösteriler, her hafta gelen sirk meraklıları için de çekiciliğini koruyabilirdi.

O günden itibaren daha sıkı çalışıldığını ve daha zorlu alıştırmalar yapıldığını fark ettim. Sirk yöneticisi trapez ve ip üzerindeki en basit alıştırmaların bile güvenlik ağı kurulmadan yapılmasına izin vermiyordu. Artistler onun niye bu kadar inatçı davrandığını kimi zaman anlayamıyordu, ama o böyle davranmakta haklıydı.

Sirk yöneticisi Amal nadiren bağırsa da, kendi sirk şehrinin mutlak kralı olduğu her zaman hissedilirdi. Her işe koşmaya, en genç artistinin bile numarasını düzeltebilsin diye ayağına gitmeye hazırdı. Bu nedenle artistler ve çalışma arkadaşları sirk yöneticisine öylesine bağlıydı ki, daha büyük sirklere gidip çalışmak yerine, onunla açlık çekmeye seve seve katlanıyorlardı.

Paraları kısıtlıydı, Amal'ın kendisine ve onlara yalan söylediğini bildikleri halde Amal'ın kendilerini avutmasına izin verirlerdi; aslında sirkin kurulduğu günden beri yeterli parası hiç olmamıştı. Ve çok

parası olduğu zaman da hemen kendisine bir fil alırdı, çünkü bu hayvanı her şeyden daha çok seviyordu.

Evet, çalışanların hepsi bunu bilirdi, ama yine de aldıkları maaşı önemsemez, hatta son kuruşlarını kimi zaman benzin ya da yem almak için harcarlardı.

Amal'ın yaşı ilerlemiş olsa da aslında o, alkışlanmaktan mutlu olan bir çocuk gibiydi. Gösteriden sonra doğruca karısının kollarına koşardı. Karısı onun en büyük desteğiydi; her gösteriden sonra ona sarılan, onu tebrik eden veya avutan ilk kişi o olurdu.

En güzel gösterisi beyaz bir palyaço olarak sahneye çıktığı gösteriydi. Yüzüne beyaz bir pudra sürer, üzerine kırmızı renkte yarım daireler, üçgenler ve kareler çizer, beyaz, geniş ve portakal büyüklüğünde kırmızı düğmeleri olan bir kostüm giyerdi.

Amal, Morganalıların gönlünü fethetmişti; sahnede sadece yere yuvarlansa bile büyük alkış alırdı, yine de her gün onu numarasını çalışırken görürdüm. Saatlerce çalışır ve çalışırken kimsenin kendisini izlemesini istemezdi. Diğerleri uyurken onun karavanının ışığı uzun süre açık kalırdı. Her gün erken kalkar, sabahın taze havasında hayvanların kafesleri arasında dolaşır ve Morgana'nın merkezinde dolaşmaya giderdi. Erken kalkmak zorunda olan birçok Morganalı, sokaklarda dolaşan bu şık Hintliyi selamlardı.

Sirkteki ilk günüm her şey için belirleyici olmuştu. O günden sonra tüm sirklere bağlandım. Aynı gece kendimden geçmiş bir halde eve gittim; timsahın öyküsü beni çok etkilemiş, şaşkına çevirmişti. Her kelimesine inanıyordum ve bu timsaha duyduğum ilgiye nihayet bir açıklama bulmuştum.

Ama timsahın beni neden bu kadar sevdiğini o zamanlar hâlâ kendime açıklayamıyordum. Bizim birbirimize ne kadar çok benzediğimizi hemen hissetmiş olduğunu ancak yıllar sonra anlayabildim. İnsanların ikimizi de kandırması çok kolaydı.

ÇOCUKLUK YA DA BİR EBE ÖLÜME NASIL MEYDAN OKUR

Hiç kimse ölüm hakkında Mala kadar esprili konuşamazdı, ama ölümden, Mala'dan daha çok korkan biriyle yaşamım boyunca hiç karşılaşmadım.

Tam yetmişüç kez ölümün soğukluğunu hissettim ve hepsinde de tehlikeyi atlattım, ama bunlardan ilki, daha sonraki tüm yaşamım için çok önemli olacak sonuçlar doğurmuştu. Ölümcül derecede hastalandığımda dokuz yaşındaydım. Annem daha sonra bana, hastanedeki doktorların benden umudu kestiğini ve evde ölebilmem için annemi beni eve götürmeye zorladıklarını anlattı. Yatağa, koridorlarda yatan hastalar için ihtiyaçları vardı. Doğudaki birliklerde çıkan isyan ve kolera salgını devlet dairelerinin, hatta okulların hastaneye dönüştürülmesini gerektirmişti.

Ateşim vardı ve sürekli bayılıyordum, uyandığımda annemin uykusuzluktan ve ağlamaktan bitkin düşmüş bir halde yatağımın kenarında oturduğunu gördüm. Gözyaşları beni üzüntüye boğmuştu ve ona bu kadar acı veren hastalığımdan utandım. O sıralarda yüksek ateşten dolayı yavaş yavaş bilincimi yitirdiğim her gece, ölümle karşı karşıya kalıyordum.

Önce bir anda görememeye başlıyor ve yalnızca, Kutsal Meryem'e hayatımı kurtarması için yalvaran annemin sesini duyuyor, bir süre sonra onu da duyamaz oluyordum. İşte her seferinde tam o anda beni göğsümden yakalayıp uçurmak isteyen bir kartal görüyor ve her gece onunla boğuşuyordum. Hemen ardından terler içinde kalmış ve bitkin bir halde uyanıyordum.

Kendisine bir iftira atıldığı için babam o sıralarda hapisteydi ve bir karar vermek zorunda olduğu her konuda annem tek başınaydı.

Giderek daha sık bayılmaya başladığımda annem öylesine umutsuzluğa kapılmıştı ki, babamın silahını saklamış olduğu masanın çekmecesini açtı. Mermi dolu tabancayı mantosunun cebine koydu, beni sırtına aldı ve ağırlığımdan dolayı yalpalayarak evden dışarı çıktı. Telaşından ayakkabılarını giymeyi unutmuş, çıplak ayakla dışarı fırlamıştı.

O gün karşımıza Ebe Hanne'yi Tanrı çıkardı sanırım; ona rastlamamış olsaydık, annem bir ya da daha çok doktoru kesinlikle vururdu ve ben de pis bir hastanenin nemli, karanlık koridorlarından birinde ölmüş olurdum. Ancak bu rastlantı olayların tamamen farklı gelişmesine neden oldu.

Hanne bir anda karşımızda belirdi, annemi kolundan yakalayarak, "Neler oluyor? Benim Sadık'ımla nereye koşuyorsun? Delirmiş gibi davranıyorsun!" dedi. Hanne ebeydi, beni bu dünyada ilk onun elleri karşılamıştı. Oldukça güçlü bir yapıya sahipti ve hiçbir itiraza tahammül edemeyecek kadar da kararlı bir insandı.

Annem ağlıyordu ve ona beni tekrar hastaneye yatırmak istediğini söyledi.

Hanne, "Bırak da bir düşünelim," dedi kendinden emin bir şekilde. Kaldırımın ortasına oturarak beni kucağına aldı ve alnıma bir öpücük kondurdu. Sonra alçak sesle, "Bana bak, delikanlı," dedi. En azından gözlerimi kırpabilmek için çaba sarf ettim, o bana bakıyordu. "Hangi beceriksiz doktor baktı oğluna? Göreceksin, yedi gün içinde yeni doğmuş bir tay gibi ortalıkta hoplayıp zıplamaya başlayacak. Sen bu işi Hanne'ye bırak."

Anneme üzerinde tohum, yağ ve otların yazılı olduğu bir liste verdi, annemin bana bununla kompres yapması gerekiyordu. Annem minnettar kalmıştı ve umut içinde beni eve geri götürdü. O gün öğleden sonra tedaviye başladı. Tam yedi gün sonra ben sağlığıma yeniden kavuşmuştum.

Annem ölümüne dek ebeye hep minnattar kaldı ve bana da sık sık hayatımı kimin kurtardığını hatırlattı: "Seni dünyaya ben getirdim ve Hanne de ölümün elinden geri aldı."

Ölümle bu ilk karşılaşmamın ardından dünyadaki en büyük mucizenin ne olduğunu anladım: Her gün sağlıklı olarak uyanmak. Bu mucizeyi anlamak İsa'nın dirilişini anlamaktan daha zordur. O zamanlar yaşamımdaki her günün tadını çıkaracağıma yemin etmiştim. Ve bu kararım, bana yıllar sonra Mala'ya bir buluşma teklif etmeme yardım etti.

Bütün gece uyuyamadım. Aslında İngilizce'yi mükemmel konuşuyordum. Okulda dünya edebiyatından çeşitli romanlar ve şiirler okuyorduk, ama bir insana aşkımı İngilizce olarak hiç ilan etmemişim. Ondan hoşlandığımı nasıl söyleyecektim? Aslında onu haftalardan beri tanıyor, onunla her gün karşılaşıyor, Tanrı ve dünya hakkında İngilizce konuşuyordum. Ama hissettiklerimi ona nasıl söyleyecektim?

İşin en tuhaf yanı, "Seni çok hoş buluyorum," veya "Bana çok sempatik geliyorsun," gibi sözlerin beni tatmin etmemesiydi. Hayır, İngilizce söylediğim sözlerin lirik gücüyle dağlar bile sarsılmalıydı. Tek bir cümleyle sabah yağan çiyi, tan kızıllığını, güneşin batışını, kalbin atışını, bu sevginin büyüklüğünü anlatmak istiyor, ama bu sözcükleri yazdığımda onları komik buluyordum. Öyle çekingendim ki, Mala aşkımla alay edecek olursa sirke gitmeye devam edip edemeyeceğimden bile emin değildim.

Aşk şarkılarımızda söylenen, ama sözleri bu kadar aptalca olduğu için kimsenin yüzü kızarmadan söyleyemeyeceği dizelerle bütün gece uğraşıp durdum.

Nihayet ertesi gün Mala ile tek başıma buluşabildiğimde, ona İngilizce hazırladığım sözleri söyledim. Bu sözleri neredeyse yeminli bir ifade veriliyormuş gibi resmi bir tavırla söyleyivermiştim.

Mala bir süre sessiz kaldıktan sonra gülmeye başladı. Arapça ola-

rak, "Arapça bilmiyor musun?" diye sordu.

Sanki bana kaç tane saç telim olduğunu sormuş gibi kekelemeye başladım, ama daha sonra da aptallığıma küfrettim. Ve ikimiz de buna içtenlikle güldük.

"Ben de sen seviyor, Arapça böyle söyleniyor, değil mi?" diye sordu gülümseyerek. "Benim için bu kadar hazırlanmış olman büyük incelik. Bu bir ilanı aşktır. Sen kaç yaşındasın?"

"Yirmi iki," diyerek yalan söyledim.

Sanki ona bir demet gül hediye etmişim gibi, "Bu da ikinci bir ilanı aşk," dedi minnettar bir ifadeyle.

Geldiğinden beri tüm çocuk ve delikanlılarla Arapça konuştuğu halde, İngilizcemi geliştirmek istediğimi düşünerek bir tek benimle İngilizce konuşmuştu. Mala önceden de, Hindistan'dayken de biraz Arapça biliyordu ve Morgana'na çok hızlı bir şekilde öğrenmeye devam etti. Dil konusunda gerçek bir dahiydi. Daha otuzunda bile değildi, ama on dil biliyordu. Altı hafta sonra yalnızca Arapça değil, aynı zamanda sanki bizim sokağımızda doğmuş gibi Morgana şivesini de konuşabiliyordu.

En keyifli olansa, onun küfretmesiydi. Arapça küfretmek yalnızca bazı sokak çocuklarının becerebildiği bir sanattır. Mala bir yabancı olduğu için, küfrederken toplarla serçeleri, menekşelerle de filleri vuruyordu. Ama bu biraz daha sonraydı. Aşkımı İngilizce olarak ilan ettiğimde kendini pekâlâ güzelce ifade edebilmişti.

O günden itibaren sirkten çok uzakta olmayan bir tarladaki kulübede gizlice buluşmaya başladık. Burada buluşma fikrini bana bir arkadaşım vermişti. Kulübe boş duruyordu, sahibi kışın ölmüştü. Varisleri hâlâ kavga ettiği için tarlayı kimse ekip dikemiyordu.

Mala buna çok sevinmişti. Bizim için en uygun saat hep öğleden önceleriydi, çünkü geceleri gösteriden sonra numarasını çalışıyor ve çalışırken mutlak bir sessizlik istiyordu. Öğleden sonraları Ashok'a

hokkabazlık numaralarında asistanlık yapıyordu. Herhangi bir şeyden şüphelenmemesi için de çok dikkat etmemiz gerekiyordu.

"Peki, fark edip etmediğini nasıl anlayabiliriz ki?" diye sordum bir gün kaygıyla.

"Bunu attığı bıçaklardan hemen anlarım," diye yanıt verdi Mala büyük bir cesaretle, sonra da benimle ve abartılı kaygılarımla dalga geçti. Hemen konuyu değiştirdi ve bana sirk numaralarını sunarken bunları Arapça en güzel nasıl ifade edebileceğini sordu.

ONÜÇÜNCÜ YUSUF YA DA BATIL İNANÇ ATEŞLE NASIL İNANCA DÖNÜŞÜR

Telefon numaralarını çevirmekten bütün parmaklarımın yara oldu; Tania'daki arkadaşım sanki yer yarıldı da, içine girdi. Acaba Mala Tania'da kendisini iyi hissediyor mudur? Benim bu şehri sevdiğim pek söylenemez aslında.

Mala ilk aşkım değildi yalnızca, aynı zamanda da inanılmaz dinleme yeteneği sayesinde yaşadıklarımdan öyküler üretebilen ilk insandı. Bir gün kulübede yan yana uzanırken ona bir öykü anlatıp anlatamayacağımı sordu. Az önce annemle Azar dayımın mezarını ziyaret etmiş olduğum için aklıma tuhaf bir öykü gelmişti.

Morgana'da Hıristiyanların yaşadığı bölgede yılbaşı kutlamaları çok renkli yaşanmazdı. İlkbaharın başlangıcına denk gelen, yöre sakinlerini neşelendiren ve sokaklara döken Paskalya'nın aksine, yılbaşı zamanları benim çocukluğumda ıslak, puslu ve soğuk geçerdi. Yalnızca birkaç dükkânın penceresi ışıkla süslenir, tabaklara bir parça daha fazla et konur, ama bunun dışında fazla bir şey yapılamazdı.

Ama yılbaşlarından birini asla unutmayacağım. Neden böyle unutulmaz olduğununsa kısa bir öyküsü vardır.

Oldukça fakir bir aileydik ve İsa'nın doğumunu simgeleyen kompozisyonları* o yıla kadar hiç hazırlayamamıştık. Postacı İlyas'ın ise yıllardan beri sahip olduğu oldukça tuhaf, aslında görenleri hayranlık ve yüce duygulardan çok, kahkahalarla güldüren bir kompozisyonu vardı.

Komşumuz İlyas hayli kısa boylu, biraz da zayıf bir adamdı. Çok

* Hıristiyanlıkta İsa'nın doğumunu ve kahin krallar tarafından saygı görmesini gösteren, heykellerle oluşturulan bir tür kompozisyon.

içerdi ve bir tek merakı vardı: Kanarya beslemek. İçmediği zamanlarda kibar davranır, zaman zaman da şakalar yapar, ama birkaç kadeh arak içtikten sonra çekilmez olurdu. Bundan sonra ne kadar güçlü olduğunu kanıtlamaya çalışır ve iki metre boyundaki karısına vurmaya başlardı. Bu dev gibi kadının, rahatça vurabilsin diye kocasına doğru eğildiğini görmek kötü bir duygu verirdi insana. Ama bu, daha sonra anlatacağım başka bir hüzünlü öyküdür. Şimdi, o güne kadar mahallemizde bir tek postacıda olan İsa'nın doğumu kompozisyonundan bahsetmek istiyorum.

İlyas yıllar boyunca birkaç tane oyuncak bebekle başka oyuncaklar toplamıştı. Yılbaşı geldiğinde penceresinin altındaki geniş bölmeye bu figürleri yerleştirirdi. Yoldan geçenler, dilenciler ve satıcılar İlyas'ın oluşturduğu kompozisyonun önünde durup gülerdi, postacının kompozisyonu her yıl daha da saçma bir kompozisyona dönüşürdü çünkü. İsa, İlyas'ın bir çikolata ithalatçısından aldığı, plastikten yapılmış, başını sallayabilen zenci bir oyuncak bebekti. Kompozisyonun ön tarafında sarışın bir Barbie bebeği portakal renkli bir tırmığa dayanmış duruyordu, soldaysa bir motosiklette göğsünün üzerinde büyük S harfi ve peleriniyle Süpermen oturmaktaydı. İlyas işlerinin daha iyi gitmesi umuduyla kompozisyonun arka tarafına, içinde kanaryalarından birinin olduğu bir kafes yerleştirmişti. Daha sonraki yıllarda bunlara açık yeşil renkte bir timsah, plastik kırmızı bir ayı, sedeften yapılmış bir cami de eklendi. Ama en komiği, İlyas'ın kendisiydi. Sarhoş olup sık sık İsa'nın doğumunu simgeleyen bu figürlerin karşısına oturur, onları okşar ya da orada öylece dururdu. Sokaktan bakıldığında figürlerin arkasındaki kafası görünürdü yalnızca. Pütür pütür derisi ve yüzündeki kırışıklıklarla içi doldurulmuş bir Şaman gibi görünüyordu. Yine de onyıllar boyunca onun kompozisyonu mahallemizdeki tek kompozisyon oldu. Ama bu durum, Azar dayımın bize dünyanın en güzel figürlerini getirmesiyle değişmiş oldu.

Azar dayı annemin üvey kardeşiydi. Dedemin ilk karısı, annem dışında dünyaya sekiz çocuk daha getirmiş, Gibran dayımın doğumundan kısa bir süre sonra da lohusa ateşinden ölmüştü. İkinci karısıysa birkaç yıl sonra Azar'ı doğurdu.

Azar yetenekli bir heykeltraştı. Bunun nedeniyse büyük olasılıkla, annemin ailesinde babamın ailesine oranla zanaatkârdan daha çok sanatçı çıkmış olmasıydı. Arabistan'da sanatçılar, zanaatkârları beceriksiz ve kaba meslektaşları olarak görüp, onlara acırlar. Ama zanaatkârın da onlar hakkında düşündükleri açık ve kesindir: Sanatçılar tembeldir.

Bu iki düşünceyle, babamın ve annemin ailelerinin arasındaki yüz yıldan daha uzun zamandır süren yanlış anlamaları açıklamak da mümkün oluyor. İki büyük aile arasında evlilik gerçekleşmiş ve çocukları doğmuş olsa da, birbirleri hakkındaki düşünceleri yine de değişmedi.

Azar dayım henüz bir çocukken bile çekiç ve keskiyle herhangi bir taştan çok güzel figürler yaratabiliyordu. Bunları görenler onun becerikli ellerini övseler de, ataları gibi onlar da aslında heykel sanatına çok saygı duymuyordu. Arabistan'ın çölleri, monotonluğuyla Arapların dillerine inanılmaz bir anlatarak büyüleme yeteneği bahşetmiş, ama aynı zamanda gözleri ve ellerini renk ve biçim zenginliğinden yoksun bırakmıştır. İslamiyetten önce de başka halklara oranla benim atalarım için resim ve heykel sanatları büyük önem taşımıyordu.

Eğer Azar dayı duvarcı ya da taş ustası olmayı istemiş olsaydı, iyi bir isim yapmış ve büyük kazanç elde etmiş olurdu, ama o, mermerden tuhaf şekiller oymak istiyordu yalnızca. Çok fakirdi, ama herhangi bir şey, hatta babamdan ekmek alırken bile parasını ödemek isteyecek kadar da gururluydu. Kimsenin, hatta onu çok seven annemin bile kendisini yemeğe davet etmesini istemiyordu.

Morgana'da fakirlerin oturduğu mahallede yapmış olduğu küçük

gecekondusunda durmadan çalışırdı. Çevresi açık kanalizasyon ve pis sokaklar, evler, insanlar ve köpeklerden dolayı öylesine sefalet içinde görünürdü ki, kapıyı açıp tek tük eşyalarla döşenmiş eve girdiğinde insan kendisini sanki başka bir dünyaya gelmiş gibi hissederdi. Azar dayım küçük heykeller üzerinde çalışırken, eski kıyafetlerinin üzerine hep beyaz bir önlük giyerdi. Ellerini ustalıkla ve kendinden emin kullanırdı. Çok yavaş çalışır, ölümsüz ve ölümsüzlük için çalışan bir varlığın sessizliğiyle heykelinin taslağını çizer, yontar ve oyardı. Bu tuhaf figürlerden bazılarını görmüştüm, oldukça uzun ve anlaşılmaz isimleri vardı. Figürler ne kadar büyük uğraşlar sonuncunda bitirilmiş olur, ne kadar büyük sanatsal değer taşırlarsa, Azar dayıma getirdikleri para da o kadar az olurdu.

O zamanlar annem, babamı Azar dayıma yardım etmesi için ikna edinceye dek tüm konuşma ve akıl çelme yeteneğini kullanmıştı. Babam da dayımı konuşmaya davet etmiş ve ikisi birlikte dayımın nasıl para kazanabileceği konusunda mantıklı bir çözüm bulmuşlardı.

Babam yıllardır katolik kiliseye ekmek gönderirdi. Bu arada kilisenin mali konularıyla ilgilenen Rahip Gabriel'le aralarında bir dostluk kurulmuştu.

Kilisedeki İsa'nın doğumunu simgeleyen kompozisyonlar için her yıl kullanılan, İtalya'dan getirilmiş çok güzel heykeller vardı. Babamın düşündüğü şey çok basitti. Figürler ahşaptı ve çok değerliydi. Rahip Gabriel, dayımın bunların kalıplarını çıkarmasına izin verdi. Böylece dayım alçıdan çok değerli figürler yapıp, babamın fırınında kurutabilecek, rengârenk boyayarak iyi bir fiyata okullara ve zengin ailelere satabilecekti. Ve böylece de çok kısa bir süre içinde iyi para kaznmış olacaktı. Hıristiyanların yaşadığı mahalledeki dükkânlar birçok figür siparişi verdi; çünkü o güne dek Morgana'da bu tür eserler hiç görülmemişti.

Önceleri babam, alçıdan bazı kimyasal maddelerin çözüleceğini ve

böylece ekmeğine zehir karışabileceğinden düşünerek kaygılandı. Eczacı ona alçı kurutmanın zararsız olduğu konusunda güven verdikten sonra babam rahatlamış ve dayımdan hiçbir karşılık beklememişti. Ama dayım on tane kurutulmuş heykel için bir tane boyanmış heykeli, fırını kullanmanın kirası olarak vermekte ısrar etti. Bir felaket işte böyle zararsızca başlayabilir.

Bir gün babam eve geldi ve o muhteşem heykellerden getirdi. Bugün bile hâlâ hatırlarım, bu heykeller yemlikteki İsa, başı ve omuzlarındaki mavi şalıyla diz çökmüş Meryem, güzel, ince boynuyla Yusuf, iki melek, dört çoban ve o üç kraldan oluşuyordu. Henüz ekim ayındaydık ve yılbaşına daha çok zaman vardı. Bütün gün boyunca heykellerin yanından ayrılamıyor, onları seviyor ve nereye gidersek yanımıza alıyorduk. Kasım ayında yemlik, keçiler, koyunlar ve eşekleriyle birlikte tamamlanmıştı. Ahşap kapakları ve taştan duvarlarıyla gömme dolap bu yemlik için en uygun yerdi.

Bu gerçekten de mahallemizde o güne dek görülmüş en güzel kompozisyondu. Komşularımız hayran kalıyordu. Bazı yaşlı kadınlar önünde dua ediyor ve mutluluk içinde evlerine dönüyordu. Hatta kardeşim Fadi komşulardan giriş ücreti almayı bile önerdiyse de, annem bunu reddetti.

Komşumuz İlyas, İsa'nın doğumunu simgeleyen kompozisyonumuzu gördüğünde hemen, bitpazarından topladığı eski figürlerini çıkardı. Sokağımızda yaşayan aileler için bizdeki alçıdan heykeller hâlâ çok pahalı olduğundan, ziyaretçilerimizin sayısı her gün daha da artıyordu.

Ertesi yıl Ağustos'ta babam iki Yusuf, dört melek ve üç eşek figürü daha getirdi. Dayım aldığı çok sayıdaki siparişi yılbaşına kadar rahatça bitirebilmek için yaz aylarından itibaren çalışmaya başlamıştı.

Ancak heykellerin hepsi aynı şekilde sağlam değildi artık. İsa en dayanıklısıydı, çünkü kenarları parçalanmış yemlikte yere uzanmıştı,

ama durumu çok da kötü değildi. Kralların boyunları paltolarının kalkık yakalarıyla, Kutsal Meryem şalıyla, çobanlarsa boyunlarında taşıdıkları koyunlarla desteklenmişti. Keçi ve inekler kısa ve sağlam bir yapıya sahipti. Ama meleklerin kanatları kolay kırılabiliyordu, eşeklerin boyunları fazla uzundu, yani heykel en çok tam da boynundan kırılıyordu. Ucuz alçıdan yapılmış heykelleri tamir etmek imkânsızdı. Dayıma yeniden sipariş edilmesi gerekiyordu.

Böylece babam her ay birkaç tane Yusuf, melek ve eşek heykeli getirdi, ama ikinci bir Meryem, ikinci bir İsa, çoban veya kral hiç gelmedi.

Kasım ayı geldiğinde büyük bir sabırsızlıkla, onbir tane Yusuf figürüyle birlikte yemliğimizi yarım daire oluşturacak şekilde Kutsal Meryem'in çevresine dizdik. Yirmi eşekten oluşan bir eşek sürüsü iki sıra halinde İsa'nın sıcaklığını hissediyor ve bir grup melek de yemliğin üzerindeki gökyüzünü dolduruyordu. Melekler ince ve neredeyse görünmez olan çelik iplere asılı durmaktaydı.

Babam işten eve geldiğinde elini yüzünü yıkar ve odasına çekilip kısa bir uyku çekmeden önce bizimle bir bardak çay içerdi. O gün babamın, İsa'nın doğmunu simgeleyen kompozisyonumuzu nasıl bulacağını merak ettiğimiz için çok heyacanlıydık. Gömme dolabın kapaklarını önce kapalı tuttuk. Babam geldiğinde ben ve kardeşim büyük bir beklentiyle kalkarak dolabın kapaklarını açtık.

Babamın heykellerin karşısında duyduğu şaşkınlık hiç de az sayılmazdı; yaklaştı ve dikkatle inceledi. Yüzünü nasıl buruşturduğunu görmeliydiniz. Başını salladı ve "Böyle olmuyor çocuklar," dedi.

"Neden?" diye sordu Fadi merakla.

"Olması gerektiği gibi değil. Yalnızca bir tane Yusuf koyabilirsiniz. Diğer on tanesini de birilerine hediye etmelisiniz."

"Hediye etmek!" diye bağırdık dehşetle. O zamanlar daha konuşmayı beceremeyen küçük kız kardeşim Seher de bizim itirazımıza ka-

tılarak, "Hediye etmek yok, baba!" dedi ve kararlılıkla başını salladı.

Erkek kardeşim ve benim çocukken cömert olduğumuz pek de söylenemezdi ve bu heykelleri hediye etmek zorunda kalmak, bizim için tam bir felaket anlamına geliyordu. Komşularımızın bize hayranlık duymasını sağlayan bu heykelleri elden çıkarmayı göze almamız mümkün değildi.

"Ama çocuklar, Kutsal Meryem'in çevresinde onbir Yusuf'un olması doğru değil. O yalnızca bir kişiyle evliydi, o da..." Babam bir an duraksadı ve neredeyse kimsenin duyamayacağı şekilde, "o da Tanrı'ydı, Tanrım bizi koru, nasıl söylemeli bilmem ki, evet, Yusuf, hatta Yusufların biri bile gereksiz," diye mırıldandı, yüzü kıpkırmızı olmuştu. Ne demek istediğini ancak şimdi anlayabiliyorum. Fadi de o zamanlar bunu anlayamayacak kadar küçüktü.

"Peki öyleyse," diyerek babama yardımcı oldum, "Yusuf heykellerine başka adlar verelim. Şu gözleri biraz şaşı olan bugünden itibaren Yakup olsun. Bu Yusuf'la Meryem'in komşularından biri. Şurada duran büyük ayaklının ismi de Yuhanna."

"Ve şu soldan üçüncüsü, yamuk burunlu olansa," diye oyuna devam etti Fadi hiçbir şey anlamadan, ama bir çocuğun taklit etme güdüsüyle, "onun adı da Musa, yanındaki de Said, sol kolunun üzerinde bir yara var. Said'in yanındaki adamın ismiyse kesinlikle İsmail, komşumuz İsmail'e çok benziyor, çünkü onun da bıyıkları var."

Babam güldü, elini hayır anlamında sallayarak uyumaya gitti. Heykelleri kurtardığımız için kendimizi kutladık. Fadi ve ben ertesi gün bile yalnız kaldığımızda kibirli bir tavırla hâlâ, "Hediye etmek istiyordu," diye tekrarlıyorduk.

O günden itibaren heykellerin artık kendi isimleri vardı. Hiçbirini bir diğeriyle karıştırmıyorduk. Aslında bu çok zor değildi, çünkü heykeller çok hızlı yapılmıştı ve bu nedenle de hiçbiri diğerine benzemiyordu. Birinin gözbebeği yanlış yerdeydi, diğerinin kolu biraz faz-

la yontulmuş, üçüncününse burnu yamuk yapılmıştı. Günler geçtikçe heykellerimizi uzaktan gördüğümüzde bile tanıyabilecek hale geldik. Heykellerin yemlikteki yerlerini gizlice değiştirerek Fadi'ye tuzak kurmak beni çok eğlendiriyordu. Ama doğrusu Fadi'nin yanıldığı da pek az oluyordu.

Kasımın sonunda onikinci Yusuf da geldi; oldukça kuvvetli göründüğü için ona Başçavuş demeye başladık. Babam utanarak gülümsedi. Figürlere olan sevgimizi bizimle paylaşan annem, babamın işini kolaylaştırmak istiyordu. "Kim bilir, belki de Yusuf'un kendisine benzeyen birçok kardeşi ve yeğeni vardır."

Kasımda bunları başka melek ve eşekler de izledi. Komşularımız heykellere ad takmamızı eğlenceli buluyordu, bu yalnızca Gibran dayımın karısı Rosa yengemin hoşuna gitmiyordu. Bu nedenle kardeşim ve benimle arası iyice bozuldu.

Aralığın başında komşularımızdan biri bir Noel ağacı aldı. Ağacın yana doğru uzanan çok kısa bir dalı vardı. Komşumuz dalı kesti ve bize hediye etti. Bu ağacın tepesiydi, çünkü dal tıpkı küçük bir Noel ağacı gibi görünüyor ve yüksekliği gömme dolaba tam uyuyordu. Bir pamuk parçası alıp tiftik tiftik ederek kar teneleri gibi dağıttık. Ve felaket işte böyle ilerliyordu.

Aralığın ortalarında bir gün babamın elinde bir poşetle işten döndüğünü gördük. Fadi yüksek sesle bağırdı: "Onüçüncü Yusuf geliyor! İşte orda!"

Babam bu sözleri duyduktan sonra her zamanki gibi yanımıza gelmedi, hemen odasına gitti, elleri boş olarak oturma odasına geldi ve çayını içti. Oldukça düşünceli görünüyordu. Fadi hiçbir şey söylemeden gizlice dışarı çıktı. Bir anda bir sevinç çığlığı duyduk. Fadi avını bir eliyle yukarı kaldırmış, koridorda koşturuyordu. "Sadık! Sana ne demiştim? Onüçüncü Yusuf işte burda!"

Babam kardeşimin sözlerini bir yankı gibi tekrarladı: "Onüçün-

cü." Sesi uzaktan ve çaresiz geliyordu.

Hemen bağırdım: "Onun adını Murat koyuyorum, bir dolandırıcı o ve kepçe kulaklarıyla terzi Murat'a çok benziyor." Terzi Murat'ı özellikle seçmiştim, çünkü ondan bahsederek babamı hep güldürebiliyordum. "Murat," dedim ve onüçüncü Yusuf'u diğer oniki arkadaşının yanına, ama sırtı yemliğe dönük olarak yerleştirdim, "böyle durmalı, yoksa İsa kendini kötü hisseder."

Babam gülüyordu. Fadi hiçbir şey anlamamıştı. Ciddi bir tavırla, "Sırtı neden İsa'ya dönük durmalı?" diye sordu.

"Çünkü Murat'ın ağzı öyle kötü kokar ki, nefesiyle yarım metre uzaklıktaki bir sineği bile öldürebilir."

Babam güldü, ama hemen sonra tekrar huzursuzluğuyla savaşmaya başladı. Öğle yemeğinde annem babamın derdinin ne olduğunu sordu, ama babam yalnızca içini çekti.

"Umarım iyi olur!" dedi ayağa kalkarken. "Ama her ne olursa olsun, bu son heykel."

Annem endişeyle, "Neden? Ne oldu?" diye sordu.

"Hiç, Azar o kadar sipariş alıyor ki, heykellerini kurutmak için her zaman kullanabileceği özel bir fırın aldı. Siparişleri giderek artıyor. Hatta Beyrut ve Kudüs'ten bile siparişler alıyor."

Annem bundan çok etkilenmişti, "Tanrı seni korusun, ona bu kapıyı açan sensin!" diye çığlık attı.

Babam mahçup mahçup gülümsedi ve yatmaya gitti. Biz yemliğin önünde oturmuş, birkaç gün önce bulduğum yeni bir oyunu oynuyorduk. Heykellerin seslerini taklit ediyor ve Tanrı, politika, aile, ticaret, okul, komşular ve anne babalar üzerine sohbetler ediyorduk.

İkimiz de dolabın önünde yere oturur, kendimize bir heykel seçer ve onun sesiyle konuşurduk. Birkaç gün sonra hangi heykeli seçtiğimizi söylemek de gereksiz olmuştu, çünkü artık her figüre ait tek bir ses vardı. Biri konuşurken ıslık gibi bir ses çıkarıyor, diğeri genzin-

den konuşuyor, üçüncüsü konuşurken kibar davranıyor, dördüncüsü yalan söylüyor ve üç kral da sanki kendileri de pek anlayamıyormuş gibi karmaşık, bozuk bir dil kullanıyorlardı.

Yılbaşından kısa bir süre önce bir gün erkek kardeşim ve ben yine yemliğin önünde oturuyorduk. Annem komşudaydı, babam da kahveye gitmişti.

Kardeşim bir anda kendi ağız kokusuna kendisi de katlanamıyormuş gibi parmaklarıyla burnunu tıkayarak Dolandırıcı Murat'ın genzinden çıkan sesiyle, "Bay Başçavuş, Bay Başçavuş, ne dersin, sence çam ağacının dikenleri yanar mı?"

"Saçmalama!" diye yanıtladım kendimi beğenmiş bir tavırla.

"Ağacın birkaç saniye içinde alevler içinde kalacağına iddiaya girer misin?" dedi Dolandırıcı.

"Saçmalama, onun yaprakları bile gerçek değil, sadece iğneleri var, bu mu yanacakmış?" dedim küçümser bir başçavuş sesiyle. Fadi güldü. Büyük olasılıkla bu konuşmada vermesi gereken yanıtı gülmekten unuttuğu için, "İddiaya giriyor muyuz?" diye tekrarladı. Tam bu anda ağaçtan uzaklaşması ve bana, eşeklerden birini çalmasına bir başçavuş olarak göz yumup yumamayacağımı sormalıydı. Tabii ki ben de bunu sert bir biçimde reddedecektim.

"Saçmalama!" diye yanıtladım ve kutudan kibrit çıkararak bir başçavuş rahatlığıyla yaktım ve ağacın altına tuttum. Ondan sonra neler olduğunu ne kadar istesem de anlatmam mümkün değil. Her şey çok hızlı gelişti. Alevler bütün dalı sararak bir anda yukarı doğru tırmanmaya başladı.

"Yangın! İmdat! Anne!" diye bağıran Fadi bir anda yine altı yaşındaki küçük korkak çocuk olmuştu. Odadan koşarak çıktık ve avluya doğru bağırmaya başladık: "Heykellerimiz yanıyor!" Komşular kısa bir büre öylece kalakaldı, ama hemen sonra koşarak kovalarını alıp geldiler. Alevler dolabın kapaklarını sarmış ve dumanlar tüm odaya

yayılmıştı. Komşular öksürüyor ve tükürüyorlardı; alevlerin üzerine su döküyor ve hemen tekrar dışarı çıkıyorlardı. Yarım saat sonra yangın söndürülmüştü.

Bu sırada anneme haber gönderilmişti. Onun gelmesinden az önce alevler söndürülmüştü bile, ama odanın hali bir çöplüğü andırıyordu. Annem bizi dövmedi, ama günler boyunca da konuşmadı. Fadi ve ben o gün öğleden sonra hemen gidip, kendi isteğimizle etrafı topladık. Annem yerdeki cam kırıkları ve külleri temizlerken Seher de başını okşayarak onu avutmaya çalışıyordu.

Fadi ve ben babamla karşılaşmaktan çok korkuyorduk. O gün eve geç geldi. Oda temizlenmişti, yarısı kömürleşmiş olduğu için annem dolabın kapaklarını çıkarmıştı ve dolabın yerinde çok büyük, kara bir delik vardı. Heykellerden hiçbiri yangından sağ kurtulamamıştı. Babamın bizi öldüreceğini düşünmüştüm, ama o, şaşkın gözlerle yangın yerine baktı ve kapının eşiğinde durdu. Sessizce, "Bunun sonunun iyi olmayacağını söylemiştim," diyerek yanımıza oturdu ve tek kelime etmeden çayını içti.

Bu arada dayım heykeller yaparak oldukça başarılı bir işadamı olmuştu. Mümkün olan tüm heykellerin kalıbını çıkarmakta uzmanlaştı ve kurduğu büyük işyerinde komşularından çoğuna iş verdi. Artık çok fazla parası olduğu halde fakirlerin oturduğu mahalleyi terk etmek istemiyordu. Birdenbire öldüğü zaman daha ellisinde bile değildi. Öldükten birkaç saat sonra ziyarete gelen ve onu tüm eşyaları yağmalanmış evde yerde yatarken gören yakınları dehşete düştü. Dayımın komşuları perdeleri bile bırakmamıştı. Yaptığı küçük heykellerden de eser yoktu.

Ne yazık ki dayımın dahi bir sanatçı olduğunu çok sonra anladım. Onun tuhaf heykellerinden yalnızca ikisi rastlantıyla bulunabildi. Bunlar bugün Morgana Devlet Müzesi'nde saklanıyor. Ama bu ayrı bir öyküdür.

Mala'ya bu öyküyü anlattığımda yerinde doğruldu ve heyecanla, "Sirkte eksik olan tam da buydu. Sen de sirke katılmalısın. İşte o kadar!" dedi. Hiçbir şey anlamamıştım, ama Mala bana her şeyi anlattı; her akşam sahnede böyle bir öykü anlatarak sirki ancak ben kurtarabilirdim.

Mutluluktan söyleyecek söz bulamıyordum, ama yine utangaçlığım tuttu. Mala bu işi en iyi benim yapabileceğimden emin olduğunu tekrar söyledi. "En başından beri biliyordum," dedi kendinden emin, "bunu sen yapabilirsin. Ellerin de sesinle birlikte anlatıyor. Bunu herkes beceremez."

Böylece Mala bana hayatımın en güzel armağanını vermiş oldu. Sirk yöneticisi Amal'la konuşmaya karar verdik. Ama Mala onunla önce yalnız konuşmak istiyordu. Bence de en doğrusu buydu.

YİNE MALA YA DA İNSAN YALAN SÖYLEYEREK NASIL DOĞRU BİR İŞ YAPAR

Küçük bir çocukken ne zaman yalan söylesem, bu çoğunlukla bir cezadan kurtulmak istediğim zaman olurdu. Anne babalar her zaman gerçeği öğrenmek isterler, ama öğrendiklerinde de bunun yarısına bile katlanamazlar. İlk yeni kıyafetimi bir gün içinde paramparça etmiş olmam da işte böyle bir durumdu. O zamanlar oniki yaşındaydım, babam erkek kardeşimin ve benim Paskalya'da yeni kıyafetlerimizin olacağını söylemişti. Şubat ayında babamın bir top kumaşla eve gelip, bu İskoç kumaşına bir servet ödediğini sevinçle söylediği güne dek böyle bir şeyin olabileceğini hiç aklıma gelmemişti. Üçümüz birlikte Murat'a, ağzı iğrenç kokan o terziye gittik. Kardeşim dört yaşında olmasına rağmen bedenlerimiz aynıydı ve babam üç elbiseye uygun bir fiyat ödemek için pazarlık yaptı. O zamanlar ölçü vermek için terziye birçok kez gidilirdi. Ve bu, her seferinde cehenneme bir yolculuk gibi olurdu. Benimle aynı beden ölçülerine sahip olan Fadi, Murat bir daha onu görmek istemesin diye bilinçli olarak sürekli kumaş ve makaslarla oynardı. Murat da sanki benim uslu davranmamı ödüllendiriyormuş gibi bana, "Senin gelmen yeterli," der ve kokuşmuş nefesini sürekli olarak doğrudan yüzüme üflerdi. Bana sanki bunu bilerek yapıyormuş gibi gelirdi, çünkü sürekli olarak, "Ufffff!" ve "Ahhhh!" derdi ve her seferinde neredeyse kusacak gibi olurdum.

Kıyafet olarak rugan ayakkabılar ve karbeyazı gömlekler aldık. Bu mahallemiz için biraz fazla şık bir kıyafetti, öyle ki, kardeşim ve ben Paskalya günü sokağa çıkmaya utanmıştık. Ama hemen sonra sevincimiz daha ağır bastığından koşa koşa kiliseye gitmiş ve orada herkesin gözbebeği olmuştuk.

Ayinden sonra herkes kilisenin avlusunda toplanmıştı. Her yıl ol-

duğu gibi yine birisi flütünü çıkardı ve insanlar hemen daire oluşturarak dans etmeye başladı.

Bir anda öylesine çok insan dans etmeye başlamıştı ki, ortada iki çember oluştu ve biz çocuklara izlemek için giderek daha az yer kalıyordu. Aşağıdan görebildiğimiz kadarıyla bir sürü yetişkin insan hoplayıp zıplıyor ve dans ediyordu. Kardeşim ve ben de dans edenleri yukarıdan görebilmek için bir fıskıyenin duvarına tırmandık.

Çok güldük ve diğer çocuklara da yukarıya gelebilmeleri için yardım ettik, bir süre sonra bütün çocuklar fıskıyenin duvarının üzerine çıkmıştı. Havuzdaki su yarım metre derinliğinde bile değildi. Güneşten dolayı su, yeşil bir yosun tabakasına dönüşmüştü.

Derken bir sarhoş bir sürü fişek ateşleyip dans edenlerin ortasına attı. Onlar da bağırıp çağırarak üzerimize doğru gelip, bizi suya düşürdüler. Sudan çıkarıldığımızda yeşil farelere benziyorduk. İnsanlar gülüp bizimle dalga geçti. Birkaç kişi elbiselerimizi temizlememize yardım etti, ama elbiselerimiz hâlâ yeşil ve tümüyle ıslaktı ve biz bu kılıkta eve dönmek istemiyorduk.

Böylece yakındaki tarlalara gittik, üzerimizdekiler kuruyuncaya dek dolaşmak istiyorduk. Güneş öylesine yakıcıydı ki, kısa bir süre sonra tuhaf kokular yaymaya başladık.

Meyve bahçesine vardığımızda kayısıların bilye büyüklüğünde olduğunu görüp çok sevindik. Olgunlaşmamış kayısıları çalma fikri ilk kimin aklına geldi bilmiyorum. Tırmanmayı hiçbir zaman beceremezdim, ama Fadi bana yardım etti ve birkaç saniye içinde kayısı ağacının üzerinde oturuyordum. Fadi bekçileri gözleyecekti, çünkü bu tür bayram günlerinde gezintiye çıkan birçok kişi meyve ve sebze bahçelerine saldırdığı için bekçiler daha çok dikkat kesilirdi.

Daha üç kayısı toplamıştım ki, Fadi şaşkınlık içinde ve korkuyla, "Kaçalım, bekçi geliyor!" diye bağırdı.

Hemen aşağı atladım, ama ceketim kalın bir dalda asılı kaldı. Son-

ra korkunç bir yırtılma sesi duldum, kafa üzeri yere düştüm, ama kendimi hemen toparlayarak yalnızca birkaç adım arkamda olan ve bağırarak küfreden bekçiden yıldırım hızıyla kaçtım. Giderek hızlanıyordum ve çitlerle duvarları bir ceylan kadar kolay aştım.

Bitkin ve nefesimiz kesilmiş halde tarlanın oldukça uzağındaki asfalt caddede durduk; orada artık güvendeydik. Başıma gelen büyük felaketi işte o anda fark ettim. Ceketim yukarıdan aşağıya kadar keskin bir makasla kesilmiş gibiydi. Fadi'nin yüzü bembeyaz olmuştu. Evimizin yakınında, annemin çok övdüğü, elbise tamir eden bir terzinin olduğunu bildiğim için bu durumu çok da kötü bulmuyordum. Ceketimi kaygısızca kolıma aldım ve sallana sallana eve doğru yürümeye başladım.

Oraya vardığımda evde kimseyi bulamadım. Her Paskalya'da olduğu gibi anne ve babam, büyükannemlere yemeğe davet edilmişti. Üzerimdekileri çıkarttım, dikkatle katlayarak bir poşete koydum. Kirli gömleğimi yıkanacak çamaşırların arasına attım; elimi, yüzümü ve ayaklarımı yıkadım, saçlarımı taradım, yeni pijamamı giydim ve kanepeye uzandım. Kitap okudum, radyo dinledim ve öğleden sonra annem gelinceye dek oyalandım. Annem hayretle bana baktı. "Ne kadar da uslu!" dedi kurnazca. O zamanlar bizde her gün iki tiyatro oyunu oynanırdı: Birisi üzerimizi çıkarıp yıkanmamız gerektiği söylendiğinde, diğeriyse çok geç olduğu ve artık yataklarımıza gitmemiz gerektiği söylendiğinde. Ve ben şimdi salyangozların bile evlerinden çıktığı böyle güneşli bir bayram gününde, saat daha öğleden sonra üç olduğu halde pijamalarımı giymiş, uslu bir şekilde kanepede oturuyordum.

"Biliyor musun, aslında elbisemi kirletmek istememiştim, düşünmüştüm ki...," diyerek yalan söylemeye çalıştım.

Annem bana inanmadı ve "Elbiseni getir!" diyerek sözümü kesti.

"Ama onu astım bile."

Annem ciddi bir ses tonuyla, "Elbiseni getir!" diye tekrarladı. Ona karşı gelmenin işe yaramayacağını biliyordum, bu nedenle kalkıp elbisemi aldım, her şeyi anlattım ve şanssızlığımdan bol bol yakındım.

Annem öfkesinden kendinden geçmişti, öyle ki, ben onu sakinleştirmek zorunda kalmıştım. İşte anne babalar böyledir, çocuklarına karşı sinirleri çoğunlukla pek güçlü değildir.

Ve çoğunlukla da anne ve babanın sinirlerinin zayıflığı aynı derecede değildir. Annem sakinleşir sakinleşmez bunu babamdan gizlemek istedi. "Babanın öğrenmesini istemiyorum. Duyarsa baygınlık geçirir." Böylece beni de sakinleştirmiş oldu, çünkü en büyük kaygım buydu. Babam bunu hiç öğrenmedi, çünkü terzi öylesine güzel dikmişti ki, yırtığı kimsenin görmesi mümkün değildi.

Ne zaman yeni bir ceket alsam aklıma bu öykü gelir. Heyecanla sirk yöneticisinin ne tepki vereceğini beklediğim ve daha büyük, daha ciddi görünmek için güzel giyinmek istediğim o akşam da yine aklıma gelmişti. Hava biraz serindi ve önceki günlere oranla sirke daha çok seyirci gelmişti.

Sirke varır varmaz Mala ile karşılaştım. O benden daha da huzursuzdu. "Doğrusu çok fazla heyecanlanmadı, ama seni dinleyecek," dedi. Dizlerim titriyordu. Bana birkaç gün önce, "Kardeşim," diyen bu adamın, sirk programı söz konusu olduğunda ne kadar sert ve acımasız olduğunu biliyordum. Nasıl başlayacağımı bile bilmiyordum. Acaba onun karavanına gitmek mi daha iyi olurdu, yoksa dışarda beklemek ve sanki yeni gelmiş gibi yapmak mı?

Düşüncelere dalmış bir halde sirk alanında dolanıp duruyordum. Derken birinin bana seslendiğini duydum. Arkamı döndüm ve Amal'ın karvanının kapısının hemen yanında durduğunu gördüm. Ağzındaki lokmayı hâlâ çiğniyordu. "Buraya gel!" diye seslendi. Çok şaşırmıştım ve unutkanlığıma lanetler yağdırdım, çünkü aslında, sanki

karavanın yanından öylesine geçiyormuşum gibi görünmem gerekiyordu.

Beni dostça bir tavırla selamlayarak karavanına davet etti. Biraz çekindiğim halde kendisi ve ailesiyle birlikte birlikte çay içmem için ısrar etti. Karısı Shanti beni zaten tanıyordu ve iki çocuklarını, onbir yaşındaki Badal ile tatlı kız kardeşi Lata'yı da birçok kez görmüştüm. Çocuklar fil terbiyecisiyle birlikte gösteriye katılıyordu.

"Mala bugün öğlen benimle konuştu," dedi Amal. "Aslında fikir kötü değil, ama böyle bir şeyin tutup tutmayacağını bilmiyorum. Bize İngilizce kısa bir öykü anlatır mısın? Ama beş dakika içinde gitmek zorundayım. Kaplanlarla ilgili bir sorun varmış, Santosh gösteriden önce gidip bir bakmamı rica etti."

Hayatımda ilk kez yabancı bir dilde öykü anlatmak zorunda kalıyordum. İçimden geldiği gibi ve üstelik de çocukların ve annelerinin beni seyrettiği yabancı bir ortamda, bir karavanda bunu yapmak bana bir anda neredeyse imkânsız gibi gelmişti. Ama hangi şeytanın aklına uyup rahatça, "Elbette anlatırım," diye yanıt verdim, hâlâ bilmiyorum.

Shanti merakla, "Binbir Gece Masalları'ndan mı? diye sordu.

"Hayır, madam," diye yanıtladım, "binbir komşudan; dürüst insanların gerçek öykülerinden yüzde yüz yalan olanlarına kadar."

"Niye Şehrazat'tan değil?" diye sordu Amal.

"Kahvelerde bu olağanüstü ustaların öykülerini gururla her zaman anlatan pek çok öykü anlatıcısı olduğu için. Ama senin daha çok yeni öykülerle ilgilendiğini düşünüyorum." Gözleri parladı. Ama soğukkanlı görünmeye çalıştı. İşte o anda onun etkilendiğini anlamıştım.

"Çok heyecanlandım," diye bağırdı.

"Evet, komşumuz İsmail dünyanın en dürüst adamıydı, ama yoksul olduğu ve birçok borcu olduğu için sık sık yalan söylemek zorunda kalırdı. Bir gün çaresizlik içinde, aynı zamanda kendisine de iki

yüz lira borçlu olduğu kuzeni Hasan'a, alacaklılarından kurtulmak için ne yapabileceğini sordu.

'Seninle konuştukları zaman havlayabilirsin, böylece delirmiş olduğunu düşünürler. Ama buna gerçekten de sonuna kadar dayanmalısın.'

Ve o günden sonra İsmail havlamaya başladı.

Bunları anlatırken çocuklar güldü ve ben de biraz daha ayrıntıya girdim. Bir yandan da verilen süreyi aşmamak için saate bakıyordum.

"Alacaklılardan ilkine havladı, adam korkarak kaçmaya çalıştı. İkincisi geldi ve İsmail ona da hırladı. "Hırr! Hırr!" O da koşarak oradan uzaklaştı ve arkadaşlarını uyardı. Üçüncüsü de borcunu almak için geldiğinde İsmail yüksek sesle havladı ve adamı ısırdı. Adam da gidip hemen polise haber verdi. İsmail ise havlamaya devam ediyordu. Polisler onu akıl hastanesine götürdü. Uykuya dalıncaya kadar İsmail orada da havlamaya devam etti ve bu can sıkıcı alacaklıların hepsinden bir kerede kurtulduğu için mutluydu.

Günler geçiyordu, İsmail uyanıyor, kahvaltısı gelene kadar havlıyor ve gezintiye çıkarılana kadar yine havlamaya devam ediyordu. Çok fazla yemek yemesi dışında tatlı ve zararsız olduğu için bu uysal deliden herkes memnundu. Bir gün hastabakıcı, bir akrabasının ziyarete geldiğini bildirdiğinde İsmail büyük bir neşeyle havlamaya başladı ve kendisine bu numarayı öneren kuzeni Hasan'dan başkası olmayan bu ziyaretçinin üzerine atladı. Kuzeni, hastabakıcıya kendilerini yalnız bırakmasını rica edip, deliden korkmadığına dair güven verinceye dek İsmail durmadı ve neşeyle havlamaya devam etti.

Hastabakıcı dışarı çıktığında Hasan rahat bir soluk aldı. 'Artık havlamayı kesebilirsin. Adam gitti. Eee, numaram hakkında ne düşünüyorsun? İyi değil mi? Birkaç aydır dışardasın ve alacaklılarının hiçbiri ortalarda yok. Ama aramızda kalsın, artık yavaş yavaş bana borcun olan iki yüz lirayı ödesen iyi olacak.' O anda İsmail korkunç bir

şekilde havlamaya başladı, kuzenini kovaladı ve onu öyle kuvvetli ısırdı ki, kuzeni korkuyla yardım çığlıkları attı. Hastabakıcılar hemen gelerek korkudan donakalmış ziyaretçiyi odadan çıkarıp deliyi de sakinleştirdiler.

İsmail üç ay sonra zararsız olduğu ve en çok da fazlasıyla yemek yediği için akıl hastanesinden taburcu edildi. İşte o günden sonra İsmail çok unutkan bir adam oldu, ama bu, daha sonra anlatılması gereken ve daha uzun sürecek başka bir öyküdür.

Bu kısacık öyküyüyse size dört buçuk dakikada anlattım!"

"Bir tane daha," diye rica etti sirk yöneticisinin oğlu Badal. Shanti de, "Evet, bir tane daha, lütfen!" diye bağırdı. "Ama bu seferki beş dakikalık değil, daha uzun olsun ve eğer Amal'ın vakti yoksa, o gidebilir," diye kararlılıkla ekledi. Bu kadına, bu Hintli dişi aslana minnettar kalmıştım, çünkü az önceki sınav havası beni çok rahatsız etmişti.

"Seve seve, Madam. Size Cäcilia teyzem ve papağanının öyküsünü anlatacağım."

Amal, "Ben de öyküyü dinleyeceğim," diye mırıldandı.

Keyifle ve şimdi daha da heyecanla bir sonraki öykümü anlattım. Sınavı geçip geçmediğim artık önemli değildi. Amal ve ailesi öyküyü dinlerken büyük keyif alıyorlardı ve bitirdiğimde hemen üçüncü bir öykü daha dinlemek istediler. Ama bu üçüncü öyküyü yalnızca beş dakika anlattım ve tam en heyecanlı yerine geldiğimde sustum. Amal heyecanla, "Öykü nasıl devam ediyor?" diye sordu.

"Bu uzun bir öyküdür, o nedenle anlatmaya yarın devam edeceğim," diye yanıtlayarak güldüm, o sırada hayvan terbiyecisi Santosh kapıyı çaldı. Kapalı kapının ardından biraz öfkeli bir sesle, "Amal, nerede kaldın?" diye bağırdı.

"Ah!" diye bağıran sirk yöneticisi hemen dışarı koştu. Onun sessizce özür dilediğini duyuyorduk. Çocuklara, bir fareye aşık olan fi-

lin öyküsünü anlattığımda çok güldüler. Daha sonra vedalaşarak onlardan ayrıldım. Dışarı çıktığımda hava kararmıştı, ama gösteriye kadar henüz zaman vardı.

Derken Mala'nın sesizce bana seslendiğini duydum. Heyecanla, "İşe alındın bile," diye fısıldadı. "Santosh'a büyük bir çoşkuyla senden bahsetti," diye hemen ekledi ve karanlıkta kayboldu.

Ana çadırın girişinde biletleri yırtmaya ve insanlara yerlerini göstermeye yardım ediyordum. Amal bana gülümsedi. "Bu işe iyice hazırlanmalıyız. Öykülerini anlatabileceğin yeterince tanıdığın var mı?" diye sordu ciddi bir tavırla.

"Öykülerini anlatabileceğim doksanüç tane teyzem ve amcam, iki yüz tane de kuzenim var. Bu kadar uzun süre Morgana'da kalamazsınız," diyerek abarttım.

Amal, "Aman Tanrım!" diyerek güldü. "Yarın karavanıma gel! Her şeyi iyice konuşmalıyız," dedi ve sahnenin aydınlatılmasıyla ilgilenmeye devam etti.

BÜYÜKANNE YA DA DİŞİ BİR KAPLAN NASIL UZUN SÜRE GRİ BİR FARE ZANNEDİLDİ

Kaplanlar aslanlardan daha cesurdur. Vahşi ormanları iyi tanıyanlar bunu bilir. Bir kaplan bir aslanın yolundan asla çekilmez ve şurası kesindir ki, her ikisinin de en tehlikeli düşmanı olan insan, tüm uygarlığıyla birlikte ortaya çıktığında aslan kaçar, ama kaplan kaçmaz. Daha sonra cesurca saldırabilmek için mükemmel biçimde gizlenir ve insanlarla doğrudan karşılaşmaktan kaçınır.

Büyükannemin bir dişi kaplan olduğunu hep bilirdim. Diğer bütün akrabalarımız onun yüce, gururlu ve cesur büyükbabamın gölgesi altında yaşayan gri bir fare olduğunu düşünürdü. Ama o yalnızca büyükbabama kafa tutmakla kalmayıp, aynı zamanda da çoğu kez ondan çok daha cesur olabilen bir kaplandı. Ve bu her zaman böyle olmuş olsa gerek, çünkü insanın anlayışı kazanılan bilgilerle değişebilir, ama insanın cesaretinin vatanı olan kalbi değişmez.

Büyükannem Hanan ile aramızda derin bir dostluk kurulmuştu. En başından beri bana inanmıştı hep, ben de ona. Sınıfa girdiği andan itibaren sevimsiz olduğunu düşündüğümüz öğretmenin öyküsünü anlattığım gün, büyükannem bu sarsılmaz dostluğun temelini atmıştı.

Öğretmen sınıfa girip bize bakarak, "Eğer sınıfın yarısı dersimden geçerse şanslı sayılırsınız," demişti. Bu konuda şaka yapmadığını hemen anlamıştık. İlk öğrenciye ismini ve babasının mesleğini sordu ve çocuk, "Babam otobüs şoförü," dediğinde öğretmen bağırarak hemen yerine oturmasını söyledi. Birbirimizle tek bir kelime bile konuşup anlaşmadığımız halde bu iğrenç adamı nasıl yola getireceğimizi hepimiz biliyorduk. İkinci öğrenci kalkıp sessizce ismini söyledi ve ardından babasının mesleğini de ekledi: Gizli servis şefi. Öğretmen yalan söyleyen bu çocuğun başını okşadı ve yerine oturmasını kibarca

rica etti. Tuzağa düştüğünün farkında değildi. Üçüncü öğrenci, Morgana'nın boks şampiyonu olan sessiz sakin bir kasabın oğluydu. Öteki öğrenci ayağa bile kalkmadı. Arkasına yaslanıp anlaşılmaz bir şekilde ismini mırıldandı ve küstah bir tavırla kendisine babasının mesleğinin sorulmasını yasakladı. Sıra arkadaşı hemen kalkarak ona destek oldu ve rengi atmış öğretmenin kulağına, bu küstah sümüklü çocuğun babasının devlet başkanı Hadahek'in üç korumasından biri olduğunu fısıldadı. Ders bittiğinde öğretmen hemen çantasını alarak bir daha ortaya çıkmamak üzere kayboldu.

Babam öykümü fazla abartılı buldu, annem de öyle; büyükbabamsa öfkeyle biz öğrencilere küfretti. "Eğer öğretmen olsaydım kulaklarımızı çekerdim," dedi. Ama büyükannem, dişi kaplan, ne büyükbabamın çatılmış kaşlarından ne de diğerlerinin konuşmalarından etkilendi. Böyle bir eşeğin öğretmenimiz olmasını aslında hiç hak etmediğimizi söyleyerek bizi savundu ve annemle babamı öykümün uydurma olmadığına ikna ederek kararlı bir sesle babama karşı çıktı: "Kesin artık! Sadık doğruyu söylüyor, öykü çok komikti bence. Eğer Sadık yalan söyleyecek olsaydı, bunu en azından bana söylerdi! Öyle değil mi, yavrum?" Başını onaylarcasına salladım ve o anda bu asil kadına hayatım boyunca yalan söylemeyeceğime yemin ettim. İşte o gün dişi kaplan Hanan ile aramızda mükemmel bir dostluk başladı.

Büyükannemler evimizin yakınlarındaki küçük ve neredeyse yıkılmak üzere olan bir evde otururdu. Aslında büyükbabamın çok parası vardı, ama hayatta hiç dostu yoktu. Herkesten uzakta bir münzevi hayatı sürdürmekte direniyor, gözlerinden yaşlar boşanarak ettiği dualarla ve az yemek yiyerek insanlığın günahları uğruna acı çekiyordu. Hayatın tadını çıkarmaktan hoşlanan büyükannem, büyükbabamın da kendisi gibi olması için boşuna çabalayıp dururdu. Akrabalarımızdan kimse buna inanmak istemiyordu. Gri farenin, büyükbabamın ölümünün verdiği acıyla delirdiğini ve o andan itibaren vahşi bir kaplan gi-

bi yaşamaya başladığını söylerlerdi.

Ben onun ne kadar cesur olduğunu çok daha iyi biliyordum. Çocukça bir saflıkla New York Valisi Nelson A. Rockefeller'e ve Birleşmiş Milletler başkan yardımcısına mektup yazdığımda, çok tehlikeli olmasına rağmen beni tek başına nasıl koruduğunu asla unutmayacağım. Bu gerçekten de çok heyecanlı bir öyküydü.

Düşüncelerimi paylaşmak istediğim insanlar mahallemizden uzakta yaşadığı için pek çok mektup yazardım.

Mahallemizde yaşayan kızlardan biri piskoposun şoförü tarafından ezildiğinde Papa'ya bir mektup yazıp, İsa bile her zaman çıplak ayakla gezmiş ve yalnızca Paskalya'dan önceki pazar günü küçük bir eşeğin sırtına binmiş olduğu halde, bizim piskoposun dar sokaklardan niçin böyle geniş bir arabayla geçmek zorunda olduğunu sormuştum.

Hadahek'e de bir mektup yazıp kendisini düşürmek isteyen darbecilere hükümet darbesini bir dahaki sefer tatilde değil de, okul zamanında yapmalarını önerip öneremeyeceğini sormuştum.

Postacı komşumuz İlyas bir gün bana mektuplarımın Papa ve Hadahek'e ulaşmamasının nedenini açıkladı. Zarfın üzerine Arapça olarak mektubu alacak kişinin yalnızca adını yazıyordum. Safça, İtalyanların Arapça okuyabildiğini ve Papa'nın nerede yaşadığını bildiklerini varsaymıştım.

Hadahek'in adresinin bulunacağındansa emindim. Morgana'da yalnızca çocuklar değil, körler bile kimsenin giremediği bu bölgede kimin yaşadığını bilirdi. Ama İlyas'ın bana söylediğine göre, mektupların gideceği adresin açık bir şekilde yazılması gerekiyordu yine de.

Kışın soğuklar iyice bastırdığında okul binamızın da eksiklikleri ortaya çıktı. Tavan her taraftan akmaya başladı ve havanın girebildiği pencerelerden buz gibi rüzgâr esiyordu. Binayı yapanlar Doğu'da uzun bir kış yaşanacağını hesaba katmamış olmalıydı, ama bu yıl bardaktan boşanırcasına yağmur yağdı, üstelik dağlarda da kar vardı.

Nemli bir sınıfta oturuyor, üşüyor, öksürüyor ve hapşırıyorduk.

Bir gün öğleden sonra radyoda Nelson Rockefeller'in dünyanın en zengin adamı olduğunu ve hep sanat, sağlık ve okullar için para harcadığını duydum. Böylece ona yazmaya karar verdim, ama bu sefer aptalca bir hata yapmamalıydım. En güzel pantalonumu giydim, üzerime de kalın bir ceket aldım, saçlarımı taradım ve Amerikan Konsolosluğu'na doğru yola çıktım.

Hazır ol durumunda duran asker neredeyse donmak üzereydi. Onu selamladım ve konsolosla görüşmek istediğimi söyledim. Soğuktan mı, yoksa şaşkınlıktan mı bilmem, asker önümden giderek hemen bana kapıyı açtı ve ellerini oğuşturarak beni sekretere götürdü. Şansım vardı. Asker biraz alaycı bir tavırla, kucağında mektuplarla gelen genç kadına isteğimi söyledi ve beni dikkatlice süzerek kısaca, "Benimle gel!" dedi.

Konsolos çok büyük bir odada oturuyordu. Sekreter ona doğru eğilip benden bahsettiğinde, konsolos bana bakarak gülümsedi. Şiveli bir Arapçayla yanına gitmemi rica etti.

"Rockefeller'in dünyanın en zengin adamı olduğu doğru mu?" diyerek hemen konuya girdim.

"En zengini olup olmadığını bilmiyorum, ama çok zengin olduğu doğru. Bu senin için neden önemli?" diye şaşkınlıkla sordu Konsolos.

"Ne kadar parası olduğunu bilmek istiyorum," diyerek hazırlanmış olduğum şekilde konuşmama devam ettim.

"Sanıyorum birkaç milyar dolar, belki elli ya da yüz milyar, neden?"

Hemen hesapladım ve bunun bol sıfırlı bir rakam olduğunu anladığımda bir ıslık çaldım. Konsolos gülümsedi.

"Rockefeller'den okulumuzu tamir ettirmesini isteyecektim."

"Oh!" dedi Konsolos yalnızca. Bana Amerikalı milyonerin adresini vermesini rica ettim. Konsolos çok cana yakın bir adamdı. Sekreterini

çağırarak bana Rockefeller'in adresini vermesini rica etti, ayağa kalktı ve bol şans diledi.

Cebimde adresle eve geri döndüm. Kimseye de bir şey söylemedim.

Duvarcı ustası Halil'in otuz bin liraya okulumuzun çatısını onarabileceğini öğrendim. Doğramacı Musa'dan da tüm pencerelerin onarımı için otuz bin lira fiyat aldım. Sarrafa giderek bu paranın kaç dolar tuttuğunu öğrendim ve Bay Rockefeller'in yalnızca otuzbeş bin dolar harcaması gerektiğini anlayınca rahatladım. Ona kısa ve açık bir mektup yazdım:

Sayın Bay Rockefeller,

Size sağlık ve mutluluk dileklerimi ileterek onbeş bin dolar harcamanın sizi çok sıkıntıya sokup sokmayacağını öğrenmek istemiştim. Yarısı duvarcı Halil, diğer yarısıysa doğramacı Musa için. Bu parayla sınıfımızın tavanı artık akmayacak ve sınıfta rüzgâr esmeyecek. Ben de bugünden itibaren liseyi bitirinceye dek Tanrı'ya sizin ve ailenizin sağlığı için her yağmurlu günde dua edeceğim.

Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Saygılarımla,

Sadık

Romatizma ağrıları çeken sempatik İngilizce öğretmenimizden bana yardım etmesini ve sırrımı kimseye söylememesini rica ettim. Teneffüste mektubu İngilizceye çevirdi ve kağıtları bana gizlice geri verdi. Öğleden sonra koşarak eve gittim, mektubu temize çektim, üzerine özenle adresi yazdım ve pulların bu kadar pahalı olmasına, bir haftalık harçlığımı da alıp götürmesine sinirlendim.

Günler ve haftalar geçmek bilmiyor, postacı avluya geldiğinde bana hiç seslenmiyordu. Bir ara babam huzursuzluğumu fark etti ve laf

arasında ne beklediğimi sordu. O sırada öğle yemeği yiyordık. "Nelson Rockefeller'e yazdığım mektubun yanıtını," diye cevap verdim. Babam kahkahalarla gülmeye başladı. Ayağa kalktı, güldü ve güldü, kendini kanepenin üzerine attı ve gülmeye devam etti, öyle ki, annem de kahkahalara boğuldu. Kız kardeşim Seher ve erkek kardeşim Fadi de kahkahalarla gülüyordu. "Oğlun, arkadaşı Rockefeller'e mektup yazmış," diye bağırdı babam, gülmemek için kendini zor tutuyordu, gözlerindeki yaşları sildi ve gülmeye devam etti. "Neden doğrudan başkana yazmadın?" Yavaş yavaş kendini toparladı ve masaya geri geldi. Hem babama, hem yağmura, hem de Rockefeller'e çok kızmıştım.

Öğleden sonra büyükannemler bizi ziyarete geldi. Babam o gün kendine eğlenecek başka bir şey bulamadığı için Rockefeller'e yazdığım mektubu anlattı. "Sadık yarın da Kral Hüseyin'e ya da Birleşmiş Milletler Örgütü'ne yazacak," diyerek hain hain güldü.

Suratsız büyükbabam bile, "Sanki Rockefeller'in Sadık'a yazmaktan başka işi yokmuş gibi," diyerek dalga geçti. Büyükannem dışında herkes benimle alay etti.

"Neden olmasın?" dedi büyükannem hiç istifini bozmadan. "İyi eğitim görmüş bir adam neden bir çocuğun mektubunu yanıtlamasın? Para göndermez belki, ama eminim ki Sadık bir yanıt alacak," dedi ve diğerlerinin hain gülüşlerine maruz kaldı, hatta o güne dek annesiyle alay etmeye hiç cesaret edememiş olan babamın gülüşlerine bile.

Babam çıldırmış gibiydi; zemin katta oturan komşumuz İlyas evdekilerin neden bu kadar neşeli olduğunu öğrenmek istediğinde, hemen pencereye koşup olan bitenleri anlattı. Bu küçük memur mektup yazdığımı öğrendiğinde kahkahalarla gülmeye başladı, hemen ardından karısı ve çocukları da ona katıldı.

Sonraki günlerde avluya her çıkışımda sürekli olarak komşuların alaycı sorularına katlanmak zorunda kaldım. İkinci katta oturuyorduk ve caddeye çıkmak için açık avludan geçmek zorundaydım. Avludaki

portakal ağacının altına oturup öğle yemeği hazırlayan veya kahve içen komşularla karşılaşmamak için artık kendi isteğimle sık sık evde kalıyordum.

"Arkadaşın Roquefort ya da Rakikeller'dan cevap geldi mi sonunda?" – "Dolarlardan biz de payımızı alacak mıyız?" – "Sonra bizim yüzümüze bakmazsın artık." – "Neden sen kendin hemen Amerika'ya uçmuyorsun?" Ve daha birçok bayağı söz söyleyerek üzerime geliyorlardı.

Yalnızca büyükannem Rockefeller'in yanıt yazacağı konusunda bana destek oluyordu. Soru sormuyor, ama her ziyaretinde elimi sıkıp, "Sabırlı ol, Sadık'ım! Sabırdan cesaret doğar!" diyordu.

Şans eseri büyükannemlerin de bize öğle yemeğine geldiği bir gün postacı avluya girerek yüksek sesle bağırdı: "Mr. Sadık, mektubun var! Amerika'dan!" Babam donup kaldı. Kaşığım elimden yere düştü. Büyükannem derin bir soluk aldı. "Sadık," dedi, "gidip Bay Rockefeller'in mektubunu al ve sonra hemen gel de yemeğin soğumasın."

Avludaki oniki kadın, sekiz erkek, üç ihtiyar, yirmiiki çocuk, onüç güvercin ve oniki kanaryanın bir anda sesi kesildi. Tedirgin edici bir sessizlik hüküm sürmekteydi. Postacı, getirdiği mektubun etkisi karşısında şaşırıp kalmıştı. Orada olduğunu anımsatmak için öksürdü ve etkili bir biçimde, "Sadık, sana bir mektup var!" dedi.

Merdivenleri üçer üçer indim ve mektubu kaptığım gibi aynı hızla yukarı çıktım. O sırada mırıldanmalar başladı, postacının kanaryaları ve güvercinleri de ötüyordu.

Babam hiç konuşmadan yemeye devam etti, yalnızca bir ara üzerinde New York eyaletinin damgasının basılı olduğu zarfa gizlice baktı. Büyükannem bana göz kırptı. "Yemeğini yavaş yavaş ye, Bay Rockefeller'in mektubunu yemekten sonra okuyacağım!"

Tüm yaşamını dokuma tezgâhının ardında geçirmiş olan büyükannemin İngilizce bildiğini ilk kez o gün duymuştum. Babam bunu za-

ten biliyor gibi görünüyordu, hiç şaşırmamıştı çünkü. Büyükannem genç bir kız olduğu zamanlarda, Kudüs'teki bir İngiliz rahibe okulunda dört yıl boyunca yatılı kalmış.

"Sevgili Sadık," diye yüksek sesle okumaya başladı büyükannem. "İyi dileklerin için yürekten teşekkür ederim," diyerek pencerenin altında duran ve sessiz ve dikkatlice dinleyen komşuların da her kelimeyi anlayabilmesi için yüksek sesle okumaya devam etti. "Mektubun beni çok etkiledi. Soğuk ve nemli bir okulda okumak zorunda kalman gerçekten de çok üzücü. Senin ve arkadaşlarının sıkıntısını paylaşıyorum.

Bu konuyu soruşturarak Rockefeller kuruluşunun Morgana'daki çocuk ve hastalar için geçen ocak ayında Bayan Alia Hadahek'in başkanlığını yaptığı çocuklara yardım kurumuna üç milyon dolar aktarıldığını öğrendim. Bir yıl içinde bu konu için en fazla kırk beş milyon dolar ayırabildiğimiz için ne yazık ki daha fazla bir şey yapamıyorum. Sana hayatında başarı ve mutluluklar dilerim. Senin, Nelson A. Rockefeller."

Büyükannem mektubu bana uzattı, yanaklarımdan öptü ve hiçbir şey söylemeden duran komşularımıza küçümseyerek baktı. "Ben size söylememiş miydim, Bay Rockefeller iyi eğitim görmüş bir insan ve Sadık yalan söylemiyor," diyerek herkesin duyabileceği şekilde bağırdı.

"Doğrusu Amerika'nın bu kadar önemli bir politikacısına yazmak pek tehlikesiz sayılmaz. Üstelik Amerika bizim amansız düşmanımızken," diyerek Postacı İlyas kulakları tırmalayıcı bir sesle yukarıya doğru seslendi. Postacının büyük oğlu gizli serviste çalıştığı için babam korkudan donakalmıştı. Gerçi bizim yakınlarımızda yaşayan hiç kimseyi ihbar etmemişti, ama benden de pek hoşlanmazdı. Yirmisinin üstündeydi, ama bir kanarya kadar bile beyni yoktu.

"Üstelik," diye gürledi Trafik Polisi, "Rockefeller'in Yahudi oldu-

ğu söyleniyor!"

"Doğru ya, bir de bu var," dedi heyecanlanan İlyas. Babam çok korkmuştu, "Şimdi işimiz bitti, İlyas'ın oğlu her şeyi not ediyor." Aşağıya baktım ve postacının oğlunun portakal ağacına yaslanmış olduğunu gördüm. Küçük defterine bir şeyler karalıyordu. Tuhaf ama, pek korkmuyordum.

"Bir peşimize ajan takmadıkları kalmıştı zaten, sevgili oğlun Rockefeller'e mektup yazmak zorundaydı sanki," diyen büyükbabam anneme öfkeyle bağırınca annem de ağlamaya başladı. Büyükannem –huzur içinde yatsın– bir anda ayağa kalkarak hafifçe kocasının sırtına vurdu. "Sakin ol hayatım, zamanında Osmanlı ordusunun bir bölüğünü darmadağın etmiş senin gibi bir adam bu sersemlerden mi korkuyor?" diyerek büyükbabamı yatıştırdı ve pencereden dışarı doğru eğildi. "Rockefeller hakkında kötü şeyler söylemek isteyen varsa söylesin bakalım. O devlet başkanın karısına para yollayacak ve birkaç sersem de Sadık'ı suçlayacak, öyle mi? Neler duyuyorum? Yahudi! Ne olmuş yani? Bizim sevgili trafik polisimiz başbakanın karısından daha akıllı öyle mi? Bayan Hadahek bu parayı almamış mı? Öyleyse oğlum," diye postacının oğluna bağırdı, "bir ajan olarak Bayan Hadahek'i de bildirmelisin, belki o zaman terfi etmeyi de becerirsin sonunda."

İlyas'ın telaşla, "Aman Tanrım," dediğini duyduk, "Bu bizi hiç ilgilendirmez. Ne yazıyorsun sen orda? Göster bakalım!" diye bağırıyordu, daha sonra da oğlunu dövmeye başladı. "Benim ekmeğimi yediğin sürece bunu yapmayacaksın!" diye gürledi ve dayak atmaya devam etti. Polis koşarak geldi ve ortalığı yatıştırmaya çalıştı.

"Eğer Bay Rockefeller çocuklar ve hastalar için para yardımı yapıyorsa, o zaman bizim için bir Yahudi olarak o işe yaramaz Suudi Arabistanlılardan çok daha iyidir," diyerek ikiyüzlü bir tavırla postacının oğlunu bu konuda aydınlatmaya çalıştı.

Bunun üzerine postacı da, babasının hayatını bir Yahudinin kurtardığını ve Suudiler onları finanse etmese ve diğer Araplara karşı kışkırtmasa aslında İsraillilerin iyi insanlar olduğunu düşündü. Kısa bir süre sonra İlyas ve Muhsin sakinleşmiş, avluda kahve içerek kanaryaları ve güvercinleri seyrediyordu.

Büyükannem konuşmasıyla kocasını, annemi ve babamı büyülemişti. Sanki az önce avludaki herkesi, hatta devleti bile dize getiren o değilmiş gibi şimdi sakince oturuyordu.

Büyükbabam öldüğünde büyükannem siyahlara bürünerek tam kırk gün onun yasını tuttu. Daha sonra ustalar çağırdı, yüklü bir ücret ödeyerek evini baştan sona yeniletti, sebze bahçesi hazırladı ve her yere her renkten gül ekti. Evini beyaza, kapısını maviye ve küçük pencerelerin her birini de farklı farklı renklere, kırmızıya, sarıya, yeşile ve eflatuna boyattı. Babam küçük evin renklerinden önceleri yalnızca kaygıyla söz ederken, sonraları korkuya kapılmaya başladı. Ama tüm bunlar daha sonra olacakların yanında hiçbir şey sayılmazdı.

Büyükannem bize her seferinde birbirinden farklı renkli kıyafetlerle geliyordu. Mükemmel görünüyordu. Yetmişiki yaşında olduğunu bilmiyor olsaydım, onun ellibeş yaşında genç bir kadın olduğunu zannederdim.

Babam hiç sesini çıkarmıyordu, ama annem öyle değildi. "Ne muhteşem renkler! Bu ipekten nerede bulabilirim?" Büyükanem hemen söyledi ve satıcılarla nasıl ustalıkca pazarlık yaptığını da gururla anlattı.

İki saatten daha uzun bir zaman sonra babam söz aldı: "Senin yaşında bir kadın için fazla renkli giyinmiyor musun?" Büyükannem yüksek sesle güldü. "Çok mu renkli buluyorsun? Bunlar çok solgun kalıyor oğlum, renkli olanların siparişini daha yeni verdim!" Neşeyle güldü ve onun neşesi bize de geçti. Yalnızca babam gülmüyordu.

Söylediğim gibi, komşular büyükannemin gri bir fareden renkli, cesur bir kaplana dönüşmesine duydukları şaşkınlığı gizleyemiyordu. Ama ben büyükannemin hiçbir zaman gri bir fare olmadığını biliyordum. Tüm bu renkleri her zaman gönlünde taşımıştı ve üzerinde taşımamasının tek nedeni, dindar büyükbabama acımasıydı.

Kısa bir süre sonra bir komşumuz büyükannemi renkli bir bisiklet sürerken gördüğünü söyledi. Gerçekten de büyükannem iki gün sonra bize bisikletle geldi. Öyle zannediyorum ki, o, bisiklete binen ilk Arap kadınıydı; ilk değilse bile kesinlikle en yaşlısıydı. Biraz dengesiz ve tehlikeli sürüyordu. Komşular gözlerini kocaman açıyor ve arkasından gülüyordu, ama bu, büyükannemi hiç etkilemiyordu.

Bir gün öğle yemeğinde kız kardeşim Seher, büyükannemi kahvede gördüğünü büyük bir heyecanla söyledi ve nasıl nargile içtiğini anlattı. Bu yalan, yüzünden babam Seher'i dövdü, çünkü o güne dek hiçbir Arap kadını kahveye gidip nargile içmeye cesaret edememişti. Seher haksız yere dayak yediği için ağlarken annem de onu avutmaya çalışıyordu. Babama baktım ve hayatımda ilk kez onun için üzüldüm. Çok yaşlı, hatta kendi babasından bile yaşlı görünüyordu. "Baba," dedim, "Seher yalan söylemiyor, her öğleden sonra çeşmenin yanındaki kahveye gidip nargile içtiğini bana büyükannem kendisi söyledi."

Babam mantıklı davranmak yerine beni de dövmeye kalkıştı, ama onun tokadından kurtuldum ve o da yumruğunu öfkeyle arkamdaki radyoya indirdi. Avluya kaçtım; babamın yüksek sesle inlediğini duyuyordum. O anda bir bisiklet klaksonu duydum ve gözlerime inanamadım. Büyükannem etkileyici ve şık bir biçimde bisikletiyle avluya girmekteydi. Çok güzel beyaz bir pantolon ve beyaz bir gömlek giymiş, başına da kırmızı bir şapka geçirmişti, ayağında da spor ayakkabıları vardı. Zaten her zaman oldukça ince olan büyükannem, bu yazlık kıyafetler içinde çok sportif görünüyordu. Komşular onu şaşkınlıkla selamladı; hiç kimse gülmedi veya imalı sözler söylemedi. Bü-

yükannem bir daire çizerek duvara kadar gidip bisikletinden aşağı ustalıkla indi.

"Ne haber, oğlum, nasıl gidiyor?" diyerek beni selamladı. İkinci kata çıkarken olanları ona hemen anlattım, o da güldü. "Yok artık! Oğlum mu bana kahveye gitmeyi yasaklayacak? Kahvedeki insanlar Cizvitlerden bile daha zararsız."

Korkunç bir kavga ettiler. Babam çok kırıcı davrandı. Hiç mantıklı davranamıyor, yalnızca küfrediyordu. Kendi annesini kaba bir şekilde evine gönderdiğinde, komşulardan onun adına ben utanmıştım. Neredeyse onu evden kovmak gibi bir şeydi bu.

"Göreceksin oğlum, bir gün gelecek, erkekler kadar kadınlar da cafélerde oturup, çaylarını, nargilelerini içecekler. Sen yalnızca bekle," dedi ve gitti. Babam istemediği için yıllarca bize gelmedi, ama biz onun annesini gizlice ziyaret ediyor ve babamın dar kafalılığına hep birlikte gülüyorduk.

Büyükannem çok uzun yaşadı ve iki kere de dünya turuna çıktı. Babam onunla iki yıl sonra barıştı; güvenliğinden çok endişe ediyordu. Yolculukları sırasında aslanlar, ayılar veya haydutlar tarafından öldürüleceğinden korkuyor ve kâbuslar görüyordu, ama büyükannem her seferinde bir sürü hediyeyle birlikte ve gayet sağlıklı olarak geri dönüyordu. Avluya oturup yaşadıklarını anlatmaya başladığında, herkes küçük çocuklar gibi büyük bir dikkatle onun öykülerini dinliyordu.

Büyükannem yatağında, huzur içinde öldü ve mahallesindeki komşularının hepsi onun arkasından ağladı. Ona saygıdan dolayı o gün kahve de açılmadı.

Kulübede Mala'ya büyükannemden bahsettiğimde, sözleşmiş olduğumuz gibi dondurma yemeye gitmek istemiyordu artık; bu yaşlı kadın hakkında başka öyküler dinlemek istiyordu ve ben de anlatmaya devam ettim. En çok hoşuma giden, büyükannemin, büyükbabamı so-

ruşturan askerlerin karşısında soğukkanlı bir şekilde sinirlerine hakim olduğu öyküydü. Sahneye ilk çıktığım akşam bu öyküyle başlamaya karar verdim ve Mala'ya, bugünden itibaren seyircilerin karşısına çıkmadan önce öykülerimi önce kendisine anlatacağımı söyledim. Mala güldü. "Öyleyse ben senin, nasıl deniyor? Deney faren miyim?"

Güldüm. "Hayır, sen benim deney tavşanımsın. Bir kere esnemek: Acele et. İki kere: Geç oluyor ve üç kere esnemek: Aklına başka bir öykü gelmeli, anlamına gelecek, tamam mı"

İlk geceye öyle iyi hazırlanmıştım ki, gözüm hiçbir şey görmüyordu. Hatta bir kaplan gelip gözlerimin önünde bir ceylanı öpse bile umrumda olmazdı. Böyle olmayı sirkteki artistlerden öğrenmiştim.

Amal ve karısıyla birlikte tüm şehre yeni afişlerin asılması gerektiğini kararlaştırdık. Basın da çağırılmalı ve çocukların yardımıyla herkese el ilanları dağıtılmalıydı. Ben, "Sadık, Öykü Anlatıcısı" olarak tanıtılacaktım.

Yaptığı maskelerle ünlü olan Shanti, her akşam bana makyaj yapacak ve beni bir prens gibi giydirecekti. Sahneye yırtık kot pantolonlarımla çıkamazdım, Shanti'den beyaz ipekten bir kıyafet aldım. Türban takmayı reddettim, bunları kullanmayı çok bayağı buluyordum.

Sirk yöneticisi bana sahneye çıkmamın karşılığında ne istediğimi sorduğunda ona, sirkteki işlere yardımcı olmaktan mutluluk duyacağımı söyledim. Amal şaşkınlık içinde bana bakarak sorusunu yineledi. Yine aynı yanıtı verdiğimdeyse çok duygulandı ve bana sarıldı. "Kardeşim Nirmal senin hakkında gerçekten de yanılmamış," dedi.

Amal gibi ben de öykülerimin bana nelere mal olacağını bilmiyordum. Bunu ilerleyen günler ve haftalarda yavaş yavaş anlayacaktım, ama bundan daha sonra bahsedeceğim.

Morganalıların dünyada öykülerden daha çok sevdiği bir şey yoktur. Sahneye ilk çıkışımdan daha iki gün önce tüm biletler satılmıştı. Artistler gözleri parlayarak bana bakıyorlardı. Tüm şehre asılmış

olan afişlerle gurur duyuyordum: Hint Sirki'nde Büyük Olay! Doğulu öykü anlatıcısı Sadık muhteşem insanların ve muhteşem hayvanların en yeni öykülerini anlatıyor!

Sirkın çevresindeki alanın, büyük bir hızla, en uç noktalarına kadar seyyar satıcıların küçük, renkli kulübeleriyle kaplanmış olması beni hayrete düşürmüştü. Burada çok büyük bir insan kalabalığının toplanmasının beklendiği haberi hızla yayıldı. Küçük, renkli külübeler ve bunların işi bilen sahipleri hemen orada belirivermişti.

Girişi neredeyse kapamış olan seyirci kalabalığından çok, mahallemizde oturanların yarısından çoğunun beni dinleyerek değerlendireceğini düşünmekten tir tir titriyor ve perdenin arkasında bekliyordum. Sirk yöneticisinin talimatı üzerine tüm komşularımıza davetiye gönderilmişti. Annemle babam da Amal ve karısı tarafından bizzat karşılanmıştı.

Babamın bana o akşamki hediyesi, sabah dörtte kalkması gerektiği halde uyanık kalıp, gösteriyi son anına dek ilgiyle izlemiş olmasıydı. En yakın arkadaşlarının düğünlerinde bile akşam yediden daha geç saate kadar kaldığı hiç görülmemişti aslında.

Ve Mala, onu her an görebileceğim bir yere oturmuştu.

DİŞİ KAPLAN YA DA BİR YALAN NASIL GERÇEK GİBİ OLUR

Komik, kendimi iyi hissediyorum, ama doktor beni bırakamayacağını söylüyor. Birkaç gün daha burada kalmak zorundayım. Ben burada diken üstünde oturuyorum ve doktor bana, "Birkaç gün," diyor. Bu "birkaç gün"ün ne kadar süreceğini sordum. Bunu bilmediğini söyledi. Doktorlar neyin eğitimini alıyorlar ki? Tahlil sonuçlarını beklemeliymiş! Pöh, eskiden insanların gözünün içine bakar, "Mideni üşütmüşsün," derlerdi ve teşhisleri doğru çıkardı. Şimdi doktorlar insanın gözlerindeki rahatsızlığı bile anlayamıyorlar.

İşte böyle, belki de artık daha sabırlı olmayı, erkek kardeşim Fadi'nin her zaman olduğu kadar çok sabırlı olmayı öğrenmeliyim.

Fadi benden dört yaş küçüktü, ama daha doğduğu andan itibaren çok güçlüydü. Annem, ebe ve diğer kadınlarla birlikte yan odada çocuğun gelmesini beklerken büyükannem Hanan yanıma gelerek, "Sadık, sana bir şey söylemeliyim," demişti. Beni yanına oturtarak elime bir şeker tutuşturmuş ve tatlı bir sesle, "Bir melek annene küçük, güzel bir bebek hediye ediyor. Seviniyorsun, değil mi?" demişti.

Söylendiğine göre, "Bu bir felaket!" diye bağırmışım.

Büyükannem de, "Neden felaket?" diye hayretle sormuş.

"Annemin az sonra dünyaya getireceği diğer bebekle ne yapacağız ki?"

Fadi inanılmaz bir hızla büyüdü ve ben sekiz yaşındayken o daha dört yaşında olmasına rağmen beni kolaylıkla yere serebiliyordu. Bu veleti ilk gördüğüm anda sevmiştim. Son gününe dek sessiz ve içten bir insan oldu.

Kardeşimin doğumundan kısa bir süre sonra Tanrı'nın bana bahşettiği en büyük lütfun ne olduğunu keşfettim. Hayatım boyunca hep

üşüdüm ve bugüne kadar yılın on ayı bana hep soğuk geldi. Annem benimle sık sık dalga geçerdi. "Senin yerinde olsam gece gündüz demeden hep günah işlerdim, belki şansın yaver gider de oldukça sıcak olan cehenneme gedersin."

Belki de Tanrı cehennemi benden esirgedi ve bana kardeşim Fadi'yi gönderdi. Daha bebekken bile bir fırın gibiydi. Annemle babam onu sürekli yatağıma almak isteyişime hayret ediyordu, ama annem buna ancak Fadi bir yaşına geldiğinde izin verdi.

Ondan tatlı bir sıcaklık yayılıyordu ve beş dakika içinde uykuya dalabiliyordum. Büyük erkek kardeşinin yanında uyumasına izin verildiğinde Fadi, tüm çocukluğu boyunca hep çok mutlu oldu ve benim buz gibi ayaklarıma hiçbir zaman bir şey söylemedi. Ama bir gün olanlar oldu; hazırlıksız yakalanmıştım. Fadi daha beş yaşında değildi. "Ancak bana her gece öykü anlatırsan ayaklarını ısıtabilirsin," dedi kararlılıkla. Onu kararından vazgeçirmeye çalıştım. "Yorgun olduğumda güzel öykü anlatamam ki!" Bunu söyleyerek onu ürkütmek istiyordum ve ekledim: "O zaman aklıma yalnızca korkunç öyküler geliyor."

"Daha iyi ya," dedi, "soğuk ayakların yüzünden tüylerim zaten diken diken oluyor. Öykülerine uygun yani!"

O günden itibaren ellerimi ve ayaklarımı Fadi sayesinde ısıtabildim ve buna karşılık her gece o uyuyana dek öyküler anlattım. Bu, benim öykü anlatma sanatımın en zorlu yıllarıydı, çünkü Fadi'yi kandıramıyordum; ona, eski bir öyküyü biraz değiştirerek anlatmam da mümkün değildi. Hiç yorum yapmadan ayaklarımı itiyordu ve ben de özür dilemek zorunda kalıp hemen yeni bir öyküye başlıyordum. Ama şimdi sirke biz geri dönelim.

Daha bir hafta bile geçmemişti ki, renkler, ışıklar ve kokular Hint Sirki'ni çepeçevre sarmıştı. Satıcılar en güzel Falafel ekmeğini, nohut, sarmısak, soğan ve baharatla hazırlanan o nefis ekmek dilimlerinden

yapıp satabilmek için birbirleriyle yarışıyordu. Diğerlerinde de tatlılar, meyveler ve fındıklar satılıyordu. Bazı tezgâhlarda da yoğurt ve taze meyve suları vardı.

Sirk çalışanları çok coşkuluydu, onların sevdiği sirk atmosferi yavaş yavaş oluşmaktaydı.

Artistler gösterilerini tamamladığında –yine olağanüstü bir gösteri yapmışlardı–, Mala o sıcak sesiyle benim sahneye çıkacağımı anons etti ve işte Doğulu öykü anlatıcısı olarak ilk kez sahneye çıkma zamanım gelmişti.

"Baylar ve Bayanlar, sevgili seyirciler, bu akşam size büyükannemi anlatmak istiyorum," diyerek başladım, "ve burada anlatacağım insanların her biri için onlara uygun bir hayvan getireceğim.

Büyükanneme benzeyen hayvan ise kaplan. Korktuğum için değil de, ama kaplanlar biraz yorgun olduğu için bugün onları rahat bıraktım ve yerine yalnızca bir resim getirdim." Çantamdan bir kaplanın küçük, renkli bir resmini çıkardım. Seyirciler gülmeye başladı.

İlk sırada oturan bir adam, "İki yıldır kayınvalidemi ziyaret etmiyorum. Korktuğum için değil, ama...," diye bağırdı, ama seyircilerden yükselen kahkahalar o kadar çoktu ki, adamın sözlerinin devamını kimse duymadı.

"Pekâlâ, pekâlâ, siz kazandınız. Kabul ediyorum, kaplanlardan korkarım, Bay Santosh bana onların bir kedi kadar zararsız olduğunu garanti etmiş olsaydı da, onları getirmemeyi tercih ederdim. Neden mi? Bu başka bir öyküdür."

Bunu ilk kez söylemiştim. Yıllar sonra bu cümle hep benim adımla birlikte anıldı. Ve birisi ne zaman, "Bu başka bir öyküdür," dese, bu cümlenin bana ait olduğu bilinir. Neden böyle olduğununsa gerçekten de başka bir öyküsü vardır.

"Büyükannem," diyerek öykümü anlatmaya başladım, "genç bir kızken öyle güzeldi ki, babası kaygıya kapılıp, onu Kudüs'e, bir İngi-

liz rahibe okuluna gönderdi. Büyükbabamın anne ve babası da oğullarını oraya gönderdi, çünkü bu çocuk çok kibirli ve gururluydu ve en ufak bir tartışmada kavga çıkarırdı. O zamanlar Morgana Osmanlıların egemenliği altındaydı ve büyükbabamın babası genç oğlu çabuk sinirlendiği için onun hayatından kaygı duyuyordu. Piskoposla olan yakın ilişkileri sayesinde, o zamanlar çok yetenekli bir dokuma işçisi olan oğlunu, Kudüs'teki İngiliz rahibe manastırına dokumacı olarak gönderebildi."

"Seyirciler arasından bir bayan, "Şimdi ne olacağını biliyorum," diyerek terbiyesizce bağırdı.

"Pıssst! Pıssst!" diyerek bazıları uyardı ve kadın ağzını hemen eliyle kapadı.

"Evet, bayan, tam da öyle oldu. Bir gün rahibeler büyükannemi bir sunak örtüsü siparişi vermek için manastırın dokuma yapılan bölümüne gönderdiler. Ve örtü bitinceye dek, büyükannemle büyükbabamın kaçış planları tamamlanmıştı bile. Planları mükemmeldi. Filistin'den Morgana'ya yürüyerek kaçacaklardı. Bir düşünsenize! Başkente geldiklerinde artık evliydiler.

Büyükbabamın babası hayattan keyif alan bir insandı. Evliliği kabul etti ve her ikisine de mutluluklar diledi. Büyükannemin anne babasıysa aksine çok dindar insanlardı ve kızlarının fakir bir dokuma işçisiyle yaptığı ani evlilikten hiç hoşlanmadılar. Ancak büyükannem babamı dünyaya getirdiğinde kızlarını ziyarete gelip onunla barıştılar.

Büyükbabam cesur ve dindar olmasıyla tanınırdı. O kadar dindar bir insandı ki, kendi babası bile içki ve sigarayı oğlundan gizli içerdi. Büyükbabamın çok uzun süre yaşamış olan babası sallanan sandalyesinde öldüğü güne dek hep, 'İçki ve sigarasız kalmaktansa, bunların tadına gizlice varmak daha iyi,' dedi.

Büyükbabam küçük bir dokuma tezgâhı aldı. İki yardımcısı ve be-

cerikli karısıyla birlikte kazançları pek de kötü sayılmazdı. Daha sonra Birinci Dünya Savaşı patlak verdi. Büyükbabam Osmanlı ordusuna katılıp İngilizlere ve Fransızlara karşı savaşmak zorundaydı. Ama savaşa gitmek istemiyordu. Saklanmaya karar verdi. Üç çocuğu olduğu için başkalarının yaptığı gibi dağlara kaçamazdı. Bu, ailesi için kesin bir yıkım ve açlık anlamına geliyordu. Geriye yalnızca evde gizlice yaşamak kalıyordu. Bu çok da kötü bir fikir sayılmazdı aslında, ama o zamanlar Hıristiyanların yaşadığı bölgede, kendi annesini bile birkaç gümüş para uğruna Osmanlı ordusuna ihbar edecek birçok ispiyoncu vardı.

Büyükbabam karısıyla bu konuda konuştu ve o da iyi bir planı olduğunu söyledi. Tek güçlük, çocukların istemeden her şeyi ağızlarından kaçırabilecek olmalarıydı. Bu nedenle büyükannem çocukları kız kardeşinin yanına gönderdi.

Büyükannemin çocuğu olmayan kız kardeşi buna çok sevindi, babam teyzesinden ve onunla geçirdiği harika yıllardan bugün bile hâlâ özlemle bahseder. Çocuklar dört yıl boyunca teyzelerinin yanında gizlendi. Büyükannem ayda bir kez onları ziyaret ediyordu.

Komşular ve resmi makamlar için büyükbabam ortadan kaybolmuştu. Büyükannem herkese, kocasının çocuklarla birlikte Amerika'ya göç ettiğini ve kendisinin de kısa bir süre sonra gideceği söylentisini yaydı. Çıraklar, büyükannem ve büyükbabama öyle bağlıydılar ki, işkence bile görseler bu sırrı açıklamazlardı.

Büyükbabam dört yıl boyunca bodrumda gizlendi. Her gün onlarla birlikte çalışıyor ve dışarıda hiç görünmüyordu, çünkü her yerde her şeyden kuşkulanan gözler vardı. Biri yaklaştığında büyükbabam hemen büyükannemin dokuma tezgâhının altındaki aralıktan kayboluyordu.

Bu nemli ve penceresiz bodrum katında dört yıl boyunca kalsa, en iyi demir bile paslanırdı. Büyükannem büyükbabamın umutsuzluğun-

dan ve bir fare gibi sürdürdüğü bu yaşama son vermek için üç kez arama ekibinin karşısına çıkmak istediğinden sık sık bahsederdi. Her seferinde onu yalnızca büyükannemin cesaret ve umut vermesi durdurabilmişti.

Bir gün casusların biri resmi makamlara büyükbabamın sesinin birçok kez duyulduğu haberini ulaştırdı. Bunun üzerine altı tane silahlı asker bir subayla birlikte hemen büyükannemlerin avlusunun girişine geldiler, kapıyı çaldılar ve kapıyı kimse açmayınca menteşileri kırarak avluya girdiler. Büyükannem askerler daha sokaktayken çizmelerinin sesinden geleceklerini anlamış, kocasını hemen bodruma indirmiş, geniş eteğiyle bodruma inen aralığın üzerini kapamış ve çıraklara da çalışırken daha çok gürültü çıkarmalarını istemişti.

Askerler önce oturma odasına girerek orayı aradılar. Açılmadık dolap ve sandık bırakmadılar. Ama hiçbir yerde büyükbabamdan iz yoktu. Şaşkınlık içinde avluya geri döndüklerinde dokuma tezgâhının takırtılarını işittiler. Süngüleri takılı olarak yavaş yavaş dokuma tezgâhına yaklaştılar ve büyükannemin Arapça eski bir nini söylediğini duydular. Tüfeklerinin dipçiğiyle iterek kapıyı açtılar.

Büyükannem korkuyla bağırdı: "Kutsal Meryem adına! İmdat!"

Subay aldırmaz bir tavırla, 'Kocan nerde?' diye sordu.

Büyükannem kekeleyerek, 'Amerika'ya göç etti,' dedi.

Asker, 'Yalan söylüyorsun!' diye bağırdı ve tüfeğiyle tehdit ederek büyükanneme doğru birkaç adım attı. 'İtiraf et, pis Hıristiyan, onu sen gizledin!'

Büyükannem askerden çok, aşağıdaki kocasının öfkesinden korkuyordu, çünkü daha önce bir komşuları bir tartışma sırasında büyükanneme 'sürtük' dediği için kocası onu öldürmeye kalkmıştı. İşte o anda büyükannem herkesi, bodrumdaki büyükbabamı da şaşırtan ve dehşet içinde bırakan şeyi yaparak durumu kurtardı.

'Elbette, seni pislik herif!' diyerek askere bağırdı, 'o burada, san-

delyemin altında. Kolaysa gel de, al onu bakalım!'

Bu subayın çok hoşuna gitti ve güldü. 'Aldın mı ağzının payını, terbiyesiz!' diyerek askerini azarladı, ona ve diğerlerine odayı terk etme emri verdi. Büyükannemi sakinleştirdi, iki çırağı dikketlice süzdü, belgelerini istedi ve inceledi. Yapacak bir şey yoktu, ikisinin de sakalları çıkmış olmasına rağmen belgelerinde daha onbeş yaşında oldukları yazıyordu. O zamanlar anne babalar askere daha geç gitsinler diye çocuklarını çoğunlukla doğumlarından ancak üç ya da dört yıl sonra kaydettirirdi.

Gibran dayı da çocuklarını hep üçer üçer ayırmış ve üçüz olarak kaydettirmişti. Kısa bir süre sonra nüfus dairesindeki herkes onu tanıyordu ve oraya her gidişinde görevli memur, biraz da kıskanarak, 'Ee, Gibran, yine mi üçüz?' diye sesleniyordu. Dayım da sessizce, 'Evet, evet,' der ve üç çocuğunun ismini söylerdi. Dokuz çocuğunu üçer üçer kaydettirmesi sayesinde yüklü miktarda para biriktirmişti, ama bu başka bir öyküdür.

Şimdi cesareti ve kıvrak zekasıyla zafer kazanan büyükanneme geri dönelim. Subay askerleriyle birlikte orayı terk etti ve onları bir daha rahatsız etmedi.

O gün büyükbabam yüzü bembeyaz kesilmiş halde bodrumdan çıktı. Ayakta duracak hali yoktu. Ama büyükannem sanki hiçbir şey olmamış gibi ninnisini söylemeye devam etti. Böylece büyükannem, gerçek gibi olan bu yalanıyla kocasının hayatını kurtarmıştı.

Ama Gibran dayımın öyküsü, bayanlar baylar, büyükannemin öyküsünden daha da inanılmaz bir öyküdür. Ve ben yarın sizlere bu öyküyü anlatacağım."

ÜRKMEK YA DA ÜRKEĞİN BİRİ NASIL HAYDUT OLUR

Daha ilk günden itibaren sirkin önünde kurulmuş satıcı kulübelerinde, gür bir sesle bağırarak haşlamış mısır satmaya çalışan, ama kimseye satamayan bir çiftçi dikkatimi çekmişti. Ertesi akşam demir bir kafesin içindeki bir sırtlanla birlikte geldi ve sürekli olarak, "Gelin de, şu vahşi hayvanı görün! Aslanın en obur hayvan olduğu söylenir. Ama bu korkunç hayvan otuziki aslan kadar yemek yiyor. Tüm bir köyün insanlarını bezelye gibi yiyip bitirdi!" Çiftçi bu sözleri söylerken bir çubuğu parmaklıkların arasından sokarak korkunç bir şekilde hırlayan ve çubuğa pençe atan sırtlanı iyice öfkelendirdi. "Bana inanmıyorsunuz değil mi?" diye bağırdı adam. "Söylesenize, aranızda bir tane bile Massakinli gören var mı? Köylülerin hepsi öldü. Peki onları kim yedi? Benim sırtlanım. Ama şimdi işlediği suçtan dolayı pişmanlık duyuyor ve yalnızca haşlanmış mısır koçanı yiyor. Bir mısır yarım lira. Siz de taze mısırların tadına bakabilir ve kemirilmiş koçanları sırtlanıma atabilirsiniz."

Mısırlar tüten bir ateşin üzerinde duran kocaman kazanın içindeydi. Biraz tuzlanıp yendiğinde tadı nefis olurdu. Peki ya sırtlan? Gerçekten de kırk koçan yedi ve öylesine tuhaf ve iğrenç bir sesle uludu ki, çıkardığı ses insanın kulağına sanki haince atılmış bir kahkaha gibi geliyordu. Meraklılar yarım liraya yalnızca sıcak mısır almakla kalmadılar, aynı zamanda hepsinin tüyleri diken diken oldu. Kısa bir süre içinde çiftçi tüm mısırlarını satmıştı.

Orada bulunanların hepsi, yönetimin Massakinlileri bir gecede başka bir yere sürdüğünü biliyordu. Yapılan resmi açıklama çiftçinin anlattığından daha inandırıcı değildi. Söylendiğine göre, ordunun talim yapmak için bu bölgeye ihtiyacı vardı. Babam o zamanlar yakınlardaki kimya fabrikasında kaza olduğunu ve etrafa zehirli maddelerin yayıldığını anlatmıştı. Daniel amcaysa orada yaşayanların kesinlikle

sürülmüş olduğunu iddia ediyordu.

Sırtlanı ben de görmemezlikten gelemedim. Ondan hiç hoşlanmadığım halde, kafese yaklaşabilmek için bir bahanem olsun diye kendime bir mısır aldım. Bu vahşi hayvan oldukça küçük ve kirli görünüyordu. Arabistan'daki başka hiçbir hayvan sırtlanın korkunç öykülerdeki tartışılmaz yerini alamaz. Dışkısının insanlar üzerindeki şeytani etkisine dair anlatılan korkunç öyküler bile geceleri doldurmaya yeter. Sırtlanın, ağzında bir koyunla birlikte uzaklaşıncaya dek köpekleri kör ve sağır bırakan gölgesi üzerine anlatılan öyküler nefesleri keser.

Bu tür korkunç öyküler Arabistan'da çok sevilir ve özellikle soğuk kış gecelerinde anlatılır.

İlerleyen günlerde bu mekan giderek daha kalabalık ve hareketli bir hale geldi. Kendi gösterilerini yapan güçlü kuvvetli insanlar, hokkabazlar ve tuhaf insanlar seyircilerin beğenisini kazanmak için birbiriyle yarışıyordu. Bunların çoğu, birinci sınıf bir sirki bile onurlandırabilecek tek kişilik gösterilerdi. Örneğin bir keresinde oldukça cılız bir adam canlı bir saka kuşunu yutarak ötmeye başladı. Yarım litre su içti ve beş dakika daha ötmeye devam etti, sonra da sırılsıklam olmuş kuşu ağzından çıkardı.

İkinci akşam sahneye çıktığımda beklenti dolu seyirciler beni alkışlarla karşıladı. O akşam hangi hayvanı getireceğimi çok merak ediyorlardı ve ne yanımda ne de elimde bir hayvan görebildikleri için parmak uçlarında yükselip boyunlarını uzatarak daha iyi görmeye çalıştılar.

Eğilerek selam verdim ve orada bulunanlara keyifli bir akşam dileyerek, "Bugün sizlere anılarımda yaşattığım bir hayvan getirdim, çünkü bu hayvan ne yazık ki artık dünya üzerinde yaşamıyor. Adı Ürkek. Büyükbabamın babası büyükbabama bir kez bir Ürkek gördüğünü gururla söylemiş. Ve bunun kazanç olduğunu düşünüyormuş. İşte

böyle, komşular ona 'Ürkeği gören' takma adını vermişler.

Ürkek gökyüzünün hayvanı mıdır, yoksa toprağın ya da denizlerin mi, bilmiyorum. Neden yalan söyleyeyim ki? Büyükbabam bunu bana söylememişti.

Bu hayvan o kadar ürkekmiş ki, her ne kadar yüzyıllar boyunca dünyada varlığını sürdürmüş olsa da, diğer hayvanlar onu hiç tanımamış, çünkü hep saklanırmış.

Başlangıçta dişi ve erkekleri aynı derecede ürkekmiş, ama dişiler daha ürkekleşmiş, sonraları aralarında en ürkek olanları erkekler olmuş ve böylece bu hayvanın erkek ve dişisi birbirinden ayrılmış – erkek kuşların daha renkli, erkek aslanların daha cesur ve mandaların daha kuvvetli olması gibi. Ürkeklerin ürkekliği nesiller boyunca artmış, öyle ki, yalnızca çok gerekli olduğunda geceleri dışarı çıkıyor ve hemen yeniden ortadan kayboluyorlarmış. Böylece bu hayvanların dişileri ve erkekleri birbirlerini bulamadığı için sayıları giderek azalmış ve en sonuncusu da çok ürkek olduğu için dünyaya gelmeyip, annesinin karnında kalmış.

Eğer Gibran dayım da hayvan olarak doğmuş olsaydı, kesinlikle bir Ürkek olurdu.

Her pazar günü bizi ziyarete gelirdi. Yani, yalnız gelmezdi. Karısı Rosa ona eşlik ederdi. Annem, karısı olmasa kardeşi Gibran'ın gelemeyeceğini söylerdi. Her zaman karısının arkasından yürürdü ve Rosa yengem oturma odasına girdiğinde sessizce, 'Gibran, otur!' derdi. Yengem anneme tüm sıkıntılarını anlatıp hiçbir akrabayı atlamadan hepsinin dedikodusunu yapıncaya kadar dayım bazen üç, hatta altı saat boyunca sandalyede otururdu. Rosa ara sıra vedalaşmak için kalkardı. Annemin hâlâ zamanı varsa ve eğlenmek istiyorsa sadece, 'Ama komşun Gassem'den hiç bahsetmedin, yine aşık oldu mu?' diye sorması yeterdi ve Rosa hemen yeniden otururdu. Annem bir kahve daha yapar ve Gibran da kalın kaşlarını kaldırıp, başını da iki kez sallaya-

rak sessizce protesto eder ve sonra yeniden kendi içine kapanırdı.

Gibran dayım kahvesini, limonatasını veya çayını sessizce içer, her gelişinde tabaktan yalnızca bir parça kek alır ve ağır ağır yerdi.

Yengem sözcükler tükeninceye kadar durmadan konuşur, sonra dayıma dönerek, 'Geç oldu, Gibran. Ablanı alıkoyuyoruz! Gidelim artık!' derdi.

Dayım da sessizce, 'Tamam,' diyerek ayağa kalkar ve Rosa'nın arkasından yürüyerek giderdi.

Oldukça iri yapılı bir adamdı ve sanki tüm kapılar alçak gelecekmiş gibi hep hafifçe eğilerek yürürdü. Vücudundaki her şey iriydi: Elleri, ayakları ve bir kartalın gagası gibi kıvrık olan büyük burnu. Renkli giyinmeyi tercih eden diğer erkeklerden farklı olarak dayım her zaman siyah giyerdi. Siyah bir türban, siyah bir ceket, siyah bir gömlek, siyah bir pantolon ve siyah ayakkabılar. Ve eğer gri sakalı olmasaydı, geceleri görülmesi imkânsız olurdu. Simsiyah kaşlarının altındaki siyah gözleri ve soylu, büyük kartal burnuyla öyle korkutucu görünürdü ki, dayım sokağın başında belirdiğinde bazı komşuların çocukları ağlamaya başlıyıp annelerine koşardı. Özellikle de yüzündeki yara izleri gizemli ve tehlikeli görünüm vermekteydi. Ama o, koltuğa oturup çay, kahve veya limonata içmekten ve bir parça kek yemekten başka bir şey yapmazdı.

Her iki ya da üç pazar gününden birinde küçük bir değişiklik olurdu. Rosa yengem kocasına dönerek, 'İşte hep böyle zararsız ol!" der ve Gibran dayım da, 'Tamam, tamam' diye yanıtlardı.

Dayım sanki yalnızca, 'Tamam,' demeyi öğrenmişti, yıllar boyunda ağzından başka bir kelime çıktığını duymadım. Sürekli Rosa yengemin peşinden gidip sadece tek bir kek yediğine göre, bu gizemli yara izlerinin nereden kalmış olabileceğini kendime sık sık sorup duruyordum.

Bir gün dayım geldi ve her zamanki gibi sessizce otururak kahve-

sini içti. 'Bu yara izleri nerden kaldı, dayı?' diye sordum. Bana gülümsedi; belki yanıt verecekti, ama yengem daha hızlı davrandı. 'Göründüğü kadar zararsız değildir o. Azgın bir hayduttur ve haydutlar sık sık yaralanır. Yarası bu kadar derin ve büyük olduğu halde onların sadece sıyrık olduğunu söyler, değil mi, Gibran'cığım?'

Dayım, 'Tamam, tamam,' diye yanıtlayıp utanarak gülümsedi.

İçimden yengeme küfredip dilinin üç kere bağlanmasını diledim. Gibran dayımla yengem gittikten sonra anneme kardeşinin gerçekte ne olduğunu sordum. Sorduğum soru onu biraz şaşırtmıştı. 'Evet, kardeşim Gibran aslında bir hayduttu.' Böylece her şeyi öğrendim.

İlk baskınlarında dayım kekelemeye başlıyor ve o kadar ürküyordu ki, kıpkırmızı kesilen yüzü ve bomboş elleriyle kaçacak yer arıyordu. Güçlüydü, ama çok basit bir cümleyi, 'Bu bir baskındır! Sökülün paraları!' cümlesini bile söylemeye utanıyordu. Onu dünyanın en zeki haydutu yapan fikir aklına geldiğinde açlıktan neredeyse ölmek üzereydi. Faytonların, karavanların ya da insanların arkasından koşmayan, aksine onlar kendisine gelinceye dek sabırla bekleyen tek hayduttu o. Dünyadaki hiçbir insan onun kadar sabırlı olamazdı.

Caddenin yakınlarında bir korkuluk gibi durup bekliyordu. Bazen bir gün, kimi zaman da bir hafta boyunca hiç kımıldamadan öylece duruyordu. Soğukta, yağmurda veya yakıcı güneş altında. İnsanları görür görmez dikkatlerini çekmek için küçük bir hareket yapardı. Oradan geçmekte olanlar da durur, hayal mi gördük, yoksa korkuluk gerçekten hareket edip başını kaşıdı veya salladı mı, diye düşünürlerdi. Aralarından biri büyük bir merakla yanına geldiğinde Gibran güçlü elleriyle hemen onun boğazına saldırır, cüzdanını alır ve saldırıya uğrayan kişi yaşadığı korkuyu henüz üzerinden atamamışken, yıldırım hızıyla oradan uzaklaşırdı.

Eğer bu meraklı kişi tek kuruşu bile olmayan zavallı bir adamsa, o zaman iyi bir tokat yerdi. Bu zavallı insanlar Gibran'ın elinden kur-

tulur kurtulmaz hemen uzaklara doğru kaçar ve her yerde bu tuhaf korkuluktan bahsederlerdi.

Yolcuların anlattıkları polisleri çaresizliğe düşürürdü. Hiçbir şey yapmasalar, saldırıya uğrayanlar bu düzenin koruyucularını eleştirir, bir şey yapmaya kalktıklarında da komik duruma düşerlerdi. Sık sık korkulukların çevresini sarar ve teslim olmasını emrederlerdi. Bazı deneyimsiz genç polisler de sopalarla korkuluğa saldırır ve korkuluk iki vuruştan sonra çatırdayarak kırıldığında şaşırıp kalırlardı.

Ve sonra olanlar oldu: Bir gün bir faytonla köyünden Morgana'ya doğru yolculuk yapan Rosa yengem korkuluğu gördü. Annem, Rosa yengemin gençken çok meraklı olduğunu, hatta mahalledeki kadınların kendi kocaları hakkında öğrenmek istedikleri şeyleri yengeme sorduklarını söylerdi. Hiçbir şey kaçmazdı ondan; yumurtalar daha kuluçka dönemindeyken içinden tavuk mu, yoksa horoz mu çıkacak, bilirdi.

Dediğim gibi, Rosa yengem korkuluğu gördü. Onun kendisine el salladığından emindi. Yengem de el salladığı için diğer yolcular ona gülüyordu. Yengem buna sinirlenmişti. 'Durun!' diye seslendi. Faytoncu durdu ve yengem korkulukla birlikte geri geleceğine ve korkuluğun kendisine el sallayıp sallamadığını herkesin önünde soracağına dair diğer yolcularla iddiaya girdi. Yolcular gülmekten yerlere yatıyordu ve ardından faytoncu, 'Dediğin gibi olursa, korkuluğun seninle birlikte Morgana'ya kadar para ödemeden gelebilir,' dedi.

Rosa, hareketsiz durmakta olan Gibran'a yaklaştı. Onun önünde durduğu anda olanlar oldu: O anda Gibran onun gözlerinin içine baktı ve hayatında ilk defa kendisini yalnız hissetti.

Gibran, Rosa ile birlikte faytona geldi. Diğer yolcular rahatsız olmuştu, keskin bir kuş dışkısı ve ter kokusu yayan bu yeni yolcuya yer açmak için koltuklarında sıkıştılar yine de.

O günden sonra dayım bir dökümhanede çalışmaya başladı ve

otuz yıl boyunca kendisi, karısı ve çocukları için para kazandı. İlk yıllarda korkuluk olmayı sık sık özlediği oluyordu. O zaman oturma odasında kollarını iki yana açarak yengem fark edinceye dek öylece dururdu. Yengem, 'Gibran! Kes artık korkuluk gibi durmayı!' diye bağırır, dayım da, 'Tamam, tamam,' diyerek bir köşeye çekilip otururdu.

Gibran dayım sıradan bir ağustos günü öldü ve ben onun ölümüne ağladım. Annem ve babamın karşı çıkmasına kulak asmayıp cenaze törenine gitmekte ısrar ettim. Ölen dayımın komşusu olan Wanes istemeyerek de olsa insanları neşelendirmeye çalışıyordu. Dünyanın en dürüst insanlarından olan Wanes, Morgana'ya sığınmış bir Arami'ydi. Diğer birçok Arami gibi o da çok az Arapça konuşabiliyordu. Dayımı çok severdi. Oturma odasına girip onu kefenine sarılmış halde görünce öyle çok ağladı ki, herkesin yüreği parçalandı.

Orada bulunan herkes Gibran'ın cesaretinden, soyluluğundan ve açık yürekliliğinden övgüyle söz ediyordu. Dayım neredeyse ikinci bir Robin Hood olmuştu. Sıra kendisine geldiğinde Wanes, hep en iyi insanları alıp götürdüğü için ölümü suçladı. Gözlerinde yaşlarla, 'Ölüm, ölüm, seni insafsız domuz! Neden hep iyileri alıp, pislikleri bırakırsın?' diye bağırdı. Ölüm kendilerini geride bıraktığı için o anda orada bulunanların Wanes'e saldıracağını düşündüm, ama o kadar güldüler ki, Wanes şaşkınlık içinde kaldı ve Aramca küfretmeye başladı, tabii kimse anlamadı ve üstelik herkes daha çok güldü.

Kilisede papaz bir sürü yalan söyledi. Dayım bir anda, örnek alınacak dindar bir karaktere sahip olmuştu ve karısı Rosa da kendisini ona feda etmiş bir kadındı. Papaz, Gibran'ın bir haydut olduğundan hiç bahsetmedi. Övgü dolu sözler söylerken, gülümseyen anneme dönerek anlamlı bir şekilde göz kırptı. O anda yengemin papaza rüşvet vermiş olduğunu anladım. Ama tören yengem için yine de çok gülünç bir şekilde bitti.

Altı adam tabutu mezara taşıdı. Yavaş yavaş aşağı indirirlerken yengem bir anda tabutun üzerine kapanarak, 'Beni de tüm erkeklerin en cesuru olan Gibran'la birlikte gömün. O olmadan yaşamak istemiyorum. Beni de onunla gömün!' diyerek diğerlerinin tüylerini ürpertecek şekilde bağırdı. Tabuta sarıldı. Adamlar tabutu dengede tutmakta güçlük çekiyordu. Tabut mezara daha fazla kaymasın diye ayaklarıyla yerden destek almak zorunda kaldılar ve sonunda inleyerek, çevrede duranlara yardım etmeleri için yalvardılar. Birkaç akraba tümüyle kendinden geçmiş olan yengemi sakinleştirmek için boşuna uğraştı, o sırada annem, "Bırakın onu! Hakkı var. Onu da ağabeyimle birlikte gömelim. Zaten bu Gibran'ın son isteğiydi," diyerek bağırdı. Birdenbire yengemin sesi kesildi. Ve adamlardan biri bu kötü şakayı uzatmak isteyip de, yengemin neredeyse dengesini kaybedeceği şekilde ipi birkaç santimetre daha aşağı indirdiğinde o, 'İmdat! Düşüyorum!' diyerek yalvarırcasına bağırmaya başladı. Sonunda iki adam yengemin yanına atlayarak diğerlerinin kahkahaları arasında onu kurtardılar.

Gibran'ın ölümünden sonra Rosa yengeme olan ilgimi yitirdim. Yaşlandıkça kulakları daha az duymaya ve daha yüksek sesle konuşmaya başladı. Annemle babam ilerleyen yıllarda onunla görüşmekten kaçınır oldular. Ve ister inanın ister inanmayın, Rosa yenge deniz kıyısındaki bir tatil beldesinde haydutların saldırısına uğrayarak öldü. Tanıklar, siyahlara bürünmüş bir gençten söz ettiler, ama yanılıyorlardı, bu, hayatındaki tüm 'Tamam'ların öcünü almak isteyen Gibran dayımdan başkası değildi.

Gibran dayımın altmış yaşında olmasına rağmen Morgana'daki yüz metre koşusunda nasıl altın madalya aldığı öykü ise benim en çok sevdiğim, ama daha sonra anlatacağım başka bir öyküdür."

Seyirciler gülüyor ve alkışlıyordu, birçoğu öyküyü hemen dinlemek istedi. Ama ben gülümseyerek bu isteği geri çevirdim.

TAVŞANSAMUR YA DA YARI GERÇEK NASIL İKİ KAT YALAN OLUR

Çocukken sık sık annemle sinemaya giderdim. Öğleden önceleri kadınlar için indirimli matineler olurdu. Erkek çocukları oniki yaşına gelene kadar gittikleri yerlerde annelerine eşlik edebilirdi, daha sonra genç erkeklerden sayıldıkları için artık buna izin verilmezdi.

Babam sinema kelimesini bile duymak istemezdi. Biz fakirdik ve sinemaya gitmek de oldukça pahalı bir şeydi. Ama babamın sinemadan hoşlanmayışının tek nedeni bu değildi. Hayatı boyunca hiç sinemaya gitmemişti ve sinemayı bir çeşit Sodom ve Gomore olarak düşünüyordu. Ve sinema hakkında konuşmaya başladığında, karanlıkta yapılan bir sanatın daha baştan şüphe uyandırıcı olduğunu özellikle vurgulardı. Zamanla İncil'den karanlıkla ilişkili her şeye karşı özdeyişler topladı. Bize sinemaya gitmemizi yasaklamadı, çünkü bu büyük günahı kesinlikle işlemeyeceğimizi düşünüyordu. Nasıl söylesem, bu günah onun yasaklarının seviyesinin altında kalıyordu.

Öğleden sonraki kahve keyfini saymazsak annemin dünyada sinema kadar sevdiği başka bir şey yoktu. Babam fark etmesin diye yiyecekler için daha az para ayırıp biriktiriyorduk. Kız kardeşim Seher, erkek kardeşim Fadi ya da ben, her hafta birimiz annemle sinemaya gidebilirdik.

Aslında bu filmler ucuz, duygusal Mısır filmleriydi. Hepsi aşk filmleriydi ve ben bir tanesinde bile normal insanların anlatıldığını anımsamıyorum. Olayın geçtiği mekanlar saraylar ya da gece kulüpleri, yıkık dökük kulübeler, hastaneler, mezarlıklar ya da hapishanelerdi. Kahramanlar ya melekler gibi bir ruha sahip olurdu ya da şeytanca, karanlık ve kurnaz bakışları vardı. Bu filmlerden sonra Arabistan'da sabahları işine gidip, akşamları yorgun argın eve dönen ve or-

talama bir kadını seven normal tek bir vatandaş bile çıkmadı. Hayır, neredeyse her zaman bir prensle bir kapıcının kızı arasındaki aşk söz konusuydu ya da daha kötüsü: Çok zengin bir adamla bir hırsızın masum kızı arasındaki aşk.

Bütün filmlerde ilk on veya onbeş dakikanın sonunda seyircileri hüngür hüngür ağlatacak acıklı bir dönüm noktasının yaşanacağına dair iddiaya girilebilirdi. Sevimli kahraman tam da bir savaş sırasında alevler içindeki yıkıntılar arasından bir kızı kurtaracakken ya hastalanır ya da kör olurdu. Elbette ki filmin sonunda iyileşir ve gözlerindeki ışığa yeniden kavuşurdu. Ama filmlerdeki en kötü şey bu değildi.

Yedi yaşındayken beni en çok kızdıran şey, Arap filmlerinde hiç eksik olmayan şarkılardı. Beklenmedik bir anda şişman suratlı ve yağlı saçlı bir oyuncu uykusuz gecelerinden birinde, avazı çıktığı kadar bağırarak şarkı söylerdi. Bunu çok iğrenç bulurdum. Sinemaya ilk gittiğimde şarkı bitince rahat bir soluk almıştım, ama daha sonra bu şarkının diğer benzer şarkıların yalnızca ilki olduğunu öğrendim. Annem ve diğer kadınlar neredeyse hüngür hüngür ağlarken ben çoğunlukla daha ikinci şarkıda uyuyakalırdım.

Bu şişman oyuncuların birbirleriyle kavga edip etmeyecekleri beni hiç ilgilendirmezdi, ama annemin gözyaşlarına ne o zaman dayanabildim ne de daha sonra.

Filmde, oyuncu olan Halim Said amcam da görüldüğünde gülmekten yerlere yatardım. Halim Said, amcamın sanatçı olarak kullandığı isimdi. Bir oyuncu olarak ailemizin ismini kirlettiği için büyükbabam ona çok kızdığında, yaklaşık olarak 'sabırlı ve mutlu kişi' anlamına gelen Halim Said ismini aldı. Filmlerde genellikle korkak hizmetkâr ya da hırsız gibi önemsiz rollerde oynardı. Hayatının son gününe dek büyük bir oyuncu olma hayaliyle yaşadı. Halim Said amcamın evimizin yakınlarına taşındığını öğrendiğimde ne çok sevinmiş-

tim! Onu sık sık ziyaret eder, büyük, önemli rollere çıkma hayallerini dinlerdim. Onun evinde kimi tanınmış oyuncularla karşılaştığım da olurdu ve onlardan imza alarak cep harçlığımı bir şekilde arttırma şansını da elde ederdim.

Üçüncü gün sahneye yine yanımda bir hayvan olmadan çıktım. "Bayanlar, baylar, sevgili seyirciler, Tavşansamur çok çirkin bir hayvandır," diyerek öykümü anlatmaya başladım. "Artık dünyamızda yaşamadığı için mutlu olmalıyız. Doğa sanki kötü bir şaka yapmış ve bu hayvanı ikiye ayırmış; bir tavşanı başından kuyruğuna kadar uzunlamasına ayırarak yerine yarım bir samur yapıştırmış.

Tavşansamur gelişimini çeşitli aşamalardan geçerek tamamlamıştır. Çinlilerin eskiden inandığına göre bu hayvanın ortaya çıkmasının nedeni samurun tavşana acımasında yatmaktadır, samurlar zaman içinde vucutlarını değiştirmiş ve yarım bir tavşana dönüşmüşlerdir.

Yunanlılar da tanrıları küçümsemiş ve onların bir içki alemi sonrasında her şeyi, tüm hayvan ve insanları ikiye ayırıp sonra tekrar birleştirdiğini ve alkole düşkünlüklerinden dolayı zaman zaman bunda başarılı olamadığını söylemişlerdir.

Araplar ise böyle bir hayvanın hiç olmadığı, bunun aslında eskiden tüm dünyaya yayılmış ve bugün hâlâ Avusturalya'da yaşıyor olan Şeytansamurun bir hilesi olduğuna inanmışlardır. Bu hayvan istediği zaman dış görünüşünü değiştirebiliyordu ve tavşanlar doğaları gereği aptal olduğu için, Şeytansamurun bedeninin yalnızca yarısını değiştirip biraz da sıçraması tavşanları şaşırtmaya yetiyordu. Tavşansamur uğursuzluk getirir. Avlanmaya çıktığında hiçbir şeyden haberi olmayan kurbanına bir anda saldırabilmek için bedeninin sadece tavşan tarafını gösterir. Ama ona güç katan bu yönü, aynı zamanda da onun zayıf noktasıdır: Kurtlar tarafından tavşan zannedilip yakalanır, köpekler tarafından samur zannedilip kovalanır. Her iki cinsin meraklıları bazen birbirinin üzerine yuvarlanır Yanlışlık fark edildiğinde ço-

günlukla geç kalınmış olur.

Sinema dünyasında birçok tavşansamur ya da yarı gerçek canlılar vardır. Bunlardan birisi benim en sevdiğim oyunculardandır.

Kutsal Maria Kilisesi'ne giden patikayı geçip sağa döndükten sonra büyük bir kayın ağacının yanında küçük, neredeyse yıkılmak üzere olan bir ev vardır. Oyuncu Halim Said amca öldürülünceye dek işte orada oturdu.

O zaman onu kimin öldürdüğünü hemen anlamıştım ve sadece bunu değil, diğer birçok Morganalı gibi amcamın öldürüleceğini de önceden biliyordum. Bu fikre nasıl kapıldığımınsa on yıl önce Şeyh Muhammed Abdülhakim'in güneşli bir günde sarayında öldürülmesiyle başlayan karanlık bir öyküsü vardır. Birçok koruma saraya giren herkesi iyice kontrol ettiği halde bu olay yine de gerçekleşmiştir. Şeyh Abdülhakim İsrail ve Araplar arasında gizli çalışmalar yapmış olduğu için bu spekülatif olayda birçok gizli servisin parmağı olduğu düşünülmüş, bazıları da katilin şeyhin karısı olduğnu öne sürmüştü.Bunlar otuz değişik yorum arasında en önemlileriydi. Gerçeği yalnızca öldürülen kişi biliyordu, ama o da bir mezar kadar suskundu.

Öldürülen şeyhin sarayının yakınlarında, sıkıcı filmler çeken bir yönetmen yaşardı. Morgana şehri üzerine bir dizi film çekmesi ve şehrin güzelliklerini göstererek turistler için çekici hale getirmesi gerekiyordu. Bir gün yönetmenin aklına ilginç bir fikir geldi. Öldürülen Şeyh Muhammed Abdülhakim'in öyküsünü yılın sansasyonu olarak gözler önüne sermek istedi. Bu amacına ulaşmak için şeyhin ailesiyle görüştü; kendisini, öldürülme olayıyla ilgili çok önemli yeni delillerin peşinde olan bir televizyon habercisi olarak tanıttı ve böylece ailenin tüm üyeleri ve hizmetçilerle röpörtaj yapma olanağı elde etti. Tüm odaların ve bahçenin filmini çekti. Ayrıca gizlice Şeyh Muhammed ve özel hayatıyla ilgili çok önemli bilgiler de elde etti.

Saraydakiler bu hevesli gazeteciye giderek daha çok güvenip sa-

rayda günler ve gecelerin nasıl geçtiğine dair daha ayrıntılı bilgiler verdiler. Ve sonunda yönetmen, yaşlı ve öfkeli bir bayan hizmetçiden cinayetin işlendiği silahla ilgili çok gizli bilgiler aldı.

Ailenin tüm dünyanın gözleri önünde açıkladığı gibi aile reisinin yaşamını sona erdiren bu silah bir hançer değil, oldukça zararsız görünen, ipekten bir ipti. Abdülhakim ailesi katilin sarayın içinden birisi olduğu şüphesini tümüyle ortadan kaldırmak için yalan söylemiş, şeyhin gömleğinin üzerine tavuk kanı sürmüş, yerel ve uluslararası basın kuruluşlarının temsilcileri olay yerine gelmeden önce bahsedilen hançeri cesetin yanına koymuştu.

Birebir olarak yaptığı konuşmalarda yönetmen öldürülen şeyhle ilgili o kadar çok gizli bilgi elde etti ki, kısa bir süre sonra kimi aile üyelerinden daha çok şey biliyordu.

Bir sürü film çekebilecek kadar çok bilgi sahibi olduktan sonra film bölümünden sorumlu müdüre gitti. Planlarını açıkladı; bir rastlantı eseri şeyhin katiliyle tanıştığını ve onun kamera önüne çıkmaya hazır olduğunu da söyledi. Hem belgelere dayalı hem de konulu bir film olabilmesi için, kimi gerilimli sahnelerin aynı sarayda çekilmesi gerekiyordu. Sansasyonu yaratacak olan, katilin, kimsenin o ana kadar bilmediği bilgi ve ayrıntılarla birlikte ilk kez ortaya çıkarılacak olmasıydı.

Müdür, uzun zamandır Morgana'da sansasyon yaratabilecek şeyler arayışı içindeydi; çünkü televizyonumuz çoğunlukla Amerikan televizyonlarının kötü bir kopyası olmasıyla tanınır.

Yönetmen şimdi bu tehlikeli görevi üstlenmeye hazır olan bir oyuncu aramaya koyulmuştu. Oyuncu, herkesin gözleri önünde gerçek katilin kendisi olduğunu açıklayacak ve sayısız kiralık katil tutmuş olan ailenin nefretine maruz kalacaktı.

Böyle bir oyuncuyu buldu da: Amcam; gençliğinde elde ettiği kısa süren başarısının ardından tüm hayatı boyunca önemsiz rollerle ye-

tinmek zorunda kalmış, ama her zaman büyük rollere çıkmayı beklemiş olan amcam. Yönetmen amcama bu filmin kendisine sonsuz bir ün kazandıracağı konusunda garanti verdi. Oldukça yüksekten atılmış gibi gelen bu söz hiç de yalan değildi. Halim Said ismi Morganalılar tarafından hiç unutulmayacak. Çünkü dünyada hiçbir şey, sahte kahramanların ünlerinden daha kalıcı değildir.

Yönetmen oyuncuya gerçeğin yalnızca yarısını açıkladı. Film bir belge olarak sunulup, dizi olarak yayınlanacak ve aslında cinayetin nasıl işlendiğine dair kurmaca bir film olduğunu seyirciler ancak filmin sonunda öğrenecekti. Halim Said bu fikri dahice buldu. Maddi açıdan da teklif uygundu ve hemen kabul edip her röportajda kendisinin gerçek katil olduğunu son bölüme dek söyleme koşulunu da kabul ederek sözleşmeyi imzaladı.

Senaryo çok basitti: Genç bir adam bir genç bir kızla tanışır. İkisi de birbirlerine ilk görüşte aşık olur, ama kızın ailesi çok zengin olduğu için evliliği kabul etmek istemez. Kız intihar eder ve öfkeye kapılan genç, kızın mezarının başında olaylardan sorumlu tuttuğu şeyhten öç alacağına yemin eder. Ama cenaze töreni sırasında bile şeyhin etrafı korumalar tarafından sarılmıştır.

Genç adam bir gece kulübünde oyuncu ve dansçı olarak çalışmaktadır. Rastlantı eseri orada, birbiriyle çelişkili iki ayrı yaşam sürdüren şeyhle karşılaşır. Ama orada da şeyh, tuvalete bile korumalarıyla birlikte gitmektedir. Genç dansçı yavaş yavaş şeyhin güvenini kazanır ve sonunda şeyh onu evine davet eder. O günden itibaren ikisi sık sık korumalar olmadan buluşmaya başlarlar.

Artık genç sık sık şeyhin ailesiyle bir araya gelmekte ve bu aile de genci giderek daha çok sevmektedir. Kendisini oldukça espritüel birisi gibi göstermekte, ama öç alma planlarını bir an bile unutmamaktadır. Planlarını gerçekleştireceği sırada şeyhin küçük kızına aşık olur. Böylece aşk ve nefret arasında duygusal bir çatışmanın içine düş-

müştür. Ve öykünün daha da gerilimli olması için İsrail de çok güzel biçimde olayın içine katılmıştır. Şeyh Muhammed sözde, İsrail'in gizli ajanıdır; genç bunu duygusal çatışma içindeyken keşfeder ve seçimi kesinlikle vatanı ve ölen sevgilisi için olacaktır.

Ancak gencin öfkesi, her iki gazeteden birinde belirtildiği gibi ilkel bir öç alma duygusu değildir artık; tüm Araplar adına cesur bir savaşçı tarafından, Halim Said tarafından sürdürülen soylu bir öç alma hırsıdır.

Çok zekice düşünülmüş bir senaryoydu. Yaşanamamış bir sevgiye karışan kan davası, üstüne de bir parça İsrail'e karşı sürdürülen savaş, bir parça da gizli görev misyonu her olayı Arap filmlerinin en sevilen konusu yapmaya yeterdi.

Yönetmen yanılmamıştı. Dizi yüzünden tüm cafè ve caddeler boşalmıştı. Halim amca dizinin başında kendisini inandırıcı bir biçimde şeyhin katili olarak tanıttı. Şeyhin diğer kızına duyduğu aşka rağmen kızın babasını öldürmek zorundaydı, çünkü şeyh hem elini kızının kanına bulamış hem de ülkesine ihanet etmişti. Halim amca sarayı, hatta saraydaki gizli geçitleri bile ayrıntılı biçime tasvir etti, şeyhin sarayda yaşayan akrabalarının, hizmetçilerin ve korumaların adlarını da söyledi. Öldürülen kişinin kendisine verdiği armağanları da gösterdi. Katil rolünü çok güzel oynadı. İkinci bölümden sonra bu dizi yalnızca seyirciler tarafından değil, aynı zamanda kesin kanıtlar görmeyi seven eleştirmenler tarafından da en sevilen dizi oldu.

Başarısının farkında olan yönetmen diziyi uzatmaya ve aslında önceden planlanmış dört bölümü gece kulüplerindeki göbek dansıyla doldurmaya başladı.

Bir anda ortaya çıkan ve öldürülen şeyhe karış karşı her türlü şeyi söyleyen görgü tanıkları, o akşamki yayının kalan dakikalarını dolduruyordu. Hatta amcamın kimi oyuncu arkadaşları da söz alıyor, zaten onda çok önceden bir şeyler sezinlediklerini öne sürüyorlardı. Sine-

ma ve televizyondaki başarısızlığının taktik olduğunu düşünüyor, çünkü sevgisinin ve vatanına duyduğu aşkın öcünü almak için oyunculuğun arkasına gizlendiğini söylüyorlardı. Bunlara ayrılan süre her bölümde on dakikaydı.

İlk bölümden itibaren saklanarak yaşamaya başlayan Halim Said amca için durum giderek zorlaşıyordu. Bir an önce dizinin sonunun gelmesini ve aslında katil olmadığını, politikaya hiç ilgi duymayan bir oyuncu olduğunu açıklayacağı zamanın gelmesini iple çekiyordu. Ama yönetmen çeşitli sözler vererek onu onbir bölüm boyunca oyaladı. Onbir cumartesi günü boyunca Morganalılar, akşam saat tam yedide tüm işlerini bırakıp altmış dakika boyunca katilin gerilimli öyküsünü izledi.

Sıra onikinci bölüme geldiğinde tüm ülke televizyonun başında bekliyordu, çünkü uzun süre önce basında, yönetmenin onikinci bölümün en sansasyonel bölüm olduğunu bildirdiğine dair haberler yer almıştı. Gerçekten de bu bölümde oyuncu, gizli geçitten geçerek saray sahibinin yatak odasına nasıl girdiğini ve onu ipek iple nasıl boğduğunu kameranın karşısında anlattı. Hayretler içinde kalan muhabir, katile cinayet aleti olarak niçin ip kulandığını sordu. Halim de daha önceden kararlaştırıldığı gibi, 'Onun hain kanının vatanımızın kutsal topraklarını kirletmesini istemedim,' diye yanıtladı.

İşte o anda yaratılan sansasyon mükemmeldi. Film, Chaplin filmerinden çalınmış bir sahneyle bitti: Öykünün kahramanı uzun bir süre ufka doğru yürüdü ve yavaş yavaş kayboldu. Ardından yumuşak bir erkek sesi duyuldu: 'Kahramanımız Halim Said buralardan ayrılıyor, belki de yeni zorlu olaylara doğru yol alıyor. Halkın içinden, halk için bir kahraman!'

O akşam yönetmen, Morgana'nın en ünlü film yapımcısı oldu ve bütün gece stüdyoda kutlamalar yapıldı. Amcam bu kutlamalardan uzakta, son bölümün yayınlanmasının ardından televizyonunun karşı-

sında bir saat daha bekledi, ama herhangi bir açıklama yapılmadı. Bunun bir yanlış anlamadan kaynaklandığını düşündü. Yönetmene telefonla ulaşmaya çalıştıysa da yönetmen konuşmak için müsait değildi.

Halkın Halim amcaya duyduğu yakınlık giderek artsa da, amcam gün geçtikçe daha da durgunlaşıyordu ve Morgana'nın güneyindeki küçük bir otele gizlice yerleşinceye dek sık sık yer değiştirdi.

Abdülhakim'in karısı dizinin daha ikinci bölümünden itibaren amcamın katil olduğuna ikna olmuştu. O ana dek amcamın yüksekten atan biri olduğunu düşünüyordu. Ama yatak odasını ve divanın üzerine serilmiş ceseti bu kadar net biçimde anlatırken dinleyince buna hemen inandı. Hemen tanınmış bir tetikçiye kocasının katilini öldürme görevi verdi. Halim amca kendisini giderek daha da kötü hissediyordu. Yaşamını yıkık dökük bir otelde gizlice sürdürmek sağlığını bozuyordu. Kapana kısılmıştı. Ortaya çıkıp kendisinin yalnızca korkak bir oyuncu olduğunu açıklamalı mıydı? Hayranları onu kesinlikle mahvederdi. Ama sahte kahraman ve katil olarak kalsa kısa sürede öleceği kesindi ve Halim Said yaşamayı seviyordu. Böylece insanların karşısına çıkıp bu yalanı aydınlatmaya karar verdi.

Bir gece gizlendiği yerden çıktı ve ertesi gün basın açıklaması yapma düşüncesiyle evine döndü. Tanıdığı kimi muhabirleri çağırdı ve gelmeyi hemen kabul etmelerine çok sevindi. İçi rahatlamış bir halde ve biraz da kendisini cesaretlendirmek için şarkı söylemeye başladı, söylediğim gibi, Halim amca çok ürkek ve çekingen bir insandı. Ertesi gün gazeteciler Halim amcayı yatağında öldürülmüş olarak buldular. Morgana'ın yarısı bu sahte kahramanın tabutunu taşımak için oradaydı ve hiç kimse Halim Said amcanın yalnızca basit, saf bir oyuncu olduğuna inanmak istemedi.

Bayanlar ve baylar, birçoğunuzun bu öyküye inanmadığını biliyorum, ama bakalım yarın size konuşan bir tahta parçasından bahsettiğimde neler düşüneceksiniz?"

MUCİT YA DA KONUŞAN TAHTA PARÇASI NASIL DOĞRU ZAMANDA SUSAR

Daniel amca hep, "Hayır, ben yaratıcı değilim," derdi, "ne mimarlar, ne kimyacılar, ne de mucitler bu ünvanla onurlandırılmıştır. Onlar taklitçidir ve en iyi ihtimalle varolanı dönüştürenler olarak tanımlanabilirler. Yalancılar bile doğanın tüm yasalarına karşı gelerek hiçlikten yeni bir şey yaratır, tanrılara özgü bir cesaretle yarattıklarını hayata geçirirler ve bu işe yararsa yaratımları sonsuza dek yaşar. Yalnızca dar görüşlü insanlar hiçlikten hiçlik geleceğine inanır."

Daniel amca doğuştan bir mucitti. Daha çocukken bile bir çalar saati tüm parçalarına ayırabiliyor ve tekrar birleştirebiliyordu. Bir büyüteçle bakmaya bile ihtiyaç duymadan komşulara saati geri verir ve sessizce, "Yalnızca kurmanız yeter," derdi.

Tüm yaşamı boyunca eline ne zaman bir makine ya da tükenmez kalem geçirdiyse içi hep tutkuyla dolmuştu. Önce çocukça bir sevinç duyarak onu inceler, sonra da zayıf noktalarını buluncaya dek iyice araştırır ve daha iyi bir makine ya da tükenmez kalem yaratırdı.

Bir tamircinin yanında tek bir gün bile geçirmeden saat tamircisi oldu ve saatleri öylesine dahice onarıyordu ki, İsviçre'deki ünlü bir firmadan çok iyi imkânlarla çalışma teklifi aldı. Firmanın yöneticisi bir müşterisinden, Daniel amcanın çok nadir bulunan ve iki yüzyıldan daha yaşlı olan bir saatin parçalarını yeniden birleştirdiğini öğrenmişti. İsviçreliler saati kontrol edip bu incelikli çalışmaya hayran kaldılar. Ama Daniel amca, İsviçre'nin karlarla kaplı dağlarının resmini gördükten sonra Morgana'da kalmayı tercih etti. Her zaman çok üşürdü, Ağustos'ta bile dükkânında ceketi ve kalın kazağıyla otururdu. Ama mektuptan çok etkilenmiş ve çerçeveletip dükkânına asmıştı.

Onu ziyaret etmek hoşuma giderdi. Daniel amca benden hep bir

öykü anlatmamı isterdi. Bir çocuk gibi gözlerini kocaman açarak dinler ve öykü boyunca tüm işlerini bırakırdı.

Bir yetişkin olduğum zaman, icatlar yaptığı tamirhaneye kendisiyle birlikte gelmeme izin verdi. Komşularının ya da akrabalarının oraya girmesi yasaktı, dolayısıyla bu benim için büyük bir gurur kaynağıydı. Bir köşede duran oldukça karmaşık yapısı olan bir elektromotoru vardı ve yapacak işi olmadığı zamanlarda motoru söküyor, sonra tekrar birleştiriyor ve ellerini ovuşturarak her şeyi doğru biçimde takıp takmadığını kontrol etmek için motoru çalıştırıyordu. Bu onun için bir el alıştırmasıydı.

Bizden kimse onun evine gitmek istemezdi. Karısı çok dindar ve cimri bir kadındı. Biri ziyarete geldiği zaman sürekli olarak haçın önünde mırıldanıp dururdu. Kahvenin günah olduğunu düşünürdü. Bir parça kek onun gözünde bir seks partisi kadar kötüydü. Annem ona hiç katlanamaz ve gökyüzüne doğru yolculuğunda rahatsız edilmemesi gerektiğini söylerdi.

Daniel amca yine de karısını sever ve onu çok nazik davranırdı. Ama keyfine düşkün olduğu ve arkadaşlarıyla arak içip kağıt oynadığı için evde sık sık yalan söylemesi gerekirdi. Karısı güneş batarken tavuklarla birlikte yatağa girdiğinden, Daniel amca bu sıkıntıdan kurtulmak için kurnazca bir yol bulmuştu. Eve geç geldiği günlerde yatak odasına doğru geri geri giderdi. Karısı birden uyanıp uykulu bir halde, "Yeni mi geliyorsun?" diye sorardı.

"Yok canım," diyerek amcam karısını sakinleştirir ve "çoktan geldim, tuvalete gitmek için kalkıyordum," der, tuvalete gider, orada sessizce üzerini değiştirir ve daha sonra yatağa girerdi.

Yeni bir araç icat yaptığında komşulara göstermek için avlumuza gelirdi. Bunlar çoğunlukla komik ve işe yaramaz icatlar olurdu, ama hepsi de dahice fikirlerdi ve bir deneyi yanlış yaptığında herkesin gülmesine katlanamayan kimya öğretmenimizinin aksine Daniel amca

bu durumla çok eğlenirdi.

Odanın havasını temizleyen huni şeklinde büyük bir alet icat etmişti. Bu huni uyuyanların başlarının üzerinde asılı duruyor ve dışarıdan temiz hava veriyordu. Başlangıçta bir sürü huni sattı, çünkü Morgana'da yatak odaları çocuklarla tıka basa doludur, ama bu insanlar yataklarından kalkarken başlarını hunilere çarptıkları ve kafalarında şişlikler oluştuğu için kötü hava soluyararak ama yaralanmadan uyumayı tercih ettiler.

Gizemli, masmavi parıldayan bir maddeden ceviz büyüklüğünde bir küre icat etmişti. Bu küreyi avucuna alan kişi sıkıntılarından kurtulacaktı. Ama komşularımız bununla dalga geçtiler, küreyi yalnızca kısa bir süre avuçlarında tutarak hemen bir başkasına verip hiç huzur duymadıklarını söylediler. Ben bugün bile Daniel amcanın aslında bu büyülü küresiyle, tam da böylesi bir neşeye neden olmayı isteyip istemediğinden emin değilim.

Bir gün çok zengin bir Suudi Arabistanlı amcamın dükkânına geldi ve "Bu kol saatlerinin kilosu ne kadar?" diye sordu.

Daniel amca bu soruyu çok aptalca bulmuştu ve zengin Suudi ile biraz dalga geçmek istedi. "Kayışlı olanların kilosu yirmi beş bin dolar, diğerleriyse kırkbeş bin."

"Peki bunlar taze mi?" diye sordu çöl adamı.

Daniel amca, "Tabii, tabii, en az on yıl dayanırlar," diyerek yanıtladı ve kendini tutamayarak gülümsedi.

"O zaman kayışlı olanlarından bana iki kilo ver, kabileme ancak bu kadarı yeter."

Daniel amca yılın en iyi satışını yapacağını hissetti. Saatleri kutusundan çıkardı, komşusundan hemen bir terazi alarak iki kutu kol saati tarttı. Terazi dengede durduğunda iki ucuz çalar saat daha ekledi. "Bunlar da hediyem olsun," dedi ve Suudiye saatleri verdi.

"Siz gerçekten iyi bir satıcısınız, oysa diğer saatçiler benimle dal-

ga geçti," diyen Suudi, amcama bir tomar dolar uzattı. Kibarca vedalaşarak oradan ayrıldı. Daniel amca ne kadar astronomik miktarda kazanç sağladığını anlamak için kapıyı kapattı.

Sattığı saatlerin numaralarını fiyat listelerindekilerle karşılaştırmak, toplamak, kontrol etmek için saatlerce uğraştı ve zengin Suudinin ödediği ücretle eksilen saatlerin toplam fiyatının kuruşu kuruşuna aynı olduğunu anladığında çok şaşırdı.

Bu çocuk ruhlu dahinin üç kere yakalanıp işkence gördüğüne hâlâ inanamıyordum.

İlk kez yakalanışının nedeni olan kavga çok zararsız biçimde başlamıştı. Müşterilerden biri saatin tamir ücretini ödemek istemiyordu. İkisi de bağırmaya başladı. Daniel amca bu adamın bir gizli servis ajanının akrabası olduğunu bilmiyordu. Saati teslim etmeden önce ücretini almakta ısrar etti. Birbirleriyle ağız dalaşı yapmaya başladılar ve birkaç meraklı seslerini giderek yükselten bu iki adamın çevresine toplandı.

"Ben zaten bunu anlamıştım," diye bağırdı Daniel amca, "dükkânıma girdiğin anda bir beleşçi olduğun her halinden belli oluyordu zaten!"

"Öyle mi? Peki nereden belli oluyormuş? Peygamber misin sen?" diyerek sinsi sinsi güldü adam.

Daniel amca soğukkanlılıkla, "Evet ben bir peygamberim ve bir kahinin güçlerine sahibim," diye yanıt verdi. Adam keyifle, "Bir daha söyle," diyerek amcamı kışkırttı.

"Evet, ben bir peygamberim ve senin uğursuz geleceğin hakkında her şeyi söyleyebilirim!" diyerek çoşkuyla yanıt verdi Daniel amca. Adam amcamı şikayet etti ve Daniel amca aynı akşam tutuklandı.

Daniel amca adamın akrabasından dayak yedi ve üç gün boyunca sorguya çekildi. Adam dördüncü gün bir görev için kuzeye gitmek zorunda kalınca başka bir gizli servis subayı görevi devraldı. Kağıtla-

rı inceledi ve işkence görürken bile sözünü hiç sakınmayan amcamın gözü pek bir insan olduğuna ikna oldu.

Subay ona kahve ikram etti. "Bir peygamber olduğunu iddia ediyorsun," diyerek konuşmaya başladı, "bu, Tanrı'ya yapılmış bir hakarettir, çünkü Tanrı'nın son peygamberi Muhammed'dir. Sen bir peygamber olarak artık ne yapabilirsin ki? Gel ve aydınlat bizi!"

"Şu anda ne düşündüğünü çok iyi biliyorum," diyerek hiç etkilenmemiş gibi yanıtladı Daniel amca.

"Ne düşünüyor muşum?"

"Benim bir sahtekâr olduğumu düşünüyorsun." Subay zabıt tutan görevliye kuşkulu gözlerle baktı. Görevli de, "Bunu yalnızca tahmin ettin. Bir subay senin gibi birinin karşısında başka ne hissedebilir ki?" diyerek amcama bağırdı. Subay rahatlamış bir halde, görevlinin sözlerini onaylarcasına başını salladı.

"İyi, öyleyse size Morgana'nın geleceğinden bahsedeceğim," dedi Daniel amca.

Subay, "Anlat," diye emir verdi.

Daniel amca anlamlı anlamlı, "Bizim için her şey daha da kötüye gidecek," dedi.

"Bunun kehanetle ne ilgisi var? Eşekler bile bilir bunu," dedi Subay. Oysa hükümetin yaptığı tüm açıklamalarda Morgana'ya pembe bir gelecek vaat ediliyordu.

"İyi," dedi Daniel amca, "öyleyse bırak da devam edeyim. Eğer bunu herkes biliyorsa, o zaman biz bir peygamberler halkıyız."

"İbrahim'i ateşe attılar, ateş söndü. Bunu sen de yapabilir misin?" diye sordu Subay.

"Hayır, ben peygamber olduğumu söyledim, itfaiyeci değil."

"Musa Kızıldeniz'i ikiye böldü. Bari bunu yapabiliyor musun?" diyerek Subay oyunu kızıştırmaya çalıştı.

"Fransız Lesseps, Süveyş Kanalı'yla iki denizi birleştirdi. Ruslar da bentlerle Fırat ve Nil nehirlerinin hızını kestiler. İster ayırmak olsun ister birleştirmek, bu, mühendislerin işidir, peygamberlerin değil," diyerek Daniel amca sakince ve kendinden emin bir tavırla yanıtladı.

Subay güldü. "Sen gerçek bir sahtekârsın. Ama seni alt edeceğim. İsa ölüleri diriltti. Peki bunu yapabilir misin?"

Daniel amca, "Evet, bu en iyi yaptığım iştir!" diye bağırdı. "Bana bir silah ver. Seni vurup, sonra hemen yeniden hayata döndüreceğim."

Zabıt tutan görevli, "İşte şimdi çok heyecanlandım," dedi.

Subay dehşetle, "Aman Tanrım!" diye bağırdı. "Senin peygamber olduğuna artık inanıyorum ve sana inanan ilk kişi de benim. Ama hemen ortadan kaybol şimdi."

Daniel amca serbest bırakıldı, ama tamir ettiği saati yarı fiyatına geri vereceğine de söz verdi.

Bir keresinde de kendisinin icat ettiği oldukça tuhaf görünen bir radyo yüzünden tutuklanmıştı. Yoldan geçenlerden birisi onu aletin önünde otururken görmüş ve bu komik aletin Daniel amcanın İsrail'e mahallemizle ilgili bilgiler sızdırdığı gizli bir alet olduğunu sanmıştı.

Üçüncü kez hapse atılmasının nedeniyse yine kendisinin yaptığı dahice bir buluştu. Bu, amcamın "Ben" ismini verdiği konuşan bir tahta parçasıydı. Amcam haftalarca ortadan kaybolmuştu. Bir gün yaralı ve saçları kısacık kesilmiş, ama tahta parçasıyla birlikte neşe içinde avluya gelinceye dek annemle babam onun için çok kaygılanmıştı.

Ancak Hint Sirki Morgana'ya geldiğinde hükümetin başında olan devlet başkanı Hadahek, Daniel amcaya kimsenin baskı yapmaması emrini çıkardı. Bu devlet başkanının bir diğer ismi de Oyuncak Tut-

kunu'ydu. Ona neden böyle denildiğinin ve Daniel amcayı neden bu kadar sevdiğininse kısa bir öyküsü vardır.

Zanaatkârlık Morgana'da aileden çocuklara geçer. Atalarının ortaçağda bile aynı mesleği yapmış olduğu berber, kuyumcu ve fırıncı ailelerin yanı sıra, yüzyıllardır aynı zanaatı yapan bir de kabile vardır: Bunlar her akşam bir kahvede öykü anlatırlar.

Devlet başkanı Hadahek'in ailesi de yedi yüzyıldır aynı işi yapmaktadır: Morgana'yı yönetmek. Şaşırtıcı bir ailedir ve Morgana'da yaşamamış olsalar, Ali Baba ve kırk haramiler gibi onları da bir masalın içine katıverirdim.

Uzun yıllar boyunca devletin tüm başkanlarının adı Hadahek olmuştur. Muhalefetin başkanı da Hadahek'tir, dağlardaki isyancıların da. Kim kazanırsa, o yönetir ve adı hep Hadahek olur. Hadahek Arapçada, "Bu böyledir" anlamına gelmektedir.

Hükümdarların hepsinin soyadı Hadahek olduğu için önceleri onları birbirinden önadlarıyla ayırmak mümkündü, ama kısa bir süre sonra yüzlerce Ali, Abdullah ve Mustafa ortaya çıktı. Önadların başlarına getirilen numaralar da yalnızca başlangıçta işe yaradı. Birkaç yüzyıl sonra bunlar kulağa hiç de hoş gelmemeye başladı. İnsan şöyle bir isim duyduğunda ne düşünebilirdi ki: Üçyüzdoksanyedinci Sultan Ali veya devlet başkanı sekseniyedinci Abdullah. Bunun üzerine Hadahekler birbirleriyle karıştırılamayacak özelliklerine göre tanımlanmaya başlandı ve Hadahekler böylelikle şunlara benzer isimler aldılar: Şair, Özgürlükçü, Güzel, Şaşı, Güvensiz ve Kaba. Arapçada çok sıfat olduğu için Hadaheklerin birbirleriyle karıştırılması imkânsızdı artık.

Böylece devlet başkanı Hadahek'e de Oyuncak Tutkunu adı verildi. Oyuncak tutkunu Hadahek, çocukluğunu Hadahek ailesinin çok fakir bir kolunda geçirmişti. Hadahek ailesi o kadar genişti ki, halkın tüm kesimlerine yayılmıştı. Oyuncak tutkunu Hadahek'in de anne ve baba-

sı fakir olduğu için çocukluğunda hiç oyuncağı olmamıştı, bu nedenle de hükümetin başına geçtikten sonra var olan tüm oyuncakları, Teddybear'ları, oyuncak mutfakları getirtip bunlarla bir gökdeleni doldurdu. Bu nedenle de satıcılar yeniden oyuncak ithal edinceye kadar, tam iki hafta boyunca Morgana'da bir tek oyuncak satılamadı. Devlet başkanı ne zaman politika yapmaktan yorulsa kendisini bu eve kapatıyor ve oyuncakların arasına gömülüyordu. Saatlerce oynuyor ve bu zamanlarda dünyanın en mutlu insanı oluveriyordu. Yurtdışına yaptığı gezilerden de her zaman farklı farklı oyuncaklar alarak geri dönüyordu.

Devlet başkanı oyuncaklarına her zaman sevgiyle yaklaşsa da, kimi zaman birkaç tanesi kaçınılmaz olarak kırılabiliyor ve çalışmayabiliyordu. Hadahek en becerikli ustalardan bile hoşlanmıyordu, çünkü oyuncağını geri aldığında onu değişmiş buluyor ve kendisine yabancı olduğunu hissediyordu. Gizli servisin yardımıyla bir gün Daniel amcamın ismini duydu. Onu çağırttı ve Daniel amca devlet başkanının gözleri önünde çok değerli bir oyuncağı tamir etti ve şaşkın oyuncak sahibine oyuncağın niçin artık iyi çalışamayacağını anlattı. Devlet başkanı, Daniel amcayı hemen oyuncak evinin müdürü yapmak istedi, ama Daniel amca bunu reddetti. Orada bulunan korumalar devlet başkanının amcamı tutuklatıp hücreye attıracağını zannettiler, ama o kibarca, "Neden bize hizmet etmek istemiyorsun?" diye sordu.

"Çünkü ben kendi tamirhanemde kendi oyuncaklarımla oynamak istiyorum. Tamirhanemde kendi oyuncaklarımın arasında olduğumda kendimi cennetteymişim gibi hissediyorum."

Bunu hiç kimse devlet başkanı Hadahek kadar iyi anlayamazdı ve Daniel amcaya tamir etmesi için ara sıra oyuncak gönderip gönderemeyeceğini sordu.

"Her zaman efendim. Hünerlerim gece gündüz sizin hizmetinizdedir. Karşılığında istediğim tek şeyse, bundan böyle kimsenin beni tu-

tuklamamasıdır."

"Hangi sersem seni rahatsız ediyor?" diye öfkeyle sordu devlet başkanı. Daniel amca devlet başkanının yüzüne karşı daha iki hafta önce konuşan bir tahta parçası yüzünden üçüncü kez tutuklandığını söylemeye cesaret edemedi. Sustu. "Devlet başkanı olarak senin bir daha tutuklanmayacağına dair söz veriyorum. Ama Hadahek'i unutmaman koşuluyla," diyerek gülümseyen devlet başkanı, Daniel amcayı kapıya kadar geçirdi.

Daniel amca yalnızca icatlar yapmazdı, eski icatlara komik ve çılgınca açıklamalar da getirirdi. Bir komşusuna şemsiyeler hakkındaki teorisini nasıl büyük bir ciddiyetle anlattığını bugün bile anımsıyorum.

"Şemsiyelerin şekli neden böyledir? Çünkü bu biçim, yağmura karşı bulunmuş en dahice çözümdür. Günümüze değin elbiseden yatağa, arabadan anahtara değin her şeyin tarih boyunca şeklini üç yüz kez değiştirmiş olması rastlantı değildir. Oysa şemsiye, bugün bile icat edildiği günkü görünüşüne sahiptir. Bu sır, onun büyülü biçiminde saklıdır: Tellerin arasındaki daire biçimindeki, birbirine simetrik olarak düzenlenmiş parçalar, ister bir kılıç gibi keskin olsun ister bir boru gibi küt, bulutlara doğru yükselir, şemsiye kapalıyken de hepsi birleşir. Şemsiyenin kimi zaman kapalıyken bile yağmura karşı büyülü bir etkisinin olmasına şaşmamalı. Üç kış boyunca denedim bunu. Sonuç: Şemsiyeyi yanıma alır almaz gökyüzünde en büyük yağmur bulutları bile olsa yağmur azalıyor. Güneşli bir günde yanıma almadığımdaysa her zaman yağmur yağıyor.

Bir gün Daniel amcanın tamirhanesinde muhteşem bir robot buldum. Bu robot genç bir prens gibi görünüyor ve yalnızca her saat başı hoş bir ses çıkarmakla kalmıyor, aynı zamanda eğilebiliyor, gözlerini çevirebiliyor ve gerinerek esneyebiliyordu.

İki gün sonra tekrar amcama gittim. Prens geçen gün yaptıkları-

nın aynısını yine mükemmel şekilde yapıyor, ama gürültüyle dönen bir dişli çark ya da çarpan bir kaldıraç gibi ses çıkarıyordu. Artık hoşuma gitmemeye başlamıştı.

Dün bu kadar gürültü çıkarmıyordu, o zaman daha çok hoşuma gitmişti," dedim anlamlı bir şekilde; amcamın bunu fark etmediğini zannediyordum. Ama amcam gülümseyerek başımı okşadı. "Bunu bilerek yaptım, oğlum," diyerek beni sakinleştirdi. "Bir robot ses çıkarmazsa müşteriler bunun bir çocuk oyuncağı olduğunu düşünür. Ancak çıkan bu ses, onların saygı duymasını sağlar."

Daniel amca birçok alet, saat yapmış ve açıklamalar bulmuştur, ama en güzel buluşu "Ben" adını verdiği ve son kez yakalanmasına neden olan konuşan tahta parçasıdır.

Daniel amca bu muhteşem eseri yapmaya bir rastlantı eseri başladı. Bu, üzerinde çeşitli kağıtlar, tel, cam parçaları, şişe mantarı, seramik parçaları, bakır levhalar ve çıngırakların olduğu bir tahta parçasıydı. Daniel amca belli bir sırayla elini bu parçalar üzerinde gezdirdiğinde tahtadan, sözcüklere çok benzeyen sesler çıkıyordu. Bu sözcükler arasında en anlaşılır olanı Arapçada "Ben" anlamına gelen "Ene" kelimesiydi. Ve bu sözcük tahta parçasının ismi oldu. Söylediğim gibi, Daniel amca bu harika eseri bulmasına bir rastlantının neden olduğunu hiç gizlemedi. Tahta parçasını düzeltip sabırla geliştirdi.

Aylar süren bir çalışmanın ardından artık ellerinin muhteşem hareketleriyle tahtaya bütün bir cümleyi söyletebiliyordu, üç ay sonraysa konuşan tahta parçasıyla avlumuzda toplanan komşulara gösterisini sundu.

Daniel amca kocaman tahta parçasını masaların üzerine yerleştirirken komşulardan biri, "Bu nedir?" diye sordu.

Daniel amca bu tuhaf nesnenin üzerinde eliyle iki hareket yaptıktan sonra tahta parçasının "Ben" dediği duyuldu.

Komşulardan biri şaşkınlığını gizlemeye çalışarak şakayla karışık bunun modern bir Hint fakiri tahtası olup olmadığını sordu.

"Benim adım *Ben* ve ben suskunluk çağında bir sesim," diye yanıtlayan tahta parçası komşuları öylesine büyük bir şaşkınlığa sürükledi ki, yaşlı dul Josephin haç çıkardı ve şeytanlara karşı korunmak için sessizce dua okudu.

Bu sesten daha da büyülü olan, Daniel amcanın tahta parçasındaki rengârenk parçalar üzerinde gezinen, kayan ve titreşen elleriydi.

"Benim bakırım, camım ve sesim korkusuzdur. İster çivi olsun ister kağıt ya da tel, hepsi sözün onurunu kurtarmak ve öykü anlatmak için çalışacaktır," dedi tahta parçası. Komşular gerçekten de çok komik bir öykü isteyip gülmeye başladılar. Zaman zaman kadın ya da erkeklerden biri, tahta parçasının söylediği son kelimenin ne olduğunu soruyordu.

"Anne," diye yanıtladı tahta parçası.

"Öyle mi? Ben de nane sanmıştım," diyerek komşulardan biri özür diledi ve diğerleri de bir naneye sarılmanın ne kadar tuhaf olacağını düşünerek güldüler. Tahta parçası öyküyü bitirdiğinde dinleyiciler Daniel amcaya "ellerine sağlık" dediler ve tahta parçası yanıtladı: "*Ben* ve ben sizlere teşekkür ediyoruz. Tanrı sevdiklerinizi ve sizi korusun."

Ertesi gün Daniel amca gizli servis tarafından tutuklandı. Hükümet hakkında kötü şeyler anlattığı öne sürülen makineyi göstermesini istediler. Daniel amca tahta parçasını alarak elini üzerinde gezdirdi, ama tahtadan sadece hiçbir şey anlaşılmayan takırtı ve gıcırtı sesleri çıkıyordu.

Daniel amcaya tahta parçasından anlaşılır sözler çıkarması için işkence yaptılar, ama tahtadan yine aynı anlamsız sesler çıktı. Gizli servis çalışanlarının denemeleri de sonuçsuz kaldı. Haftalar sonra komik duruma düştüklerini kabul edip Daniel amcayı eve gönderdiler.

Daniel amca serbest bırakıldıktan sonra annem de inadından vazgeçerek babam ve birkaç komşuyla birlikte hemen amcamın evine gitti. Ben onlardan önce gitmiştim, çünkü ne amcamın karısı beni ilgilendiriyordu ne de dünyadaki tüm dinsel ritüeller. Ben yalnızca amcamı yeniden görmek istiyordum. Evinde bir sürü misafir vardı.

Daniel amca çok değişmiş görünüyordu. Yüzünde çok derin bir yara vardı, saçları çok kısa kesilmiş ve sağ gözü tümüyle morarmıştı. Sakin ve çaresizce gülümsüyor ve beni ağlatacak kadar zavallı görünüyordu. Annem yüzümü ellerinin arasına alarak, "Ağlamamalısın," diyecekti ki, daha fazla konuşamadı, gözleri yaşlarla dolmuştu. Bana sarıldı ve ne kadar çok ziyaretçinin geldiğini söylerken bir yandan ağlıyor, bir yandan da gülüyordu. Amcamın karısı hâlâ haçını elinde tutuyor ve durmaksızın mırıldanıyordu. Sonunda annem, "Kör müsün sen? Evin tıka basa misafirle dolu, sense orada katır gibi oturuyorsun. Kalk ve yapman gerekenleri yap," dedi.

Amcamın karısı nihayet kalkıp kahve yaptı. Komşular Daniel amcaya saygılarından dolayı bir süre bekleyip daha sonra başına neler geldiğini sordular. Yanıt vermedi. Tahta parçasından geriye kalanları masanın üzerine koydu. Birkaç çivi ve teli düzelterek eskisi gibi elini tahtanın üzerinde gezdirdi.

Komşular tahta parçasının, "Eee, ahbap! İyi atlattık değil mi?" dediğini duydular.

Sirkteki dördüncü gecemde anlatmak istediğim tek bir insan vardı: Daniel amca.

MAYMUN YA DA BİR YOLÇULUKTA TUHAF NE OLUR

Seyirciler o gün girişte Falafel ekmeklerinin satıldığı tezgâhın önünde toplanmıştı. Mala herhangi bir nedenden dolayı kulübeye gelmemişti. Ben de onu iki saat bekledikten sonra sirke gelmiştim.

Sirkte Mala bana kocası Ashok'un, neden her gün aynı saate yürüyüşe çıktığını sorduğunu söyledi. Kavga etmişlerdi ve kocası sakinleşip yürüyüşe çıkmasına yeniden izin verse bile Mala gelmek istemiyordu artık. Benim kıskanıp kıskanmadığımı sordu. "Tanrı aşkına neden böyle düşünüyorsun?" diyerek yalan söyledim. Birlikte hokkabaz Shambhu'nun gösterisinde yaptığı hataya çok güldük. Seyirciler bunun bilerek yapıldığını düşünmüş ve keyifle gülerek uzun süre alkışlamışlardı. Bu hatayı nasıl yaptığının ise kısa bir öyküsü vardır.

Gösteriden önce hokkabaz Shambhu bir çocuğu çağırarak bir giriş bileti kazanmak isteyip istemediğini sordu. Çocuk elbette ki gösteriyi izlemek istiyordu. Hokkabaz İngilizce olarak, "Adın ne senin?" diye sordu.

Çocuk, "Ahmet," diye yanıtladı. Hokkabaz, çocuğa bir yüzünde kırmızı bir daire, öbür yüzündeyse yeşil bir çarpı işaretinin çizilmiş olduğu bir lira verdi. "Bu kağıt parayı cebine koy!" dedi. Çocuk önce biraz duraksadıysa da, sonra Shambhu'nun söylediğini yaptı.

"En öndeki sıraya otur. Hiçbir şey yapman gerekmiyor, yalnızca gösterinin tadını çıkar. Suareden sonra sahneye çıkıp ayağa kalkmanı söylediğimde kalkacaksın, anladın mı?" Çocuk elbette ki anlamıştı. "Yes, sir!" diye yanıtladı ve kendisine söylenenleri tekrarladı.

Suareden sonra hokkabaz hemen sahneye çıktı ve birkaç bilet dağıttı, daha sonra bir lira alarak keçeli kalemle bir yüzüne kırmızı bir daire, diğer yüzüne yeşil bir çarpı işareti çizdi. Seyircilere kağıt parayı gösterdi, sonra yaktı ve bir süre parmaklarının arasında tuttuktan

sonra yanmakta olan son parçayı da yere savurdu.

"Ve şimdi baylar, bayanlar," diye mikrofona konuşan Mala'nın Arapçası o kadar güzeldi ki, bir Hintli olduğunu bilmeseydim onun bir çöl kızı olduğuna yemin edebilirdim, "Bay Shambhu kül olan lirayı yeniden ortaya çıkaracak."

Birinin, "O parayı kurtarabilecek olan var mı, merak ediyorum," dediği duyuldu ve birkaç kişi buna güldü.

Hokkabazın gözleri sanki uzak diyarları seyrediyormuş gibi seyircilerin üzerinde dolaştı. Egzotik sözler söyledi ve parmağını uzatarak donup kaldı. İşaret parmağı, yerinde sessizce oturan çocuğa yönelmişti. Hokkasaz İngilizce, "Ayağa kalk, oğlum!" dedi ve avuçlarını yukarı doğru kaldırarak onu ayağa kalkmaya davet etti. Çocuk anladı ve utangaç bakışlarla çevresini süzerek kalktı.

"Elini cebine sok ve orada bulduğunu çıkar," dedi Mala neşeli bir sesle.

Çocuk cebinden bir avuç dolusu bozuk para çıkardı ve utanarak hokkabaza, "O kadar susamıştım ki, on kuruş verip bir limonata aldım. Bana verdiğin paradan geriye doksan kuruş kaldı," dedi.

Herkes gülmekten kırılıyordu. Hokkabaz şaşkınlık içinde kalmıştı, ama seyircilerin alkışlarıyla rahatladı ve parayı geri almayı unuttu. Çocuk o gün niçin böyle şımartıldığını anlayamamıştı.

Shambhu bu gösteriyi becerememiş olsa da, dünyanın en büyük hokkabazlarından biriydi o. Mala bana onun en başından beri Amal ve kardeşleriyle birlikte gösterilere çıktığını, o olmasaydı belki sirkin de hiç var olmayacağını anlatmıştı.

Sirk yöneticisinin karısı Shanti çok zengin bir aileden geliyordu. Babası yaşamının yarısını İngiltere'de geçirmiş olan çok başarılı bir doktordu.

Shanti Amal'a aşık olduğunda, Amal henüz çadırı bile olmayan bir sirk yöneticisiydi. Shanti babasından maddi olarak yardım etmesini

istemiş. ama babası gülerek Shanti'ye Amal ve küçük ekibini yemeğe davet etmesini ve sanatından örnekler sunmasını istediğini söylemişti.

Babası tam bir kurnaz tilkiydi ve ekiptekileri küçük düşürmek istiyordu, bu nedenle de en yakın arkadaşlarını çağırarak onların moralini bozmak için ne yapmaları gerektiğini söyledi. Amal, kardeşleri Biren ve Nirmal, hokkabaz Shambhu ve vahşi hayvan terbiyecisi Santosh küçük bir kamyonla yola koyuldu. Kamyonun yük konulan bölümünde içinde iki Bengal kaplanının olduğu parmaklıklı bir kafes bulunuyordu.

Büyük bahçede Amal palyaço olarak, Biren ise delicesine cesur ip cambazlığıyla, Nirmal de vücudunun kimi yerlerini yakmayı göze alacak kadar cesaret isteyen Hint fakiri numarasıyla çabalayıp duruyordu, ama davetliler baygın gözlerle seyrediyor, gerinerek esniyor ve Biren'in yaptığı üçlü saltoyu izlerken bile sıkılmış görünüyorlardı.

"Davetliler kızının çocuk yuvasından galiba?"

"Bunu bu cüssemle ben bile daha iyi yaparım," diyen Kuyumcu, Biren'e sataştı ve höpürdeterek şarabını içti. Elinde olsa Biren onun kemiklerini kırardı, ama ne söylenirse söylensin ya da ne yapılırsa yapılsın, artistler dostça davranacaklarına dair Amal'dan kesin talimat almışlardı.

Santosh'un küçük kafesin içinde iki kaplanla yaptığı ölümcül derecede tehlikeli olan numarada bile davetliler gerinerek esnedi.

Shanti'nin babası, "Bu hayvanlar uyuşturulmuş," diye bağırdı.

Santosh hayvanlarının ilaçla sakinleştirilmesine yaşamı boyunca asla izin vermemişti, ama ünlü doktor alkışlandı ve ekip de Shanti'yi öfkeden ağlatacak kadar komik duruma düşmüş oldu.

Shanti'nin babası Shambhu'ya dönerek, "Şimdi sıra sende," dedi, "Sen bize nasıl bir oyun oynayacaksın?"

"Oyun değil Sir, sizin saygıdeğer misafirleriniz zaten tüm oyunla-

rı biliyorsunuz," dedi Shambhu. Amal şaşırmıştı, çünkü sıradan insanların sataşmasına bile izin vermeyen cesur Shambhu'nun bu komik şişkoların önünde geri adım atmasını hiç beklemiyordu.

Shanti'nin babası, "O zaman önce yemek yiyelim! Her şeye rağmen sanatçı beyefendilerimiz bir akşam yemeğini hak etti!" diye bağırdı.

İnsanın canının çekebileceğini her çeşit yemeğin olduğu zengin bir sofra hazırlandı. Çeşitli sebze yemekleri, salatalar, et ve Shanti'nin babasının en sevdiği yemek olan kızarmış tavuk vardı. Tavuğun yanına garnitür olarak haşlanmış sebze, kızarmış biber ve patates konulmuştu, çok lezzetli ve iştah açıcı görünüyordu.

Ev sahibi sanatçıları avutmak için birkaç söz söyleyip kadehini kaldırarak orada bulunanların şerefine içinceye dek herkes bekledi. Çatalla bıçağını eline aldı ve tam tavuğu kesecekken tavuk sıçrayıp gıdaklayarak uzun masanın üzerinde koşturmaya başladı. Shanti'nin babası şaşkınlık içinde geriye doğru çekildi, diğer misafirler de çatal ve bıçaklarını fırlatarak korkuyla masadan uzaklaştılar.

Shanti'nin babası son gücüyle, "Bu ... bu ... bu da nedir?" diye bağırdı.

Diğerleri gösterilerini sunduğu sırada doktorun o akşam ne yiyeceğini Shanti'den öğrenen Shambhu, "Küçük bir oyun," diye yanıtladı. Kızarmış tavuk yiyeceğini öğrendiğinde mutfağa gitmiş, kümesten canlı bir tavuk getirtmiş, tavuğu hipnotize ederek üzerine bal ve kırmızı baharatlar sürmüş, garnitürlerini eklemiş ve sebzelerle birlikte servis yaptırmıştı. Shanti'nin babası çatalı tavuğa sapladığında tavuk hipnoz durumundan çıkmış, öfkeyle gıdaklayarak masanın üzerinde koşturmaya başlamıştı.

Shambhu, "Korkmayın!" diyerek doktoru ve diğer konukları sakinleştirip hemen mutfağa koştu. Birkaç saniye sonra ilkiyle neredeyse aynı görünen bir tepsiyle geri geldi. Shanti'nin babası şüpheyle gü-

lümseyip çatalını kızarmış ete dikkatlice batırdı ve tavuğun bu sefer kaçmadığını görünce rahat bir soluk aldı.

Konukların tedirgin olduğu her hallerinden belli oluyordu. Yavaş yavaş ve küçük lokmalarla yiyorlardı, ama Shanti'nin babası olağanüstü bir mizah duygusuna sahipti. Böylece yalnızca evliliklerini kabul etmekle kalmayıp, aynı zamanda Amal kendi sirkine sahip olma hayalini gerçekleştirebilsin diye ona yüklü miktarda para yardımı da yaptı.

Mala aceleyle karavanına gittiğinde ben de dolaşmaya çıktım. Henüz zamanım vardı. Karavan ve ana çadırın arasından geçen yolda ilerlerken bir anda aklıma timsahı günlerdir ziyaret etmediğim geldi. Hemen geri dönüp onun yanına gittim.

Uzaktan geldiğimi gören timsah sıçrayarak kurtların inlemelerine benzer sesler çıkardı. Kafesin yanına geldiğimde timsahın kafesin içinde duran büyük et ve kemik parçalarını yiyemeyecek kadar tok olduğunu görüp rahatladım. Timsahlar için alışılmış bir şey değildi bu. Gözleri yaşlarla doluydu ve sirk yöneticisi beni uyarmamış olsaydı kafesin demirlerinin arasından ona sarılırdım. Ama onu sevip elimi hemen geri çekmekle yetindim.

Amal'ın, "Ah, buradasın demek! Bunu tahmin etmeliydim," diyen sesini duydum. Arkamı döndüğümde Amal'ı ve iki çocuğunu gördüm. Çocuklar onun elinden kurtularak bana doğru koşmaya başladılar.

Amal bana sessizce, "Sana ne kadar teşekkür etsem azdır. Biletlerin hepsi saatler öncesinden satıldı," dedi.

"Sen beni kardeşin olarak gördün ve biz bir aile olduk," diyerek güldüm. Çocuklar beni çekiştirerek babalarından uzaklaştırdılar. "Sakın şaşırma," diyerek beni uyardı, "karavanımda seni yirmi çocuk bekliyor. Öykülerini dinlemek istiyorlar." Çocuklar beni çekiştirerek çadırdan çıkardı.

Amal abartmamıştı, artistlerin, müzisyenlerin ve işçilerin yirmiden fazla kız ve erkek çocuğu beni bekliyordu. Shanti bana kibarca gülümsedi. "Sirk alanına geldiğini öğrenmişler, hepsi hemen burada toplanmış."

Karavanın içi çok bunaltıcıydı. Çocuklara karavanın önünde yere oturmalarını söyledim. Dışarıda ara sıra serin bir rüzgâr esiyordu. Shanti de bana çay ikram ettikten sonra öyküyü dinlemek için çocukların arasındaki iki kadının yanına oturdu. Postacının oğlu Şerif'in bizim kızılderililer olduğumuzu zannettiği öyküyü onlara İngilizce anlattım.

Postacı, karısı ve dört çocuğu, trafik polisi Muhsin, onun da karısı ve üç çocuğuyla birlikte pikniğe gitmiştik. Bu, komşularla birlikte çıktığımız ilk ve son geziydi.

O zamanlar postacı kendisine tuhaf bir araba satın almıştı. Bu, üç tekerlekli ve arkasında römorku olan motorlu bir araçtı. Çalıştırıldığı zaman korkunç bir gürültü çıkarıyor ve etrafa duman yayılıyordu, yine de bu arabayla akla gelebilecek her türlü şeyi Morgana'daki dar sokakların en dar köşelerine kadar taşımak mümkündü.

Komşumuz İlyas'ın postacı olarak aldığı maaş kendisine ve ailesine yetmediği için bir taşımacılık şirketi kurmak istiyordu.

Biz de İlyas'ın arabasıyla yapacağı ilk yolculuğa katılarak pikniğe gitme hakkına sahiptik.

Yola çıktık. Babamın ve trafik polisinin yanındaki postacı, şoför koltuğunda kibirle oturuyordu. Babam sağ arka tekerleğin çamurluğunun, trafik polisi Muhsin ise onun karşısındaki çamurluğun üzerindeydi. Biz de kadınlar ve diğer çocuklarla birlikte arkadaki römorka tıkıştırılmıştık. Tam bir cehennemdi. Beş dakika içinde sıcaktan birbirimize yapışmıştık. Temiz hava alabildikleri için öndeki erkeklerin durumu daha iyiydi. Yüksek sesle konuşuyor ve kahkahalar atıyorlardı. Polis de sürekli olarak postacıyı yavaş gitmesi için uyarıyordu.

Derken postacının oğlu bir anda, keçeli bir kalem çıkararak erkek kardeşim Fadi'nin bembeyaz gömleğinin üzerine iki çirkin daire çizdi, bunun üzerine Fadi de ona tokat attı. Hatta bununla da yetinmeyip kalemi yaramaz çocuğun elinden alarak onu yüzünü çizdi.

Asfalt caddedeki yolculuğumuz, daha sonra geçtiğimiz tarlalar arasındaki bol virajlı, su birikintileri ve çukurlarla dolu yolla karşılaştırıldığında oldukça rahat sayılırdı. Yol kavak ağaçlarının başladığı yere kadar giderek öylesine daraldı ki, ağaçların dalları bize çarpmaya başladı. Öndeki erkekler de artık konuşmuyor, kendilerine yardımcı olması için Tanrı'ya sürekli yalvarıyorlardı yalnızca. Polisin karısının rengi tüm yolculuk boyunca solgun kaldı, sürekli önüne bakıp durdu. Ben onun her an kusabileceğinden korkuyordum. Tam onun dizlerinin önüne kıvrılıp oturmuştum. Tanrı'ya şükür, arabadan ininceye kadar kendini tutma yürekliliğini gösterdi.

Bir süre sonra artık ilerleyemez olduk. Hepimiz arabadan aşağıya indik. İlyas yan cebinden bir filin bile sıkıca bağlanabileceği bir zinciri gururla çıkararak önce bir kavak ağacının dalına doladı, sonra direksiyonun üzerinden ve römorkun demirlerinden geçirerek tekrar kavak ağacına sardı.

Uzaktan nehri görebiliyorduk, ama oraya varabilmek için tarlaları geçmemiz gerekiyordu ve şansımıza bunlar çitlerle çevrilmemişti. Tarlaların arasındaki sınırı çürümüş birkaç ağaç kökü oluşturmaktaydı. Polisin iki çocuğu bu ağaç köklerine takılıp düşerek dizlerini yaraladılar. Annelerini çocukların dizlerine tertürdiyot sürdü ve çocuklar dizlerinde bu kalın kahverengi çizgileri gördükten sonra sakinleştiler.

Kısa bir süre sonra nehir kenarında çok güzel bir alana geldik. Nehrin derinliği yarım metreden fazla değildi, suyu da buz gibi soğuk ve çok berraktı. Erkekler arak şişelerini nehrin suyuna koyarak soğumaya bıraktılar. Annem diğer kadınlarla birlikte kocaman bir sa-

lata hazırlarken, erkekler de etler için ağaç dalları toplayıp küçük bir ateş yaktı.

İşte tam o anda ilk kurban verildi. Küçük bir çocuk olduğu halde yetişkin bir erkek kadar güçlü olan Fadi, postacının üç çocuğunu yere serdi. Ortanca çocuk diğer ikisinin altında kalarak başını sivri bir taşa çarpıp yaralandı. Yarası ufak olduğu halde alnından bir anda kan fışkırdı ve hemen, ateşi yakmaya çalışan babası İlyas'a koştu. İlyas arkaya doğru dönüp oğlunun kanlar içindeki yüzünü görünce ateşin yanında yere yığılıp kaldı. Üç şişe arak içse yine de hiç etkilenmeyen bu adamın yüzü, bir damla kan gördüğünde bembeyaz kesiliyor ve bayılıyordu.

Babam Fadi'ye tokat attı, postacıyı da yanmasın diye ateşin yanından uzaklaştırdı. Çok komik görünüyorlardı: Babam bir eliyle yaralı çocuğu tutarken, diğer eliyle ufak tefek postacıyı sürüklüyor, onların önünde de neredeyse tüm ağaçların yapraklarını solduracak kadar yüksek sesle, bağıra çağıra ağlayan Fadi duruyordu.

Biraz sonra her şey sakinleşmişti, postacının üç çocuğu ve polisin iki çocuğuyla birlikte salata malzemelerini yıkamaya ve ağaç dalları toplamaya yardım ettim.

Uzakta diğer çocukların taş atma oyunu oynadığını gördüm. Bunu yapmamaları için onları üç kez uyarmıştım, ama sanki onlarla değil ağaçlarla konuşmuştum. Taş atma oyununa katılan çocukların sayısı artıyor ve böylece anne babalarına yardım edenlerin sayısı azalıyordu. Fadi uzunca bir süre sessizce oturdu, vicdan azabı çekiyordu. Postacının yaralı oğluyla ilgilendi. Altında ufaklığın oturduğu dut ağacına sürekli gidiyor ve onunla barışmak için bir parça salatalık veya domates götürüyordu. Ama sonra diğer çocukların neşesi ona da bulaştı ve vicdanının sesini dinlemekten vazgeçip yaralı çocuğu da kendi kaderine terk ederek diğerlerinin yanına koştu.

Bir süre sonra çocukların, "Bravo, Fadi!" diye bağırarak neşeli

çığlıklar attığını duydum; Fadi'nin taşı her zamanki gibi Amerikalı bir çiftçiye rastlayacak kadar uzağa attığını kesinlikle biliyordum. Henüz sekiz yaşında bile olmamasına rağmen bir taş attığında gökyüzünde kaybolurdu. Ve şimdi, postacının daha sonra ajan olan onyedi yaşındaki oğlu Fadi ile yarışmak istiyordu! Yumruk büyüklüğünde bir taş alarak savurmak istedi, ama elinden kayıp polis memurunun oğlunun başını çizdi. Çocuk yere yığılarak boynuna kasap bıçağı dayanmış boğa gibi haykırmaya başladı. Karşısında duran çocuğun bacaklarının arasından bakıyor, gözleri, sesini duyuramadığı babasını arıyordu. Fadi hemen oradan uzaklaşarak kurbanın yanına koştu ve sanki onu orada hiç bırakmamış gibi yanında uslu uslu oturdu. Sonunda Muhsin oğlunun yardım çığlıklarını duydu. Hemen yanına koşarak oğlunun ayağa kalkmasına yardım etti ve ikinci kurbanın sol şakağındaki, daha şimdiden bir parmak kalınlığında olan korkunç şişlik yüzünden postacının oğlunu tokatladı. Postacı bunu görmesine rağmen, polis memuru iri ve kuvvetli bir adam olduğu için içkisinden büyük bir yudum alarak öfkesini bastırmaya çalıştı. Babam postacıyı, boş mideyle bu kadar çok içmemesi için uyardı, ama o babamı dinlemeyerek içti ve tuhaf şarkılar söylemeye başladı. Sonra polis memurunun en küçük kızıyla postacının oğlu dut ağacına tırmandılar. Birkaç tane dut bularak elleri ve yüzlerini boyadılar.

Dumandan, ateşi eşelemekten, terlemek ve kaşınmaktan babamın ve polis memurunun yüzü neredeyse simsiyah, gözleri de kıpkırmızı olmuştu. Postacı içkileri birbiri ardına yuvarlıyordu. Bir yatak çarşafı alarak yere serdik ve tabakları, ekmeği ve bardakları koyduk. et yemeğinden yağ ve yanmış kekik kokuları yükseliyordu. Salatadan da keskin bir limon, sarmısak ve taze nane kokusu yayılıyordu. Tam o anda postacının oğlu Şerif kayısı ağacından kafa üstü nehre düştü. Suyun içinde tuhaf bir şekilde iki elinin üzerinde amuda kalkmış gibi ayakları gökyüzüne doğru dimdik yükselmişti, ardından da sanki ya-

vaş çekimdeymiş gibi ağır ağır göbeğinin üzerine düştü. Doğruldu ve sendeleyerek yanımıza geldi. Islak giysilerini saymazsak, çok normal görünüyordu, ta ki gözlerini kocaman açarak bize bakıp ağzından ilk kelime çıkıncaya dek!

"Kızılderili!" diye bağırarak eliyle bizi gösterdi. Doğrusunu söylemek gerekirse, kızılderili olduğumuzu düşünmek için üç metre yükseklikten kafa üstü düşmeye hiç gerek yoktu. Yalnızca renkler bile bunu düşünmek için yeterliydi: Birinde mosmor bir şişlik, diğerinin alnında da açık bir yara vardı, üçüncüsününse yüzü çizilmiş, yüzünde yeşil çizgiler oluşmuştu, dördüncüsünün yanağında da kömür lekesi vardı. Simsiyah yüzler ve kıpkırmızı gözlerdense bahsetmek bile istemiyorum.

Şerif tekrar, "Kızılderili!" diye bağırdı. Babası hemen koşup elinden tutarak oğlunu bizim yanımıza getirdi. "Kızılderili!" diye tekrarladı Şerif. "Kızılderililere esir düştüm," diyerek ağlamaya başladı.

Babası, "Korkmana gerek yok oğlum!" diyerek onu sakinleştirdi ve babamla polis memuru gibi bardaktan yavaş yavaş ve tadını çıkararak içmek yerine, arak şişesinden kocaman bir yudum aldı. Ardından da bu arada ısınmış olan içki şişesini yeniden nehre koymak istedi. Ama yarısı boş olduğu için şişe suyun içinde sürüklenip gitti. Ilyas suya girerek şişesinin ardından koşmaya başladı ve şişeyi yakaladı, ama geri dönerken kaydı ve sırt üstü düştü. Herkes buna çok güldü.

Şerif, "Kızılderili!" diyerek babasını gösterdi ve gözlerini kocaman açarak bize bakıp ağlamaya başladı. Polis, postacının yanına giderek ona yardım etmek istedi, ama postacı onu itti. "Cehennemin dibine git!" diye haykırdı Ilyas, "Senin yardımına ihtiyacım yok! Bir çocuğa vurmaya cesaret edebilirsin belki, ama bana yardım etmene izin vermiyorum!" Ardından da birbirlerine en ağır küfürleri etmeye başladılar.

Benzi atmış Şerif, "Kızılderili," diye fısıldayarak babası ve polis memurunu gösterdi.

Sessizce eşyalarımızı toparlayarak arabaya gittik. "Kızılderili," diye mırıldanarak sürekli arkasına dönen Şerif, babası sonunda gürültülü motoruyla yola çıktığında büyük sevinç duyan tek kişiydi.

Polis, postacının solunda sanki donup kalmış gibi oturuyor, babamsa aracı uçarcasına süren İlyas'ı uyarıyordu. Ama İlyas, sanki soylu bir Arap atıymış gibi yalnızca arabasıyla konuşuyordu. Bir anda bir çığlık duydum ve postacının karısının üzerine savruldum. Sonra onun karnından geriye doğru uçarak bir başkasına çarptım ve tüm kemiklerimin korkunç bir şekilde sızladığını hissettim.

İlyas'ın altında kalan polis, "İmdat, ölüyorum!" diye bağırdı. Babam sebze bahçesinin bir köşesinde yatıyordu. Benim bacağım kırılmıştı, postacının karısının da kolu. Babam, annem ve Şerif dışında bütün çocuklarda yalnızca sıyrık ve çizikler vardı. Çocukların hiçbiri bağırmıyordu, herkes gerçekten de büyük bir şok geçiriyordu.

Gülmeye ilk başlayan yerde oturan annem oldu. Annem, farkında olmadan birbirlerine sarılmış olarak yerde yatan postacı ve polisi gösterdiğinde diğer kadınlar da gülmeye başladı. Kucağındaki marulu bir hazine gibi taşıyan babam da bu gülüşmelere katıldı. Sonunda İlyas ve Muhsin de gülmeye başladılar. Kendisini ilk toparlayan Şerif oldu, kuşkuyla çevremizde dolaşarak şüphe dolu bakışlarla bizi süzüp, "Kızılderili!" diye bağırdı.

Bu saatli bomba gibi araçla hastaneye gittik, postacının karısının ve benim alçılarımız yapılmış olarak muayene odasından çıkıncaya dek herkes girişte beklemek zorunda kaldı.

Ertesi günden itibaren Şerif bir daha kızılderililerden söz etmedi ve yıllar sonra ona hatırlattığımız zaman bile bu olaydan hep utanç duydu.

Çocuklara anlattığım öyküyü bitirdikten sonra çadıra gittim. Dört

kişiden oluşan orkestra bir tango çalıyordu. Çadırdaki tüm yerler doluydu. O akşam vahşi hayvanların yaptığı numara beni adeta büyüledi. Hayvan terbiyecisi Santosh sahneye her zamanki gibi vücudunun üst kısmı çıplak olarak çıkmıştı. Küçük türbanı, geniş, sarı pantolonu, kırmızı ayakkabıları ve yeşil hançer kemeri, altın küpeleri ve bileziğiyle Binbir Gece Masalları'ndan fırlamış gibi görünüyordu. Yani Binbir Gece Masalları'nın Amerikan filmlerinde görülen ve bu şekilde tüm dünyaya yayılan şeklinden fırlamış gibi.

Hayvan terbiyecisinin göğsünde iki derin yara izi vardı. Hasta ve bu nedenle de sinirli olan bir aslanın bıraktığı kalıcı bir hatıra. Bu olay olmadan önce sirk yöneticisi Amal aslanı birkaç günlüğüne gösteriden çekmek istemiş, ancak Santosh Nero'nun –aslanın adıydı bu– bu ruh halinin geçici olduğunu ve sahnede en iyi numaralarını yapacağını söyleyerek Amal'ı yatıştırmıştı. Ama hayvan terbiyecisi yanılıyordu. Aslan bir anda Santosh'a saldırmış ve onu pençesiyle neredeyse ikiye ayırmıştı, Sirk Yöneticisi hemen bir sopa kapıp oraya gelerek aslanın daha büyük bir tehlike yaratmasına engel olmamış olsaydı, Santosh şimdi ölü olacaktı. Bu aynı zamanda hayvan terbiyecisinin, tüm dünyanın olmasa da, Amerika'nın en büyük sirki olan "Ringling, Barnum and Bailey"e gitmek istememesinin de nedenidir. Çok para teklif ederek kandırmaya çalışan sirk temsilcisine Santosh küstahca bir tavırla şöyle sormuştu: "Ringling, Barnum ve Bailey beyler benim hayatımı kurtarmak için kendilerini çılgına dönmüş aslanın önüne atacaklar mı bakalım?"

Yalnızca para konusunda tartışmaya alışmış olan adam şaşırmış, hayvan terbiyecisi de, "Benim sirk yöneticim bunu yaptı ama," diye ekleyerek arkasını dönüp gitmişti.

O akşam Santosh seyircileri selamladıktan sonra sahnenin ortasındaki ana kafesin içinde durup, kaplan, aslan, leopar ve panterlerini karşıladı. Hayvanlar tünel gibi bir geçidin içinden teker teker çıktı.

Santosh nefis bir Bengal kaplanı olan, kaplanlar kralı da denilen Huli'ye şiddetle bağırdı ve kırbacını havada şaklattı. Kaplanlar da gürleyek ona karşılık verdiler. Vahşi hayvanlar kulaklarını indirmiş kocaman keskin dişlerini gösteriyorlardı. Aslanlardan biri olan Pascha bununla yetinmeyip pençesiyle Santosh'a saldırdı ve o da geri çekildi.

Işıklar söndürüldü. Bir an için sanki koruyucu parmaklıklar karanlıkta kaybolmuştu ve çadırın içinde en arkadaki sıralara kadar rahatsız edici bir gerginlik yayıldı. Saniyenin onda biri kadar süren bu karanlıkta hayvanların ruhlarında neler olabileceğini kim bilebilirdi ki?

Titrek sarı bir ışık yandığında vahşi hayvanların porselen heykeller gibi haraketsiz durduğunu görünce herkes rahat bir soluk aldı. Hayvan terbiyecisi havaya yanmakta olan bir çember fırlattı. Kaplanlardan ilki önce biraz duraksadıktan sonra zarif bir biçimde ateş çemberinin içinden atladı. Diğerleri de onu izledi. En son olarak en genç ve hâlâ çok yaramaz olan aslan Benja atladı. Yelesi sanki alevler içinde yanıyormuş gibi pırıl pırıl görünüyordu. Yapacağı hareketi şaşırarak yere atladı, çemberi söndürüp bir kenara bırakmış olan Santosh yine de Benja'yı okşayarak onu öptü, Benja da sakinleşerek yerine döndü.

Daha sonra tüm aslan ve kaplanlar tünele girip kaybolduğunda Benja sahnede yalnız kaldı. Santosh onu hiç fark etmemiş gibi davranıyordu. Eğilip selam verdi. Seyirciler de onu sevgiyle alkışladı. Bir anda mikrofondan Mala'nın sesi duyuldu; hayvan terbiyecisine bir şey unutup unutmadığını soruyordu. Santosh çevresine bakındı ve Benja'nın orada olduğunu sanki şimdi fark etmişti. Sakin bir tavırla aslanın önünde eğilerek sahneden ayrılmasını rica ettiyse de, aslan başını hayır anlamında sallayarak herkesi kahkahalara boğdu.

Hayvan terbiyecisi aslana bağırdı, kendi saçlarını yoldu, el kol hareketleriyle karnının aç olduğunu anlatmaya çalıştı, ama Benja hiç etkilenmemişçesine yine başını salladı. Ancak Santosh yine hareketlerle

ona, dışarıya taşınarak çıkarılmayı isteyip istemediğini sorduğunda aslan hemen sevinçle Santosh'un kucağına atladı. Santosh Benja'yı kürk gibi sırtına alarak sahnede bir tur attı ve küçük aslanı yeniden yere indirdi. İşte o zaman Benja koşarak kendi isteğiyle kafesten çıkıp tünele girdi.

Amal palyaço gösterisi için sahneye çıktığında üzerimi değiştirmek için onun karavanına gittim. Shanti ve çocuklar her akşam olduğu gibi çadırdaydı, ayrılık marşı çalınmaya başladığında onların yanına, sahnede hâlâ teşekkür ederek selam veren Amal'ı bekledikleri yere koşmak zorundaydım.

İyi hazırlanmıştım. Özel olarak davet ettiğim Daniel amcamın onuruna, onun bir mucit ve peygamber olarak anılarını anlatmak istiyordum. Hayvanlar dünyasındaki hangi yaratığın Daniel amcama en uygun olduğunu biliyordum: Maymun. İnsandan sonra en yaratıcı hayvan maymundur. Büyükbabam tüm yaşamı boyunca insanın maymundan gelmediğine, aksine maymunun eskiden kendisini Tanrı'dan daha üstün gören çok zeki bir insan olduğuna inanırdı. Tanrı maymunu lanetlemiş ve bir basamak aşağıya atmıştı. Cäcilia teyze de maymunların, çalışmamak için maymun gibi davranan insanlar olduğunu anlatırdı.

İster bir aslan olsun ister bir tırtıl, insan hiçbir hayvanın karşısında maymunların karşısında olduğu gibi mesafeli davranmak, Tanrı'nın yarattığı özel bir varlık olduğu konusunda haklı çıkmak için bu kadar uğraşmamıştır. Tıpkı Daniel amcanın karşısında olduğu gibi. Ona kendisini bir maymunla karşılaştırmamdan rahatsız olup olmayacağını sorduğumda gülmüş ve benim için sahnede maymunu tutmaya bile hazır olduğunu söylemişti. Buna gerek yoktu, çünkü fil terbiyecisi Ganesh'in sadece küçük bir işaretiyle küçük şempanze Schitta eğilerek selam verir ve küçük bir ödülün kendisi beklediğini bildiği yaşlı Ganesh'in kollarına koşardı.

Seyirciler Daniel amcanın kendi arzusu dışında peygamber olduğunda başından geçenleri anlattığım kısa öykülere çok güldüler. Ama onları en çok konuşan tahta parçası etkiledi ve öyle çok alkışladılar ki, Daniel amca çok duygulandı.

Eve döndüğümde babam odasında haberleri izliyordu. Bu kadar geç bir saatte hâlâ uyanık olması beni huzursuz etmişti.

SOKAK BÜYÜCÜSÜ YA DA KÜÇÜK BİR KURNAZLIK KABALIĞI NASIL YENER

Kuzeyde ayaklanma çıkaran grupların, devlet başkanının eniştesi başkanlığında neredeyse hiçbir engelle karşılaşmadan ve büyük bir hızla Morgana'ya yaklaştığı söylentisi günlerce etrafta dolaştı. Güneyde de başkenti savunanlar devlet başkanının yeğeninin kendilerinden daha üstün olan güçlerine karşı umutsuzca savaşıyordu. İlk savunma çemberi kırıldığında devlet başkanı Hadahek'in aklına şeytanca bir fikir geldi. Kız kardeşini bir helikoptere bindirerek kuzeydeki kocasının yanına gönderdi. Birliklerini hemen yüz kilometre geriye çekmez ve gelecek beş hafta boyunca saldırmaya devam ederse, diğer yüksek generallerin aileleri gibi onun da Morgana'da yaşayan üç oğlu ve iki kızının hemen vurulacağını bildirdi. Buna karşılık, kuzey bölgesini idare etmeye devam edebilecekti. Devlet başkanı Hadahek, yüzü bembeyaz olmuş kız kardeşine, kocasının aklını başına getirmek için bir gün vakti olduğunu söyledi.

Aynı gün devlet başkanı, güneyde ayaklanma başlatan yeğeninin babası olan büyük ağabeyiyle birlikte başka bir helikoptere bindi. Bunu yapmadan önce de kardeşinin gözleri önünde korumalarına, eğer gece yarısına kadar dönmeyecek olursa ailesini öldürme emrini vermişti. Öncelikle de ağabeyinin taparcasına sevdiği karısından başlayacaklardı.

Kısa süren bir yolculuğun ardından Hadahek'in neredeyse Morgana'nın kapılarına kadar gelmiş olan yeğenin yanına indiler. Devlet başkanının ağabeyi tüm subayların gözleri önünde şaşkın oğlunun üzerine yürüyerek onu tokatladı ve amcasının elini öpmesini, bir Hadahek olarak teyzesinin kocası, yani bir yabancıyla birlik olup bir başka Hadahek'e silah doğrulttuğu için özür dilemesini emretti.

Hadehek'in yeğeni önce biraz tereddüt ettiyse de, babasıyla yaptığı ağız dalaşı sırasında devlet başkanının kararlılığını öğrenince güney bölgesini yönetmeye devam etmesi koşuluyla bunu kabul etti. Birliklerini yüz kilometre geriye çekti, daha fazla ödün vermeye de hiç niyeti yoktu.

Böylece devlet başkanı en yeni Rus silahları Morgana'ya ulaşıncaya dek vakit kazanmış oldu. Silahların üç ya da dört hafta içinde gelmesi gerekiyordu. Hadahek yine de memnuniyetini belli etmedi ve dönüş yolculuğunda heyecanını gizlemeye çalıştı. Daha sonra Hadahek'in aslında tüm bu olaylar sırasında Morgana'dan hiç ayrılmadığı söylentisi yayıldı. Söylendiğine göre Hadahek, güneye kardeşiyle birlikte kendi benzerlerinden birini göndermişti. Hadahek'in benzerleriyle ilgili tuhaf bir öykü vardır, bunu size daha sonra anlatacağım.

Morganalılar kendi vatanına karşı ayaklanan bu düşmanın yüz kilometre geri püskürtüldüğünü öğrendiler yalnızca. Morgana hâlâ işgal altında olmasına rağmen şehir sakinlerinin yüzünde eskisine oranla biraz daha fazla memnuniyet ifadesi görülmekteydi artık.

Öğleden sonra Şamil amcanın yanına uğradım. Şamil amca uzun süre Amerika'da yaşamış, orada çok zengin olmuş ve uzun süren bir mültecilik döneminin ardından fakir bir emekli olarak geri dönmüştü. Fakirleştikçe anlattığı öyküler daha renkli, daha heyecanlı oldu, öyle ki insan onun anlattığı öyküleri birbirinden ayıramaz, hatta öykünün sonunda herhangi bir zamanda New York diye bir yerin gerçekten var olup olmadığından bile emin olamazdı. Annem Şamil amcanın gerçek bir film tutkunu olduğunu, hatta yalnızca yemek yemek ve uyumak için sinemadan çıktığını anlatmıştı. Bu nedenle de bir yer göstericiden başka bir meslek seçmedi. Binlerce film seyretmişti ve ne zaman bir şey anlatmaya başlasa, bu ya bir filmden alıntı ya da bir hayal ürünü olurdu. Benim de o günkü ödülüm, bir rehber olarak çalıştığı zamanlarda başından geçen ilginç bir olayın öyküsüydü.

Teksas'tan gelen Amerikalı bir turist Türkiye'de bir pazarda olağanüstü güzellikte bir halı görmüş ve çok hoşuna gitmiş. Türk satıcı bunu hemen fark edip halı için yedi bin dolar istemiş. Amerikalı da akıllı geçinen birçok turist gibi ücretin yalnızca yarısını ödemek istemiş, ama satıcı bunu kabul etmemiş. Uzun bir pazarlığın ardından beş bin dolara anlaşmışlar. Turist gümrükte göstermek üzere satıcıdan fatura istemiş ve ücreti düşük göstermesini rica etmiş. "Beş yüz dolar yazın yeter!" diyerek gülmüş. Türk satıcı da bunu yapmaya zaten dünden razıymış.

Kârlı bir alışveriş yapmış olmanın gururu içinde olan adam gümrüğe gelmiş. Memur sormuş: "Oo, neler almışsınız? Bu muhteşem halıya ne kadar ödediniz?"

"Beş yüz dolar. Fiyatı oldukça hesaplıydı!" diyerek yanıtlayan adam halinden memnun, sırıtmış.

Turistin verdiği faturayı eline alan memur, "Yine mi?" diye bağırmış. "Bunu Sultanahmet Camisi'nin yanındaki genç satıcıdan aldın, değil mi?"

Ne yanıt vereceğini bilemeyen turist, "Evet, evet, oldukça genç bir satıcıydı," diyerek kekelemiş.

"Önce sizden yedi bin dolar istedi, siz de yarısını ödemek istediniz, doğru mu? Daha sonra da beş bin dolara anlaştınız ve satıcı elinde kalan bu son parçayı hiç istemeyerek satıyormuş gibi yaptı."

Turist donup kalmış.

"Ve siz de daha sonra gümrük vergisi ödememek için faturaya düşük ücret yazmasını istediniz, öyle mi?"

Adamın korkudan sanki dili tutulmuş. Uzun süredir gizli servis tarafından izlendiğini düşünerek korkuya kapılmış. Çaresizce çevresine bakınıyormuş, ama memur halıyı ileriye doğru itip turistin yüzünü bile bakmaya tenezzül etmeden, "Faturanız olmadan da gümrükten bu ucuz halıyla geçebilirdiniz. Buradan birkaç sokak ötede aynı halı

üç yüz elli dolara satılıyor," demiş.

Şaşkınlık içinde kalan Texaslı adam yakındaki bir alışveriş merkezine gitmiş ve orada kendisininkiyle aynı olan ve ucuzlukta üç yüz elli dolara satılan bir yığın Türk halısı gördüğünde neredeyse bayılacakmış.

Kimi turistler de Mısır'dan eski firavunların kafatası kemiklerinin kalıntılarıyla gelirmiş. Aynı uçakta iki emeklinin el çantalarında eşyalarının arasına gizledikleri ünlü Tutankamon'nun kafatası yüzünden yakalanmaktan korktuğuna sık sık rastlanırmış.

O gün öğleden sonra akşam sirkte Şamil amcadan bahsetmeye kesin karar verdim. Aslında önce Cäcilia teyze ve papağanını anlatmayı tasarlamıştım, ama Şamil amcayı anlatmak için müthiş bir istek duyuyordum. Cäcilia teyze bir gün daha bekleyebilirdi. Ve şimdi sirkten ya da düşsel hayvanlar dünyasından Şamil amcaya uygun bir hayvan bulmalıydım.

Sahneye çıkmama daha çok zaman vardı. Sirkin çevresinde zaman içinde yavaş yavaş oluşmuş olan küçük şehrin sokaklarında dolaştım, kendime bir Falafel ekmeği aldım ve afiyetle yedim. O sırada sirk çadırının ana girişinin yakınlarında duran ve birkaç numara yapan genç bir hokkabaz dikkatimi çekti. Çevresinde toplanan seyirciler kalın bir çember oluşturmuştu; ama onunla alay ediyor, nefis numaralarını eleştiriyor ve küçümsüyorlardı. Morgana'da bu durumla sık sık karşılaşılırdı. Morganalılar'ın bilgiçliğinden ve alaylarından nasibini almayan kimse yoktu.

Birisi, "Sen bu numaraları büyükanneme yap, ancak onu eğlendirebilirsin," diye bağırdı.

"Büyükanneni mi? Niçin büyükannen?" diyerek yanındaki üsteledi.

"Kör de ondan!" İnsanların çılgınlar gibi gülmesine rağmen hokkabaz onlara hiç aldırış etmedi. Üç tane karpuz çekirdeği alarak seyircilere gösterdi, masanın üzerine koydu ve üzerlerini kırmızı bir

örtüyle örttü. İddialı bir ses tonuyla, "Yarım saat içinde bu çekirdekleri kocaman üç karpuza dönüştüreceğim," dedi.

Orada bulunanların çoğu, "Hayır, hemen şimdi yapmanı istiyoruz," diye bağırdı.

Hokkabaz, "Cahiller!" diye söylendi. "Çekirdeği meyveye dönüştürmek için Tanrı'nın bile üç aya ihtiyacı varken siz bana yarım saati çok görüyorsunuz!"

O anda örtü kıpırdamaya başladı. Hokkabaz oyun kağıtlarıyla bir numaraya yapıyormuş gibi davranırken örtü izleyenlerin gözleri önünde kabarmaya başladı. Kartlar yere düştü ve hokkabaz kağıtları yerden aldıktan sonra sanki kendisi de korkmuş gibi yaparak hemen tekrar yere eğildi ve örtüyü dikkatlice masanın üzerinden çekti. Karşısında üç karpuz duruyordu. Şimdi bir sanatçı olduğu kabul edilmiş ve alkışla ödüllendirilmişti. Eğilerek selam verdi, ardından birisinin, "Bu numarayı biliyorum ben! Karpuzlar plastikten yapılmış; kendi kendilerine şişiyorlar," dediği duyuldu.

Hokkabaz elinde bir kâseyle seyircileri dolaştıysa da, onlardan yalnızca, kendisine başka bir meslek seçmesine dair alaycı tavsiyeler aldı. Tabağı yeniden masaya koydu. Bir yandan izleyiciler arasında birisini ararken, diğer yandan da basit bir kağıt numarası yapıyordu. Bir anda dudaklarında şeytanca bir gülümseme belirip hemen kayboluverdi. "Bayanlar, baylar!" diye bağırdı ve mahallemizde herkesin korktuğu bir kabadayıya doğru bir adım attı. Kabadayı en önde duruyordu, gösteri boyunca çok eğlenmişti. Hokkabaz bir anda kabadayının sol elini yakaladı ve daha da büyük bir hızla kabadayının büyük altın yüzüğünü parmağından çıkardı. "Baylar ve Bayanlar. Sevgili seyirciler, şimdi sizlere çok özel bir hokkabazlık numarası yapacağım. Bu yüzüğe iyi bakın!" dedi ve yanındaki kutudan bir çekiç çıkardı. "Bu çok güzel, eski ve kesinlikle de çok pahalı bir yüzük, değil mi?" Kabadayı şaşkınlıkla başını salladı. Ardından hokkabaz yüzüğü masa-

nın üzerine koyarak kimsenin kendisini engellemesine izin vermeden çekiçle yüzüğe vurdu ve birkaç saniye içinde masanın üzerinde sadece biçimsiz bir parça duruyordu.

Kabadayı şaşırıp kalmıştı. İfadesiz bir ses tonuyla, "Ne yapıyorsun sen?" diye sordu. Hokkabaz onu sakinleştirdi, yüzükten kalan parçaların üzerine bir örtü örttü, anlaşılmaz birkaç cümle söyledi ve örtüyü çekti. Ama küçük parçalar yeniden bir yüzük olmamıştı. Kabadayının dudakları titriyordu. Oradaki seyircilerin çoğu gibi ben de kabadayının batıl inançları olduğunu ve babasından ölüm döşeğinde aldığı bu yüzüğü taşıdığı sürece babasının gücünün kendisinde olacağına körü körüne inandığını biliyordum. Kabadayının babası yirmili yıllarda ünlü bir güreşçiydi. Ama oğlunun aksine o, ringte karşısına çıkanlar haricinde bir karıncayı bile ezmemiş, sevgi dolu ve nazik bir komşumuzdu.

Seyirciler gülüşmeye başladı; hepsi de kabadayının narin hokkabazı o yüzük gibi parçalara ayırmasını bekliyordu. Ama hiç de öyle olmadı. Kabadayı daha çok sakin bir tavırla ve adeta hokkabaza yalvarırcasına konuşuyor, kulağına babasının ve vasiyetinin öyküsünü fısıldıyordu. Hokkabaz başını anlayışla salladı ve bir kez daha denedi. "Sihirli sözleri unuttum. Eskiden hep ilk seferde yapardım. Bir sözcüğü anımsayamıyorum."

Kabadayı, "Lütfen düşün," diye yalvardı.

"Karnım çok aç! Sen bana para topla, ben de elimden geleni yapayım!" dedi hokkabaz kararlı bir tavırla.

Kabadayı hokkabazın kâsesini alarak seyircilere döndü. "Dişlerinizin kırılmasını istemiyorsanız cimrilik yapmayın," diye seslendi ve en arka sıradan iki adam sıvışmak istediğinde, "Hiçbir yere gidemezsiniz!" diye haykırdı. İkisi de bir adım daha atmaya cesaret edemedi ve ceplerinden isteksizce bir kuruş çıkararak kâseye bıraktılar. Daha on dakika bile geçmemişken kâse ağzına kadar dolmuştu. Kabadayı

ceplerinden kuruşları çıkarmasınlar diye yalnızca iki cimriyi tokatlamak ve kulağını çekmek zorunda kaldı.

"İşte sana günlerce karnını doyurabileceğin kadar para! Peki yüzüğüme ne olacak şimdi?" diye sordu sert bir ses tonuyla. Hokkabaz paraları bir cüzdana doldurdu, cüzdanı cebine koydu, daha güvenli olsun diye cebini iğneledi ve örtüyü masadan çekti. Ve işte yüzük herkesin gözleri önünde pırıl pırıl parlıyordu.

Tam o anda ben, tıpkı bu hokkabaz gibi amcamın da herhangi bir hayvanla özdeşleştirilemeyeceğini anladım.

ŞAMİL YA DA CENNETE YOLCULUK

Hayvan terbiyecisi Santosh'un oniki yaşındaki incecik kızı aslanların kafesine babasının yanına gitti. Santosh, sıralamada en genç ve sonuncu aslan olan Benja'yı az önce yanına çağırmıştı. Benja çıktığı yüksek platformdan atlayarak birkaç kararsız adım attı, sonra itaatakâr bir tavırla gelip Santosh'a sokuldu. Santosh onu okşadı ve üzerinde parlak bir kumaştan giysi olan kız aslanın sırtına yattı. Ayakları aslanın yelesinin üstünde, başıysa hayvanın arka tarafındaydı. Aslan, hayvan terbiyecisinin talimatına uyup yürüyereyek bir daire çizdi. Diğer vahşi hayvanlar da şaşkınlıkla izliyordu. Benja yanından geçerken Pascha gürledi. Kız çok sakin davrandı. Biraz kayacak olsa, bu ölüm anlamına gelirdi.

Mala bana amcalarından birinin hayvan terbiyecisi olduğunu ve kızını benzer bir gösteride kaybettiğini anlatmıştı. Bu numara o zamanlar tüm dünyada büyük bir sansasyon yaratmıştı. Sekiz yaşında olmasına rağmen hayvanlar kralından hiç korkmayan kızı gösteri sırasında aslanın sırtından kaymış ve bu, aslanın onu boynundan ısırmasına neden olmuştu.

Santosh güzel sözler söyleyerek Benja'yla sürekli konuştu. Benja'nın, ayrıca Benja'nın yanından geçen kaplanın, panterin ve aslanın ismini söyledi. Böylece onların da ruhlarını okşamış ve dikkatlerini, dengesini korumak ve en ufak bir öfkenin bir anda ölüm anlamına gelebileceğini unutmak için büyük çaba sarf eden kızdan uzaklaştırmış oldu.

Bu, Santosh'un ilk kez Morgana'da yaptığı bir numaraydı. Haftalar boyunca gizlice çalışmış ve sırrını sadece sirk yöneticine açıklamıştı.

O akşam sahneye iki küçük kafesle birlikte çıktım. Birinde bir tilki, diğerindeyse çakal vardı. Birini sağıma, diğerini soluma koydum. Sirkin konukları tilkiyi kazla yaptığı numaradan zaten tanıyordu. Til-

ki, içinde kazın olduğu bir çocuk arabasını sürerek sahnede iki tur atıyordu, bu arada kazın da keyfine diyecek yok gibi görünüyordu. Tilki arabayı çok hızlı sürdüğünde kaz bağırmaya başlıyor, bunun üzerine tilki duruyor ve seyirciler çok gülüyordu. Ama yine de kaz ile tilkinin çok barışık olmadığı ara sıra hissediliyordu.

Seyircilerin çoğu çakalı tanımıyordu, çünkü sürekli olarak hayvanların ziyaret edildiği çadırdaki kafesinde oturur ve yarı açık gözleri, güvensiz bakışlarıyla kendisini izleyenleri seyrederdi.

Seyircileri selamladım, onlar da beni alkışlayarak karşıladılar.

"Bayanlar, baylar," diyerek başladım, "bugün iki hayvanla, bir çakal, bir de tilkiyle geldim. Eğer Şamil amcayı anlatacaksam, tikiyle mi, yoksa çakalla mı gelmeliyim, diye uzun süre düşündüm. Hayır, yalnızca tilki amcamın yarısı kadar kurnaz, sadece çakal ise amcamın yarısı kadar yüzsüz olacaktı.

En çılgın alevler bile zamanla zararsız küllere dönüşür. Şamil amca da bugün artık yaşlı ve yumuşak başlı bir insandır, ama eskiden şeytana bile papucunu ters giydirebilecek bir adamdı. Amcam tıpkı bir çakal gibi eğlenceyi sever, ama tilki gibi de tek başına yaşardı. Küstahlığını ve patavatsızlığını çakaldan, kurnazlık ve hilekârlığını ise tilkiden almıştı. Yeterince parası olmasına rağmen herkesin aç olduğunu inanmasını isterdi. Bu konuda çakala benziyordu.

Amcam o kadar kurnaz bir insandı ki, çocukken bile mahallesindeki herkesi dolandırmıştı. Ama orada yalnızca çok fakir zanaatkârlar, paçavracılar ve oduncular oturduğu için bu büyük kurnazlığının karşılığı yalnızca bir yudum çay ya da dumanı tüten çok sıcak bir patates olurdu.

Şamil amca onsekiz yaşındayken Amerika'ya gitti. Amcam Morgana'da Amerikalı yaşlı bir çiftle tanışmıştı, o zamanlar birçok kişi gibi onlar da yeniden doğuşa inanıyorlardı. Çok iyi Fransızca ve İngilizce konuşabilen Şamil amca bir şeyler çevirip birkaç dolar kazanmak is-

terken bu çiftle tanışmıştı. Ama onların yeniden doğuşa inandıklarını öğrendiğinde yapmak istediği hileden vazgeçip daha büyük oynamaya karar verdi. Son derece umutsuz bakan gözler ve neredeyse duyulmayacak kadar kısık sesle onları, eski yaşamında oğulları olduğuna onları inandırabilirdi ve onlara o ana kadarki yaşamlarıyla ilgili şeyler söyledi. Bunun için önceden hazırlanmıştı; onlara ait belgeleri, hatta adamın günlüğünü gizlice alarak üzerinde iyice çalışmıştı. Yani artık adamın çocukluğunu, karısıyla nasıl tanıştığını, karısı hakkında neler düşündüğünü ve ona söylemeye cesaret edemediği şeyleri biliyordu. Yaşlı çift ikna olmuştu, böylece amcamı evlat edinerek hep birlikte Amerika'ya geri döndüler.

Şamil amca kendi ailesine kısa ve öz bir cümle söylerek onlarla vedalaşmıştı: 'Bekleyin, bir milyoner olarak geri döneceğim!' Evlat edinildiği için onu kıskananların sayısı hiç de az değildi. Arapların gözünde Amerikalılar hep zenginlik içinde yaşayan insanlardır.

Ama bu Amerikalıların çok fakir olduğu kimin aklına gelirdi ki? Şamil amca havaalanından sonra yolculuğun çok uzun sürdüğünü ve gökdelenlerin giderek alçaldığını, sokakların da giderek kötüleştiğini gördüğünde büyük bir şok geçirmişti. Yaşlı çift New York'un varoşlarından birinde yaşıyordu. Şamil amca için bu alışık olduğu bir çevreydi, bu nedenle ailesine, 'Burada kendimi evimde gibi hissediyorum,' diye yazdı. Ailesi amcamın her zaman olduğu gibi abarttığını düşünmüştü, ama bu, Şamil amcanın o güne dek söylediği tek doğru cümleydi. Bu cümle, amcamın, Tanrı'nın terk ettiği bu bölgedeki umutsuzluğunu ifade ediyordu. Kendisini evlat edinen bu çiftin yeniden doğuşa inanmasını da hayretle karşılamıyordu, çünkü başka hiçbir hayat şimdiki hayatlarından daha kötü olamazdı, herhangi bir yerde bir solucan olarak yaşıyor olsalar bile.

Şamil amca bir başka hayat olduğuna bir an bile inanmamıştı. O her şeye bu biricik hayatında sahip olmak istiyordu. Tilkiler ve ça-

kallar yeniden doğuşa inanmayı tavuklara bırakırlar. Şamil amca da Amerikan vatandaşı olduğu gün bu yaşlı çifti bir daha görmemek üzere terk etti.

Oldukça kötü durumda olan bir seyahat acentesinde iş buldu. Birçok Amerikalı gibi acentenin iyi kalpli sahibi de İngilizceden başka bir dil bilmiyordu ve Şamil amcanın İngilizce, Fransızca ve Arapçayı mükemmel konuşması onu çok şaşırttı. Birkaç kelime Türkçe de bildiği için Şamil amca adama çok güzel Türkçe konuştuğunu da söyledi. 'Üsüm efendim köpek, ekmek su büyük süt bülbül gibi iyiyim, güle, güle, bir iki, türlü, türlü,' diyen Şamil amca Amerikalıyı hayretler içinde bıraktı. Elbette ki Şamil amcanın yalnızca saçma sapan sözler söylediğinden haberi yoktu.

Adam amcamı görevlendirdi ve Şamil amca kısa süre içinde işleri yoluna koydu. Yeni fikirler üretti ve kısa zamanda da firmanın ortağı oldu, ama bu onun için yine de yeterli değildi.

Her şey hakkında daha kesin bilgiler elde etmek için Şamil amca turist gruplarının rehberi olarak onları Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerine kendisi götürdü ve birçok şey yaşadı.

Geçen yılların ardından sadece tek bir şeyin değiştiğini anlıyordu. Ülkeler giderek birbirlerine benziyordu. Uçaklar, hostesler, havaalanları, şehir merkezleri, sahiller, restoranlar, yemek ve içecekler ister Paris'te olsun ister Singapur ya da Tunus'ta, her yerde birbirine benzemeye başlıyordu.

Yıllar geçtikçe bu durum daha da kötüleşti. Turistler giderek daha iddiasız olmaya başladı. Dünyayı ne kadar çok gezerlerse, dünyada olanlardan da o kadar az haberleri oluyordu.

Turizm işi gerçek bir altın madenine dönüşmüştü. Her yerde turizm büroları ortaya çıktı. Aralarındaki çekişme giderek kızışıyor, yalanları daha da küstahça oluyordu. 'Deniz manzaralı' demek, sahilden yirmi otuz kilometre uzaklıktaki bir gökdelenden dürbünle bakıl-

dığında diğer gökdelen yığınlarının arasından denizi görmek anlamına gelmeye başlamıştı.

Amcamın iyi niyetli ortağı bu arada çok yaşlanmış ve artık çalışamaz hale gelmişti. Acentayı sembolik bir para karşılığında amcama bıraktı. Turizm acentasının adı bundan böyle 'Cennet Yolculuğu'ydu. Bu dönem, amcamın hayatının en büyük keşfini yaptığı dönemdi.

Turistlerin hangi ülkede olduklarını bilmediğini sık sık gözlemlemişti. Birçoğu işten sonra doğrudan bir turizm acentasına gitmiş, indirimli gezileri sormuş, hemen yer ayırtmış oluyordu. Bildikleri tek şey, beş ya da altı yüz dolar karşılığında oda kahvaltı deniz kenarında altı gün geçirecekleriydi.

Bazen indirimli satışlarda şöyle bir başlık kullanılıyordu: 'Yedi günde ondört ülke.' Turistler program boyunca nefes almak için bile zaman bulamıyordu. Zaman zaman bir turist yanındakine, 'Bu gün günlerden ne?' diye sorar, diğeri de, 'Salı,' diye yanıtlardı. – Öteki de bundan, 'Öyleyse bugün Kahire'deyiz,' sonucunu çıkarırdı.

İşte amcamın en büyük keşfi buydu. Planı son derece basitti: Turistlerin Araplara, İspanyol ya da Afrikalılara özgü olduğunu düşündüğü şeylerin görmeleri yeterli olacaktı. Buradan kazanılacak benzin parası bile bir servet ederdi.

Amerika'da ıssız bir sahil şeridi satın aldı ve oraya büyük bir otel yaptırdı. Bina malzemeleri bu bölgede oldukça ucuzdu. Her şey tamamlandığında bir Arabistan turu için reklam kampanyalarına başladı. Gezinin ücreti diğer turizmcileri şaşırttı ve büronun önünde uzun kuyruklar oluştu. Yakın ilişkileri sayesinde Arabistan'daki kral evleri için maddi destek aldığı söylentilerini etrafa yaydı. Turizmciler, "İyi öyleyse," diye düşündüler, "Arabistan'ı Araplara bırakalım."

Şamil amcanın turistleri, nazik Araplar ve dansöz tarafından karşılandıkları Arabistan'a hallerinden memnun, indiler. Böyle bir şeyi daha önce hiç yaşamamışlardı.

Her şey tertemiz, kumsal da cennet gibiydi. Otelin pencerelerinin altından zaman zaman bir karavan geçiyor, görevlilerin hepsi çok iyi İngilizce konuşuyordu, hepsi de traş olmuş ve rengârenk giyinmişti. Uçuş öncesinde Araplara karşı hâlâ biraz korku duyan turistlerden biri de rahat bir soluk aldı. Hatta Şeyh Abdulrahman Hallab Elnamle ile yapılacak bir kahvaltı da fiyata dahil edilmişti.

Arabistan aylar boyunca herkesin gözdesi oldu, amcam da adeta para içinde yüzdü. Personelini, okurken biraz da para kazanmak isteyen Arap üniversite öğrencilerinden oluşturmuştu. Bu öğrenciler kimseye hiçbir şey söylemeyeceklerine dair bir anlaşma imzalamak zorundaydılar.

Daha sonra yeni afişler ortaya çıktı; bu afişlerde İspanya'da çok uygun fiyatlara tatil yapılabileceği açıklanıyordu. İnsanlar rezervasyon yaptırabilmek için yine kuyruklarda beklediler ve kısa bir süre sonra İspanya'daki bu rüya gibi sahilde aylar sonrası için bile yer bulmak artık mümkün değildi. Amcam etrafa yine söylentiler yaydı, ne yapacağını bilemeyen rakip firmaların İspanya hükümetiyle gizli bir anlaşma yaptığını öğrenmesini sağladı.

Personel, turistleri gitar çalarak karşıladı ve akşam da ateş ve flamenko dansı eşliğinde Paella* vardı.

Benzer turlar bundan sonraki yıllarda Japonya, Tayland, Fransa ve Afrika için de düzenlendi ve amcam hep daha çok arazi satın alıyor ve işletmesini genişletiyordu, öyle ki 'Cennet Yolculuğu' kısa sürede Amerika'nın en büyük üç firmasından biri oldu. Amcam birkaç bin dolar vererek tanınmamış bir yazara kendisi hakkında, 'Bulaşıkçılıktan milyonerliğe' başlıklı bir kitap yazdırdı. Kitap uzun süre peynir ekmek gibi satıldı ve amcam bundan da milyonlar kazandı.

Bu arada personeli o kadar mükemmelleşmişti ki, iki gün içinde

* İspanyol mutfağına özgü, etli, sebzeli, balıklı ve midyeli bir pirinç yemeği.

Arabistan Afrika'ya ve Afrika da Tayland'a dönüşebiliyordu artık. Tesis çok güzeldi, Araplar, Afrikalılar ve İspanyollar bile bu sahte ülkelere gittiklerinde kendilerini evlerinde hissediyorlardı. Amcamın şirketiyle rekabet halinde olan firmalar bu başarının nereden geldiğini bulmaya çalışıyor, ama öğrendikleri tek şey, tüm bunların yasal yollardan yapıldığı oluyordu.

Beş yıl içinde amcam işini, altmışın üzerinde ülkeye tur düzenleyebilecek kadar genişletti; çalışanları, Eskimolar, Bedeviler, balta girmemiş ormanlarda yaşayan yerliler ve Alplerde yaşayan köylüler olarak da davranıyordu artık. Dans ediyor, şarkılar söylüyor, ateş ve bıçak yutuyor, kalçalarını sallıyorlardı ve bunları öyle güzel yapıyorlardı ki, Kalkütalı fakirler ve oryantal dansözler bile onları kıskanırdı.

'Cennet' tutkusu Amerika'nın her yerine yayılmıştı. Firmayla ilgili kuşkuların ortaya çıkması aksine onun daha da gelişmesini sağladı. Yavaş yavaş herkesin kulağına giden gerçek de rakip firmalara şans getirmedi. Hayır, turistler amcamın 'cennet'inde kendilerini gerçekten evlerinde hissederken, gerçek Arabistan, İspanya ve Tayland'ı çok sıcak, çok gürültülü, çok pis ve çok tehlikeli buluyorlardı."

Dinleyicilerime öykümü buraya kadar anlattım, bir Arabın kuznazlıkla Amerikalıları bile yanıltmış olması herkesi hayretler içinde bırakmıştı. Ama amcamın kurduğu bu hayallerin günümüzde gerçek olacağı o zamanlar ne seyircilerin ne de benim aklıma gelirdi.

SEHER YA DA DOĞRU SÖZÜN AĞIRLIĞI ÜZERİNE

Kuşatma hâlâ sürüyor ve Morganalılar alışmış oldukları yaşama devam ediyorlardı. Ordunun, ayaklanma çıkaran birlik komutanlarından temizlendiğine dair her gün yeni söylentiler yayılıyordu. Şehrin ihtiyaçları eskisi gibi sorunsuz sağlanabiliyordu, çünkü devlet başkanı, enişteşi ve yeğeniyle kendi bölgelerindeki verimli topraklardan Morgana'ya tahıl, sebze ve meyve getirtmek konusunda anlaşmışlardı. Bunun karşılığında, ayaklanma başlatanlar Morgana'nın dolu depolarından makineler, elektrikli aletler ve ilaçlar alıp kendi bölgelerine ulaştırabilecekti.

Yine de, kuşatma nedeniyle bir şey belirgin olarak kötüleşiyordu: Televizyon programları. Hükümet toplam on saat olan yayın süresinin iki saatini kendisi için talep etmiş olsa da, halkı aydınlatmak bahanesiyle artık altı saati işgal ediyordu. Her gün herhangi bir bakan bilmem hangi muhabirle devlet başkanı Hadahek'in dahice yönetimi hakkında tartışıyor ve can sıkıntısını sanki daha da arttırmak için bu sonuçsuz tartışmalar devlete bağlı radyolar tarafından da yayınlanıyor, övgü dolu sözler hoparlörlerle caddelere de taşınıyordu. Bu seferki kuşatma Morgana'da yaşanan en korkunç kuşatmaydı, bu nedenle insanlar ya nehir kenarlarına ya da sirke kaçıyordu.

Birkaç gün sonra artistler değişim geçirmiş gibi görünüyordu. Gösterilerin tüm biletleri satıldığı için hepsi çok keyifliydi ve yeni numaralar bulmak için çabalayıp duruyorlardı. Ve sanki tüm bunlar yetmezmiş gibi bir de her şey yeni görünsün diye karavanlarını ve aksesuarlarını boyuyor ve parlatıyorlardı. Vahşi hayvan numarasının yapıldığı yuvarlak ana kafesin yirmidört parmaklığının ne kadar gösterişli olduğu ilk kez görülüyordu. Bu eski demir parmaklık şimdi

pırıl pırıl parlayarak yepyeni bir yüzle çıkıyordu seyircilerin karşısına. Tüm bu yenilikler ağızdan ağıza dolaştı ve sirke her geçen gün daha çok insan gelmeye başladı. Santosh'un vahşi hayvan numarası her zaman çok beğeniliyor, basın da onun gösterisine büyük ilgi gösteriyordu, ama bu kadar çok insanı sirke çeken asıl şey, benim öykülerim ve olağanüstü güzellikteki atlardı.

Dünyadaki hiçbir hayvan Arabistan'da atların gördüğü sevgi ve saygıyı görmemiş, ciltler dolusu şiir ve şarkı kendilerine adanmamıştır. Bu nedenle Arabistan'a gelen her sirkin her şeyden önce güzel atlar getirmesi gerekirdi, Hint Sirki de soylu safkan atları getirmişti! Altın renkli iki at, Arabistan'dan gelen üç kırat, üç tane damızlık, iki kırat ve bir de karayağız at.

Bu atlar her akşam sahneye fırlayıp dört nala koşuşturmaya başladığında birçok seyircinin kalbi çarpıyor, kimisininse gözlerine yaşlar doluyordu. At terbiyecisi Hüseyin'i tüm Morganalılar tanıyordu artık. Hüseyin'in sorumluluğunda olan kurt ve kuzunun numarası gibi zor numaralarla kimse ilgilenmiyordu. Ama bu yerinde duramayan, her adımda dünyayı sarsan atları idare etme yeteneği onun kısa zamanda ünlü olmasını sağlamıştı.

Erkek filler çiftleşme zamanında çok tehlikeli olduğu için sirkte daha çok dişi filler tercih edilirdi. Bunun aksine sahnede erkek atlar dişi atlardan daha çok seviliyordu. Bu atlar daha güçlü ve daha güzeldiler. Hüseyin atlarını dünyadaki her şeyden daha çok seviyor ve her at farklı bir karaktere, ruh haline ve güce sahip olduğu için her birine ayrı bir birey gibi davranıyordu. Atları güçlü, sevimli, çoğunlukla tehlikeli, ama aynı zamanda da çok şakacıydılar. Seyircilerin çoğu bu ustalığın tadını çıkaracak, artistleri ve atları alkışla ödüllendirecek kadar atlardan anlıyordu. Karayağız at diğer atlarla birlikte bir daire oluşturacak şekilde koşmaya başladığında Hüseyin'in küçük bir işaretiyle dönüp ters yönde koşmaya başlar, her seferinde seyirciler de bü-

yük hayranlık duyardı. Bu numara atların arka ayakları üzerinde yükselmesinden yüz kat daha zordu. Evet, ayakları üzerinde yükselme numarası çocukları eğlendiriyordu, ama atları tanıyanlar bu numarayı çok doğal buluyordu.

Haftalar ve aylar süren ağır çalışmaları gerektiren bu gösteriler sergilendiğinde çok basit ve eğlenceli görünüyordu. Atlardan biri müzik eşliğinde koşturmaya başladığında müziğin ritmiyle dans ediyormuş gibi görünüyor ve seyircileri coşturuyordu. Karayağız at dört ayağını da aynı anda kaldırarak yukarıya zıplayıp ayaklarını açtığında ve bir an için havada yatay olarak duruyormuş gibi göründüğünde seyirciler alkışlıyor, coşkuyla çığlıklar atıyorlardı. Ama Hüseyin'in bu numara için ne kadar çok çalıştığınıysa kimse bilmiyordu.

Amal'ın at üzerinde palyaço kılığında yaptığı numara da beğeniliyordu. Atın üzerinde ters ters gidiyor, yere düşüyor ve bir tüy gibi sıçrayarak kolaylıkla yeniden atın sırtına biniyordu.

Her akşam olduğu gibi bu akşam da Hüseyin'in gösterisini kaçırmak istemiyordum. Kız kardeşim Seher'in yanına oturdum. Gösteri sona erdiğinde tüm atların dışarı çıkmasına rağmen birisi sahnede kaldı. Hüseyin şaşkınlıkla seyrederken at sahnenin ortasına kadar sendeleyerek geldi ve yere yığıldı. Umutsuzca yeniden doğrulmaya çalıştıysa da bunu başaramadı. Hüseyin hemen ilgilenerek ayakları üzerinde doğrulmasına yardım etmek istedi, ama faydası olmadı. At yerde kımıldamadan yatıyordu. Hüseyin'in uzun kırbacını havada şaklatmasına da tepki vermedi. Acıklı bir melodi çalınmaya başladı. Çadırda korkunç bir sessizlik hüküm sürmekteydi.

Ölmekte olan bir atı seyretmek hiç kolay değildir. Tekrar ayaklanıp şaha kalkmak için umutsuzca çabalar. Kalbim hızlı hızlı çarpmaya başladı. O anda Mala'nın soğukkanlı kocasının, bıçak atıcı ve jonglör Ashok'un gözyaşlarını gizlice sildiğini gördüm.

Bir anda daha önceki akşamlarda hiç olmamış bir şey oldu ve bir

kız çocuğu ağlamaya başladı. "At öldü," diye bağırarak hıçkırıyordu ve onu dünyadaki hiçbir şey durduramazdı. Hüseyin hemen kendisini toparlayıp sıraların arasından geçerek kızın yanına gitti ve elinden tutup onu sahneye getirdi. Atı sevmesi için onu cesaretlendirdi.

Kız önce biraz duraksayıp, ardından atın yanına giderek karnını okşadı. Atın güçlü bedeni yavaş yavaş canlandı, at doğrularak kalktı, bir yandan da neşeli bir müzik çalıyordu. Kızın yüzünden ışıltılar saçılıyordu, büyük bir alkış patladı ve Hüseyin'in eğilerek selam verdiğini gördüğünde küçük kız da hemen aynısını yaptı. Seyirciler gülüyor ve bunun bir oyun olduğunu düşünüyorlardı. Ama öyle değildi, Hüseyin gerçekten de büyük bir sanatçıydı.

Daha önce söylediğim gibi ben, haftada iki kez sirke gelerek her seferinde sorularıyla artistlerin canını sıkan kız kardeşimin yanında oturuyordum.

Hüseyin'in gösterisinin ardından, "Bu saçmalık da neyin nesi?" diye sordu. "Atın ölmüş olmadığı belliydi zaten." Onda hayal gücü diye bir şey yoktu. Masal anlatmanın Arabistan'da gerçeğe uzanan köprü olduğu düşünülür. Seher'in köprülere ihtiyacı yok gibi görünüyordu. Seher küçükken de böyle çekilmezdi ve gerçeği o kadar çok severdi ki, bu konuda hep sorunlar yaşardık. Onunla yürüyüşe çıktığımızda patavatsız konuşmaları yüzünden dayak yememek için hep dikkat etmek zorundaydım. Karısıyla biraz yüksek sesle konuşan bir adam görse gidip ceketinden çekiştirir ve hiç utanmadan, "Karına sokakta bağırman hiç de kibarca bir davranış değil," derdi. Ayrıca kocaman bir göbeği, büyük kulakları, kafasında hiç saçı olmayanlar ya da çok fazla olanlar da Seher'in değerlendirmesinden nasibini kesinlikle alırdı.

Dilencilerin dürüstlüğünden sürekli olarak kuşku duyardı, bir keresinde bir dilencinin kör ve kötürüm olmadığını ortaya çıkarmıştı. Çeşitli şakalar yaparak onu güldürmüş, daha sonra para dolu kâsesini

alarak kalabalığın arasından koşmaya başlamıştı. O anda dilenci doğrularak kız kardeşimin arkasından fırladı. Bu hem dilenci hem de benim için utanç verici bir olaydı.

Hayır, onunla herhangi bir yere gitmek hiç de eğlenceli değildi. Akrabaları ziyaret etmek de tam bir eziyetti. Varışımızdan beş dakika sonra, "Bugün ne içip, ne tıkınacağız? Umarım geçen seferki gibi ılık meyve suyuyla çürük fındık yemek zorunda değilizdir," derdi.

Annem böyle anlarda görünmez olmayı ya da deprem olmasını dilerdi, ama Araplar misafirlerine karşı Eyüb'den daha sabırlıdırlar; aynı şekilde kız kardeşimin ziyaretini de bir tür tanrısal sınav olarak görürlerdi.

Eskiden çaresizlik içinde kaldığım zamanlarda Seher'e fantezi yüklü beddualar savurur, Tanrı'dan onu bir kertenkele ya da bir pirize çevirmesini ister, yediği her fıstık ezmesinin ardından karnında en rahatsız edici şişkinliklerin oluşmasını dilerdim. Bir gün annem, Seher ve ben, Gibran dayı ve Rosa yengeye yaptığımız ziyaretten dönerken, "Seher'i da dilini de şeytan alsın," dedim. Annem olduğu yerde durdu. Beni kolumdan tutarak gülmeye başladı. "O daha bir çocuk, bırak da şimdi hevesini alsın, göreceksin, yetişkin bir insan olduğunda gerçeğe bir gün bile katlanamayacak. Kardeşim Faris gerçeliğe bir hafta bile dayanamamıştı. Sana onun gerçeklikle ilgili öyküsünü anlamış mıydım?" Bir dönem akıl hastanesinde kalan ve çıktıktan sonra oldukça yalnız yaşayıp, yalnız ölen Faris dayım hakkında çok fazla şey bilmediğim için annem bana onun acıklı öyküsünü anlattı.

Ve şimdi atların gösterisinden aldığım keyfi Seher bozduktan sonra, yalnızca gerçeği arayan ve sonunda deliren Faris dayımın öyküsünü bir akşam anlatmaya karar vedim. Ama bu öyküye uygun düşecek bir hayvan aklıma gelmiyordu. Henüz zamanım var, diye düşündüm, zamanla her insanca duygu için bir hayvan bulurum nasıl olsa. Ama olaylar böyle gelişmedi.

Bu akşamki programda ne anlatacağımı biliyordum artık. Onüçüncü Josef'den bahsedecektim. Onu uygun hayvanı avcı Michael getirdi. Bunun karşılığında da gösteriyi locadan seyredebilecekti, o kadar çok sevindi ki, baykuşunun nihayet onurlandırıldığını düşündü, çünkü Arabistan'da batıl inancın en bilinen simgesi baykuştur. İnsanlar baykuş gördüğünde çok büyük bir korku duyar, bu kuşun yıkım ve ölüm getirdiğine inanırlar. Yalnızca avcı Michael baykuşları sever ve tüm dünyadaki baykuş figürlerini biriktirir. Kendi yetiştirdiği bu baykuşla büyük gurur duyar. Michael fakir bir insandır ve şanssızlık eseri iki kere trafik kazası geçirmiştir. Michael aslında şanslı olduğu ve iki kazayı da atlattığı halde bu durum, komşularının batıl inançlarını güçlendirmiştir.

Gecenin geç saatlerine dek uyanık kaldım ve hangi hayvanın gerçeklik yüzünden delirebileceğini düşündüm.

HİNT FAKİRİ YA DA İNSAN NİÇİN HER ŞEYİ YUTMAMALI

Sirkin çevresinde oluşan küçük şehir giderek daha da çok Monganalıyı kendisine çekiyordu. Satış yapılan külübelerin sayısı artıyor, ayakkabıcılar, piyango bileti satıcıları, rüzgâr gülü satanlar her köşeyi dolduruyordu. Çocuklar sanki kendi mahallelerindeymiş gibi bu şehrin sokaklarında oyun oynuyordu. Morgana'nın ve tüm ülkenin çeşitli bölgelerinden çocuklar geliyor, birbirleriyle ve giderek daha iyi Arapça konuşmaya başlayan Hintli çocuklarla oyun oynuyorlardı. Ben de onları izlemekten büyük keyif alıyordum. Ama dünyadaki hiçbir şey çocukların oyunları kadar çok ve hızlı değişemez. On yıl önce ben de sokaklarda oyun oynardım. O zamanlar her mevsimin kendine ait bir oyunu vardı; her oyun ancak kendi mevsiminde oynanabilirdi. Kulaktan kulağa, her zaman oynanabilen ve mevsimler arasında köprü olabilen tek oyundu.

Bir satıcı kulübesinin gölgesinde iki çocuk yumurta çatlatmaca oynuyordu. Hem de yazın ortasında! Buna çok şaşırdım, çünkü haşlanmış yumurtayla oynanan bu oyun benim çocukluğumda yalnız Paskalya zamanında oynanırdı. Zafer çığlıkları atan çelimsiz bir oğlan oyun arkadaşının yumurtası aldı. "Benim tavuğum her gün çelik parçaları yiyor," diyerek böbürlendi ve tozlu ayakkabılarımı temizlemek üzere bana doğru döndü. "Ayakkabını temizleyeyim mi?" diye seslendi.

Çocukları yumurta çatlatmaca oynarken gördüğümde gözümde bir anı canlanmaya başladı. Bu, oniki yaşında farkında olmadan söylediğim ve ölümcül derecede tehlikeli olabilecek bir yalandı.

Her oyunda olduğu gibi yumurta çatlatmaca oyunuda da sık sık yalan söylenir. Yumurtalar bir tarafından çatlatılarak şırıngayla boşaltılır ve kabuğun içi sıvı alçıyla doldurulur. Alçı kuruduğunda yumur-

ta boyanır ve sonunda bir taş kadar sert olur. Ama yumurtanın elden bırakılmaması gerekir, çünkü o zaman karşıdaki oyuncu yumurtanın diğer tarafındaki deliği fark edebilir. Bu oyun çoğunlukla yalnızca karşıdaki oyuncunun yumurtasını almak için değil, on, yirmi ya da otuz yumurta için oynanır.

Paskalya'dan iki gün önce bir adam yanıma gelerek basit bir iş karşılığında bana bir lira vereceğini söyledi. Mısır'dan getirdiği yumurtalarla tüm oyuncuları yenen bir ukalaya, içi doldurulmuş yumurtayla dersini verecektim. Adam bana yumurtayı, işin mükâfatı olarak bir lirayı ve oyunda rehin olarak bırakılan on yumurtayı verdi. Bana yarışacağım kişiyi gösterdi, sırtı bize dönüktü ve başkalarıyla oynuyordu. Adam bana hiçbir şeyden haberi olmayan anasının kuzusu rolünü oynamamı tembih etti.

Gidip adamın bana söylediklerini aynen yaptım. Rakibinin iğrenç bir burnu vardı ve dişleri de çürümüştü. Ona meydan okumaya kalktığımda adamlar bana güldü. Ukala rakibim oyunu hemen kabul etti ve seyircilere, yani hakemlere yirmi yumurtayı rehin olarak bıraktık. Herkes merakla bizi izliyordu.

Rakibim yumurtamı kontrol etmek istemedi. Buna tenezzül bile etmezdi. Çantasından bir yumurta çıkardı. "Mısır'dan gelen bu yumurta," dedi, "mucizeler yaratır. Mısırlılar o kadar fakirdir ki, tavukları taş yer. Nasıl mucize yarattığını göreceksin, ama sonra ağlamak yok." Oyun başladı ve yumurtasıyla benimkine o kadar hızlı vurdu ki, bir çivi gibi yere çakılacağımı zannettim. Adamın yumurtası yalnızca çatlamakla kalmamış, aynı zamanda paramparça olmuştu. Çevremizdekiler sevinç çığlıkları atıyordu. Güçlü kuvvetli bir adam, rakibimi iğneleyecek şekilde, "Haklıymışsın," dedi, "Mısırlı tavuklar taş yiyip mermerden yumurtalar çıkarıyormuş, ama nasılsa senin elindeki yumurta hayvan pisliği kadar yumuşak çıktı!"

Rakibimin sinirden sakalı titriyordu. Ve ben –Tanrı şahidim ol-

sun– içinde yirmi yumurtanın olduğu kese kağıdını hakemden aldım. "Bunlar senin!" dedi. Tam bir adım atacaktım ki, arkamda gürleyen tehditkâr bir ses işittim. "Dur, yumurtanı göster!"

Yumurtamın içi alçı dolu olduğu için "Hayır, bunu isteyemezsin," dedim. Rakibim çantama saldırarak yumurtayı aldı, ama yumurta elinden fırladı ve bir kavis çizerek arkalarda duran bir seyircinin kafasına düştü.

"Şimdi öğreneceğiz," diye gürleyen adam, insanların arasından ite kaka ilerleyerek yumurtanın olduğu yere doğru koştu. Bende orada toplanan meraklıların yanından uzaklaştım ve bana bu görevi veren adamın çok ilerdeki bir sokağa saparak uzaklaştığını gördüm. Göz açıp kapayıncaya kadar kazandığım yumurtalarla birlikte evdeydim ve nefesimi tutarak odamın küçük penceresinden dışarıyı gözetledim. Ama beni takip eden kimse olmamıştı.

Günlerce dışarıya çıkmaya cesaret edemedim. Bana bu görevi veren adamı da bir daha hiç görmedim, ama rakibim bu olaydan birkaç gün sonra tutuklanmıştı. Aslında üç cinayet işlediği için aranan bir adama karşı oynadığımı bilmiyordum. Sonradan bunu öğrendiğimde kendimi çok kötü hissettim.

Dediğim gibi, sirkin çevresindeki alan giderek daha da canlanıyordu. İnsanlar orada birkaç metrekarelik bir alanı kaparak mallarını ya da oyunlarını satabilmek için uzun yollar katediyor, nehirler ve vadiler aşıyor, darbecilerin ve yönetimin savaş hatlarından gizlice geçiyordu. Birçok eski tanıdık yıllar sonra burada karşılaştı. Üç dilenci de alanı aralarında paylaştı, en güçlü olanları elbette ki sirkin girişindeki bölgeyi aldı.

Satıcı külübelerinin sahipleri pek fazla kazanç sağlayamıyordu ve işleri de çok ağırdı, ama bunu kimse fark etmiyordu. Bu satıcılar külübelerini ancak herkes eğlenip evine döndükten sonra temizleyip toparlayabiliyor ve ertesi gün satacaklarını yoğurup pişiriyorlardı. O

zamanlar, daha sonra dünyanın hiçbir yerinde görmediğim bazı tuhaflıklar vardı. Kuzeyli bir Kürt bir satıcı kulübesinin önünde duruyordu, kolunda bir bilezik vardı ve bu bilezikten üç ip sarkıyordu. Üç seyirci güç denemesi yapacaktı. Adamların üçü birlikte, diğer adamın küçük masanın üzerinden bir bardak suyu alarak ağzına götürüp içmesine engel olmaya çalışacaktı. Her biri kâseye birer lira atarak bir ipin ucundan tuttu. Herkes soluğunu tutuyordu. Adamlar bütün güçleriyle ipleri çekiyor, ahlayıp ofluyorlardı, ama sanki onlar başka bir insan tarafından çekiliyormuş gibi diğer adam hiç etkilenmeden bardağı aldı, yavaş yavaş dudaklarına götürdü ve orada bulunanların tezahüratları eşliğinde tek bir damla bile damlatmadan suyu içti.

Bana daha sonra, "İşimin en zor yanı," dedi, "midemin bu kadar suyla dolmasına katlanabilmek." Bu tür günlerde Kürt Samson'un – kendisine böyle diyordu– kendisine meydan okuyanları alt ederken bir saat içinde kimi zaman beş litreden daha fazla su içmesi gerekiyordu.

O gün annem patlıcan dolması yaparken benden yardım etmemi istedi. Beş kilodan fazla sarmısağın ve iki yüz cevizin hazırlanması gerekiyordu. Fadi ve Seher de yardım ettiler. Rahatça öğle yemeği yemek için zaman kalmamıştı. Bir parça ekmekle birlikte yağ ve koyun peyniri yedikten sonra hemen sirke gittim.

Sirk yöneticisi Amal bana, "Karım seni arayıp duruyor. Nereylerdeydin?" diye sordu.

"Anneme yardım etmem gerekiyordu. Ne oldu?"

"Hiçbir şey olmadı! Ama bugün karavanımın önünde seni bekleyen kırk çocuk vardı," dedi Amal ve çadıra girdiğimizde Mala Ajay'ın sahneye çıkacağını anons ediyordu: "Bayanlar, baylar, her gün olduğu gibi bugün de bizim muhteşem Hint fakirimiz hepinizin gözleri önünde yemeğini yiyecek."

İki asistan üzerinde boş bir kâse ve bir şişe petrol bulunan küçük

bir masayı sahneye getirdi. Hint fakir kâseye neredeyse yarım litre petrol boşaltarak yaktı. Petrol korkunç bir şekilde alev alarak dumanlar çıkarmaya başladı. Ajay ateşi söndürdü, yerden bir avuç dolusu talaş aldı, petrolle karıştırdı ve bu karışımı ağır ağır kaşıklayarak bitirdi.

Mala mikrofandan konuşarak, "Bu çorbaydı. Tadı hoşuna gitti mi?" diye sordu, Mala'nın Arapça soruyor ve Hint fakiri tek bir kelime bile anlamıyordu, yine da evet anlamında başını salladı ve keyifle ağzını sildi. "İşte şimdi asıl yemek geliyor. Bay Ajay cam ve taşları çok lezzetli buluyor, özellikle de taze oldukları zaman. Herkesin bildiği gibi ekmeği her zaman bulmak zordur, ama dünyanın her yerinde yeterince taş var," dedi Mala.

Seyirciler ilk sıraya gelip kendilerine yeşil cam şişeyi ve yassı çakıl taşlarını göstererek kontrol ettiren adamı dikkatle izliyorlardı. Herkes iyice inceledikten sonra bunları geri Ajay şişeyi ısırarak insanların gözleri önünde dişleri arasında parçaladı. Camı çiğnedi, bu arada bir yudum su içti ve şişeyi yemeye devam etti. Arada bir çakıl taşını alıyor, sanki elmaymış gibi ısırıyor ve çiğnerken çatur çutur sesler çıkarıyordu. Şişeyi çiğneyip parça parça yuttu ve her akşam olduğu gibi birkaç küçük yeşil cam parçasını da o günün hatırası olarak seyircilere verdi.

Bu numarayı, genç bir çocuğun yüksek bir ipin üzerine çıktığı ve ipin sonunda karanlıkta kaybolduğu yeni numara izledi. Hint fakiri çocuğa bağırıyor, ama çocuk geri gelmiyordu. Sonra sinirlenerek eline bir kasap bıçağı aldı ve ipe tırmanıp kendisi de karanlıkta kayboldu. Derken çocuğun kafası sahnenin ortasına düştü, ardından da kollar ve bacakları ile gövdesi de. Bu numara midemi bulandırmıştı ve Mala'nın çoşkulu gözlerini gördüğümde dehşete kapıldım. Hint fakiri sonunda kanlar içinde kalmış bir halde aşağıya indi, çocuğun parçalanmış bedenini topladı ve koyu renkli bir örtüyle üzerlerini örttü.

Lanetler okuyarak kendi kendine bir şeyler mırıldandı, örtü yavaş yavaş kıpırdamaya başladı ve hemen sonra çocuk canlı olarak örtünün altından fırladı. Seyirciler tereddüt ederek ve istemeye istemeye alkışladı. Ajay yardımcısıyla birlikte hemen sahneden çıktı. Onun ne kadar şaşırmış olduğunu hemen anlamıştım.

Hayır, Ajay bir şekilde hoşumuza gitmemişti. Daha önce de, boa yılanlarını hipnotize ederek seyircilerin üzerine bıraktığı ve bakışlarının gücüyle yılanları hemen geri döndürdüğü numarası da herkesin korkuyla bağırarak oradan uzaklaşmasına neden olmuştu.

Ajay'ın gösterileri Arapların ruhuna hitap etmiyordu. Taş yeme ve cam kemirme numarası da birçok seyircinin sinirlerine dokunmuştu. Bunların çoğu da kırıcı eleştirilerini söylemekten çekinmemişti, Tanrı'ya şükür, Ajay bunların hiçbirini anlamıyordu.

Seyircilerin duygularını çok iyi anlayabilen Amal bu numarayı gösteriden kaldırdı. Ajay artık sadece ateş yutma numarası yapacaktı, bu numara zaten her zaman çocukların çok hoşuna gidiyordu.

Bir gün ikimiz başbaşayken Amal bana, duyduğu haberler doğruysa Morgana'nın ve sirkin çok büyük bir tehlike içinde olduğu söyledi.

SİNEK YA DA İNSAN YELLENEREK NASIL PARA KAZANIR

Bir kabus görerek uyandım ve daha o andan itibaren içimde tuhaf bir his vardı. Titriyordum; dalgınlıkla köşelere ve kenarlara çaptım. Hatta o gün annemle babam bile bana katlanılmaz geliyordu.

Mala'yı öğlene doğru görecektim, ama bir şeyler beni hemen sirke çekti. Hislerim doğru çıkmıştı. Shanti, Mala ve Amal kaygılı ve üzgün bir şekilde girişte duruyordu.

Her zaman gülen, mükemmel trompet çalan ve genç bir adam olan Nizamettin sirkte aksesuarcı ve müzisyen olarak çalışıyordu. Önceki gece gittiği gece kulübünde kavga çıkmış ve bir sarhoş tarafından bıçaklanarak öldürülmüştü.

Polisler Amal'a ve genç müzisyenin arkadaşlarına bazı sorular sordu ve böylece olay kapanmış oldu. Tanıkların ifadesi gayet açıktı. Adamın bir dansçı olan kız arkadaşı eski sevgilisini küçük düşürmek için bu Hintli genç adama ilgi duyduğunu açıkça gösterdiğinde adam çılgına dönmüştü.

Nizamettin Müslüman olduğu için hiçbir güçlükle karşılaşmadan iki gün içinde Müslüman mezarlığına gömüldü. Fakir Arapların ölümlerinde olduğu gibi her şey alelacele yapıldı. Ganesh, Shambhu ve ben sirkte kalırken, Amal, Hüseyin Santosh, Ashok ve birkaç sirk çalışanıyla müzisyenler Nizamettin'i son yolculuğuna uğurladı.

Olağanüstü güzel bir hayat son bulmuştu ve gündelik yaşam devam etmek zorundaydı. O gün hızla koşarak düğme, iplik ve kumaş almak için İpekçiler Caddesi'ne gittim. Shanti bunlar için bana para vermişti. Hediye olarak bana, gösterilerimde giymek üzere siyah ipekten ikinci bir Doğulu kıyafeti dikmek istiyordu. Shanti gerçek bir ustaydı ve sirkin dikim işlerini yapıyordu.

Bu kadar berbat başlayan bir gün daha sonra da iyi gitmedi. İpekli kumaşla geri döndüğümde öğleden sonra olmuştu. Sirk alışılmış olduğu gibi sessiz ve sakindi. Ashok çadırda altı topla yaptığı numarasını çalışıyor, Mala ise alçak bir ipin üzerinde dans ediyordu. Birbirlerine sonsuza dek aşık olarak kalacaklarmış gibi görünen Sharmila ve Bimal de trapezdeydi. On yıldır birlikte yaşayan insanların birbirlerine her gün yeniden aşık olabileceği o güne dek hiç aklıma gelmemişti.

Shanti ve Amal'ı arıyordum; çocuklarını karavanın önünde oynarken gördüğümde henüz hiçbir şey fark etmemiştim. Kapıyı çaldığımda kapı sadece aralandı. Shanti güçsüz bir sesle, "Ah, Sadık. Tekrar burada olman ne güzel, içeri gel," dedi.

Amal içerde alacakaranlıkta oturuyordu. Başı ellerinin arasındaydı.

Bir Amal'a, bir karısına bakarak, "Neler oluyor?" diye sordum.

Amal sessiz ve çaresizce, "Artık yapamıyorum. Bunun anlamı yok, yapamıyorum artık," dedi.

Shanti, "Kasa çalındı," diye fısıldadı.

"Kasa mı?" diye bağırdım kendimi tutamayarak. Başıma bir anda korkunç bir ağrı saplandı. Büyük bir şaşkınlık içinde, "Ne zaman oldu bu?" diye sordum.

"Bugün öğlende. Kasap ve manava olan borcumuzu kapatmıştım. Çalışanların uzun zamandır ödeyemediğimiz maaşlarını sonunda ödeyebilecektik. Bunu özellikle yapmak istiyordum, bu belki Nizamettin'in verdiği acıyı da biraz olsun hafifletebilirdi. Bu akşam yine çok neşeli görünerek sahneye çıkmaları gerekiyor. Tüm biletler satıldı.

Bir ara Santosh, Benja'nın tedavisine yardım etmem için beni çağırdı. Aslan dünden beri hasta ve iğne olması gerekiyor. Kasayı açık unutup birkaç dakikalığına oradan uzaklaştım. Geri geldiğimde hepsi gitmişti," diye anlattı Amal son derece üzgün bir halde. Bunu yapan,

sirkte çalışan birçok kişiden biri olmalıydı, çünkü kasadaki para tomarlarını herkes görmüştü. Son günlerde kazançları birdenbire artmıştı. Sadece dondurma tezgâhı bile sirkin Hindistan'dan Morgana'ya kadar yaptığı yolculukta kazandıkları paradan daha çok getirmişti. Ve şimdi hepsi gitmişti.

"Hayır, her şey değil," diyen Shanti onu avutmaya çalıştı. "Bir kenara beş bin İngiliz sterlini koymuştum, annenden kalan yakut taşı da almamışlar!" Shanti gülümsüyordu ve ben Hintlilerin bilgeliğini karşımda duran bu kadında görüyordum, dünyadaki hiçbir şey onun huzurunu bozamaz ve gülümsemesine engel olamazdı. Ama Amal hâlâ umutsuzluk içindeydi.

O zamanlar nasıl bu kadar umut dolu bir insan olduğumu bugün bile anlayamıyorum. "Bunu hiç kimseye anlattınız mı?" diye sordum. Shanti bana bakarak, "Hayır, neden?" diye sordu.

"Anlatmamanız çok iyi olmuş," diye bağırarak Amal'ı büyük bir şaşkınlığa düşürdüm. "Sen az önce tüm borçlarını ödedin ve tüm satıcıların gözünde şimdi et, arpa, kuru ot, içecek, ilaç ve dondurma alacak büyük, güvenilir ve sevilen bir müşterisin, böylece sanki sürüyle paran varmış gibi çalışmaya ve sipariş vermeye devam edebilirsin. Ama bu hırsızlık olayından üçümüz dışında kimsenin haberi olmamalı ve göreceksin, birkaç gün içinde yeniden yeteri kadar paramız olacak."

Amal tereddüt ederek, "Bana bu kadar güvendiklerinden emin misin?" diye sordu.

Shanti, "Neden güvenmesinler ki? Bu akşam gösteriden sonra tüm çalışanlar ve satıcılar için bir kokteyl düzenlenmeli ve hepsi çok paramız olduğunu düşünmeli," diyerek bana döndü ve laf arasında bana buluşma saatini hatırlatmak istermiş gibi, "Mala'ya da hiçbir şey söylemek yok; o olağanüstü bir kadın, ama kimi zaman çenesini tutmayı hiç beceremiyor," diye ekledi.

Korkudan donakalmıştım.

"Korkmana gerek yok. Benim dışımda bunu kimse bilmiyor. Çocukluğundan beri Mala bana her şeyini anlatır."

Aslında buna kızmıştım, ama şimdi başka kaygılarım vardı. Hiç konuşmadan çaylarımızı içtik. Amal dışarı çıkmadan önce bana sarıldı. Bense, Shanti ipek kıyafetim için ölçülerimi alıncaya kadar orada kaldım. Ama Mala hakkında tek bir söz daha etmedi, sanki bunu bildiği için benden özür diliyormuşçasına utangaç bir tavırla gülümsedi yalnızca.

Daha sonra arasından koşarak geçerken üçümüzün diğerlerine söyleyeceğimiz yalanı düşünüp neşeyle güldüm. Bunu Mala'dan ve annemle babamdan bile gizleyecektim.

Akşam gösteriden sonra tüm satıcılar küçük kokteyle davet edildi.

Gösteri yine çok başarılı geçmişti. Fırtınalı bir gündü. Çadır bir yelken gibi kabarmış ve herkes tüm sirkin bir gemiye dönüşerek başka bir dünyaya gideceğini düşünmüştü. Amal pamuklu kumaştan yapılmış çadırın suyla ıslatılmasını istedi, böylece kumaş suyu emecek ve ağırlaşacaktı. Tehlike bu şekilde önlenmiş oldu, ama güçlü rüzgâr direkleri yerinden oynattığı için ipler sallanıyordu. Mala için çok korkuyorduk, ama o hiç etkilenmeden ip üzerinde akrobatik hareketler yapmaya devam ediyordu. Ben ancak Mala aşağıya indikten sonra rahat bir soluk alabildim.

Önceki gece korkunç bir kabus görmüştüm. Mala kocasının attığı bıçaklardan biriyle alnından yaralanıyordu; uyandığımda ter içinde kalmıştım. Annem beni sakinleştirmişti: "Rüyada kan görmek, kötülüklerin ortadan kalktığı anlamına gelir, korkmana gerek yok!" Ama buna ancak Mala ipten aşağıya sağ sağlim indikten sonra inanabildim.

O akşam Mala sirk yöneticisine gidip çok yorgun olduğu bahanesiyle bıçak atma numarasını kaldırması rica etti. Mala'nın kimseye anlatamadığı gerçek nedeni yalnızca ben biliyordum. Kıskanç kocası

Mala'nın kendisini aldattığından şüphelendiği için onunla korkunç bir kavga etmişti. Mala da haklı olarak kendi hayatı için kaygı duyuyordu.

Sirk yöneticisi, dinlenmesi ve karavanına çekilmesi için Mala'ya izin verdi. Bunun yerine kendisi tekrar palyaço kıyafetlerini giyerek alçak ip üzerine çıkıp dans etti. İp üzerinde sendeleyerek çığlıklar atıyor ve gülmekten kırılan seyircilerin gözlerinden yaşlar akıyordu. Bıçak atma numarasının kaldırılmasıyla ortaya çıkan boşluk böylece en güzel şekilde kapatılmış oldu. Artistlerin sirk yöneticisini çok sevmesinin bir nedeni de buydu. Amal da onlardan biriydi ve bir arkadaşının yerine çıkması gerektiğinde, programın erken bitmemesi ve eğlencenin son ana kadar sürebilmesi için çaba sarf etmekten hiç çekinmiyordu.

Sıra bana geldiğinde, sahneye koşmadan az önce Shanti benim elimi sıktı Sahneye çıktığımda eğilerek selam verdim ve seyircilerin alkışlarına teşekkür ederek karşılık verdim. "Bayanlar, baylar!" dedim daha sonra. "Bugün bir hayvan getirmedim, çünkü hiçbir şeye yaramayan bir hayvandan bahsetmek istiyordum ve böyle bir hayvan bulamadım. Küçük bir sineğin bile doğada bir yeri ve görevi vardır, herhangi bir hayvan eksilse, doğa bunun acısını duyar."

Ön sıralarda oturan cılız bir adam, "Ama sivrisinekler kötü yaratıklar," diye bağırdı.

Yanında oturan bir seyirci yüksek sesle, "Hayır, hayır! Kırlangıçlar sivrisinek yer," diye yanıtladı. "Ama salyangozlar leş yemeyi sevmiyor, onun yerine her yıl benim marullarımı yiyorlar. Bu Allahın belası şeyler niye var peki?"

Çadırın içinde mırıldanmalar başladı ve sesler giderek yükseliyordu. Her türden hayvanın ismini duymak mümkündü. Bir ara devlet başkanının ismi de duyulunca herkes gülmeye başladı. Elimi kaldırdım.

"Biraz daha devam ederseniz tüm hayvanları sayacaksınız. Hayır, zannediyorum ki, iyice tanırsak en küçük hayvanın bile gerekli olduğunu göreceğiz. Aynı şekilde ben de Ebu Fassue denilen kuzenim Josef hakkındaki düşüncelerimi değiştirmek zorunda kalmıştım.

Bundan on yıl önce mahallemizdeki insanlara burada yaşayan en tembel, en işe yaramaz ve en aptal kişinin kim olduğu sorulsa genç yaşlı demeden herkes tek bir isim söylerdi: Ebu Fassue; çünkü Ebu Fassue yellenmekten başka hiçbir şey yapmayı beceremezdi. Hiç kimse onun gerçek isminin Josef olduğunu da bilmezdi; herkes ona, Ebu Fassue, yani 'Yellenenlerin babası' derdi.

Seyirciler buna çok güldü, çünkü yellenmek tüm Arabistan'da olduğu gibi Morgana'da da çok ayıptı.

Birinin, "Eşekler de yellenir!" dediğini duydum.

"Ama kuzenim Ebu Fassue gibi değil," diye yanıtladım ve devam ettim: "Çünkü Ebu Fassue olağanüstü bir şekilde ve dilediği kadar yellenebiliyordu."

"Bana da kuru fasulye, sarmısak ve soğan yedirseler, ben de bu çadırı dolduracak kadar yellenirim!" diyerek bağıran adam gülmekten kırılıyordu.

"Ama bunu Ebu Fassue gibi hayatın boyunca yapamazsın, çünkü o kuru fasulye, sarmısak ve soğan yemese de istediği sesi çıkarabiliyordu – üstelik hiç koku çıkarmadan."

"Oldu olacak bir de en sevdiğimiz şarkıcı Um Kulthum'un şarkılarını da yellenerek söylesin bari: Bu adamın arkasında bir bülbül mü vardı?"

"Hayır, bir filtre," diye yanıtladı bir başkası.

İnsanlar kahkahalarla gülüyordu, ama ben bunlardan hiç etkilenmeden anlatmaya devam ettim. Bu, öykü anlatırken yaşadığım en zorlu sınavdı. Araplara yellenmekten bahsetmek neredeyse imkânsızdır, kimileri gözlerini kaçırıp kulaklarını tıkar, kimileri de gülmekten

hiçbir şey dinleyemez. Sözlerim yarıda kesilse bile, kuzenim Ebu Fassue'nun öyküsünü anlatmaya devam ettim.

"Ebu Fassue'nun nasıl para kazandığının ve tüm akrabalarından nasıl daha zengin olduğunun masal gibi bir öyküsü vardır. Geniş ailemizden doktorlar, mimarlar ve zengin tüccarlar, heykeltraşlar ve zanaatkârlar çıkmıştır, ama Ebu Fassue bu tuhaf yeteneğiyle bir anda hepsinden daha zengin olmuştur."

Çadırın içi sessizliğe bürünmüştü ve iç gıcıklayıcı bir gerginlik hüküm sürmekteydi. Seyircilere artık hakim olduğumu biliyordum.

"Ebu Fassue yeteneğinin farkına vardığında henüz küçük bir çocuktu ve o zamanlar bu yüzden babasından dayak yiyordu. Ebu Fassue bir kanarya kuşunun ötüşünü yellenerek o kadar güzel taklit edebiliyordu ki, babası oğlunun pantolonunu indirerek bacaklarının arasına kanarya saklayıp saklamadığını görmek istemişti. Daha sonra kanarya kuşunun sesini bu şekilde de çıkarmasını istedi. Ebu Fassue çok korkmuş olmasına rağmen bu sesleri o kadar güzel çıkardı ki, postacı komşumuz Ilyas, kuzenimin çıkardığı sesleri hiç ötmeyen kanarya kuşlarına dinletmek üzere kasete aldı.

Kuzenimin ailesi, oğulları okulda veya herhangi bir işte başarılı olamadığı ve onyedi yaşındayken bile hâlâ yellenmekten başka bir şey beceremediği için hayal kırıklığı içindeydi.

Ama Ebu Fassue bundan utanmak yerine gece gündüz alıştırma yaptı, üç yıl çok sıkı çalıştıktan sonra artık ülkemizde meşhur olan tüm müzik ve melodileri, hayvanlar ve böceklerin çıkardığı tüm sesleri, enstrümanların tüm ses ve tınılarını, hatta gök gürültüsü, rüzgâr ve yağmur sesini bile çıkarabiliyordu. Ama Ebu Fassue gerçekten de bunun dışında hiçbir şey yapamıyordu.

Hapiste geçirdiği yirmi yılın ardından dayısı serbest bırakıldığında Ebu Fassue yirmibeş yaşındaydı. Ebu Fassue'nun dayısı gençliğinde keskin dilli ve korkusuz bir şairdi. İnsanlığın acılarını gönlünde

hissediyor ve dili dahice kullanarak bunlar üzerine şiirler yazıyordu. Şiirleri basit ve komik gibi görünse de insanları öyle çok etkiliyordu ki, zamanın devlet başkanı Hadahek onun şiirlerini bizzat yasakladı. Ama şair bundan korkmadı ve devlet başkanıyla dalga geçen bir de şarkı yazdı. Bu şarkı ağızdan ağıza dolaştı ve kısa süre içinde en sevilen halk türkülerinden bile daha çok sevilmeye başladı. Bunun üzerine şair tutuklandı ve İsrail ajanı olduğu öne sürülerek yetmiş iki yıl hapis cezasına mahkum edildi.

Bundan böyle ağzından politikaya ilişkin tek söz çıkmaması koşuluyla, kilisenin aracılığıyla affedilinceye dek yirmi yıl boyunca açlık ve susuzluk çekti. Şair kendine hakim olarak, büyük umutlarla başlayan ve her defasında mutlu bir evlilikle sona eren aşk romanları yazdı yalnızca. Başarısı inanılmazdı, kitapları tüm Arabistan'da tanınıyordu ve romanlarının filmleri de yapılmıştı. Ebu Fassue'nun dayısı kendi içine kapanmıştı ve basında görülmeyi veya röpörtaj yapmayı reddediyordu. Küçük bir evde otururdu ve Ebu Fassue'dan gördüğü iyiliği de akrabaları arasında kimseden görmedi.

Özgür kaldığı ilk yıllarda Ebu Fassue'nun dayısı çok fakirlik çekti ve Tanrı biliyor, Ebu Fassue hapishanede hastalanan dayısının tedavisi için çok uğraşmıştı. Akrabalar bu iki tuhaf yaratık için üzülüyordu ve doğruyu söylemek gerekirse bu eski tutukluyla ilişkiye girmekten birçoğu korkuyordu. Ama Ebu Fassue açıkça dayısının tarafını tutuyor, akrabaladan veya komşulardan biri onu şaire karşı uyarmaya kalkıştığında yelleniyordu. Dayısını her gün ziyaret ediyor, ona yellenme sanatından örnekler sunuyor ve dayısı da bundan inanılmaz keyif alıyordu.

Ebu Fassue'nun dayısı daha sonra tanınmış bir şair olup, kitapları her kütüphaneye konulmaya başladığında akrabalarının davetlerinin hiçbirini kabul etmedi. Yalnız Ebu Fassue istediği zaman onu ziyaret edebiliyordu.

Ama ne yazık ki Ebu Fassue'nun dayısı kazandığı ün ve zenginliğin tadını uzun süre çıkaramadı, çünkü hapishanede yakalandığı kemik hastalığından kurtulması artık mümkün değildi. İyileşme umuduyla tüm dünyayı dolaştı, ama bir yıl sonra geri döndüğünde ölüm artık yüzüne yerleşmişti.

Morgana'da böyle bir cenaze alayı çok nadir görülmüştür. Onu son yolculuğuna uğurlamaya iki yüz binden fazla insan gelmişti. Akrabaları en önde siyahlar içinde ilerliyordu. İki bakan, otuzun üzerinde üniformalı subayla birlikte ona son yolculuğunda Tanrı'dan rahmet dilediler.

Açık mezarın başında övgü dolu sözler söylendi ve konuşmacıların hiçbiri, ölen şairle ne kadar yakın arkadaş olduğunu göstermek için üzgün ve acı dolu bir sesle konuşmayı da ihmal etmedi.

Sonra birden milli marşın melodisi çalınmaya başladı. Önce nefesli çalgılar başladı, onlara vurmalı çalgılar, trombon ve her türden düdük, flüt ve ıslık eşlik etti. Cenazeye katılmış olanlar sanki bir yere gizlenmiş olan orkestranın nerede olduğunu bulabilmek için arayış içinde çevrelerine bakındılar, ama etrafta bir tek müzisyen bile görünmüyordu. İçlerinden birkaçı yavaş yavaş müziğin nereden geldiğini anlamaya başlıyordu. Bu, milli marşı yellenerek çalan Ebu Fassue'den başkası değildi.

İnsanlar gülmekten neredeyse ayakta duramıyor, birçoğu da karnını tutuyordu. Bu gülme dalgası ilk sıralardan başlayarak her tarafa yayıldı ve dalgalanarak tekrar ön sıralara ulaştı. Ötekiler kahkahalarla gülerken yalnızca subaylar hazırol vaziyette duruyor ve selam veriyordu. O ana kadar dimdik ve onurlu bir tavırla beklemiş olan papaz ve çömezleri de ellerindeki mum ve buhurdanlıkları düşürerek gözlerinden yaşlar gelinceye dek güldüler. Birkaç subay birbirine, yellenerek çalınan bir milli marş sırasında selam vermelerinin gerekli olup olmadığını sordular, ama hiç sarsılmadan hâlâ hazırol vaziyette duran

üstlerinin attığı sert bakışla kendilerini toparladılar. Ebu Fassue tüm bunlardan hiç etkilenmeden ve yüzünde en ufak bir değişiklik olmadan milli marşı yellenerek çalmaya devam ediyordu. 'Dün gökyüzünü fethettik ....,' dizesiyle başlayarak vurmalı çalgıların eşlik ettiği güçlü ve kahramanca bir melodiyle, 'Ve yarın da dünya atlarımıza nal olacak,' sözcükleriyle sona eren milli marşın tüm kıtalarını çaldı.

Bu, ölen şairin son isteğiydi, vasiyetine göre, Ebu Fassue bu arzusunu yerine getirirse tüm varlığının tek varisi olacaktı. Noter de oradaydı ve yalnızca formaliteye uygun olsun diye şairin yaşadığı zamanda belirttiği kişilerin orada olduğunu tanıklık etmisi gerekiyordu.

Ama bu öykü ne kadar olağanüstü olursa olsun, size yarın anlatacağım Cäcilia teyzemin başına gelenlerle karşılaştırıldığında hiçbir şey sayılmaz."

Seyirciler hiç o akşamki kadar çok gülmemişlerdi. Onların bu kadar güldüğünü görmek, beni ertesi gün daha da komik bir öykü anlatmaya teşvik etti.

PAPAĞAN YA DA KENDİ SÖZÜNÜ SÖYLEME İSTEĞİ

Bugün Morgana'da veya herhangi başka bir yerde yaşayan hiç kimse arzuhalcinin kim olduğunu bilmez. Her ailede en az bir kişi okuma yazmayı biliyordur. Ama bu her zaman böyle değildi. Eskiden harfler halkın çoğunluğu için, üzerine yedi mühür vurulmuş kitaplar gibiydi.

Resmi dairelerde sözlü istek ve şikayetler duymazlıktan gelinirdi. Ağlayanlar, derilerine kül basanlar ya da bileklerini kesenler bile olsa, memurlar bu trajik ve çoğunlukla gözyaşı dolu gösterilere hiç karışmazdı. İnsanlar hemen, "Şikayetini yazılı olarak getir. O zaman durumunu inceleriz," olan hazır yanıtı alırdı.

Yani okuma yazması olanların, resmi dairenin girişinde kendisine para ödeyecek sürüyle müşterisi olacağı anlamına geliyordu bu. Arzuhalcilik şehrin en eski mesleklerinden biriydi. Hatta bazı aileler bu mesleği yüzyıllar boyunca yapmıştır.

Her eski meslekte olduğu gibi arzuhalciler de yüzyıllar boyunca birbirinden farklılaştı. Güçlüleri de vardı, zavallıları da. Güçlü olanları, doğrudan resmi dairenin girişine oturur ve kendilerini kızgın güneşten korumak için büyük şemsiyeler açardı. Çoğunlukla müşterileri için de sandalyeleri olur, böylece caddenin ortasında da olsa, çay, kahve ve soğuk içeceklerin de sunulduğu ciddi bir büro izlenimi yaratılmış olurdu.

Arzuhalciler girişten ne kadar uzaktaysa, o kadar gösterişsiz görünür, masaları ve şemsiyeleri de o kadar küçük olurdu. Aralarında en fakir olanlarının kendileri için bile sandalyeleri yoktu. Ayakta yazarlardı. Bir iş aldıklarında kağıdı yanlarında taşıdıkları bir tahta parçasının üzerine koyarlardı. Bunlar, arzuhalciler arasındaki göçebelerdi. Birçok müşteri, yoldan geçenlerin peşinden koşarak acıklı bir sesle, "Şikayet yazdırmak ister misiniz? Sözleşme arzu eder misiniz? Ya

mektup?" diye seslenen bu terlemiş ve aç olanların yerine, daha çok güven uyandıran oturan arzuhalcileri tercih ediyordu.

Ortalıkta dolanıp duran bu arzuhalciler, oturan meslektaşları tarafından çok küçümsenirdi. Oturanlar ayaktakilere sık sık en kaba küfürleri eder ve çoğunlukla da onların üzerine polisleri gönderirlerdi.

Morgana'da kaldırıma masa, sandalye, hatta şemsiye bile koymak yasaktı. Polisin arzuhalcileri kovmaya her zaman hakkı vardı. Ama bunu hiç yapmazlardı. Tanius amca yirmi yılda üç kez evini değiştirmiş olmasına rağmen masasını Adalet Sarayı'nın büyük kapısının önünden başka yere hiç kımıldatmamıştır. Buna ses çıkarmasınlar diye polise her ay yetmiş lira para ödüyordu. Polisler bu parayı aralarında paylaşıyor ve birisinin kaldırımı sürekli olarak işgal etmesi dünyanın en olağan durumuymuş gibi davranıyorlardı. Evet, ayrıca bu kazançlarından olmamak için arzuhalcilerin arasındaki göçebelerin sayısının artmaması için de uğraşıyorlardı.

Tanius amca bu parayı sürekli olarak ödüyordu, ister sekizde gelsin ister on ya da onikide, yeri her zaman ayrılmış olurdu. Meslektaşlarından hiçbiri yokluğunda onun alanının birkaç santimetresini bile işgal etmeye cesaret edemezdi. Olsa olsa ortalıkta dolaşan arzuhalcilerden biri burada durur, bir gözüyle kağıda bakarken diğer gözüyle de Tanius amcaya yakalanıp müşterilerinin gözü önünde pataklanmamak için uzakları kontrol ederdi.

Amcamın çok güzel bir yazısı olduğu gibi, aynı zamanda da insanları çok iyi tanıyabilme özelliğine sahipti. Yirmi yıl boyunca insanların kaderlerini, kabalıklarını, hüzünlü aşk öykülerini ve aile trajedilerini dinlemişti. Yılların verdiği tecrübeyle artık birkaç cümlenin ardından dinlediği öykünün sonunu tahmin edebiliyordu. Şikayet, istek ve anlaşma dilekçelerinin kabul edilme şansı olup olmadığını da bilirdi. Nasıl demeli, o hem bir arzuhalci, hem bir avukat, hem de bir yargıçtı. Müşterisinin başvurusunun kabul edilme olasılığının olma-

dığını düşünüyorsa yana yatık yazısıyla, 'Allah yardımcısı olsun!' yazardı.

Bir Hıristiyan olmasına rağmen hep böyle yazardı. Çünkü yargıç ve memurların çoğu Müslümandı ve bir Müslüman her şeye bu cümleyi söyleyerek başlar. Yargıç çok dindar biri değilse bile, en azından böyle güzel bir yazı gördüğü için mutlu olurdu. Bu satırlar Tanius amcaya aynı zamanda vakit kazandırıyordu. Müşterisi öyküsünü tüm ayrıntılarıyla ve etkileyici bir şekilde anlatırken, Tanius amca da tarihi yavaş yavaş atardı:

> Çok sayın ve saygıdeğer Memur Bey,
> Bu zavallı adamın yalnızca avutulmaya ihtiyacı var, çünkü ona sadece sonsuz merhamete sahip Tanrı yardım edebilir.
> En içten dileklerimle.
> Mutluluklar, Tanrı sizi korusun
> Sizin,
> Tanius

Müşterisi hemen kağıdı alarak memurun yanına koşardı. Beklediğinin aksine memur yazıyı okurken keyifle başını sallayıp kendisiyle kibarca vedalaşarak iyi dileklerle evine gönderdiğinde çok mutlu olurdu.

Tanius amca müşterisinin başvurusunu uygun bulursa, onun haykırış ve feryatlarını nesnel bir ifadeyle kağıda dökerdi. Yargıç ve memurlara çoğunlukla önerilerde bulunur ve onlar da kendilerine zaman kazandırarak yardımcı olduğu için ona saygı duyarlardı.

Ama Tanius amca müşterileri için yalnızca başvuru veya şikayet dilekçeleri değil, mektuplar da yazardı; bu mektuplar özellikle de Amerika'ya göç eden akrabalara yazılırdı. İnsanların aklına gelen her şeyi yazmazdı. Bazı anne babalar ona gelerek saatlerce komşularının kavgasını anlatıp bunu yazmasını isterlerdi. Yüz kere aynı şeyi tekrar-

layıp dururlardı: "Biz şöyle dedik .... onlar böyle dediler ...." Bazıları da büyük bir ciddiyetle şunu söylerdi: "Oğluma bu pazar günü Amerika'dan gelmesi gerektiğini yazın. Onun için yaprak sarması yapacağım. Bu onun en sevdiği yemektir."

Tanius amca bunlara hiç karşı çıkmadan selamlar yazar, ailesine yazması ve para göndermesi için yalvarıp yakarırdı. Ama kimi müşteriler bu yabancı arzuhalciye güvenmez ve mektubu yazdıktan sonra her şeyi yazıp yazmadığını kontrol edebilmek için ondan mektubu yüksek sesle okumasını isterlerdi. Tanrı şahidim olsun, Tanius amca onların dikte ettiği o aptalca gevezeliği kelime kelime tekrarlardı. Bir tek kelimesini bile hiçbir zaman unutmamıştır. İyi yalan söylemek zeka ister, doğruyu ise her budala söyleyebilir.

O zamanlar Morgana'da yüzlerce arzuhalci vardı, ama hatırı sayılır olanlarının sayısı çok azdı. Tanius amca da bunların arasındaydı. Ölümünden kısa bir süre önce bana, akşamları dinlenmek için yazdığı bir sürü öykü, insanların başlarından geçen alışılmadık ve tuhaf olayların anlatıldığı üç kalın defter hediye etti. Amcamın üç yıl boyunca aşk mektupları yazdığı ve sevgilisinin mektuplarını okuduğu adam bile yüz sayfayı dolduruyordu. Kadın önceleri mektuplardaki bu ateşli ve süslü dile aşık olmuş, ama sonra adamla ilk kez buluşup onun beceriksiz ve kaba saba bir adam olduğunu gördüğünde o kadar hayal kırıklığına uğramış ki, amcamı arayıp bulmaya ve cezalandırmaya karar vermiş. Ama bu başka bir öyküdür.

Arzuhalcilere en çok benzeyen hayvanlar papağanlardır, çünkü birçok insan papağanların sadece kendilerine söylenenleri tekrarladığını zanneder. Aslında bu büyük bir yanılgıdır.

Yedinci akşamımda sahneye bir papağanla çıktım. İnsanlara çadırdaki sıraların arasındaki geçişler bile doluydu. Çadır o kadar doluydu ki, bir karınca durmak istese ancak dik durabileceği kadar yer bulabilirdi. Seyircilerimi selamlayarak onlara seslendim: "Bu özel bir ak-

şam, çünkü yedinci akşamım. Yedi sayısının ne kadar kutsal olduğunu hepiniz bilirsiniz. Ben yedi sayısının üç, dokuz, sekiz, dört, beş, iki, oniki ve onüç gibi gizemli ve mistik bir şey olduğuna inanıyorum. Tüm bu sayılar oldukça gizemlidir ve mistik açıdan bakıldığında bunları yalnızca yirmiüç, altı, bindokuzyüz ve kırkaltı geçebilir.

İşte böyle! Eğer bugün yanımda neden papağan getirdiğimi soracak olursanız, papağanların canlı renklerinin beni çocukluğumdan beri büyülediğini söyleyebilirim yalnızca. Hayatımda ilk kez, annemin kız kardeşi olan Cäcilia teyzenin evinde bir papağan görmüştüm. Cäcilia teyze onbeş yaşındayken, Morgana'da misafir olan Arap kökenli zengin bir Brezilyalıyla evlenmişti. Onunla birlikte Brezilya'ya gitmiş, otuz yıl sonra da geri dönmüştü. Brezilya'dan getirdiği tek şey Coco adındaki bir papağan ve o zamanlar neredeyse her iki fakir göçmenden birinin kendiliğinden anlattığı bir öyküydü.

Söylenildiğine göre Cäcilia teyze Brezilya'da çok zengin olmuştu. Kocası önceleri sığır ticareti yapmaktaydı. Sığırlarını sayabilmek için, hayvanlar dörtlü sıralar oluşturup önünden geçtiğinde, sabah altıdan akşam altıya kadar at sırtında oturmak zorunda kalırdı. Uzun süre oturmaktan sonunda hemoroit olmuş ve o andan itibaren şeker ticareti yapmaya başlamış, şeker hastalığından ölünceye kadar da bu işi yapmaya devam etmişti. Cäcilia teyze kocasının tüm servetini külçe altınlara dönüştürmüş, tüm eşyalarını gemiyle Morgana'ya getirebilmek için bunları kutulara yerleştirmişti. Bunun için büyük bir yük gemisi gerekiyordu. Bu geminin tek yolcusu da Cäcilia teyzeydi. Gemi Morgana'ya doğru yola çıkmış, karaya yanaşmadan kısa bir süre önce bir anda batmıştı; neden ve nasıl, kimse anlayamamıştı. Ilık bir yaz akşamıydı. Cäcilia teyze papağanı Coco ile birlikte kıyıya çıkarak hayatını kurtarmayı başarmıştı.

Ona Papağan teyze derdik. Coco ile birlikte başından binlerce öykü geçmişti. Güzel bir kadındı, ama erkeklere değil, yalnızca papağa-

nına aşıktı. Papağanı yüzünden aklını yitirdi. Yalnızca papağanının söylediklerini tekrarlıyordu, son günlerini de tavukları ve papağanları çiftleştirmeye çalışmakla geçirdi.

Yumurtladığında sahibine seslenebilen ilk konuşan papavuk'u yetiştirme düşüncesiyle papağınını on tavukla birlikte kümese kapattı. Papağanının tavuklarından hoşlanacağını, sürüyle yavru yapacaklarını umuyordu. Onlara yardımcı olmak için de tavukların birkaç tüyünü kırmızı ve yeşile boyadı.

Papağanını bir ay boyunca kümeste bıraktı. Yeniden dışarı çıkardığında papağan o kadar bitkin düşmüştü ki, birkaç gün ve gece boyunca uyudu. Papağanın bu bitkinliği teyzemi umutlandırmıştı, ama çok yanılıyordu, papağanın bu bitkinliğinin nedeni, hiç durmadan anlatmış olmasıydı. Tavuklar artık Portekizceyi Brezilya aksanıyla mükemmel konuşmayı öğrenmekle kalmamış, aynı zamanda –ve bu gerçekten de çok tuhaftır– '1925 yılında' diye başlayan ve 'Gabriella ve Nacib'in öyküsü burada son buluyor, çünkü tıpkı için için yanan küllerin tekrar alevlenmesi gibi yeniden, en baştan başlıyor' diye biten Brezilya'nın ünlü aşk öyküsü *Tarçın Kokulu Kız Gabriella*'yı da kelimesi kelimesine anlatabiliyorlardı. Horoz artık ötmüyor, her geceyarısı, 'Ayayaya! Bahiya!' diye bağırıyordu.

İlk civcivler teyzemin hayallerini gerçekleştireceklermiş gibi görünüyordu. İçerden yumurtanın kabuğuna vurarak yumuşak bir Portekizceyle, 'Dışarı çıkmak istiyorum! Dışarı çıkmak istiyorum!' diye bağırmışlardı.

Fakat kısa bir süre sonra horoz eskisi gibi ötmeye, tavuklar da eskisi gibi gıdaklamaya başladı. Yumurtaların içinden, tek kelime bile Portekizce anlamayan civcivler çıkıyordu yine. Tavukların zayıf bir hafızası vardır, bu kimi zaman iyi bir şey gibi olabilir, ama bir dili bu şekilde öğrenmek mümkün değildir.

Papağanlar iki yüz yaşına kadar yaşayabilirler. Coco ise hâlâ genç-

ti. Cäcilia teyze onun yüz otuz yaşına basacağını söylemişti. Ama yalnızca Arapçayı çabucak öğrenmekle kalmamıştı, yok olmuş Kızılderili halkların iki dilini de biliyordu, ki bu dili anlayabilen yalnızca bir iki uzman dışında kimse yoktu.

Cäcilia teyze yaşlanıp çok ağır derecede hastalandığında onu sık sık ziyarete etmeye başlamıştık. Kendisine hiçbir şey söylenmediği halde papağan durmadan, 'Benim Cäciciğim hasta! Zavallı Cäci. Coco üzgün!' deyip duruyordu.

Bir pazar günü teyzemin komşularından biri annemin yanına gelerek kız kardeşinin öldüğünü haber verdi. Hemen koşup teyzemin evine gittik ve ister inanın ister inanmayın papağan da arkadaşının yanında ölü olarak yatıyordu. Ve elbette ki kimse ona bunu yapmasını söylememişti.

Hayır, papağanlar kişilik sahibidir ve çok zekidirler. Kendilerine söylenen her şeyi tekrar etmezler. Rastlantı eseri buna uygun bir öykü biliyorum."

Orta sıralarda oturan yaşlı bir kadın, "Tanrı senin rastlantıları kutsasın! Onların nereden geldiğini Tanrı biliyor!" diye bağırdı, insanlar da gülmeye başladı.

Göbekli, kırmızı yanaklı bir adam, "Bu kadar çok öyküyü aklında nasıl tutuyorsun?" diye sordu.

"Bu ayrı bir öyküdür!" diye yanıtladım ve herkes yine güldü. Kocasının arkasında duran Mala gizlice bana göz kırptı.

"İşte böyle, dediğim gibi, papağanların onlardan söylemelerini istediğimiz her şeyi söylemediğini kanıtlayan bir öykü biliyorum. Bu, bir papağan ve bir öğretmenin öyküsüdür.

Bugünkü devlet başkanımız Hadahek liberal bir devlet adamıdır. Ellili yıllarda hükümdarlık yapmış olan Hadahek'inse ne korkunç bir diktatör olduğunu birçoğunuz bilir. Tahttan indirildiği güne kadar soğukkanlı cinayetler işlemişti. Tüm ülke korku içindeydi.

Tahttan indirildikten sonra yurtdışına kaçtı. Başına neler geldiğiyse ayrı bir öyküdür, ama bu öyküyü size başka bir gün anlatmak istiyorum.

Korkak bir öğretmen bu Hadahek'ten nefret ediyor, içinden bağırıyor ve her gün içinden sessizce tekrarlayarak ona tam yüz kez küfrediyordu. İki büyük kâsesi vardı, bunlardan birinde yüz tane çakıl taşı vardı, diğeriyse boştu. Uyumadan az önce yatağının üzerine oturuyor ve Hadahek'e yüz kere lanet okuyordu. Olur da yorgunluktan az küfreder diye, her 'Tanrı senin belanı versin domuz Hadahek' deyişinden sonra kâsedeki küçük çakıl taşlarından birini alıyor ve diğerine koyuyordu.

Öğretmenin bir de papağanı vardı. Bu papağan diktatöre karşı edilen en ağır küfürleri zaman içinde öğrenmişti ve öğretmeni sevindirmek için sabah akşam bağıra bağıra bu küfürleri söylüyordu. Okul müdürü bir gün öğretmeni ziyaret etmek istedi. Müdür rejim taraftarıydı ve Hadahek'i bir tanrı gibi görüyordu. Emrinde çalışanları evlerinde kontrol etmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu.

Elbette ki öğretmen bu ziyarete sevinmemişti. Bu pis herife bir tokat atmayı tercih ederdi, ama korkusundan, bu meraklı ziyaretçisinin karşısında duygularını gizledi. Evini hızla toparladı; yalnızca yeraltı gazetelerinin tümünü özenle ortalıktan kaldırmakla kalmayıp, hükümete duyduğu nefreti belli edebilecek en küçük bir izi bile yok etti. Hatta konuşup kendisini ele verebilirler korkusuyla çakıl taşlarını bile dolaba sakladı. Sadece papağanı unutmuştu – ta ki kapı çalıncaya dek.

Papağan tam o sırada açıkça işitilebilir bir tonda, 'Domuz Hadahek aşağıya!' diye bağırdı ve öğretmen korkudan donup kaldı, ama fazla zamanı kalmamıştı. Kafesi olmadığı ve papağanın uçup kaçmasından korktuğu için onu çamaşır ipiyle sarmalayarak sıkı bir düğüm attı, sonra da pencereden aşağıya kafa üstü sarkıttı. İçi rahatlamış ola-

rak kapıyı açtı. Okul müdürü içeri girerek odanın içinde bir tur attı, kitaplığa kontrol eden bir bakış atarak, öğretmenin az önce duvara asmış olduğu diktatörün resminin altındaki küçük divana oturdu.

Saatler sonra okul müdürü öğretmenin düşüncelerinden emin olup nihayet evden ayrıldığında öğretmen durumun gerginliği ve şarabın etkisiyle o kadar bitkin düşmüştü ki, kendini bir patates çuvalı gibi yatağa attı.

Ertesi gün öğretmen çalar saatin sesini duymayıp uyumaya devam etti. Sonra birden uyandı. Çaresizce saatine bakarak, geç kalmak istemiyorsa kahvaltı etmeden, traş da olmadan okula koşması gerektiğini düşündü.

Evine dönerken yolda diktatörün büyük bir resmini gördü ve hemen tüm içtenliğiyle ona küfretti. Ancak o onda hatırladı ki, papağanı kızgın güneş altında sarmalanmış olarak hâlâ başaşağı sarkmaktaydı. Öğretmen hemen eve koşarak pencereyi açtı ve papağanı yukarı çekti.

Papağan saatlerce sessiz kaldı. Öğretmen onu papağanların en çok sevdiği taze meyve ve yemişlerle besledi. Ona su verdi ve bu davranışından dolayı binlerce kez özür diledi. Ama papağan hiç konuşmadı. Tüm öğleden sonra ve tüm akşam boyunca.

Gece geç saatlerde öğretmen yatmaya gitti, ama uyumadan önce diktatöre yüz kere küfretti. Oldukça sıcak bir yaz gecesiydi ve pencereler ardına dek açıktı.

Öğretmen tam uyumak üzereyken papağanın pencere pervazında durmuş, 'Yaşasın Hadahek! Sen çok yaşa Hadahek!' diye bağırdığını duydu.

Tüm ışıklar yanmaya başladı, komşular öğretmene, lanet olası papağanın çenesini kapatmasını, eğer devlet başkanını bu kadar çok seviyorsa bunu kendisine saklamasını söyleyerek bağırdılar.

Papağan gün ağarıncaya dek diktatörü övüp durdu ve ardından da sonsuza dek kayboldu. O günden itibaren herkes öğretmenin ajan ol-

duğunu düşünerek ondan uzak durdu.

İşte böyle, papağanlar kendilerine söylenen her şeyi tekrarlamazlar, tıpkı Tanius amcanın kendisinden istenen her şeyi yazmadığı gibi. Yirmi yıl boyunca Tanius amcanın bürosu, deyim yerindeyse sokaklar olmuş ve her gün macera dolu öyküler dinleyip yaşamıştı. Sadece bir dilencinin ona anlattığı öykü bile inanılmaz bir öyküdür ve ben bu öyküyü size yarın anlatacağım."

KÖPEK YA DA TOPLUM NEDEN DİLENCİSİZ OLMAZ

Doktorların neleri göze aldığına inanmak mümkün değil! Dün doktorum bana her şeyin yolunda olduğu söylemişti, bugünse ortalıkta yok ve yardımcısı beni burada üç gün daha kontrol altında tutmak istiyor. En kötüsü de, buna sinirlenmemem gerektiği, güya her aşırı basınç gözüme zarar veriyormuş.

Çocukken birçok kez hastalık nedeniyle ölümün çekimine istemeden kapılmıştım, ama bugün itiraf etmeliyim ki, birkaç kez de anlamsız cesaret denemesinde bulunarak ölümü kendi kendime kışkırttım. En cesurca meydan okumalarımdan biri de, Morgana'nın içinden geçen Alamun Nehri'nin kaynağını aramaya kalkışmamdı.

Komşularımdan biri Morgana şehrinin birkaç yüzyıl önce susuzluktan neredeyse yok olma aşamasına geldiğini anlattı. Morganalılar tüm kutsal din adamlarına yalvarıyor, ama bu işe yaramıyordu. Anlattığına göre, ancak yaşlı bir papaz Kutsal Meryem'e yardım etmesi için yalvardığında Meryem gökyüzünden inmiş ve sağ elinin parmaklarıyla kayalıklardan su çıkarmış, böylece şehir kurtulmuştu. "Ve kim suyu doğrudan kayalıklardan içerse tüm yaşamı boyunca sağlıklı olur," diyen komşum öyküsünü bitirdi, ardından da ölmüş babasının bu sudan içen ve tüm yaşamları boyunca hiç hastalanmamış olan arkadaşlarını sıraladı. Annem onunla dalga geçti. "Eğer yalnızca ölü tanıklar gösterilirse, insan kolayca Sultan'ı bile tokatlamış olabilir."

O zamanlar ondört yaşında bile değildim, kardeşim Fadi ise henüz on yaşına basmamıştı. Fadi'nin yanında yüksek sesle, "Acaba yer altındaki nehir boyunca yüzüp Kutsal Meryem'in eline ulaşsaydık nasıl olurdu. Günışığına çıkmadan suyu içebilsek belki ölümsüz olabilirdik," diyerek hayal kurdum. O zamanlarda annemle babamı dehşete düşürecek kadar çok, gece gündüz ölümle uğraşan Fadi, "Evet, ölümsüz olmak istiyorum!" diye bağırdı. Gerçek bir macera yaşayacağı-

mızdan emindik.

Yanımıza iki metre uzunluğunda bile olmayan bir ip, bir el feneri ve küçük bir çakı aldık. Evdekilere de doğu kapısının önündeki arsada bisikletlerimizle oynayacağımızı söyledik. Tatildeydik ve sabah erkenden kahvaltı ederek dışarı fırladık.

Suyun yeryüzüne çıktığı yere ulaştık. Bisikletlerimizi yakınlarda bir yere bırakıp, kayalıkların arasından geçerken bizi kimsenin görmemesi için bir süre bekledik.

O zamanlar birçok evde su yoktu. Günlük su ihtiyacı testi veya bidonlarla su taşınarak karşılanır ve suyu idareli kullanmaya çok dikkat edilirdi.

Kayalıklarda bir mağara gördüğümüzde çok şaşırmıştık; su mağaranın sonunda, kayalıklardaki düzayak bir delikten akıyordu. İnsan el fenerini ağzına alıp çömeldiğinde kaynağa yaklaşabiliyordu. Burası, elli metreden daha uzun olan bir çeşit tüneldi. Daha sonra yüksek tavanlı büyük bir mekana ulaştık. Suya bata çıka gidiyorduk, önceleri ayakta ilerleyebiliyorduk, daha eğilmek, ardından da sürünmek zorunda kaldık.

Uzun süre sürünerek ilerledik, pilleri çok harcamamak için kimi zaman ışığı kapalı tutuyorduk. Fadi bir anda bağırdı: "Işığı aç, çabuk!" Ona dönerek ışığı açtım. Korkudan neredeyse ölecektim. Kayalardan oluşmuş bir çeşit su kemerinin, nehrin dar bir bölümünün üzerindeydik. Sağ ve solumuzdan uçurum karanlığa ve sonsuz derinliğe açılıyordu.

Fadi korku içinde kekeleyerek, "Kayalık duvarlar bir anda yok oldu!" dedi.

"Korkma, az sonra oradayız!" dedim ve tekrar bir kayalığın içinden çıkan suyu gösterdim. Yer bir anda çok kayganlaştığı için çok yavaş ilerliyorduk. Aralıktan geçerek aydınlık bir alana geldik. Kaynak buradaydı. Su gerçekten de sanki kayaların hamuru sertleşmeden önce

mistik bir yaratığın parmaklarını içine batırmış gibi göründüğü yirmi delikten akıyordu. Kutsal Meryem'in elinin izi bile yoktu. Bu alanın kırmızı kum taşından duvarları yüksek ve pürüzsüzdü. Fadi çok solgun görünüyordu. "Eve gitmek istiyorum," dedi ve cesur bir tavırla gözyaşlarını tuttu. Yaşadığımız tüm hayal kırıklığına rağmen oldukça alçakta duran deliklerden esaslı bir yudum su içtik.

"Hemen geri dönüyoruz," diyerek Fadi'yi sakinleştirdim. El fenerini yakmak istediğimde artık yanmadığını gördüm. Yapılacak bir şey yoktu. Ya içine su kaçmış ya da pilleri bitmişti. Öyleyse mutlak karanlıkta yolumuzu el yordamıyla bulmak zorundaydık. Fadi sağ kolunu iple sağ bacağıma bağlamamızı önerdi. Bunun kurtarıcı bir yöntem olması gerekiyordu, ama ben kendimi bir mahkum gibi hissettim. Sürünerek önden gidiyordum, Fadi de beni takip ediyordu. Kaplumbağalar gibi tüm yolu yavaş yavaş ilerleyerek geri döndük. Uçurumu uzun süre önce arkamızda bırakmış olmamıza rağmen, son meydana ulaşıp ışığı görünceye dek ayakta gitmeye ya da su yolundan ayrılmaya cesaret edemedik.

İpi çözdüğümüzde kayalıklardaki aralığın diğer tarafından gelen gürültüleri duyduk. Birbirimize baktık ve insanların bizi dövmek istediğini anladık. Fadi öylesine güzel güldü ki, bu kurnaz ve kararlı gülümseme hâlâ gözlerimin önünden gitmiyor. "Canlı ve özgür ya da ölü ve tutsak," diye fısıldadı. Bu Fadi'nin o güne dek söylediği en güzel sözdü.

Birbirimizin elini sıktık. Fadi başkanlık yaptı. Kayalığın arkasına çömelerek sessizce üçe kadar saydı ve korkunç bir şekilde gürleyip kendisine vurarak kayalıktan dışarı fırladı; arkasından ben çıktım, en az onun kadar bağırıyordum. Kayalığın önünde bekleyen kadınlar ve polisler geri çekildi ve taş yağmuruna tutulmuş halde koşarak oradan mümkün olduğunca hızlı kaçtık. Ancak kaynaktan çok uzaklaştıktan sonra durduk. Rahatlamış olarak birbirimize sarıldık ve o kadar çok

güldük ki, yolun kenarında yere yığıldık.

Kaynağı ararkenki kayıtsızlığıma ilişkin bu öyküyü anlattıktan sonra Mala düşüncelere daldı. Ona bunun nedenini sordum. Önce konuşmak istemediyse de, ikinci kez sorduğumda bana, kayalıklardaki mağarada yaptığım bu düşüncesizce cesaret denemesinin, tıpkı onun ilk sevgilisi Jatin'i kaybettiği denemeye benzediğini söyledi. Ardından anlattı: "Aslında adı Jatindranath'tı. Bir cüceydi o; ben onüç yaşındaydım ve onu taparcasına seviyordum. Kısa bir süre sonra, büyüyünce artık onu sevmeyeceğimi söylerdi bana. İkiz kardeşiyle birlikte, benim Amal ve Shanti ile çalışmaya başlamadan önce çocukken çalıştığım sirke katıldı. Ailem kuşaklardır hokkabazlık ve hokkabazlık yapıyordu. Derken Jatin'in kardeşi sarı hummadan öldü, Jatin buna o kadar çok üzüldü ki, içmeye başladı. O zamanlar ben küçük, ünlü bir çocuktum. Amal ve Shanti'in yaptığı teklifi, Jatin'i de almaları koşuluyla kabul ettim, Jatin o sıralarda sarhoş bir halde tembellik yaptığı halde. Kabul ettiler ve ben de Jatin'in elinden tutarak yeni sirkte iyileşeceğini ümit ettim. Ama o giderek daha da çok içiyor ve onu sevdiğime inanmıyordu. Kırık bir testinin, içindeki suyu tutamaması gibi, bir insanın kalbi de sevgiyi tutamıyorsa ne yapabilirsin ki? Jatin içiyor ve içiyordu. Herkes tarafından alay ediliyor, eziyet ediliyordu.

Bir gün sarhoşken birkaç adam onunla dalga geçti ve korkak olduğunu söyleyerek ona sataştı. O kadar küçük ve güçsüzdü ki, onlardan hiçbirini dövemezdi. Geriye tek bir olasılık kalıyordu, o da cesaretini göstermek.

O zamanlar Amal ve Shanti çok büyük paralar karşılığında bir ayı satın almıştı. Çocuklar ayıyı seviyordu, ama onunla çalışmak zordu. Hindistan'ın en cesuru Santosh bile bu ayıya çok yaklaşmaktan çekiniyordu. Ayıların zayıf bir hafızası vardır ve bu tür hayvanlar, hayvanların en fenalarıdır, çünkü arkadaşlarını bile tanımazlar. Hiç beklenmedik bir anda saldırganlaşabildiği için sirk çalışanları ondan hoşlan-

mıyordu. Saldırmadan önce ne kulaklarını havaya dikiyor ne de dişlerini gıcırdatıyordu.

Jatin cesur olduğunu kanıtlamak istiyordu ve ayrıca çok cesaretliydi de. Adamlar onunla o kadar çok alay etti ki, Jatin sonunda ayıdan hiç korkmadığını söyledi. Kafese tırmandı ve izleyenlerin alkışlarından etkilenerek hayvana saldırdı. Ayı da onu hemen parçalara ayırdı.

Ayının hemen o an vurulması gerekiyordu. Amal'ın kesin bir ilkesi vardır: Bir artistin hayatını alan vahşi hayvanın hemen ölmesi gerekir.

Jatin'in öldüğünü ertesi gün öğrendim ve haftalarca ateşler içinde kendimden geçmiş bir halde kaldım, su içmek dışında ne bir şey yiyebiliyor ne de içebiliyordum, çünkü senden önce yalnızca Jatin'e aşık olmuştum. Tam bir sefalet içindeydim. Shanti ve Amal sanki anne ve babammış gibi benimle ilgilendiler. Jatin'in o gece ölümüne neden olan kişilerin kimler olduğunu ancak üç yıl sonra öğrenebildim. Ashok, yani kocam da onların arasındaydı. Ben bu arada onunla evlenmiş ve onun iki çocuğunu doğurmuştum.

Mala bunları anlatırken sirkin yakınlarındaki tarlalara kadar yürümüştük. Sonra ayrıldık, o sirke doğru yürümeye devam etti, ben de geri dönerek çok üzgün ve düşünceli bir halde nehir boyunca yürüdüm.

Akşam, tüm hayatını arzuhalcilik yaparak geçirmiş ve bana birçok öykü anlatmış olan Tanius amcanın öykülerinden birini anlatmak istiyordum. Bunlar arasında en acıklı bulduğum öykü, amcamın mektuplarına aşık olan kadının öyküsü, en kurnazca olanıysa dilenci Salman'ın öyküsüydü. Jatin'in yazgısını düşünmekten uzaklaşıp neşelenmek için bu öyküyü hatırlamaya çalıştım.

Gerçeklik yüzünden delirmiş olan Faris dayıma uygun bir hayvan bulma arayışım bugün de sonuçsuz kalmıştı.

Sirkte herkes ayaktaydı. Uzaktan üç çocuğuyla birlikte Mala'yı gördüm. Çadıra girdim ve Amal'ın sirkin içinde her gün yaptığı gibi tur attığını fark ettim. Sirk yöneticisi her akşam aksesuarları kontrol eder, hayvanların hasta olup olmadığını sorar ve her şeyi ayrıntısıyla öğrenirdi. Ertesi gün neyin boyanmak, onarılmak veya baştan yenilenmek zorunda olduğuna dair talimatlar verir, özellikle de hangi hayvanın o akşam çıkmamasının daha iyi olacağını söylerdi. Ve söylediği her şeye kesinlikle uyulurdu.

O gün ilk kez yeni, siyah ipekten kıyafetimi giyebilecektim. Bunu daha önceden söylediğim için annem o akşam beni görmek için özellikle sirke geldi. Amal ile Shanti onu karşılayıp sanki bir kraliçeymiş gibi locadaki yerine götürdü; annem utancından kıpkırmızı olmuştu.

Kıyafetim inanılmaz görünüyordu. Gündüzden giymiş ve timsahın yanına koşmuştum. "Eh işte," demek istermiş gibi keyifsizce başını sallamıştı. Gösteriden sonra annem cenaze törenine gitmişim gibi göründüğüme dair espriler yaptı.

Sahneye bir köpekle çıktım. Köpek müzisyenlerden birine aitti ve sirkin bekçi köpeği olarak tüm dünyayı dolaşıyordu.

Köpek kendine bir yer bularak oturdu. Ben de yine en son sıralara kadar çadırı doldurmuş seyircileri selamladım. "Bayanlar, baylar, saygıdeğer seyirciler," dedim, "bu köpek cins bir köpektir!" Bazıları kahkahayla güldü, çünkü yanımdaki sokak köpeği hiç de cins köpek gibi görünmüyordu. "Gerçekten öyle, sahibi bana dünyada bu cins bir başka köpeğin daha kesinlikle olmadığını söyledi."

Herkes güldü. "Eğer hayvanlar arasında bir dilenci arasaydık, bu köpeği bulurduk," diyerek devam ettim, "O bu sanatın en deneyimli ustalarındandır. Maymunlar da yeni yeni bu sanatı öğreniyor, ama köpeğin kurnazlığına erişebilmek için daha kırk fırın ekmek yemeleri gerek. Yalnızca kuyruklarını sallamaları bile biz insanların ruhuna dokunan, köpeklere özgü bir kurnazlıktır. Ama köpeğin Nuh'un Ge-

misi'nde bu kurnazlığı nasıl edindiğinin ayrı bir öyküsü vardır.

Herkes köpekleri tanıdığına inanır, ama birçokları için onun ruhu bir sır olarak kalmıştır. Nereden geldiği bile tam olarak bilinmemektedir. Dilencilerin durumu da farklı değildir.

Eskiden bazı hayvanların tanınmadığı topluluklar vardı, hâlâ da vardır, ama köpeği tanımayan yoktur. Kızılderililer Amerika'nın keşfine dek atın ne olduğunu bilmiyordu. Yakın zamanlara kadar Arapların bir kutup ayısının nasıl göründüğünden haberi yoktu, Mısır hükümdarının 1827 yılında İngiltere ve Fransa krallarına armağan ettiği ilk zürafalar, Paris ve Londra'da düşsel hayvanlar gibi görülmüştü. Kedilerin, eşeklerin ve keçilerin eskimo evlerinde bulunduğunu hiç duymamıştım. Ama köpekler her zaman vardı.

Aynı şekilde birçok toplum belli dönemlerde belli mesleklerden yoksun kalmıştır, ama ister zengin olsun ister fakir, bir toplum hiçbir zaman dilencisiz kalmamıştır.

Köpekler şehrimizi bölgelere ayırmıştı. Olur da yabancı bir köpek sokağımıza girerse, buranın yönetimini elinde bulunduran üç köpek tarafından saldırıya uğrardı. Kimse birbirinin işine karışmasın diye dilenciler de şehri bölgelere ayırır, ama birbirleriyle bu kadar rekabet içinde olsalar da, nerede alınacak bir şey var, nerede yok, haberleşebilmek için gizli için işaretler kullanırlar. Bir yerde iyi bir av bulduklarında köpekler de aynısını yapar.

Babam bana, başkenti ortalıkta dolaşan köpeklerden temizlemek isteyen yaşlı bir kralın umutsuzca çabalamasını anlatmıştı. Tüm ordusunu köpeklerin üzerine salmış, hepsini yakalatmış ve öldürtmüştü. Köpeklerin tümüyle ortadan kaldırılmasından bir gün sonra tekrar bir köpek ortaya çıkmış, birkaç gün sonra bu sayı iki olmuş, üç ay geçtikten sonra ise yine her restoranın ve her kasabın önünde bir köpek bulunuyormuş. Bu kralın öyküsü dokunaklı bir öyküdür, daha sonra kendisi köpeklerin peşine düşmüştür, ama bu ayrı bir öyküdür.

Kırk yıldır hükümetler, turistler rahatsız olmasın diye Morgana'yı dilenciler ve köpeklerden temizlemeye çalışıyor. Ama beceremediler. Yönetimimiz artık iki yıldır başkentten ziyaretçiler geldiğinde şehri dilencilerden temizlemekle yetiniyor yalnızca. Ama dilenciler bunu, bu iş için görevlendirilen polislerden daha önce haber alıyor ve temizleme işleminin başlamasından iki gün önce Morgana'da tek bir dilenci bile kalmıyor, çünkü o sırada hepsi, şehre yapılan ziyaret süresince çıktıkları kısa tatilin tadını çıkarıyor oluyorlar.

Sizlere dün anlatmış olduğum arzuhalci Tanius amca Morgana'da hayat olduğu sürece köpekler ve dilencilerin de olacağından emindi. O böyle düşünüyorsa doğrudur, çünkü bir arzuhalci olarak tüm hayatını sokaklarda geçirmiştir. Her meslekte olduğu gibi dilenciler arasında da farklılıklar vardır: Kimileri fakirlik yüzünden, kimileri de sakat olduğu için dilenir, bazılarının dilenme nedeniyse sürekli çalışamamaları ya da çalışmak istememeleridir ve çok azı da Salman gibi dilenciliği bu işe eğilim duyduğu için yapar.

Salman gerçek bir insan sarrafıydı. İnsanlardan pek hoşlanmaz, yoldan geçenlerin parasını almaktan tuhaf bir zevk duyardı. Bir insanın kendisine para vermesini nasıl sağlayacağını anlamak için ona on saniye kadar bakması yeterdi. Tanius amcayla da sık sık iddiaya girer ve hep kazanırdı.

Yoldan geçenlerin kendilerini savunmak için söyledikleri yalan belliydi. 'Üzgünüm, şu anda bozuk param yok!' Acemi dilenciler tuzağa düşüp hemen, 'Paranızı bozabilirim, efendim!' der ve komik duruma düşerlerdi. Salman erkek ya da kadını iyice süzerdi. 'Teşekkür ederim, ben yarın da burdayım, yarın beni hatırlarsanız mutlu etmiş olursunuz!'

Salman kendisine özel bir sesleniş biçimi geliştirmişti, öyle ki, en dik kafalı cimri bile kimi zaman durur ve bir kuruş verirdi. 'Tanrı seni her gün gördüğüm ve bedelini ödemek zorunda olduğum şeyden

korusun!' Cimri adamlar Salman'ın dışarı çıkmadan önce bal yediğini ve bir altın paraya baktığını bilmiyordu.

Pazar günleri, Paskalya'da ve yılbaşında, özellikle de şarap olduğu zaman Hıristiyandı. Cumaları, Ramazan gecelerinde, Kurban Bayramı'nda, Hz. Muhammed'in doğduğu gün olan Mevlit Kandili'nde Müslüman, cumartesileri, Roşaşana, Yom Kipur ve Hamursuz'da ise Yahudiydi. Üzerinde eski püskü kıyafetleri olmasına rağmen her pazar günü özenle saçlarını tarar ve traş olurdu, çünkü pazarları birçok berber dolaşmaya çıkardı ve Salman'ın kendisini beğendirmesi gerekiyordu. Üniversitenin önünde ünlü filozof ve şairlerden alıntılar yaparak nutuk atar, her hafta kurulan pazarda ise ailesini kaybetmiş, çiftliğinden olmuş, fakir düşmüş bir çiftçi olurdu. Kahire'de dilendiği gibi, Beyrut ve Amman'da da dilencilik yapardı. Amcam bana Salman'ın en çok sonbaharları Riviera, Atina ve Kanarya Adaları'nda kazandığını söyledi. Dilencilerin vatanı yoktur, dünyanın sokakları onların evleridir," diyerek öykümü bitirdim. Seyirciler alkışlıyordu. Bir anda köşeden başlayarak dalga dalga tüm çadıra yayılan bir konuşma korosu oluştu: "Bir öykü daha! Bir öykü daha!"

Dinleyicilerin arzusunu sevinçle yerine getirdim. "Salman, baylar bayanlar, daha yaşlı ve kendisinden biraz daha deneyimli bir dilenciyle tanıştı ve onunla çalışmaya başladı. Yaşlı dilenci insanların peşinden koşmaktan, dondurucu soğuk ve yakıcı sıcağa dayanmak zorunda kalmaktan bıkmıştı. Bir gün dolaşırken Morgana yakınlarında terk edilmiş bir kulübe buldu ve aklına burayı bir türbe haline getirme fikri geldi. Kulübeye taşındı, her şeyi onardı ve kireçle boyadı. Ve bu işi tek başına yapmak ona ağır geldiği için genç ve güçlü olan Salman'dan yardım istedi. İkisi birlikte eski ve çürümüş koyun kemikleri alarak odanın ortasına gömüp üzerine bir mezar yaptılar. İşte o akşam peygamber Yunan ben Adnan doğmuştu ve iki sahtekâr bu Yahudilik, Hıristiyanlık ve Müslümanlık öncesi dönemde yaşamış pey-

gamberin özellikleriyle dalga geçerek kahkahalarla güldüler. Yunan ben Adnan tüm dinlere mensup olanların her türlü hastalığını iyileştiriyor, maddi, ailevi, pedagojik sorunlara ve evlilik sorunlarına çare buluyordu.

Daha bir hafta bile geçmemişti ki, türbeye ilk ziyaretçi geldi. Adam büyükbabasının kendisine Yunan adlı bu peygamberden bahsettiğini söyledi. Para bıraktı ve bu iki din adamından kendisi için dua etmelerini rica etti. Onlar da buhur yakarak adam evine dönünceye dek dua edip, daha sonra da paranın üzerine saldırdılar.

Her geçen gün daha çok insan geliyor ve bu yeni peygamber Yunan ben Adnan'dan yardım ve çare umuyordu. Yüz ziyaretçiden biri iyileşse, piyangoda kazansa veya Amerika'daki kayıp oğlundan nihayet bir mektup alsa, bunu sağlayan Yunan'dan başkası olmuyordu. Olaylar o kadar gelişti ki, basında bile bu konuya ilişkin yazılar çıkıyordu. Diğer doksan yedi olay kimseyi ilgilendirmiyordu.

Bir gün bir kadın geldi. Salman yalnızdı. Kadın Salman'a bir koyun verdi ve ondan kutsal peygambere, kocasının gelecek günlerde yapılacak mahkemeyi kazanmasını rica etmesini istedi. Salman koyunu aldı, ama ortağına bundan bahsetmedi. Birkaç gün sonra kadın hayal kırıklığı içinde türbeye geldi, kocası mahkemeyi kaybetmişti. Türbede koyundan haberi olmayan diğer dolandırıcı vardı. Kadını sakinleştirdi ve gönderdi. Ortağı Salman geri geldiğinde onu sorguya çekti. Ama Salman koyundan hiç haberi yokmuş gibi davranıyordu.

Yaşlı sahtekâr öfkelenip, 'Beni dolandırmadığına yemin et,' dedi.

'Kutsal Yunan adına yemin ederim ki koyun falan almadım!'

'Dinle!' dedi sahtekâr öfkeyle, 'Kemiklerini gömdüğümüz lanet koyun adına yemin ediyorsun! Defol, yoksa seni Kutsal Yunan haline getiririm!' Salman'a vurmak için büyük bir sopa aldı, ama Salman bir serçeden daha hızlı davranarak oradan kaçtı."

KEDİ YA DA İNSAN NEDEN İNATLA KARPUZUN İYİSİNİ YEMEK İSTER

Elbette ki o dönemde sirkte her şeyi anlatamıyordum. Maria teyzeyi anlatmayı çok isterdim; o her zaman gizemli, sessiz ve bir kedi kadar cesur olmuştu. Ama bunun dışında onun hakkında pek az şey biliyordum.

Hayranlığım on yaşındayken babamı büyük bir hayal kırıklığına uğrattığım gün başladı. Babam sıcak bir yaz gününde yemeğin ardından karpuz yemek istedi. Soğuk karpuzun tatlı ve etli kısmına bayılırdı. Parayı vermeden önce nasıl karpuz seçildiğini bilip bilmediğimi sordu. Onu hayal kırıklığına uğratmak istemediğim için geçiştirerek, "Evet!" diye yanıtladım sonra da ve beni gönderdi. Karpuzcunun yanına geldiğimde safça, satıcıdan babam için iyi bir karpuz seçmesini rica ettim.

Babam karpuzu kestikten sonra iğrenerek tabağı kendisinden uzaklaştırdı. Karpuz henüz hamdı. Kırmızı ve tatlı olmak yerine yeşil üzerine beyaz benekliydi ve tadı da hiçbir şeye benzemiyordu. Karpuzu çöpe attık. Karpuzlar ikiyüzlü meyvelerdir: Dışardan hepsi aynı görünür, insan ancak kestikten sonra şaşkınlık yaşar. Ama bu, karpuzu eline alıp sanki içini gizlice dinlemek istiyormuş gibi yaparak kulağına dayayan ve sonra da diğer eliyle karpuza vuran deneyimli insanlar için geçerli değildir. Kim bu konuda alıştırma yapmışsa ve iyi ses alabiliyorsa, çıkan üç farklı sesi birbirinden ayırt edebilir: Seslerden biri kırmızı ve tatlı olanlara, diğeri sulu olmayan ve neredeyse çürümüş olanlara, ötekisiyse henüz ham olanlara aittir. Babam bunu bana en az on kez göstermişti ve ben her seferinde anlamış gibi yapmıştım. Ama aslında aralarındaki farkı hiç anlamıyordum.

Kendinden emin olmayan müşteriler için bir olasılık daha vardı.

Karpuz satıcısına gidilir ve kesilmiş bir karpuz istenirdi. Bu durumda karpuzun fiyatı biraz daha pahalıya gelirdi, ama risk satıcıya aitti, çünkü müşteri ancak karpuzun içine bakıp inceledikten sonra alır ve aldığı her zaman sulu ve kıpkırmızı olurdu. Eğer karpuz yeşil, beyaz ya da pembe çıkarsa, o zaman satıcı karpuzu koyun ya da eşeklere yem olarak vermek zorunda kalırdı.

Karpuzcular dükkân sahipleri değil, çiftçilerdi, tüm ürünlerini bir kamyona yükleyerek Morgana'ya getirir, birkaç gün içinde satıp geri dönerlerdi. Bunlar çoğunlukla çok iri, ağır siklet ve astımlı adamlardı. Morganalı satıcılar gibi konuşkan değillerdi, üstelik Morganalıların hazırcevaplılığından da ürkerlerdi. Bu nedenle birileri onlarla pazarlık yapmak istediğinde daha da sinirli davranırlardı. Babamı yemeğin ardından meyvesini yiyemediği için canı sıkkın ve hayal kırıklığı içinde odasına gidip öğleden sonra uykusuna yattığını gördüğümde, kumbaramı kırıp kuruş kuruş biriktirdiğim üç lirayı alarak tekrar karpuz satıcısına gittim. Bu sefer her şey yolunda gitmeli, bu sefer karpuz tatlı ve kıpkırmızı olmalıydı.

Oraya vardığımda karpuz satıcısının bir sürü kötü karpuzu olduğunu ve aslında şanssız olduğunu gördüm. Önümdeki müşteri bir subaydı; çiftçiler üniformalılardan her zaman çok korkarlar. Subay karpuzları birbiri ardına kestiriyordu. Üç tanesi pembeydi. Ancak dördüncüsü iyi çıktı ve subay elbette ki yalnızca bunun parasını ödeyerek teşekkür bile etmeden gitti. Çiftçi sessizce subaya küfretti ve bana döndü. Elinde büyük keskin bir bıçak tutuyordu.

"Eee, karpuz iyi çıktı mı?" diye sordu ve ben onun kocaman sapsarı dişlerini gördüm.

"Hayır, kelek çıktı; biz de karpuzu çöpe attık, bu nedene şimdi iyisinden bir tane almak istiyorum. Büyük kırmızı bir karpuz istiyorum, kesin lütfen."

Karpuz satıcısı bir karpuz alarak üzerinde vurdu, dinledi ve tekrar

yerine koydu, birkaç kuruş daha az vermek için bu karpuzu alacak ve kestikten sonra acı bir yenilgi yaşayacak olan zavallı müşteriye acıdım.

"İşte bu iyi bir karpuz!" diyen satıcının sesi beni düşüncelerimden uzaklaştırdı. Bıçağını aldı ve hiç kaldırmadan karpuzu kesti. Karpuzu neredeyse burnuma sokarak mide bulandırıcı nefesini yüzüme üfledi. "Kıpkırmızı, harika, değil mi?"

Kesik karpuza baktım, ama içinin soluk pembe bir renkte olduğu açıkça görülüyordu. "Bu kırmızı değil," dedim sessizce.

"Kırmızı değil mi?" diye bana gürledi. "Beni kandırmaya mı çalışıyorsun?" Subaya olan kızgınlığının tümünü bana boşalttı. "Ne terbiyesiz bir çocuksun! Bu karpuz kıpkırmızı. Bütün sersemler biz çiftçileri oyuna getirmeye çalışıyor, adalet denen bir şey yok mu bu dünyada?"

"Ama bayım, bu gerçekten kırmızı değil," diye yalvardım. Arkarda duran ve olasılıkla çiftçi bir aileden gelen bir adam yakama yapıştı. "Bu şehirli beyefendi dürüst bir çiftçiyle alay etmek istiyor galiba. Doğru dürüst bak!" dedi ve tehditkâr bir tavırla bana sırıttı. Karpuzcu karpuzun yarık birkaç saniyeliğine daha geniş görünecek şekilde karpuza iki tarafından bastırdı. "Kırmızı mı, değil mi?" diye gürledi, bu sefer sırıtıyordu. Başımı hayır anlamında salladım, ama korkudan artık konuşamaz olmuştum. "Şimdi iki lira elli kuruş ödüyorsun, ardından da toz oluyorsun!"

Cebimden parayı çıkarıp yirmibeşini satıcıya verdiğimde adam beni serbest bıraktı. Kendimi kalbime yirmibeş tane bıçak darbesi yemişim gibi hissediyordum.

"Terbiyesiz çocuk bir kumbara boşaltmış. Gördün mü, hepsini bozuk parayla ödedi," dedi satıcı ve gönüllü yardımcısı için bir karpuz seçti. Birkaç sokak ötede kaldırıma oturarak umutsuzluk içinde ağlamaya başladım. Sadece paralarım değil, tüm dünyam elimden

alınmıştı sanki.

Maria teyzemi bana kim gönderdi bilmiyorum. Bir anda karşımda beliriverdi. "Sadık," dedi sessizce, "bu sıcakta burada ne yapıyorsun? Ve neden ağlıyorsun?" Her zamanki gibi beni çıplak kollarıyla sararak alnımdan öptü. Ben de ona iki karpuzun öyküsünü anlattım.

"Gel de göster bakalım bana o kaba herifi, pek dayak yememiş galiba o," dedi ve ben onun için çok korktum. Satıcının teyzemi bıçakla tehdit edeceğini zannettim. Teyzem daha o zamanlar da bile çok hastaydı.

Önümden hızla gidiyor, ben de yolu göstermek için acele ediyordum. Karpuzcu bir sandığın üstünde sultanlar gibi oturmuş, tüpte pişirdiği çayını höpürdeterek içiyordu.

Maria teyze sakince, "Bu karpuz kırmızı değil, onu geri almanı ve çocuğa kıpkırmızı başka bir karpuz vermeni istiyorum," dedi.

"Evine git, kızım, bana kocanı gönder," diyerek yanıtlayan satıcı yerinden hiç kıpırdamayarak çayını bu defa özellikle höpürdeterek içti.

"Hiçbir yere gitmiyorum. Bu karpuz kırmızı değil, eğer renk körüysen karpuz değil, çimento satmalısın."

"Kızım, git evine, yoksa...," diyerek satıcı tehdit etmek istedi.

Teyzem, "Utanmaz herif, bana 'kızım' diyemezsin," diye parladı, "eğer bir parça cesaretin varsa burada beklersin, geri geleceğim!"

Satıcının arkasından, "Sürtük!" diye bağırdığı Maria teyzemle gurur duyuyordum. Hemen polis karakoluna gittik. Nöbetçi komiser öğle uykusuna yatmıştı, ama teyzem onunla konuşmakta ısrar etti. Uykusu bozulan komiser bize doğru gelirken duyulacak şekilde küfretti, yine de teyzeme karşı çok nazik davrandı ve karpuzu kontrol ederek başını salladı.

Uykulu polislerden birine, "Hemen bu kadınla yola çık," diye emretti, "ve satıcıya kırmızı bir karpuz vermesini söyle, yoksa dolandır-

maktan, yanlış yere park etmekten vesaire vesaire suçlu bulunacak. Anlaşıldı mı?"

Polis, "Evet, efendim," dedi ve dünyanın tek satıcılarıyla hırsızlarına lanetler yağdırarak bizimle birlikte sıcakta dışarı çıktı. Sokaklar ıssızdı. Adımlarımızın sesleri duvarlarda yankılanıyordu. Yalnızca aç, bir deri bir kemik kalmış birkaç köpek kavurucu sıcakta sokak ortasında serseri serseri dolaşıyordu.

Öfkeden kudurmuş polisi gördüğünde karpuz satıcısının rengi attı. Yalnızca kekeleyerek konuşabiliyordu ve bir el hareketiyle polise, teyzeme ve bana göstermek üzere büyük bir karpuz çıkarıverdi. Kıpkırmızıydı ve nefis kokuyordu.

Büyük bir neşeyle karpuzu eve taşıdım ve sevincimden teyzeme teşekkür etmeyi unuttum. Annem bal gibi tatlı karpuzu buzdolabından çıkarıp ikiye böldüğünde babamın gözleri faltaşı gibi açılmıştı.

Birkaç hafta sonra teyzem kan kanserinden öldü.

Ne yazık ki bu küçük öyküden ve kedileri sevmesinden başka onun hakkında fazla bir şey bilmiyordum. Annemden Maria teyzenin kedi gibi bir ruhu olduğunu ve dünyada her şeyden çok emir verilmekten nefret ettiğini öğrendim. Çocukken bile şaka olsun diye kendisine emir verildiğinde soluğu kesilirdi. Kediler kendilerine verilen hiçbir emre uymazlar, üstelik de insanlarla olan üç bin yıllık tanışıklıklarına rağmen. Biz insanların öğreneceği ne de çok şey var!

Ama sirkte kedileri övmek istemiyordum, çünkü biz, Fadi ve ben, bir kedi yüzünden ağır bir yenilgi yaşamak zorunda kalmıştık. Nasıl böyle olduğununsa kısa bir öyküsü vardır.

Hint Sirki'nin gelmesinden iki ya da üç ay önce Fadi ile yaptığımız bir gezinti sırasında yaralı bir karatavuk bulduk. Çocukken tüm siyah kuşlara hayranlık duyuyor ve bir kargamın olmasını çok istiyordum, ama annemle babam bu isteğim karşısında dehşete düşmüştü, ayrıca doğada bir karga avlamak pek de kolay değildi. Böylece bu

karatavuğun bir karga olduğunu düşünüp, Tanrı'nın bir armağanı olarak algıladım. Hemen kuşlar üzerine pek çok bilgisi olan komşumuz postacı İlyas'a koştuk. Yarasını tedavi etti ve karatavuğu bandajla sardı, karatavuğun ne yemekten hoşlandığını bize söyledi ve ona hemen bir sürü solucan ve başka leziz yemekler aldık, bize olan güvensizliği hemen kayboldu ve bizim, Fadi ve benim, elimizden yemeye başladı. Karatavuk evin içinde hoplayıp zıplıyordu, küçük tahta bölmeyi kendisine yatacak yer olarak seçti. Ama hâlâ uçamıyor, kanatlarını arkasından sürüklüyordu.

Bir gün okuldan geldim ve karatavuğa yemini vermek üzere merdivenleri çıktım. O zaman tahta bölmenin yakınında oturan ve patilerini temizleyen bir kedi gördüm. Kötü bir şeyler olduğunu hissediyordum, kapısı bir türlü doğru dürüst kapanmayan küçük odaya girdim ve felaketi gördüm. Her yerde kan ve tüy vardı. Öfkeden kuduracak gibiydim. Fadi okuldan gelinceye dek bekledim ve merdiven boşluğunda ona felaketi anlattım, hâlâ duvarda oturmakta ve yediği yemeğin ardından kendini temizlemekte olan kediyi gösterdim. O gün annem Gibran dayımlardaydı ve Seher'i de yanında götürmüştü.

"Kedi ölmeli," diye karar verdi Fadi, ben de ona hak verdim ve yeri belirledim: Oturma odası, böylece komşuların da haberi olmazdı. Aslında kedi kimsenin değildi, birçok kedi gibi şehirdeki çatıların üzerinde dolaşıp dururdu, ama komşularımızın bir kedinin ölmesi kadar nefret ettiği başka bir şey yoktu.

Şansımıza buzdolabında dünden kalma balık artıkları vardı. Fadi yarı açık kapının ardına gizlendi. Ben de kimseye güvenmeyen kediyi oturma odasının kapısından içeri bir adım atıncaya dek kandırarak yavaş yavaş ilerlettim ve tam içeri girdiğinde Fadi kapıyı kapattı. Kedi kapana kısılmıştı.

Ona önce acı çektirip sonra öldürmeye karar verdik, o güne kadar hiçbir kedi ya da hayvana eziyet etmediğimiz için, bir filmde gördü-

gümüz gibi önce kırbaçlamaya karar verdik. Kırbacımız olmadığı için Fadi kemerini aldı, eline doladı ve ardından da havada şaklattı. Çok etkileyici görünüyordu. Fadi, "Kedi! Son duanı et!" diyerek Batılı kahramanları taklit etti. Ama bu kedi için çok aptalcaydı. İlk vuruştan sonra kedi Fadi'ye tıslayarak, Tanrı şahidim olsun, düz duvara tırmanıp oda kapısının üzerindeki pencereye kadar çıktı. İşte felaket başlıyordu.

Arabistan'daki birçok pencereyi süsleyen ve odaya ışık girmesini sağlayan yarım daire şeklindeki geniş pencere pervazına annem, komşularının da yaptığı gibi az bulunur ve pahalı türden yağların bulunduğu şişeleri dizmişti.

Korkuyla kaçak kedi içinde eterik yağların bulunduğu ilk iki şişeyi düşürdüğünde donup kaldık. Fadi bir kaleci gibi şişelere atladı, ama bu kediyi daha çok ürküttü ve ardından içinde Kudüs'ten gelen kutsanmış yağ bulunan iki şişe daha düştü.

"Geri!" diye bağırdım ve Fadi savaş filmlerindeki gibi büyük bir beceriyle yuvarlanarak bana geldi. "Pencereyi caddeye doğru açmalıyız, belki dışarı atlar," diye önerdim. Pencereyi açtık, oradan uzaklaştık ve hareketsiz bekledik. Kedi bir süre daha pervazda bekledikten sonra beş metre yükseklikten caddeye, tam da komşumuz İlyas'ın bisikletiyle kapıdan dışarı çıktığı sırada atladı. Kedi İlyas'ın tam omzuna düştü, delirmiş gibi miyavladı, vahşice tırmalayarak oradan kaçtı.

Kedi sırtında olmasa da büyük bisiklet üzerinde zor dengede durabilen İlyas yere yığıldı, bisiklet de üzerine düştü. Buna kim neden olmuşsa ona küfretti. "Bu, sonumuzun geldiğinin bir işareti," diye gürledi ve görev şapkasını başını geçirdi, "bugün kedilerini pencereden atıyorlar, yarın da büyükannelerini dışarı atarlar."

Kedi öyküleri konusunda eksiğim yoktu, ama Maria teyze ve kedi ruhu hakkında annem de fazla bir şey bilmiyordu; insanların batıl inançlarından dolayı kanser olarak nitelendirdiği "o hastalığa" on ya-

şında yakalanmış olmasının dışında.

Kediler hakkında anlattıklarım Mala'nın çok hoşuna gitmişti ve Maria teyze hakkında bir şey uydurmamı ve bir akşamı bununla doldurmamı önerdi, ama ben reddettim. İnandırıcı biçimde yalan söyleyen kişi, hakkında yalan söylediği şeyin gerçeğini çok iyi bilmelidir. Yoksa ne sevgi ne de iyi niyet yeterli olur.

FARİS YA DA İNSAN HER ŞEYİ NASIL ABARTIR

Gösteriler ve sahnenin kurulup kaldırılması sanki sihirli bir el değmişcesine yolunda gidiyordu. Müzik, artistlerin ve hayvanların oyununa uyum içinde karışıyordu. Aksaklıklar çıkmıyor değildi, ama bunlar giderek daha da önemsizleşiyordu.

Amal'ın kardeşiyle, timsah Nirmal'la sahneye çıkacağı anons edildiğinde rahat bir soluk aldım, çünkü son ana kadar timsahın sahneye çıkıp çıkamayacağı kesin değildi. Nirmal altı gün boyunca kendini iyi hissetmemiş, hiçbir şey yememişti ve Amal kardeşi için çok kaygılanmıştı. Şimdi ikisi de neşeyle yürüyordu, timsah Nirmal pelteleyerek, Amal ise ışıklar saçarak sahneye çıkıyordu.

Timsah önce, bilinen ama biraz sıkıcı olan numarasını yaptı. Sahnede tur attı ve sahnenin önündeki seyircilere tıslad. Seyirciler de cılız bir sesle, ama eğlenmekten çok korkuyla bağırdı.

Ardından Amal timsanın çenesini açarak kafasını kardeşinin boğazına kadar soktu. Bu numara en zararsız olanlarından biri olduğu halde hepimizi korkuyla çığlık attık. Aslında vahşi bir hayvanın ağzı açılıp belli bir açıyı aştığında hayvanın çenesinde güç kalmaz ve artık ısıramaz olur. Ama bu görüntü, çok tehlikeliymiş izlenimi uyandırır.

Hayvan terbiyecisi Santosh kafasını hiçbir zaman aslanın ağzına sokmazdı, ama bunun nedeni, diğer tüm vahşi hayvanlar gibi aslanın da ağzının çok iğrenç kokmasıydı.

Timsahın numarası her zaman beğenilir, Amal kafasını hayvanın boğazından çıkardığında seyirciler rahat bir soluk alırdı. Bu da sirkin özelliklerinden biridir: Kolay olanı zor, zor olanı kolay göstermek.

Ardından sirk yöneticisi timsahı sırt üstü çevirerek karnını bir kez okşadı. Bir anda timsah plastik bir oyuncak gibi öylece kalakaldı. Seyirciler arasından bir bayan bağırdı: "Akşam ben de aynısını ko-

camla deneyeceğim!"

Düşüncelerim öğle saatlerine kaydı, Mala timsahın yanındaydı ve onun hayatı için endişe duyuyordu. Birçok artistle birlikte kafesin etrafında duruyorduk. Herkes yalnızca timsah öyküsü anlatmak ister gibiydi. Bir tanesini bile unutamadığım tüyler ürpertici öyküler. Artistlerin neden kafesin çevresine toplanıp korkunç öyküler anlattığını ancak çok sonra anlayabildim. İlk öyküyü anlatan Mala'nın kocası olan Ashok'tu:

"Hintli bir brahman, seslenerek tüm timsahları nehirden çıkarıp yanına, karaya çağırırmış. Timsahlara et artıkları verinceye kadar hayvanlar ağızlarını kocaman açıp etrafında beklerlermiş. Ve ancak o istediğinde suya geri dönerlermiş. Timsahlar brahmana sanki onun köpekleriymiş gibi itaat ederlermiş.

Civardaki köy ve şehirlerde oturanlar brahmana inanırmış. Onu tüm bölgenin en büyük yargıcı olarak tayin etmişler. Köyde birisi büyük bir hırsızlık yapmakla suçlandığında, brahman onu nehrin karşı kıyısına geçirtir ve geri döndürtürmüş. Nehirdeki timsahların ona cezasını vermesi gerekirmiş. Ama masum insanların doymak bilmeyen timsahlar tarafından yendiği de sık sık olurmuş. On yılda bir kez biri herhangi bir nedenle yaralanmadan geri dönse, inançlılar topluluğu bunu onaylamış görünür ve suçsuz birini hak ettiği şekilde kurtardığı için brahmana övgüler yağdırırlarmış. Yani timsahlar brahmana köpekler gibi itaat edermiş. Bir gün timsahları çağırmış ve hepsi gelerek onu dikkatle dinlemişler, yalnızca bir tanesi hariç. Bu timsah doğrudan kutsal adamın üzerine giderek onu yemiş. Tam da o gün nehrin kuzeyinden gelmiş olan bir timsahmış bu. Diğer timsahlar kendisiyle yiyeceği paylaşmak için kavga etmek yerine ağlamaya başlayınca çok şaşırmış. Yabancı timsah burada kendisini iyi hissetmemiş ve hemen tekrar suya kayarak güneye doğru yolculuğunu sürdürmüş."

Gece karavanının altından bir ses duyduğunda hemen titremeye başlayan Mala bile, bir şehrin işgalcilerin üzerine timsahları nasıl saldığından bahsetti ve katliamı o kadar detaylı anlattı ki, kendimi neredeyse orada hissederek tiksinti duydum. Ama Mala'nın yanında olmak benim için o kadar değerliydi ki, bu korkunç betimlemeye bile katlandım.

Fil terbiyecisi Ganesh de çamaşırcı kadınların dehşet verici öyküsünü anlattı. Timsah yüksek bir sazlığın arkasında çocukların ağlama seslerini taklit etmiş ve kadınları kendine çekerek teker teker yemişti. Ama hayır, ben bu öyküyü anlatmak istemiyorum.

Ancak daha sonra fark ettim ki, artistler anlattıkları öykülerle timsahı iyileştirmişlerdi. Nirmal sirk yöneticisinin kardeşiydi ve elbette ki insanların dilini anlıyordu, yalnızca küçük beyniyle konuşmayı beceremiyordu. Timsahların beyni en çok midelerinin salgıladığı sıvıdan etkilenir, canlanır ya da kederlenir. Hintliler bunu biliyordu ve midesindeki sıvıların salgılanması, sinirlerinin tekrar gerilmesi ve canlılığını yeniden kazanması için Nirmal'e timsahların kahramanlık öykülerini anlatmışlardı. Timsah Nirmal gözlerini tekrar açıncaya dek, biz insanlar için korkunç olan bu öyküleri anlatmada birbirleriyle yarışmışlardı. Nirmal gözlerini açtığında herkes neşeyle güldü ve tekrar işlerinin başına döndü. Ve Nirmal'i sahnede Amal'ın yanında gördüğümde onun nasıl ustaca tedavi edildiğini biliyordum.

"İyi akşamlar, baylar, bayanlar, sevgili seyirciler," diyerek her akşam olduğu gibi dinleyicilerimi selamladım. "Uzun süre aradıktan sonra bugün yanımda hayvan olmadan gelmek zorunda kaldım, çünkü ne düşsel hayvanlar dünyasında ne de bizim dünyamızda insanın dışında gerçeklik yüzünden aklını yitiren bir hayvan bulabildim. Yalnızca insan bu yeteneğe sahip. Dünyadaki ve fabllardaki tüm hayvanlar doğrucu yaratıklardır, ama onların doğruluğu hava, su, üreme ve beslenme gibi bir zorunluluktur.

Ama Faris dayım gerçekten de gerçeklik yüzünden aklını yitirmişti. Nasıl böyle olduğunu ise uzun bir öyküsü vardır, yine de bu öyküyle sizi eğlendirebileceğimi umuyorum."

"Bunu yapacaksın! Alkış!" diye bağırdı bir adam.

"Faris dayım," diyerek anlatmaya başladım öyküyü, "zor bir insandı. Çocukluğundan başlayarak gerçekliğe olan düşkünlüğünü her fırsatta belirtir ve ailesini çileden çıkarırdı.

Otuz yıl boyunca yalnızca gerçekliği sevdiğini tekrarlayıp durdu. Annesiyle babasının pek de sevmediği ve on yılda belki bir kez ağırladığı uzaktan akrabası olan bir amcası geldiğinde, birdenbire kalkıp oradan kaçardı. Oğullarının bu düşmanca davranışını ört bas etmek için annesiyle babası onun yüzünden yalan söylemek zorunda kalırdı. Daha sonra aklı başında bir kadınla evlendiğinde içleri rahatlamıştı. Ama Faris dayım yine de akıllanmadı, aksine, gerçekliğe olan düşkünlüğünde giderek daha da inatçı oldu.

Bir gece olanlar oldu. Faris dayım erkenden yatağa giderek hemen uyudu. O anda ona gerçeklik göründü. Darmadağın gri saçlı ve yaralı yüzlü yaşlı bir kadın. 'Faris, kalk ve beni izle de karını rahatsız etmeyelim,' dedi. Dayım kalktı ve yaşlı kadını takip etti. Kadın mutfağa giderek ışığı açtı ve buzdolabından bir arak şişesi çıkararak bir dikişte yarısına kadar içti. 'Sen de bir yudum ister misin?' diye sordu.

Faris dayım, 'Hayır, sağol. Ben hiç içmem. Bu beş şişeyi de pazar günü bir kutlamamız olduğu için aldık. Ben hiç içmem,' diye yanıtladı.

Yaşlı kadın, 'Görünüşüm seni biraz şaşırttı, değil mi?' diyerek yeniden konuşmaya başladı. Faris başıyla onayladı. 'Ne bekliyordun? Beyaz tenli güzel bir kadın mı? Benim ismim yüzünden insanların acı çektiği bir sorgulamadan geliyorum!'

'Peki bu yaralar?' diye sordu şaşkınlık içindeki Faris dayım.

'Bunlar tarihte insanların benim adımı ve adımın onurunu kullana-

rak söyledikleri büyük yalanlar. En derin üç yara sevgi, özgürlük ve adalet adına oluştu. Yaralarımı iyileştirmeyen, aksine her güneş doğuşunda onları yeniden açan insanlara her gün lanet okuyorum.

Şimdi beni iyi dinle de, seni uyarmadığımı söylemeyesin. Biz doksandokuz kardeşiz ve hep insanların yanında oluruz, senin gibi gece gündüz onlara olan sevgilerini kanıtlamaya çalışmasalar da, anlıyor musun sinir bozucu yaratık! Ama biri bize sahip olmak istediğinde, bizlerden yalnızca birine sahip olur, diğer doksansekiz kardeşim onu sonsuza kadar bırakır. Yine de bana sahip olmak istiyor musun?'

Faris dayım, 'Beni ürkütemezsin. Ben yalnızca seni seviyorum, çünkü benim için yalnızca bir tane gerçeklik var,' diye yanıtladı kararlılıkla.

Bu ilanı aşka sevinmek yerine gerçeklik, çaresizlik içinde başını salladı. 'Birkaç gün içinde benden kurtulmak isteyeceksin,' diye sızlandı, şişeyi boşalttı ve dolaptan bir şişe daha aldı. 'Ve ardından,' diye devam etti, 'bana kötü davranacak ve fırlatıp bir kenara atacaksın!'

Faris dayım, 'Asla,' diye bağırdı.

Gerçeklik ikinci şişeyi de bitirdi. 'Senin içine girecek ve içindeki her şeyi gerçekliğe uyduracağım. Bunu istiyor musun?'

'Bugüne kadar bundan başka bir şey istemedim,' diyen Faris dayım kadının havada yavaş yavaş nasıl dağıldığını gördü. Derken mutfağın gözlerinin önünde döndüğünü hissetti. Kafası bir değirmen taşı kadar ağırlaşmıştı, kendini yatağa kadar götüremedi. Yere yığıldı ve hemen uykuya daldı.

Ertesi gün karısı uyandığında yanında kocasının olmadığını fark etti. Onu mutfak masasının altında buldu ve üzüntüyle iki boş arak şişesini inceledi, güya ağzına tek bir yudum bile içki sürmemiş kocasına çok şaşırdı.

'Faris! Faris!' diye bağırdı kaygı içinde. Faris dayım o zaman uyandı. Karısı onun gözlerindeki deliliği hemen fark ettiğine yemin

edebilirdi. Leş gibi içki kokuyordu.

'Günaydın, ne oldu sana? Neden masanın altında uyuyorsun?'

'Ne kadar çirkinsin!' diye yanıtladı Faris dayım aldırmaz bir tavırla. Bu onun ilk sözleriydi. 'Ve ağız kokun on yıldır midemi bulandırıyor.' Karısı şaşkınlık içinde kalakalmıştı, ama Faris dayım ayakta duramıyordu, yatağa yığıldı ve tüm bir gün boyunca uyudu. Karısı tekstil fabrikasındaki bölüm şefini arayarak kocasının tuhaf bir şekilde ateşinin çıktığını söyleyip özür diledi. Şişeleri kaldırdı. Faris dayım kendisini kırdığı için içten içe kızgınlıktan kuduruyordu.

Ertesi sabah kocası her zamanki saatte kalktı. 'Tanrım, ne kadar şişmansın! Sen her zaman böyle miydin?' dedi kalkar kalkmaz.

Küçümser bir tavırla, 'Sen hâlâ sarhoşsun. Dün iki tane boş arak şişesi buldum mutfakta,' diyen karısı onun sorusunu yanıtlamadı.

'O ben değildim, gerçeklikti. İnsanların onun ismini kullanarak başkalarına yaptıklarını unutmak için içiyordu.'

Tüyleri ürperen karısı, 'Sen delirmişsin,' dedi.

"Delirmek mi?' diye bağırdı dayım heyecanla. 'Hiç şu anki kadar mantıklı olmamıştım, ama dilimi gerçekliğe armağan ettim.'

'Gerçekliğe armağan etmek mi? Belki de erkek kardeşimi çağırmalıyım. Sen yat burada! O seni sever ve dünden beri kendini iyi hissetmediğini söylersem hemen gelecektir,' diyen karısı küçümser bir tavırla onu sakinleştirmeye çalıştı.

"Olmaz olsun senin kardeşin. Bir de doktor olacak. Kasaplar bile onu aralarına almaz. Eğer eskiden Çinlilerin yaptığı gibi doktorların kapısında ölen hastaların sayısı yazsaydı, o zaman kardeşine bir daha hasta gelmezdi."

"Bu harika. Peki gerçek mi?" diye sordu seyircilerin arasından yaşlı bir adam. Kimi dinleyiciler güldü.

"Tabii ki doğru. Hasta Çin imparatorunun öyküsünü bilmiyor musunuz?"

Birçok kişi, "Hayır, bilmiyoruz, anlat lütfen," diye bağırdı.

"Bir Çin İmparatoruna," diye başladım, "doktorlar ve yaptıkları baştan savma tedavilerle ilgili birçok şikayet geliyormuş. Danışmanlarıyla uzun süre görüştükten sonra imparator emir çıkararak doktorların, ölümlerinden sorumlu olduğu hastaların sayısını büyük ve okunaklı bir şekilde kapılarının yanlarına asmalarını istemiş. Doktorlar buna söylense de itaat etmek zorunda kalmışlar. Kısa sürede her yerde açıkça okunabilecek şekilde sayılar belirmiş, böylece hastaların içeri girmeden önce neyle karşılaşacaklarından haberleri oluyormuş.

Birkaç yıl sonra kimi doktorların kapısının yanındaki sayılar üç haneli rakamlara ulaşmış. Bu doktorlara artık yalnızca hayat yorgunları ve hipermetroplar gelir olmuş, çünkü o zamanlar henüz gözlük kullanılmıyormuş.

Bir gün imparatorun kendisi hastalanmış ve hizmetkârlarını ez az hastası ölmüş olan doktoru aramaya yollamış. Ve işe bakın ki, hizmetkârları henüz kimsenin ölümüne sebep olmamış bir doktor bulmuşlar. Hemen hasta imparatorun yanına gelmesini rica etmişler ve hükümdarlarını da en iyi doktoru getirdiklerini söyleyerek yatıştırmışlar. Ama doktor kendine çok güvensiz görünüyormuş; imparotora titreyerek dokunmuş ve imparator tekrar gücünü kazanıp kendisine teşekkür edinceye dek günlerce onu tedavi etmiş.

'Mükemmel bir iş başardın. Kendimi yeniden iyi hissediyorum, ama nasıl oldu da bugüne dek hiçbir hastan ölmedi?'

'Sayın imparatorum, siz benim ilk hastam oldunuz,' diye yanıtlamış doktor."

Dinleyiciler keyifle çığlıklar atıyor ve alkışlıyordu.

"Ama şimdi kendi öyküme geri döneyim. Faris dayım karısına bağırdı: 'Eğer biz de Çinliler gibi olsaydık, o zaman kardeşin açlıktan ölürdü herhalde. Neyse ki Arabistan'da yaşıyoruz da, tabelasının üzerine dünyanın tüm yalanlarından istediğini yazma şansına sahip. Ox-

fordlu, Parisli ve Berlinli uzman! Güleyim bari! Hem ayrıca ben senin annenle babandan da hoşlanmıyorum zaten, caminin önündeki dilenciler gibi sahtekâr, bize geldiklerinde karnıma ağrılar giriyor. Senin baban, o su aygırı ...'

Karısı, 'Annemle babamın ismini o iğrenç ağzına alma!' diyerek sözünü kesti ve çocukları alarak üzerini bile değiştirmeden annesi ve babasının evine koştu.

Faris dayı ıslık çalarak kalktı. İçinde bir çeşit rahatlama duygusu vardı. Tümüyle huzur içinde kahvesini içti, çantasını alarak merdivenlerden aşağıya indi.

Komşusu, 'Sana sağlıklı, mutlu bir sabah diliyorum,' diyerek onu selamladı. Bu komşusu çok fazla nazik, her zaman mutlu gibi görünen ve her düzende parmağı olan bir adamdı.

'Bana sağlıklı ve mutlu bir sabah mı diliyorsun? Boşversene! Sen bana bir yerde ayağım kayıp da düşmemden, bir yerde boynumu kırmamdan başka bir şey dilemezsin. Peki neden? Çünkü ben saçlarımı senin düşmanında kestiririm. Peki neden? Çünkü o senin kadar ikiyüzlü değil de ondan. Dilin o kadar tatlı ki, arkamdan boynuma yapışıp kalıyor.'

Berberden az önce on lira borç almış olan bir arkadaşı, 'Ama sayın komşum! Bu sana hiç yakışmıyor! Adnan Bey sizi sadece nazikçe selamladı,' diyerek araya girdi.

Faris, 'Artık yalan söylemekten hoşlanmıyorum,' diye yanıtladı, 've bana neyin yakışıp neyin yakışmadığını söylemeden önce borçla yaşamaktan vazgeçmelisin. Ve kocan da kahvelerde boş boş oturup çocuklarla kağıt oynamak ve onları zehirleyip paralarını almak yerine, üç ay önce benden aldığı yirmi lirayı geri versin artık.'

'Tanrı o utanmaz dilinin cezasını versin,' diye bağırdı kadın. Öfkelenerek, 'Zaten sinekler bile sizin kanınızla zehirlenmemek için sen ve senin şişko karından kaçıyor,' dedi ve evinin kapısı kapattı.

Faris dayım devlete bağlı bir tekstil fabrikasının muhasebe bölümünde çalışıyordu. Oraya geldiğinde çalışma arkadaşları hastalığının ne olduğunu öğrenmek istedi. Aslında çok sağlıklı olduğunu, karısının yalan söylediğini söyledi kayıtsızca ve tüm arkadaşlarına da teker teker ve açıkça, yıllardır onlar yüzünden nelere katlanmak zorunda kaldığını anlattı. Öyle ki, öğle tatiline kadar hiçbir arkadaşı artık onunla konuşmaz olmuştu. Hemen öğleden sonra sekreteri ona bölüm şefinin kendisiyle kâr bilançoları hakkında görüşmek istediğini söyledi.

'Kâr bilançoları mı? Onun yerine bir türkü okurum daha iyi,' dedi yüksek sesle ve hemen şefinin yanına gitti. Faris dayı ona, geçen yıllarla ilgili söylediği yalanlara artık katılmak istemediğini söylediğinde şef dehşet içinde kaldı. Fabrika her yıl milyonlar kaybediyordu ve yönetim hükümete kazanç olarak gösterebilsin diye tüm bölüm sürekli olarak sayıları çarpıtmakla uğraşıyordu. Ama hükümet de bunun yalan olduğunu kesinlikle biliyordu. Faris dayım bağırarak işçilerin de yalnızca çalışıyormuş gibi yaptığını söyledi. Ve hükümet de renkli, değersiz banknotlar ödüyordu. Tam bir yalan çemberi! En iyisi fabrikayı bir an önce kapamaktı. Şef yalnızca başını iki yana sallayarak hemen dayımı kovdu.

O günden başlayarak Faris dayım tüm komşular, memurlar, papazlar ve şeyhlerle kavga etti. Giderek daha da yalnızlaşıp, daha da düşmanca davranmaya başladı. Berber, Faris dayımı o zamanın diktatörü Hadahek'e sövüp saydığı için şikayet ettiği zaman bile, herkes diktatörden nefret ettiği halde kimse onun yanında yer almadı. Bugün bu diktatörden okul kitaplarımızda ve basında katil olarak söz edilir, bunu size daha sonra anlatacağım.

Dediğim gibi, Faris dayım tutuklandı. Gizli servis binasına giderken yolda hayatı için endişe duymaya başladı ve hiçbir şey söylememeye karar verdi, ama dili ona itaat etmedi. Gerçeklik tarafından ele

geçirilmişti. Onu sorgulayan subaylar tutuklunun açık sözlülüğü karşısında şaşkınlık içinde kaldılar, çünkü konuşmaları için her tutukluya atılan tekme ve tokatlara gerek kalmadan, kaynaktan fışkıran su gibi, her sorudan sonra Faris dayımın ağzından sözcükler dökülüyordu. Diktatör Hadahek'ten nefret ettiğini ve elinde olsa boynunu koparacağını neredeyse keyif alarak söyledi.

Hapse atıldı, dayak yedi ve başına yediği ağır bir darbenin ardından aklını yitirdiği söylendi. Ama karısı, kederinden iki şişe arak içtiği o akşam onun beyin sektesi geçirdiğini iddia etti. Gerçekte ne olduğunu yalnızca Tanrı bilir. Birkaç hafta sonra gizli servis, ajanlarını Faris dayımı eve gönderdi. Artık ruhsal olarak çökmüş bir adamdı. O günden sonra izlenme korkusu duymaya başladı ve ölümüne dek kendi içine kapanmış biri olarak yaşadı.

Ama bu kadar üzücü öykü yeter, bu nedenle söz veriyorum, yarın size çok keyifli bir öykü anlatacağım."

KEÇİ YA DA ZAMAN NASIL DEĞİŞİR

Tanrım, her şey ne kadar da değişti! Hemşire bana aslında öğretmen olduğunu, ama iş bulamadığını anlattı. Eskiden öğretmenler mumla aranırdı.

O ne kadar hemşireyse, bana getirdiği süt de ancak o kadar süt. Bu düpedüz kireçli su. Süt başka bir şeydir. Ya da en azından Nedim amca hâlâ sokaklarda dolaştığı zamanlarda başka bir şeydi.

Annemin kuzenlerinden biri olan Nedim amcanın, o güzel sakalının yanı sıra kırk tane de keçisi vardı. Yirmi yıl boyunca keçilerini Morgana sokaklarında dolaştırarak müşterilerinin kapılarının önünde süt sattı. Sadece temiz ve eli açık olmakla kalmayıp, aynı zamanda keçilerinin sütünde hâlâ taze çimen kokusu olduğundan mahallemizin sakinleri yalnızca ondan süt almak isterdi. Yıllar boyunca da ona ve keçilerine hayran kaldılar.

Küçük, çelik gibi kuvvetli bir adamdı ve dünyanın en güzel sakalına sahipti. Nedim amca Morgana'dan pek uzak olmayan bir köyde tek başına yaşıyordu. Çocukken keçileriyle sokağımıza gelip çok sessizce, "Süt, Süüt, Süüt!" diye bağırdığı zaman onu seyretmeyi çok severdim. Bugün bile hatırlıyorum. Her zaman büyük yuvarlak bir tahta parçasının üzerinde dut satan satıcıdan onbeş dakika önce gelirdi. Dutlar kahvaltıda serinlemek için yenirdi.

Dut ağaçları da Morgana'nın bir simgesiydi, evet, birçok Arap ülkesinde Morgana'nın böylesine sulu dutları çok sevilir. Ama esenlik ve zenginlik getiren dutlar değil, ağacın yapraklarıdır. Kozalar örerek ülkenin eski endüstrisinin yaşamasını sağlayan ipek böceklerini beslerler. Morgana ipeği Avrupa'daki prens saraylarını bile fethetmiştir. Keçilerin hemen ardından dut satıcıları da Morgana sokaklarından kayboldu, çünkü ağaçlar kesildi. Japonya'dan gelen ucuz ipek karşısında çiftçiler çaresiz kaldı. Ama bu ayrı bir öyküdür, şimdi ben Ne-

dim amcadan bahsetmek istiyorum.

Nedim amca sokağımıza ulaştığında kadınlar ve çocuklar hâlâ gecelikleri içinde ellerinde güğüm ve kâseleriyle kapılarının önüne çıkardı. Nedim amca onları selamlar ve anne babalarının, akrabalarının nasıl olduğunu sorardı. Mahallede oturan herkesi tanırdı ve düğünlerin veya cenaze törenlerinin çoğuna katılır, mahallelilerle birlikte kutlar veya yas tutardı. Bir müşterisinin evine ulaştığında ıslık çalar, keçiler de dururdu. Sonra aralarından birini seçer, müşterisinin gözü önünde sağar, ardından da sıcak sütü büyük bir beceriyle, kavis çizecek şekilde süzgece yukardan boşaltır ve parlak metal kabında müşterisinin istediği miktarı tartardı.

Öğlene doğru da, memeleri boşalmış ve havası indirilmiş balonlar gibi aşağıya sarkan keçileriyle birlikte büyük otlağa geri dönerdi.

Akrabalarımızın ona sürekli öğütler vermesine karşın Nedim amca evlenmek istemiyordu. Hiçbir zaman kırk keçiden ve üç tekeden fazlasına sahip olmayı da istemedi. Her yıl yeni doğmuş keçileri iyi bir fiyattan satardı, çünkü herkes onun keçilerinin iyi süt verdiğini bilirdi. Yaşlanan keçilerinin hiçbirini kapı dışarı etmezdi, ölünceye dek onları ağıllarında sevgiyle beslerdi. Nedim amca koyu bir vejeteryandı ve kasaplara hiç tahammülü yoktu.

"Kırk keçi, daha fazlasını istemezdi," diye anlatırdı annem, "kendisine sürüsünü genişletmesini, böylece bir çoban tutup özgürce günlerin tadını çıkarabileceğini önerenlerle alay ederdi. Nedim amca o güzel gülüşüyle akrabaları şaşkınlığa uğratır ve şimdi de özgür olduğunu, ancak delilerin daha özgür olabileceğini söyleyerek onları yanıtlardı."

Nedim amca mutlu yaşıyordu. Hiç aç kalmıyor, hiç üşümüyordu, ama kırk keçinin bakımı çok uğraşmayı gerektiriyordu. Halk dilinde keçilere şeytanın kızları denilmesi rastlantı değildir. Yine de Nedim amcanın gezintiye çıkmaya, bizi, Gibran dayıyı ziyaret etmeye, özel-

likle de sakalının bakımını yaptırmaya yeterli zamanı hep kalırdı.

Derken bir gün, kapı kapı dolaşarak taze süt satmak hükümet tarafından yasaklandı. Neden bu kadar katı bir yasak uygulandığını ve polislerin sabahları Morgana sokaklarında neden keçi avına çıktığını kimse tam olarak bilmiyordu. Kimileri dönemin davlet başkanı Hadahek'in Fransızlara hava atmak ve Morgana'ya Batılı bir görünüm kazandırmak istediğini söyledi. Bu nedenle de keçilerin ortadan kaldırılması gerekiyordu. Daha inanılır olan ikinci bir öyküdeyse dönemin devlet başkanının kardeşinin, halk arasında 'süt bombaları' denilen iki yüz Hollanda ineği satın aldığını anlatılıyordu. Bunun için ona tarım bakanı tarafından tam otomatik Bulgar süt sağma makinesi hediye edilmişti. Binlerce litre sütün satılması gerekiyordu. Ama Morganalılar şişeden süt içmek istemiyordu, "Tutsak edilmiş süt" diyerek dalga geçiyor ve zihinsel rahatsızlıklar yarattığını iddia ediyorlardı. Nedim amca bu söylentiyi kapı kapı dolaşarak yaydı, öyle ki, Sağlık Bakanlığı'nın uzmanları televizyona çıkıp besin değerlerini gösteren tablolarla Hollanda ineklerinin sütünün çok sağlıklı olduğunu kanıtlamaya çalıştılar.

Ama tüm bu tartışmalar önceleri amacının tam tersine ulaştı; ta ki hükümet keçileri sokaklardan zorla kovuncaya kadar. Daha sonra halk söylene söylene şişedeki sütten almak zorunda kaldı. Bu öykülerden hangisinin gerçeğe daha yakın olduğu fark etmezdi. Nedim amca keçilerinden ayrılmak zorunda kalmıştı, çünkü ikinci kez yasağa karşı gelip Morgana sokaklarında dolaşırsa, keçilerine el konacaktı. Sevgili keçilerini kuzeylilere sattı ve eline geçen parayla bizimkinin yakınında küçük bir ev satın aldı.

O günden sonra Nedim amca Arap kıyafetlerini bir kenara atarak şehirliler gibi giyinmeye başladı. Bir hafta sonra sakalını da kestirdi. Artık tümüyle çıplak, zayıf ve çaresiz görünüyordu.

Nedim amca kuzenlerim arasında en çok Josefine'yi severdi. Ona

kendi kızıymış gibi davranır, Josefine de anne babasından çok onun yanında vakit geçirirdi. Rosa yenge ve Gibran dayı bunu, az da olsa yüklerinin hafiflemesi olarak görürdü. Dokuz çocuğun karnını doyurmaları gerekiyordu ve keçileri elinden alındıktan sonra Nedim amca sonunda ilgilenecek birini bulduğu için büyük bir sevinç duyuyordu. Josefine'yi yetiştirdi ve daha sonra tüm varlığını ona bıraktı. Aslında Nedim amca oldukça uzun yaşadı, hatta Josefine'nin kendi ismini taşıyan ilk oğlunu görme mutluluğuna bile erişti.

Rastlantı mıdır, değil midir bilinmez, keçiler ortadan kaybolduktan hemen sonra tüm dünyadan gelen Şarkiyatçılar Morgana'nın sokaklarını doldurdu. Söylenenlere göre bizi merak ettikleri için geliyor, bizi gözlemliyorlardı. Onlar için hiçbir şey değerli ya da kutsal değildi. Bizim nasıl yas tuttuğumuzu, nasıl düğün töreni yaptığımızı, nasıl yiyip içtiğimizi, nasıl şarkı söyleyip dans ettiğimizi, neden dilbilgisi kurallarına uygun olarak konuşmadığımızı öğrenmek istiyorlardı. Boş zamanlarımızda neler yaptığımızı ve neden tatile çıkmadığımızı da araştırdılar. Hatta dilencilerimiz bile bu ilgiden mahrum kalmadı.

Burayı tanıyan, çalışkan ve özellikle de ağzı sıkı bir sürü kişi bu Şarkiyatçı ordusuna yardımcı olmakta kullanıldı. İşsiz kaldığı sırada Nedim amca bir rastlantı sonucu, yeni gelmiş olan, huzur ve barış içinde yaşayan çobanlardan hoşlanan Alman Şarkiyatçı Erich Schirrmacher'le karşılaştı.

Schirrmacher ve kuzenim Josefine ile ilgili anlatacak daha çok şey var ki!

EŞEK YA DA TARZANE MORGANA'YI NEDEN TERK ETTİ

Şanssızlık işte! Tania'daki arkadaşıma ulaşamıyorum. Acaba hastaneden telgraf mı çekmeliyim? Bakacağız artık.

Ama şimdi hiç çocuğu olmayan Nedim amcanın Şarkiyatçı Schirrmacher'den intikam almak için Josefine'yi neden Almanya'ya gönderdiğinin öyküsüne geri dönelim.

Gibran dayı ve Rosa yengemin sekiz oğlu, bir de kızları vardı. Aralarında bir tek kızları doğduğundan beri korkunç zekiydi, oğlanlarınsa hepsi budalaydı. Hepsi de uslu aile babaları ve zanaatkâr oldu. Ama Josefine üniversitede doçentliğe kadar yükseldi ve bunu kendi vatanında ve bir takım pis ilişkilerle değil, Morgana'dan üç bin kilometre uzakta, Almanya'da yaptı. Ne zaman Josefine hakkında konuşulsa, gerçek ismiyle çok nadir anılır, ondan Tarzane diye söz edilirdi, çünkü çocukluğunda Josefine yalnızca zeki değil, aynı zamanda da çok güçlüydü. Ama onu doğru dürüst anlatabilmek için öyküye en başından başlamalı ve amcamın Alman Şarkiyatçı Schirrmacher'in yanındaki işinden bahsetmeliyim, çünkü Tarzane'nin öyküsü böyle başlıyor.

O zamanlar Hint Sirki'nde Nedim amcayı anlatırken, yanında onbeş yıl çalıştığı Şarkiyatçı Schirrmacher'i eşekten başka hiçbir canlıyla karşılaştıramazdım. Şehirlilerin birçoğu gibi benim de eşeklerle pek deneyimim olmamıştı. Ama yine de eşekleri, Tanrının yarattığı en aptal yaratıklar olarak görecek ve ismini yalnızca küfür olarak ağzıma alacak kadar da kibirliydim.

Ne kadar safça düşünüyor olsam da, at yetiştiricisi Hüseyin'den eşeklerle ilgili küçük bir numara öğrendim: Eşeğe, Schirrmacher'in ismini her duyuşunda, sanki onun kendisiyle karşılaştırılmasını reddediyormuş gibi çifte attırıyordum. Seyirciler buna çok gülüyordu,

ben de her seferinde eşekten özür diliyordum.

Eşeklere nasıl bir saygısızlık yapmış olduğumu ne yazık ki ancak çok sonra anladım. Kuzenim Michael bana yalnızca, çalışmaktan hoşlanmayan eşeğinin zekice numaralarını değil, aynı zamanda onun ne kadar geniş bir bilgi birikimine sahip olduğunu da anlattı. Eşekler bir kez bir çukur ya da yolda bir delik gördüğünde buradan hep uzak dururlar, uzun zaman önce doldurulmuş veya düzeltilmiş olsa bile.

Dediğim gibi, eşekler bilindiğinin aksine bilgili, mütevazı ve sadık hayvanlardır. Tüm bu asil özelliklerin hiçbiri Schirrmacher'de yoktu.

Nedim amca bu Şarkiyatçıyı akrabalarımızın evlerine davet ettiğinde ne kadar çekingen ve nazik davrandıysa ve korkunç Arapçasına hayran kalındığında nasıl kızardıysa, günler geçtikçe de o kadar çok değişti ve insanları küçümseyen bir ukalaya dönüştü. Kısa bir süre sonra Nedim amcaya kölesi gibi davranmakla yetinmemeye başlayıp, tüm ailemizi kendi hizmetinde kullanmak istedi. Başlangıçta aramızdan birçoğu ona safça ve alçakgönüllülükle yardım etti. Gece gündüz ziyarete gelerek bizi rahatsız eden bu ikiyüzlü ve kibirli adama ilk isyan eden annem oldu. Onu dışarı attı. İki gün sonra da Rosa yengem annemin örneğini izledi. Aradan üç ay geçmemişti ki, Schirmmacher ve on Avrupalı arkadaşı akrabalarımızdan hiçbirinin evine giremez oldu.

Yalnızca Nedim amca onunla kaldı. Onbeş yıl boyunca bu şişirilmiş aptal kafalıya bir eşek gibi hizmet etti. Ancak çok sonra bu Schirrmacher'in ne kadar iğrenç bir insan olduğunu, yalnızca insanları en duygusal ve en kutsal sırlarıyla sıkıştırmakla kalmayıp, çok eski parşömenleri, iki bin yıldan daha eski ve bedeli parayla ölçülemeyecek olan tarihi eserleri çaldığını ve gizlice Avrupa'ya götürdüğünü anlattı. Nedim amca bu hırsızlıkta ona yardım etmişti. Koyunlar bile kasabın eline bıçak vermez, ama kimi zaman insanlar koyunlardan bi-

le aptal oluyor.

Keçilerin Morgana sokaklarından kaybolmasıyla neredeyse aynı zamanda korkunç bir enflasyon baş gösterdi. Paramız diğer ülkelerin paralarıyla karşılaştırıldığında o denli değer yitirdi ki, bir mark el altından kırk lirayla değiştiriliyordu.

Yakınlarımızda Morgana'nın en nefis ve en lezzetli yemeklerini yapan bir restoran vardı. Amerikalı bir Şarkiyatçı orada bir dolara öğle yemeği, ardından meyve yiyebiliyor ve Arap kahvesini içebiliyordu. Bir süre sonra restoranın personeli yalnızca Şarkiyatçılara ve turistlere iyi davranır olmuştu; biz gidip yalnızca bir çay ısmarladığımızdaysa söylenmeye başlıyorlardı.

Kısa süre içinde Schirrmacher'in, koruması, aracısı, kaçakçısı ve sırdaşı olan Nedim amcanın yanı sıra, bir şoförü, iki temizlikçi kadını da oldu, ayak işlerini bakan üç de çocuk vardı. Tüm personel için Schirrmacher ayda yüz yetmiş mark gibi komik bir ücret ödüyordu. Almanlar onu ancak, Amerikalı kolleksiyoncular ve İngiltere'deki müzeler daha fazla para öderse, onlarla da çalıştığı ortaya çıktığında çağırdı. Schirrmacher'in prestji her geçen gün biraz daha azalıyordu. Ama bu çok sonra olmuştu.

Bir aristokrat gibi arabanın kapısını hâlâ şoförüne açtırdığı sıralarda o, arkeolojik eserler, ikonlar ve parşömenlerin yanı sıra, Arap ailelerinin yaşamlarını anlatan öykülerle de ilgileniyordu. En çok da erkeklerin anlattığı ve onun Doğu hakkında duymak istediği şeylerden bahseden öyküleri dinlemekten hoşlanıyordu.

Schirrmacher'in de birçok Fransız, İngiliz ve Amerikalı Şarkiyatçı gibi şu türden öyküleri sevdiği anlaşıldı: "Babam yedi kadınla evlendi ve geceleri kadınlar, aralarından bir tanesini beğeninceye dek dans etmek zorundaydı, ama babam bir tek atını severdi. Benim annem dışında tüm kadınlar her gün dayak yerdi, çünkü dünyaya yalnız kız çocuk getirmişlerdi." Schirrmacher'e bu türden yüzlerce öykü anlatıldı,

Şarkyatçılar bu yalancılara inanmak istiyordu, sanki Morgana'da bir tek normal insan yaşamıyordu. Öyküleri anlatanlar bunun karşılığında bir mark alıyor ve yeni öyküler bulmak için uğraşıp duruyorlardı.

Ama Schirrmacher her zaman olduğu gibi en çok, ona sadık olan Nedim amcadan yarar sağladı. Amcama en yenilerinden elektrikli ev aletleri hediye etti. Nedim amca bunları gururla bize gösterir, ardından da kendisinin ihtiyacı olmadığı için hemen satardı. Kuzenim Josefine'i Schirrmacher'e giderken daha da çok yanına almaya başladığı için, Josefine ondan ve çocuklardan mükemmel Almanca konuşmayı öğrendi. Schirrmacher'in çocukları Arapçayı çok düzgün konuşuyordu. Sarışın ve mavi gözlü oldukları için mahallemizde çok seviliyorlardı. Birçok hamile kadın sahip olmayı istediği bu çocukları sıkıştırıyor ve gözlerini kapayarak kendi bebeklerinin de aynen böyle görünmesini diliyordu.

Ama bizi şaşkınlığa düşüren asıl şey, Nedim amcanın Schirrmacher'e duyduğu saygıyı yavaş yavaş yitirmesiydi. Onu küçümsemeye ve hakkında kötü konuşmaya başladı. Schirrmacher de bunu hissetti ve amcamın maaşını ayda yaklaşık otuz marka çıkardı. Ama Nedim amca artık bunu istemiyordu. O yalnız bir tek şey için yaşıyordu: Josefine Almanya'ya gitmeli, orada okumalı ve Şarkiyatçılardan intikam almak için de Morgana hakkında bir kitap yazmalıydı.

Onbeş yıl boyunca biriktirdiği parayla küçük bir manav açtı, kısa sürede herkes bunu öğrendi ve birçok müşterisi oldu. Bu kadar zaman içinde grileşmiş olan sakalını da yeniden bıraktı. Yalnızca Josefine için yaşıyordu artık.

Josefine Gibran dayımın yalnızca tek akıllı çocuğu değil, aynı zamanda ona benzeyen tek çocuğuydu. Bir kız çocuğu olarak çok kuvvetliydi, büyük simsiyah gözleri ve kalın kaşları vardı. Babası gibi müthiş cesaretliydi. Yalnızca erkek çocuklarla kavga ederdi. Kendisinden büyük de olsalar kızlar ona çok güçsüz geliyordu. Bir keresinde

beş erkek çocuk, bunu gözlerimle görmüştüm, onu yerde tutamamıştı. Onları dağıtmış ve onlara tokat atmıştı. Her çocuğa yalnız bir tokat atıyordu, ama bu, çocukların hıçkıra hıçkıra evlerine koşmalarına yeterdi zaten.

O zamanlar sinema gençler arasında bir tutku olmuştu. İster Arap olsun ister yabancı, her hafta bir sürü film seyrediyorduk. Kötü tasarlanmış ve yapılmış olmalarına rağmen Tarzan filmleri çok seviliyordu. Beyaz Tarzan kötü siyahları boyun eğdirinceye dek dövüyordu. Aslanlar da Tarzan'a boyun eğdikten sonra vejeteryan oluyor, hatta evcil kedilere dönüşüyorlardı. Komik bir şekilde aslan ve kaplanların yanı sıra filler ve kartallar da Tarzan'a boyun eğiyor, ama bir tek timsah onlara katılmıyordu. Kurnazca bakıyor ve Tarzan bir ayağını suya sokar sokmaz timsah onu sadece lezzetli bir kahvaltı gibi görüyordu.

Afrikalıların yalnızca "Humba, humba, gagalumo" dediği bu Tarzan filmlerindeki abartıları sinemada seyrederken çok gülerdik. Siyahların söylemiş olduğu varsayılan şeyi Tarzan bir çevirmen olarak beyazlara anlatmak zorunda kalıyordu çoğunlukla. Ama yemin ederim ki, filmlerdeki yalanlar bu kadar kötü ve büyük de olsa sinemada kendimi başka bir dünyadaymışım gibi hissederdim. Öğleden sonraki matineden sonra dışarı çıktığımda hava hâlâ aydınlık olurdu. Dışardaki şehir hayatına alışıncaya dek parlak ışıkta birkaç dakikaya ihtiyaç duyardım.

Gücünden ve kavgayı sevmesinden dolayı Josefine'e Tarzane derdik. O zamanlar bir kız olarak bizimle sinemaya gelemezdi. Ben filmlerin her sahnesini ona anlatmak ve ilerleyen günlerde de şu ya da bu bölümü tekrarlamak zorunda kalırdım. Benden çok hoşlanır ve filmleri en güzel benim anlattığımı söylerdi. Bir gün ona Tarzan'ın en önemli durumlarda nasıl "AAAA–EEYAAA–EEYAAA–EEOOO" diye bağırdığını anlattım. Tarzane'nin hemen ilgisini çekmişti bu ve nede-

nini sordu. "Çünkü," dedim anlamlı anlamlı, "hep birçok düşmanla aynı anda savaşmak zorunda kalır, böyle bağırmak ona cesaret verir."

Tarzane bu bağırışı sessizce tekrarladı, benden de tekrarlamamı istedi ve ardından, "AAAA–EEYAAA–EEYAAA–EEOOO!" diye bağırdı. O günden itibaren erkeklerin üzerine saldırmadan önce hep böyle bağırmaya başladı. Bir anda mahalledeki tüm kızların koruyucusu oldu ve aşağı yukarı hınç dolu bir Zorra şeklini aldı. Bazı kızlar erkekler bir güzel dayak yesin diye onları suçlamaktan keyif alırdı.

Ama bu deli dolu kız günler geçtikçe kavga etmekten yavaş yavaş vazgeçti. İyi bir okula gönderildi, yalnızca şık kıyafetler giymeye başladı, zayıfladı ve büyüdü. Onu bir ay boyunca görmedim. Derken bizi ziyarete geldi. Babasının ve bizim önümüzde utangaç bir tavırla oturdu ve aynen babası gibi suskun kaldı. Şimdi o zamanlar birbirimize aşık olduğumuzu düşünüyorum, ama bu konuda konuşmaya hiç cesaret edememiştik.

Gözüme bir anda çekingen ve uzak göründü. Mahallede onun yokluğunu çok hissetmiştik. Birdenbire ortadan kaybolması kimsenin dolduramayacağı bir boşluk bırakmıştı geride. Yalnızca ben değil, diğer oğlanlar da Tarzane'yi çok özlüyordu.

Liseden sonra Tarzane Köln'e gitti, sosyoloji ve tarih okudu. Mahallemizdekiler arasında tek başına Avrupa'ya giden ilk kızdı o. Köln'de Alman toplumuyla ilgili ayrıntılı araştırmalar yaptı, bilgili ve yardımsever bir bilim adamının ona danışmanlık yapması şansını elde etti.

Josefine'in topladığı bilgiler Morgana'da insanı yanılgıya düşürebilecek bir başlık altında kitap olarak yayımlandı. Almanya'da yayımlanan baskısının başlığı, "Bir Yabancının Bakış Açısından Almanların Gelenek ve Görenekleri"ydi. Kitabı bana ve mahallemizdeki erkek çocuklara ithaf etmişti, ithafın altında Josefine değil, Tarzane yazıyordu.

Arap yayıncılar bu kitapla sansasyon yaratmak istedikleri için "Tarzane Sarışın Bimboların Ülkesinde" başlığını seçtiler. Ve kitap bir bestseller oldu. Tarzane kitapta Almanların yaşamlarını anlatıyordu. Eğlenceli ve iyi yazılmış bir kitaptı. Ama ben içeriğini önceden biliyordum. Şöyle olmuştu:

Tarzane'nin yolculuğundan bir hafta kadar önce Almanya'dan bir mektup almıştım. Gönderen: Josefine. Bugün bile onun tüm mektuplarını kelimesi kelimesine hatırlarım, çünkü her mektubu bir yenisi gelinceye dek her gün okurdum.

"Sevgili kuzenim," diye yazıyordu, "on yıl önce bana Tarzane dediğinizi hatırlıyor musun? Şimdi Almanların yanındayım ve inanmayacaksın, Almanlar Almanca konuşamıyor, Tarzanca konuşuyorlar. 'Sen gitmek. Her şey sıfır. Ben bugün iş, yarın istasyon.' "

Tüm bu yıllar boyunca mektuplarında akademisyenlerin Morgana'nın Asya'da mı, Afrika'da mı olduğunu bilmediğine kızdığını yazdı. Ama Tarzane bu ufku dar insanların arasında kendisini koruyabilmişti.

Bir gün önemli bir kongreye davet edildi. Orada Arap kadınlarının durumuna ilişkin bir konuşma yapacaktı. Kongre bir yemekle tören havasında başladı. Tarzane kendisini hiç konuşmadan dikkatle seyreden bir adamın yanında oturuyordu. Şampanya dağıtıldı ve Tarzane keyifle içti.

"Gulugulu iyi?" diye sordu adam. Tarzane başıyla onayladı. Yemek servisi yapıldı. Tarzane bir lokma aldı.

"Hamham iyi?" diye sordu merakla yanındaki adam. Tarzan başıyla onayladı. Yemeğin ardından bir profesör açılış konuşması yaptı ve hemen sonra da Bayan Doktor Josefine Baladi kürsüye davet edildi. Josefine yetenekli bir konuşmacıydı. Arap kadınlarının haklarının ellerinden alınması ve onlara kötü davranılmasına karşı etkileyici bir konuşma yaptı. Büyük bir alkış koptu. Tarzane yerine geri döndü ve

şaşkınlık içindeki adama, "Blabla iyi?" diye sordu.

On yıl boyunca mektuplaştık ve onun sayesinde Almanya hakkında çok şey öğrendim.

Yıllar sonra onu ziyaret ettim. Bu arada üniversitede doçent olmuştu. Ama beklediğimin aksine, yanında bir haftadan fazla kalamadım. Çok sabırsız bir insandı, sürekli panik içindeydi ve bir randevudan ötekine koşturuyordu. Hemen geri döndüm ve bu nedenle ona bir arkadaş olarak bağlı kaldım.

Mektuplar çoğunlukla yanılgıya düşürür, bazı insanlar kendi parmaklarıyla kendi ruhlarını değil, olmak istedikleri büyüleyici insanı yazar. Ama bu ayrı bir öyküdür.

İşte böyle, o salı akşamı Nedim amca ve Schirrmacher hakkında bir sürü şey anlattım. Tarzane hakkındaysa çok şey anlatmamıştım, çünkü o zamanlar liseyi daha henüz bitirmek üzereydi. Sirkteki seyirciler Schirrmacher'le dalga geçtiler, özellikle de yanımda sakin, hatta neredeyse donakalmış gibi duran eşeğin kulağını hafiçe çimdiklediğim zaman çifte atmaya başladığında çok güldüler.

KİŞİNİN BENZERİ YA DA AYNADAKİ GÖRÜNTÜ NEDEN ORİJİNALİNE HİÇ BENZEMEZ

O zaman Mala çok ağlamıştı, ona üzüntümü anlattığımda gözlerinden bir anda yaşlar dökülmeye başladı. Ayrılığımızın kolay olmayacağını o da hissediyordu. O yeniden güldüğünde benim de içim rahatladı. Ona büyükannemin, dişi kaplanın bilgeliğinden söz ettim ve Mala o günden itibaren kendisine kaplan dememi istedi.

Büyükannem her zaman doğranmış patlıcanların üzerine tuz serperek bir süre terlemeye bırakır ve daha sonra kurulayarak onları kızartırdı. Büyükanneme, "Patlıcanları niçin tuzluyorsun?" diye sormuştum.

"Çünkü o zaman patlıcan ağlar, insanlar gibi onun da gözyaşlarıyla acısı hafifler," diye yanıtlamıştı.

Kocasıyla birlikte pazara gitmesi gerektiği için Mala'nın acele etmesi gerekiyordu. Ama Morgana'nın eski caddelerinde onu bir kez gezdirmemi kararlaştırdık.

Sirke ondan biraz daha sonra döndüm. Kimseyle konuşmak istemiyordum ve genelde öğle sıcağında bomboş olan yakındaki oyun alanına gittim. Ama o gün birkaç genç futbol oynuyordu. Hintliler ve Araplardı bunlar, yine de sanki birbirlerinin komşularıymış gibi mükemmel anlaşıyor, küfür ediyor, gülüyor ve tartışıyorlardı. Oyunun kurallarını tüm gençler biliyordu.

Bir süredir dünyadaki tüm oyunlar birbirine benziyor; oyunların kuralları ne zaman içinde ne de ülkenin geleneklerine göre değişiyor. Futbol artık İsveç'te de aynı şekilde oynanıyor, Tanzanya'da da. Ama benim çocukluğumda böyle değildi. O zamanlar futbol her mahallede farklı oynanırdı.

Morgana'da iki çağ yaşadığımı nasıl anlatabilirim acaba? Birbirini

izleyen ve birbiriyle uzlaşamayan iki ayrı çağ. Bu hiçbir zaman tam olarak anlatılamaz ve aslında her çağ diğerinden temel olarak farklıdır.

İki çağı şöyle adlandırıyorum: Morgana sokaklarından keçilerin kayboluşundan önceki ve bundan sonraki dönem.

Oyun sahasındaki çocuklar aynı bizim gibi neşeyle oynuyor, tam da bizim gibi tartışıyor ve bağırıyordu, ama bizim zamanımızda top oyunlarında olmaması düşünülemeyecek olan ve keçilerin yok olmasından sonra ortadan kaybolan jokeri bilmiyorlardı. Joker, oynamak için çok küçük olan, yine de oynamak isteyen bir ya da birçok çocuktur. Bizimle sahaya çıkabilir, bizimle koşabilir, bir takım veya rakibiyle oynayabilir, toplara vurabilir, güler ve her zaman kabul edilirlerdi; hiçbir takımdan olmadıkları için herkes onlara iyi davranırdı. attıkları goller sayılmazdı, ama oynar, yer değiştirir ve futbol oynadıklarını düşünerek neşeyle gülerlerdi. Onlarla oynamak çok keyifli olurdu. Hükümetin emriyle keçiler ortadan kaldırıldıktan sonra joker de top oyunlarında artık görünmez oldu.

O zamanlar da fakirlik vardı, petrol pek yoktu. Aslında keçilerin kayboluşunun ardından Arabistan'ın her yerinde petrol bulunmaya başlandı ve sefalet daha da arttı. Salgın hastalıklar, savaşlar ve kuraklık baş göstermeden önce Morgana sefaleti yalnızca yüzeysel olarak tanırdı, ama şimdi sefalet buraya sürekli olarak yerleşmiş durumda ve keçilerin yok olmasının ardından Morgana kapılarının önünde varoşlar ortaya çıktı.

Keçiler Morgana sokaklarından kaybolmadan önce et konserveleri yoktu. Araplar hep mevsimlere göre yer, gezer, evlenir, ölür ve doğurur, savaşlar yapar ve barışırlardı. Et konserveleri, insanlar ve mevsimler arasındaki uyumu bozan ilk şey oldu. Çünkü bunları her zaman bulmak mümkündü. Seralardan her yere yayılan kokusuz ve tatsız sebzeler bozulan uyumun daha da artmasına neden oldu; diğer

konserveler de bunları izledi.

İlk et konserveleri Amerika'dan geldi. Birçok komşumuz bu şeytan icadını açmaya çalışırken kendilerini korkunç biçimde yaralandılar, çünkü ilk konserveler eski arabalar gibi iyi tenekeden yapılıyordu. Yaşlı bir avcı, konserve kutusunu eski bir bıçakla açmak için yarım saat boyunca boşuna uğraştıktan sonra av tüfeğini alarak ateş etmiş ve kutuyu parçalara ayırmıştı.

Daha sonra da Arjantinliler Corned beef'lerini getirdi; herkesin hoşuna gitmişti, ama ardından Çinliler Morgana pazarını ucuz konservelerle doldurdu. Konservelerle birlikte tüm ürünlerde gizli, şiddetli bir savaş başlamıştı. Rüşvet, sabotaj, hatta konserve depolarının yağmalanması bile düşmanları geri püskürtemedi. Çinliler konserveleri neredeyse bedavadan pazara sürünce Amerikalılar pazardaki yerlerini giderek kaybetti. Amerikalı ve Arjantinli firmaların temsilcileri kötü bir numara yapmayı düşündüler. Bir anda her yere, Çinlilerin konservelerindeki etin sadece sığır eti olmadığı, içine domuz eti karıştırılmış olduğu dedikodusu yayıldı. Çinliler de o kadar zekice bir karşılık verdi ki, bugün bile tüm firmalar onların yaptığını taklit ediyor. "Bu sığır eti," diye yazıyordu kutuların üzerinde Arapça olarak, "İslami esaslara göre hazırlanmıştır."

Bu düpedüz yalandı. İslami kurallara göre kasabın hayvanı keserken Arapça olarak, "Bismillahirrahmanirrahim!" demesi gerekir ve kesilen hayvanın kanı tümüyle akıtılmalıdır. Ve bunu bir Çin et fabrikasında yapacaklar, öyle mi? Ama dediğim gibi, yalan o kadar iyi bir yalandı ki, bugün bile Arabistan'a gelen her konserve kutusunun üzerinde bunun aynısı yazar.

Keçiler ortadan kaybolmadan önce Morgana'nın her sokağında çok eski dillerin ve şivelerin konuşulduğu görülürdü, ama bu eski diller de keçilerle birlikte yok oldu. Artık yalnızca, İngilizce ve Fransızca kelimelerle üzerine giderek daha da çok gölge düşen bir Arapça konu-

şuluyor, hatta bu, bir sersem çıkıp da ilerlememizi engelleyen her şeyi önümüzden kaldıralım diye Arap dilini Latin harfleriyle yazalım deyinceye kadar sürecek. Artık kimse bana keçileri niçin sevdiğimi ve niçin tek başıma devlet başkanının sarayının önünde onların geri gelmesi için gösteri yaptığımı sormamalı! Bunu yaptığım zaman tutuklanmıştım ve beni sorgulayan subaya, keçileri sevdiğim için böyle davrandığımı söylediğimde gülmüştü. Bu subay aslında kuzeyli bir çiftçinin oğluydu ve bir aşk hikayesinden dolayı Morgana'ya gelmişti. Aslında o da keçileri seviyor ve bana gizi bir hayranlık duyuyordu. Ama bu başka bir öyküdür.

Çok yorgundum ve evde bir saat dinlendim. Daha sonra da sirke gittim. Akşamın alacakaranlığında ve satıcı külübeleriyle tezgâhlardan yayılan renkli ışığın altında insanlar çok keyifli görünüyordu. Tezgâhların arasında dolaştım, bir şeyler yedim, orada bir çay içtim ve insanların, Rus gemilerinin Morgana'ya doğru geldiğini ve birkaç gün içinde burada olacaklarını anlattığını duydum. "Ama bu çok gizli," diyordu bir tanesi, bunu İsrail radyosunda dinlemişti.

Dünyada ne kadar çok tuhaflık olduğunu görmek beni şaşırtıyordu. Her gün buradan geçiyor ve her gün yeni tezgâhların açılmış olduğunu görüyordum. Alan küçük bir şehre dönüşmüştü. Yaşlı bir adam orada muhabbet kuşuyla birlikte duruyordu. Büyüleyici güzellikte olan bu kuş yalnızca ustasının söylediklerini yüksek sesle ve anlaşılır şekilde tekrarlamakla kalmıyor, aynı zamanda da yapıyordu. Sahibi de Büyük İskender'in Hindistan'dan, muhabbet kuşlarının anavatanından Yunanistan'a getirmiş olduğu asil kuşla ilgili öyküler anlatıyordu.

Seyircilerden biri, "Karo As," diye bağırdı ve ortaya para attı. Kuş hareket etmiyor ve sözcükleri tekrarlamıyordu, şaşırtıcı olan da buydu. Ancak yaşlı sahibi ona sessiz bir şekilde söylediğinde güzel kuş şakıyarak, "Karo As!" dedi ve açılmış kağıtlar arasından istenilen kar-

tı gagasıyla aldı.

Ve sonra günün en güzel gösterisini keşfettim. Böyle bir şeyi daha önce hiç görmemiştim. Bir adam üç dakika içinde herhangi birine dönüşebiliyor, bunun karşılığında da bir lira alıyordu. İnsanlar parayı ödüyor ve küçük bir çadırın önünde duruyorlardı. Adam çadırın içinde kayboluyor, ama bu numarayı görmek isteyen kişiyi pencereden sürekli seyrediyordu. Üç dakikadan kısa bir süre içinde dışarı çıkıyor ve adama o kadar çok benzemiş oluyordu ki, ikisini birbirine karıştırmak bile mümkündü. İnsanlar gözlerinden yaşlar akana dek gülüyordu.

İnsanların nasıl göründüğü aslında önemli değildi, ama görünüşlerde de yalanlar vardır. Artık Morgana'da da yapılan iğrenç burun, göğüs ve göz ameliyatlarından bahsetmiyorum. Saçları boyamaktan da söz etmiyorum. Keçiler sokaklardan kaybolmadan önce saçların her rengi sevilirdi, ama sonra sadece tek bir renk görülmeye başlandı: Sarı. Hayır, ben başka bir yalandan bahsediyorum: Şans eseri ünlü birisine benzemek. Bu kimi zaman umulmadık ve kişiye bahşedilmiş bir şans olabileceği gibi, kimi zaman şanssızlık da olabilir. Trafik polisi olan komşumuz Muhsin için de bu yalan yüzünü önce şans olarak göstermiş, sonra bir şanssızlığa dönüşmüştü. Bunun nasıl olduğununsa kısa bir öyküsü vardır.

Dönemin devlet başkanı Hadahek üç suikasti sağ salim atlattıktan sonra danışmanları ona, kendi akrabalarının bile ayırt etmesinin mümkün olmadığı bir benzerler takımı oluşturmasını önerdiler. Devlet başkanı Hadahek bu fikri hiç de fena bulmadı ve gizli servis ajanlarını istenen özelliklere uygun kişiler bulmaya görderdi.

Muhsin Morgana'ya daha yeni tayin edilmişti. Bu büyük benzerliği ilk fark eden karısı oldu. Sevinç çığlıkları atarak tüm komşuları kıskançlıktan çatlattı, çünkü kocası, devlet başkanıyla karıştırılabilecek kadar çok benziyordu ona, hatta kocasının görüldüğü yerde düzeltil-

mesi imkânsız olan trafik bile düzene giriyordu. Çünkü devlet başkanının trafik kurallarına uymayanları kendi eliyle yakalayabilmek için trafik polisi kılığına girdiği söylentileri yayılmıştı, böylece kimse korna çalmıyor, herkes yeşilde geçip, kırmızı da duruyordu. Tek bir kişi bile küfretmiyor ya da araçlarını kaldırımdan sürerek diğerlerini sollamıyordu.

Bu haber mahallede ağızdan ağıza dolaştı, insanlar görmek için geliyordu, kimileri de anne babalarına, arkadaşlarına ya da kimbilir kime hava atmak için Muhsin'le fotoğraf çektirmek istiyordu. Muhsin zaten kendini beğenmiş bir insandı ve herkes onu devlet başkanı zannettikçe bu duygu daha da kabarıyordu. Derken aynanın karşısına geçip Hadahek gibi davranmaya, onun yüz ifadesini takınmaya, devlet başkanı gibi sigara içmeye, konuşmaya ve gülmeye başladı. Yürüşü de farklıydı artık. Daha iri, güçlü ve daha sağlıklı görünüyordu.

Bir gün iki adam gelerek kibarca Muhsin'den kendileriyle gelmesini rica ettiler. Gitti ve geri geldiğinde tümüyle değişmişti. O günden itibaren yalnızca sivil kıyafetlerle dolaşmaya başladı; güneş gözlüğü takıyor ve bir general gibi davranıyordu. Onun ne iş yaptığını kimse tam olarak bilmese de herkes tahmin ediyordu: Dönemin devlet başkanının benzeri olarak çalışıyordu. O kadar iyi para kazanıyordu ki, karısı, çocukları ve kendisi o günden sonra, sonradan görmeler gibi davranmaya başladı.

Başta kocasının devlet başkanıyla benzerliğini bas bas bağırarak herkese ilan eden karısı artık çok solgun görünüyordu. Ve kocası bir gün eve vurulmuş olarak geldiğinde çaresizlik içinde kaldı. Kocasının kaçakçılar tarafından değil de, devlet başkanının yeğeninin onu Hadahek zannedip vurduğunu kimseye anlatamadı. Muhsin içinde bulundukları durum için karısını suçlayıp, ona giderek daha da kaba davranıyordu. Karısı da Muhsin zaman zaman tüm bir hafta ortadan kaybolduğu ve artık kendisini sevip sevmediğinden emin olmadığı için

avluda diğer kadınlara acı acı ağlıyordu. Annem Muhsin'e ve karısına birazcık bile acımıyordu.

Artık devlet başkanı ne zaman yabancı konuklar ağırlasa, okul, yüzme havuzu ya da fabrika açılışına katılsa ya da futbol maçı seyretse kadın o anda titremeye başlıyordu. Çünkü o zaman kocasının başka benzerlerle birlikte tüm bunların sorumluluğunu yüklenmek zorunda olduğunu biliyordu.

Bir gün devlet başkanı tüm benzerlerine olan minnettarlığını göstermek için gizli bir yerde şölen düzenlemek istedi. Bu buluşma hükümetin atom bombası programından bile daha gizli tutuldu. O gün Hadahek'in kırküç benzeri saklandıkları yerlerden alınarak gözleri bağlı olarak bu gizli yere getirildi. Ama önce arabalar ve helikopterlerle gezdirilerek nereye gittiklerini şaşırmaları ve kafalarının karışması sağlandı, öyle ki, kimi benzerler İsrail gizli servisi tarafından yakalanmış ve İsrail'e götürülmüş olduklarından ölesiye korktular. Devlet başkanının sarayında saygıdeğer konuklar gibi ağırlandıklarında hepsi rahat bir soluk aldı. Yani herhalde devlet başkanının sarayında; çünkü benzerler devlet başkanına bir yumurtanın diğerine benzediği kadar çok benziyordu. Korumalar, hizmetkârlar, hatta devlet başkanının karısı bile kısa bir süre sonra hangisinin gerçek Hadahek, hangisinin ona benzeyen bir zavallı olduğunu karıştırdı. Aralarından bir şakacı yüksek sesle, "Benimle nasıl böyle konuşursun? Sözlerine dikkat et, yoksa seni hemen tutuklattırırım," dedi. Her şey sessizliğe büründü. Bayan Hadahek, korumalar ve hizmetkârlar kırkdört Hadahek'e bakıyordu; hepsi de aynı üniformayı giymiş, sakallarını aynı şekilde uzatmıştı, hepsinin de sağ kulağının altında aynı yara vardı, hatta hepsinde de üzerinde Bayan Hadahek'in isminin baş harfinin yazılı olduğu aynı yüzük vardı. "Bir dakika," diye bağırdı içlerinden biri, "sen bensin. O benim. Ben kimim?"

Kimse yanıtlamadı. Hadaheklerden biri silahını çıkararak önünde

duran benzerler grubuna doğrulttu. "Kimim ben?"

"Bu benim Hadahek'im! Bu o!" diyen karısı rahat bir soluk aldı.

"Sen bizsin!" diye atıldı hemen benzerlerden biri gerçek Hadahek'i yumuşatmak için.

Bu, Hadaheklerin ilk ve son toplantısı oldu. İki hafta sonra devlet başkanı karısıyla birlikte korkunç bir kaza geçirdi; bir panzere çarpmışlardı. Arabadakinin Hadahek mi, yoksa benzerlerinden biri mi olduğundan uzun süre kimse emin olamadı.

Şimdi Muhsin için korkunç bir dönem başlıyordu. Hemen ertesi gün yeniden trafik polisi olarak atandı. Ama eski devlet başkanının düşmanları onu rahat bırakmadı, ona tükürüyor, muz kabukları, bozuk yumurta ve çürük domates atıyorlardı. Onların Muhsin'in kendisini mi, yoksa Hadahek'i mi hedefledikleri hiç anlaşılamadı. Hiç kimse onu tanımadan trafik polisi olarak rahatça işini yapabilmesi için aradan iki yıl geçmesi gerekti.

Ve şans eseri dün rüyamda Muhsin'i gördüm. Acıyan gözlerle bana bakıyordu ve başını sallayarak, "Sağ gözünde kanser var," dedi. Dehşet içinde uyandım. Acaba doktorlar beni bu yüzden mi bırakmak istemiyordu?

MONA YA DA İNSAN KENDİ LABİRENTİNDE NASIL KAYBOLUR

Her gece aynı saatte sahnenin girişinde duruyor ve Mala'nın kocası son bıçağı da tahtaya saplayıncaya kadar korkudan tir tir titriyordum. Giriş sahne perdesinin arkasındaydı. Artistler buradaki geçitten çıkarak gösterilerine başlar, sahnedeki gösterilerini tamamladıktan sonra da hoşnut ya da keyifsiz olarak aynı yere geri dönerlerdi. Burada arkadaşları tarafından onlara övgüler yağdırılır ya da samimi sözlerle avutulurlardı. Shanti burada sirk yöneticisini her zaman bekler ve palyaço gösterisini tamamladıktan sonra onu karşılayarak ona sarılırdı. Artistler bu küçük geçitte rahatlar ve hayvanları yatıştırmakla meşgul olan hayvan yetiştiricileri ve terbiyecileriyle birlikte beklerlerdi. İşçiler ve aksesuarcılar da burada olur, biraz kabaca ve neşe içinde birbirleriyle şakalaşırlardı. At terbiyecisi tarafından getirilen atlar da burada tutulurdu.

Geçitteki araç gereçlerin sesi, çadırın duvarında rüzgârınkine ve vahşi hayvanların sesine karışırdı.

Ashok Mala'yı seviyordu elbette, ama bu uzaklıkta yapılan bir milimetrelik bir hata, bıçağın tam Mala'nın kalbine girmesine neden olabilirdi. Bıçaklar her gece Mala'nın kocasının güvenli ellerinden fırlıyor ve tam da alnının üzerine, göğsünün yanına, narin ellerinin çevresine, bacakları boyunca saplanıyordu. Ölümle oynanan bir oyun.

Tahtanın üzerindeki Mala gülümseyerek dururdu. Gözleri, hiç hareket etmeyen bir yüz ifadesiyle bıçakları birbiri ardına atan kocasının eline yönelmişti. Mala sevgi ve nefrette nasıl sınır tanımıyorsa, cesareti de o kadar sınırsızdı.

Ashok yeni bir numara denedi ve bu numarayı yüzde yüz başarıyla yapabilinceye kadar da çalıştı. Sirk yöneticisi Amal Mala'yı yanına

çağırdı ve onunla birlikte çay içerken bu numarayı yapmayı kabul edip etmediğini sordu. Yanıtı beni kızdırmıştı. Sirk yöneticisi de ancak Mala'nın onayını aldıktan sonra bu yeni ve bir kerelik gösteriye izin verdi.

Ashok eğersiz bir atın üzerindeydi; atı sürerek iki kez daire çizdi. İki adam sahneye beyaz bir tahta getirdi. Ashok atını sürerken Mala da onları izliyordu. Kırmızı bir kalem alıp tahtanın önünde durdu.

Mala tahtaya kalemle bir avuç içinden daha büyük olmayan bir daire çizdi. Ashok'un attığı bıçak dairenin tam ortasına saplandı. Büyük bir alkış patladı. Ashok Mala'ya bir şey söyledi ve Mala bir daire daha çizerek bu daire başının üzerinde bir güneş gibi görünecek şekilde durdu. İkinci bıçak da atıldı ve dairenin üst yarısına saplandı. Ben neredeyse kalp krizi geçirecektim.

Derken ışıklar söndü ve Ashok keskin bıçakların üzerinde getirdiği maşaleleri yaktı. Hâlâ atın üzerindeydi ve bıçakları karanlıkta fırlatarak dairelere isabet ettirdi. Bıçaklar şimşek hızıyla havayı kesiyor ve yumruk gibi çok büyük gürültü çıkararak tahtaya saplanıyordu.

Işıklar yeniden açıldı. Heyecandan heykel gibi hareketsiz kalmış seyircilerden coşkulu bir alkış yükseldi. Ve her ikisi de sahneden ayrıldıktan sonra Amal palyaço kılığında, sendeleyerek sahneye çıktı, çocuklar da kahkalarla güldü.

Elbette bıçak atmanın da bazı püf noktaları vardır; asıl bıçaklar tahtanın yanından uçarak kuliste kaybolur, aynı anda, tahtadan yaylarla sabitlenmiş bıçaklar çıkar. Ama Ashok gösterisini böyle yapmayı kabul etmiyordu.

Birçok insanın sirke orada her zaman ölüm olduğu için gittiği söylenir. Ben buna inanmıyorum. Bizim ülkemizde insanların ölümle şakalaşmak için sirkteki tehlikeli numaralara ihtiyacı yoktur, çünkü ölüm her zaman vardır; bunun için arabayla birkaç yüz metre gitmek yeterlidir, o zaman bir sirkin on yılda sunabileceğinden daha fazla

ölü görmek mümkün olur. Eğer bir akşam boyunca televizyonda hiç ölü görülmeseydi bu büyük bir olay olurdu. Hayır, ölüm hayatı, gölgenin ışığı izlediği gibi izler.

Mala'ya olan aşkımdan çok önce ölüme sık sık işim düşerdi, sonra onu unuttum, o da zaten beni görmezden geldi. Ama şimdi tüm gücüyle birlikte tekrar karşımda duruyor.

Ölüm tüm zamanların en korkunç şeyi olmuştur. Eski Mısırlılar ilaçlarla onu yenmeye çalıştı. O olağanüstü mumyalarıyla farkında olmadan ulaştıkları şey, ölümün yenilmezliğinin de kanıtı oldu aslında.

Başka halklar da ölümü zararsız kılmak için farklı farklı yollar denedi. İkinci hayatı keşfettiler; birincisi yeniden doğuş denilen hayat, diğeriyse cennette, cehennemde ya da Tanrı bilir başka nerde olan görünmez bir hayat. Tüm bu düşünceler sadece bir tek şeyi kanıtlamıştır: İnsanlığın ölüme karşı nasıl büyük bir korku duyduğunu. Hayır, ölüm nihai bir sonuçtur ve ben, sevgili Maria teyzemi elimden çok erken aldığı günden beri ona lanetler okuyorum.

İnsanlığın hatırlayabildiğinden beri anne babalar 'Ölüm nedir?' sorusuyla karşılaştığında duydukları sıkıntıyı başka hiçbir soru karşısında duymamışlardır. Kötü bir niyetleri de yoktur, Ölüm doğumundan itibaren dünyadaki tüm deneyimleri hiçe saymaktadır. Benim şansım varmış ki, yetmişüç kez ölümden dönmeyi becerdim, yine de deneyimli olduğumu söyleyemem. Hiçliğin kapısına doğru giden tüm adımları attıktan sonra yaşama geri döndüm ve tuhaf bir şekilde hayatı tüm yetersizliklerine karşın sevdim ve yeniden sağlıklı olduğum, yeniden nefes aldığım, sadece nefes aldığım için mutlu oldum. O anlarda bunun nasıl büyük bir lütuf olduğunu hissederdim.

Daha çocukken bile her şeyi öğrenmek isteyen ve yarı gerçeklere kanmayan kız kardeşim Seher'in yazgısı Tanrıya şükür Faris dayımınki gibi acı dolu olmadı, ama kendisinden çok daha meraklı bir kız çocuğu dünyaya getirmekle cezalandırıldı. Kızının adı Mona'ydı ve Se-

her çocukken sorularıyla nasıl bizim sinirlerimizi bozmuşsa, Mona da Seher'in öyle canını sıkıyordu. "Ölmüş olsaydım beni yine sever miydin?" Mona'nın soruları böyle zararsızca başlıyordu. Ama Seher dikkatsizlik yapıp evet ya da hayır diye yanıtlamaya görsün, işte o zaman olanlar oluyordu. "Öldükten sonra sesim nerede kalıyor? O da ölüyor mu? Ve benim gözlerimde olanlar da, pencere ve masa örneğin, gözlerim ölünce onlar da ölür mü? Peki ya rüyalarım? Onlar da ölüyor mu?" Yavaş yavaş Seher'in sabrı taşıyor ve anlayışlı olması için neredeyse yalvarıyor, umutsuzluk içinde, gidip babasına sormasını söylüyordu. Ama babası da çok farklı davranmıyordu.

Seher bir gün bana nasıl komik bir yalanın içine düşüverdiğini ve işlerin nasıl karıştığını anlattı.

"Bir gün yazı masasının başında oturuyordum. Kocam çok önemli bir toplantıya gitmişti. Mona da kakao şişesini alıp huzur içinde ve kendi isteğiyle yatağa gitti. John F. Kennedy'nin öldürülmesiyle ilgili kalın bir kitabı büyük bir merakla elime aldığımda, "Ne büyük bir huzur," diye düşünüyordum. Kitapta bu olayla ilişkili olarak tüm Amerikan yönetimindeki karışıklarla ilgili yeni kanıtlardan bahsediliyordu. Daha üç ya da dört sayfa okumamıştım ki, bir anda Mona'nın hüngür hüngür ağladığını duydum. Hemen yanına koştum. Yatakta oturmuş hıçkırıklara boğuluyordu.

Kaygılanarak, 'Ne oldu?' diye sordum.

'Büyükannemin annesi öldüğü için çok üzgünüm.'

Onu sakinleştirip başını okşadım. Bir düşünsene, Mona büyükannemin annesini hiç tanımadı. İki ay kadar önce babamızın cenaze töreninde çok yaşlı ama dinç bir kadın gevezelik ederek büyükannemiz Hanan'dan, dişi kaplandan bahsetti, o gün Mala onun hakkında ilk kez bir şeyler duydu. Tüm olay bu, düşünebiliyor musun?

O gece Mona bana annemi sevip sevmediğimi sordu, zararsız bir soruydu, ama bu soru daha sonra büyükannemin büyükannesine ka-

dar tüm akrabalarıma duyduğum sevgiyle ilgili bir sorgulamaya dönüştü. En dürüst anne babaların bile yorgun oldukları zaman yalan söylemeleri beni şaşırtmıyor artık. Ben yorgunluktan bitkin düşmüşken Mona tamamen uyanıktı. Büyükannemi sevip sevmediğimi sordu. Elbette ki büyüannemiz Hanan'ı sevmiştim! Mona bir kez daha büyükannesinin annesinin ölümüne üzüldüğünü söyledi. Bense Kennedy'ye ve katillerine geri dönmek istiyordum.

'Ah, üzülmene gerek yok, büyükannenin annesi şimdi cennette, seni görebiliyor ve üzülmek yerine gülersen ve hemen uyursan çok sevinecek!' Bu cümleyi söylerken bize hep saçma sapan şeyler anlatan annemi düşündüm. Yatakta birlikte söylediğimiz şarkıyı hatırlıyor musun? 'Uyu, kızım, uyu,' diye şarkı söylerdi annem o zamanlar, 'uyursan eğer, güvercin kızartırım sana. Oh, güvercin, korkma! Yalan söylüyorum Seher uyusun diye.' Böylece ben de, Mona'nın büyük annesinin annesinin yukarıda oturduğundan ve ancak Mona gülümseyerek mutlu bir şekilde uykuya daldığında uyumaya gittiğinden bahsettim.

'Öyle mi?' diye sordu gözlerini kocaman açan Mona.

Ama ben öldürülen kocasının üzerine kapanmış olan Jacqueline Kennedy'yi düşünüyordum. 'Evet, yat artık. Büyükannenin annesine bir şeyler anlatabilirsin. Seni duyar.'

Mona sırt üstü uzandı, kollarını kavuşturup, bacaklarını da uzatarak sert bir ifade takındı. Tavana dik dik bakarak öfkeyle, 'Sana söylüyorum,' diye bağırdı, 'Sana söylüyorum: Büyükbüyükanne, sen yaşamalısın!' Derin bir soluk aldı ve aynı cümleyi kulakları ağır işiten birine öfkeyle emir veriyormuş gibi söyledi: 'Sana söylüyorum: Büyükbüyükanne! Sen! Ya–şa–ma–lı–sın!'

Çok duygulanmıştım. Bunun üzerine ne söyleyebilirdim ki? Düşünmek için pek fazla zamanım kalmamıştı zaten.

'Büyükbüyükanne nerede?' diye sordu şaşkınlık içinde.

'Hayır, hayır,' dedim telaşla, 'böyle olmaz. Onu hayata döndüremezsin.'

'Neden döndüremem?' diye sordu Mona.

'O ölüler arasında yaşıyor.'

Mona masum bir yüzle, 'Orada hareket edebiliyor mu?' diye sordu. Her zamanki gibi tuzağa düştüğümü fark ettim ve artık geri dönmek mümkün değildi. Yılbaşında olanları henüz unutabilmiş değildim. Hediyeler getiren Çocuk İsa öyküsünü çok dikkatlice konuşarak yıkmayı denemiştim. Bu deneyim gözyaşları içinde bir faciayla son bulmuştu. Eğer son anda bu denememin aptalca bir şaka olduğunu ve Mona'ya getirdiği hediyeler için Tanrı'nın çocuğuna içtenlikle teşekkür ettiğimizi söyleyip lafı çevirmemiş olsaydım, kutlama neredeyse bozulmuş olacaktı. Sanki Tanrı'nın benim evimde hediye dağıtmaktan başka yapacak daha iyi bir işi yokmuş gibi!

Hayır, bir eşek düştüğü çukura ikinci kez düşmez! Bu sefer lafı çevirmedim, büyük bir ciddiyetle Mona'ya büyükannesinin annesinin arkadaşları ve akrabalarıyla cennette nasıl keyifle dolaştığını, hatta büyükannemin, yani şu bahsedilen büyükbüyük annenin mutlu mutlu dolaştığını ayrıntılarıyla anlattım.

'Peki öldüğümüzde büyükbüyükanneyle gezintiye çıkar mıyız,' dedim, nasıl bir felakete sürüklendiğimden haberim yoktu.

'Ben mezarda büyükbüyükannemin yanında olmak istiyorum,' dedi Mona ve yatağından fırlayarak dolabına koştu. Daha ağzımı kapamaya fırsat bulamamıştım ki, Mona kıyafetlerini sırtına geçirivermişti bile. 'Ben seninle ölmek istiyorum, anne!' dedi ciddi bir tavırla.

'Hayır, şimdi olmaz!' dedim ve hemen yanına gitim. Ona sarıldım. 'Hayır, şimdi ölmek yok!' dedim ve ağladım. Mona şaşkınlıkla bana bakıyordu.

'Anne, büybüyükanneyi sevmiyor musun?'

'Seviyorum, ama ölmek istemiyorum,' dedim ve utanarak gözyaş-

larımı sildim.

'Eğer korkuyorsan daha sonra yaparız!' dedi sakince, elbisesini dolaba fırlatarak geceliğini tekrar giydi ve yatağa girdi. Sessizce fısıldadığını duyuyordum: 'Büyükbüyükanne, annem korkuyor. Daha sonra geleceğiz. Hoşçakal!'

O hemen uykuya daldı, ama ben bütün gece uyanık kaldım."

Ne yazık ki o zamanlar bu öyküyü sirkte anlatamamıştım, çünkü Seher küçük bir çocuktu o zamanlar. Yazık, çünkü çevremdeki hiçbir insanla karşılaştıramadığım bir sürü hayvandan bahsetme olanağım olabilirdi. Hayvanlardan biri, her ne kadar kurtulmak isteseler de hep yalanlara dolanan insanları anlatmak için yaratılmıştı. Seher'in öyküsü buna tamamen uygundu aslında. O zamanlar bu hayvana Karıştırıcı derdim.

Seyircilerim için olay yaratacak bir öykü hazırlamıştım. Kırmızı Başlıklı Kız'ın, kurt tarafından anlatılan gerçek öyküsüydü bu. Seyircileri heyecanlandıracağından emindim, ama hiç de öyle olmadı.

KURT YA DA KOYUNLARIN İKİYÜZLÜLÜĞÜ

Hint Sirki'nin Morgana'ya geldiği dönemde iktidarda olan devlet başkanı Hadahek oldukça liberal bir insandı. Yönetim konusunda tam bir kurnaz tilki olmasına karşın, konuşmayı hiç beceremez, yine de konuşmaya kalkarsa çok çaresiz görünür ve neredeyse gülünç duruma düşerdi. Ne kitaplardan ne de yazarlarından hoşlanırdı.

Her boş dakikasını çocuk oyuncaklarıyla geçirmeyi tercih ederdi. Hayatı boyunca yazarlar ve şarkıcılardan hiç hoşlanmadı. İşi gereği doğum günlerinde davetliler ağırlamak zorunda kalır ve ancak o zaman tek bir şaire bir şeyler okuması için izin verirdi. Ama daha fazlasına asla katlanamazdı.

Bir gün laubaliliğiyle tanınan bir şair çıktı ortaya. Yarım saat boyunca devlet başkanına övgüler yağdırdıktan sonra devlet başkanı ona, "Yarın sana yüz bin lira vereceğim," dedi. Şair sevinçten havalara uçuyordu ve devlet başkanının zekası, mükemmelliği ve gücü hakkında daha duygulu dizeler okudu. Ama Hadahek esniyordu. "Sana, sevgili şair, yüz bin yerine beş yüz bin veriyorum," dedi. Şair kendinden geçerek devlet başkanına daha da çok övgüler yağdıran şiirini okudu, o sırada devlet başkanı gürledi: "Yeter artık, bunun için sana yarın bir milyon lira vereceğim, ama şimdi evine git!" Şair eğilerek selam verdi ve uçarcasına oradan uzaklaştı. Kültür bakanı kızarak, "Böyle bir saçmalık için bir milyon lira vereceksin öyle mi? Bunun yerine sana sokaktan bir şair bulurdum, on liraya bu yalakadan çok daha güzel şiirler okurdu," dedi.

"On lira mı? Sen deli misin? Onun bu saçmalıklar için tek kuruş bile almamasını sağlayacaksın. Ruhu bunlardan kurtulduğu için mutlu olmalı, yoksa kendini zehirleyecekti. Bak arkadaşım, benim aklım güneşten daha parlak değildir, çocukken de kesinlikle aslan sütü içmedim. Babamın adı da Hadahek'ti, ama o kimsenin tanımadığı küçük

bir memurdu ve karaciğer rahatsızlığından öldü; herhangi bir savaş alanında dalgalanan sancağın altında değil. Annem de hayatı boyunca hiçbir zaman güzelliğiyle gülleri solduramadı. İyi bir insandı, ama yumru biçimli bir burnu ve benimkiler gibi kepçe kulakları vardı. Sokrates'ten daha akıllı değilim ve ordum İsrailliler'i zar zor uzak tutabiliyor. Ve bu yalancı utanmadan, Büyük İskender ve Julius Caesar'ın hâlâ yaşıyor olsalar benim karşımda titreyeceğini iddia ediyor! Yaşasalar ikisini de gülmekten hıçkırık tutardı herhalde. Bir saray şairine inanacak kadar aptal değilim! Varsayalım adam yalanlarıyla bir an için kendini beğenmişlik duygularımızı tatmin ettiğini sandı ve güya bizi sevindirdi ve biz de ona, buna uygun bir yalan söyleyerek aynı derecede bir sevinç duyma şansını verdik.

Adam yarın geldiğinde sekreterim aracılığıyla ona bir dilbilgisi kitabı ve bir de Arap klasikleriyle ilgili bir kitap ulaştır ki, bunlardan bir şeyler öğrensin."

Gerçekten de öyle oldu. Bunu bana, devlet başkanının yanından gelen Daniel amca bana bunu anlattı. Ona tahtadan bir oyuncak bebek götürmüştü. Oyuncağın karnına, iyice düşünerek hazırlanmış bir mekanizma yerleştirmişti. Kurulduğunda olağanüstü güzel bir müzik çalıyor, oyuncak elindeki tüyle mürekkep hokkasına doğru hareket ediyor, tüyü mürekkebe batırıyor ve bir kağıda şöyle yazıyordu: "Sempatik devlet başkanı Hadahek." Ama Daniel amca robotunu, açıldığı zaman içindeki tüm sistem çökecek şekilde yapmış olduğunu devlet başkanına söylememişti.

Ama Daniel amca bu öyküyü geniş bir dinleyici kitlesine anlatmamamı rica etmişti, çünkü orduda şairin yaltaklanarak kendisine hayran bıraktığı yeterince insan olduğunu ve bunların bize zarar verebileceğini söyledi.

Mala sirkteki iki kurdu her şeyden daha çok seviyordu ve onlara yiyecek vermekten özellikle hoşlanıyordu. "Kurt," dedi bana, "fakir

bir sirkin kaplanıdır."

Ertesi akşam sahneye bu kurtlardan biriyle çıktım. Çok uysal bir hayvandı. Seyirciler alkışladığı sırada eğilerek selam verdim ve işe bakın ki, kurt da defalarca bir o tarafa bir bu tarafa döndü ve sanki saraylı bir balerin gibi reverans yaptı. Seyircilere teşekkür ettim. Kurt benim yanımda yerini aldı, gururla ve dikkatlice seyircileri süzdü.

"Bu akşam," diye başladım, "kuzenim Halil'den ve Burundankulaktan, o sevecen ama mutsuz hayvandan bahsetmek istiyordum. Ama kurtların kafesinin önünden geçerken birinin bana seslendiğini duydum.

Mala güldü ve işaret parmağıyla defalarca kendisini işaret etti. "Arkama döndüm ve kurdun gülümsediğini gördüm. 'Yaklaş!' dedi. 'Hemen kaçma. Önce benim öykümü dinle. Eğer hoşuna giderse bir gün beni de sahneye çıkarırsın, böylece ben de bütün bir gece boyunca seyircileri izleyebilirim. Burada hayvanların arasında senin bir akraban veya tanıdığınla karşılaştırılmanın büyük bir onur olduğu söyleniyor. Hayvanlar seçerek onlarla ilgili öyküler anlattığın doğru mu?'

Biraz şüpheyle, 'Evet,' diye yanıtladım.

'Öyleyse benim öykümü dinle. Hayvanların öykülerindeki bir benzerlik kimi zaman dış görünüşlerindekinden daha ilginç olur. Beni ele alalım örneğin! Yaşamöyküm, o lanet olası doktor beni yakalayıp Kalküta'ya sürükleyerek götürmeden önce Lyon adlı bir Fransız şehrinin yakınlarında karşılaştığım örümceğinkine benzer. Doktor, aşk acısı yüzünden hastalanmış ruhu iyileşinceye kadar Hindistan'daki hastalara yardım etmek istiyordu. Neden birçok başarısızlığa uğramış Avrupalı sefalet içindeki Kalküta'da iyileşme umudu arar, bu, senin de deyiminle, ayrı bir öyküdür.

Ama Hindistan'daki ilk günümüzde, Tohuwabohu'ya varır varmaz

kaçmayı başardım ve kafeste doktora bir kum yığını bıraktım. Ama Kalküta cehenneminde nereye gidecektim? İki sokak öteye gittikten sonra ondört yaşında bir çocuk beni yakaladı ve bir gösteri bileti karşılığında beni sirke sattı. O günden beri bu sirkte yaşıyorum. Her akşam, koyunun benim sefil bir hale düşmemle eğlendiği o sıkıcı cennet numarasını yapıyorum. Bana yaklaşıyor, beni itiyor, giderek büyüyüp sertleşen boynuzlarıyla bana vuruyor ve sonunda da ben bu yağ tulumu sırtıma çıkabilsin diye diz çokmek zorunda kalıyorum. Böylece sahnede bir tur atıyor ve nihayet çıkışa doğru gidiyoruz! Sana açıkça söyleyeyim, bu iğrenç numarayı bulan Hüseyin'in kurtların ruhundan anladığı yok. Karım bana onun atları çok iyi tanıdığını söyledi. Evet, olabilir, ama bizlerin ruhundan benim balıklardan anladığım kadar anlıyor ancak.

Yalnızca bir kez bir prova sırasında şaka olsun diye koyunu ısırmıştım,' dedi kurt ve tükürüklerini yaladı, 've kafatasıma gökten sopalar yağdı. Kendime geldiğimde atçı Hüseyin'in yüzünün üzerimde çirkin bir ay gibi dolaştığını gördüm. Isırmak yok, ısırmak yok! Koyun iyi arkadaş! Isırmak yok, ısırmak yok! diyor ve üzerinde hâlâ taze kanımın olduğu sopayı gözlerimin önünde sallıyordu. O günden beri yalnızca numaramı yapıyor ve bir vejeterjan gibi sahneden ayrılıyorum. Başka ne yapabilirim ki? Karnım doyuyor ve huzurluyum, seyirciler de o lanet olası cennetlerinden mahrum kalmamış oluyor. Ama Afganistan'da şefe o iyi huylu dişi kurt hediye edildiğinden beri kendimi daha iyi hissediyorum. Yakında ondan iki küçük yavru kurum olacak. Arkadaşın Amal da artık bize çok cana yakın davranıyor.' Bunları bana bu kurt anlattı. Kırmızı Başlıklı Kız öyküsünü kurdun nasıl yaşadığını dinlemek istiyor musunuz?" diye sordum seyircilere.

Çoşkuyla kabul etmelerine sevindim ve heyecanla anlatmaya başadım. Ama kısa süre sonra kimse kurdun suçsuzluğundan bahsedildiğini duymak istemedi. Bana öfke ve kırgınlıklarını kustular. Daha öy-

kümün yarısına bile gelmemiştim ki, seyircilerin yarısı kaçmıştı. Onlar beğenmediklerini ıslıklar çalarak büsbütün göstermeden önce en azından son sözlerimi ve ertesi akşam kuzenim Michael'i anlatacağımı söyleyebilmiş olduğum için mutluydum.

Sirkte böylesine acı bir başarısızlık hiç yaşamamıştım. Utanç içinde eve koştum. Ama sirkin çok yakında çok şaşırtıcı bir şey yaşayacağından kimsenin haberi yoktu.

HAVAİ FİŞEK YA DA CAN SIKICI SEYİRCİLER NASIL EVE GÖNDERİLİR

Milli muhafız kıtası askerleri tüm sirki doldurduğunda gece yarısıydı. Bir subay cipiyle sirk yöneticisinin karavanına kadar gitti. Amal hâlâ uyanıktı. Subay kapıyı çaldı ve karavanının kapısı açılana kadar bekledi. Amal'ın büyük bir şok geçirdiği açıkça görülüyordu. Shanti ve çocuklar korkmasın diye karavanın kapısını kapayarak merdivenleri indi.

"Devlet başkanımız Morganalıları bu sıkıntılı aylarda eğlendirmek için gösterdiğiniz cesaretten dolayı mutluluk duyuyor, eşi ve tüm Hadahek ailesiyle birlikte yarın akşam sirki ziyaret etmek istiyor."

Amal rahat bir soluk aldı. "Ailem ve ben bundan şeref duyarız," diye yanıtladı. "Kendileri bizi ne zaman onurlandıracak?" diye sordu.

"Yarın akşam saat yedide. Devlet başkanımız özel bir gösteri yapılmasını istiyor, masrafları da doğal olarak kendisi karşılayacak. Güvenlik için tedbir almalıyız, bu nedenle tüm çadırı aramak zorundayız. Ben yarın sabah erkenden burada olacağım. Adamlarım geceyi burada geçirecek."

Amal askerlerin her yeri eşelediğini ve küçük kamyonlardan arama cihazlarını çıkardığını gördü. Yavaş yavaş yakınlardaki karavanların ışıkları yanmaya başlamıştı.

"Askerleriniz arama işlemi için yarını bekleyemez mi? Bütün hayvan ve artistleri uyandırıyorlar, o zaman ben de yarın için hiçbir şeyi garanti edemem," dedi kararlılıkla. Subay çevresine bakındı, bir astsubayı çağırdı ve ona sirki terk etmelerini, sıkı bir çember oluşturarak sirki çevrelemelerini emretti. Aramaya ancak ertesi sabah başlanabilecekti.

"Memnun oldunuz mu?" diyen subay Amal'a sırıttı.

Amal endişe içinde, "Evet, teşekkür ederim, ama seyircileri ne yapacağız? Yarın için tüm biletlerimiz satıldı?" diye sordu.

"Onları evlerine gönderin, istemeyen olursa onu da ben teyzesinin yanına gönderirim," diye yanıtlayan subay güldü.

"Peki, peki," dedi Amal, "teyzesine göndermek" sözünün Morgana'da hapse atmak anlamına geldiğini anlamamıştı. Bunu ona ertesi gün ben açıkladım.

Amal uyuyamıyordu. Ama arkadaşlarının olanları fark etmemiş olması onu rahatlatıyordu, çünkü ışıklar hemen tekrar sönmüştü. Bir devlet başkasının karşısında yapacağı ilk gösteriydi bu. Her şey iyi gidecek miydi? Deneyimli artistleri bunca asker ve korumanın karşısında sinirlerine hakim olabilecek miydi? Gün ağarana kadar huzursuzluk içinde bir o yana bir bu yana dönüp durdu.

Shanti çok erken kalktı ve kocasının huzursuzluğunu hemen fark etti. "Ne oldu sana? Çok solgun görünüyorsun," dedi ve çocukların üzerini örttü.

Amal neredeyse umutsuzluk içinde, "Devlet başkanı geliyor! Kendisi, ailesi, bakanları ve korumaları için özel bir gösteri istiyor," dedi.

"Öyleyse çok daha güzel giyinirsin, olur biter," dedi Shanti her zaman olduğu gibi, görünmez antenleriyle Amal'ın korkusunu yenmek için desteğe ihtiyacı olduğunu ne zaman hissetse böyle yapardı.

"Söylemesi kolay, peki ya bugün her şey kötü giderse?"

"Hiçbir şey kötü gitmeyecek. Şimdi çayını iç ve Morgana'da yaptığın yürüşüne çık, göreceksin, devlet başkanı memnun olsun gerekirse kendilerini ateşe bile atacaklardır. Sadık'tan duymuştum, oyuncakları seviyormuş, öyleyse o da bir sirk dostu."

Amal çayını içti ve her zamanki gibi Morgana sokaklarında gezintiye çıktı. Yolda o kadar çok insan onu dostça selamladı ki, kendisini evinde gibi hissetti. Derin bir soluk alarak temiz havayı içine çekti ve

aceleyle sirke geri döndü.

Saat ona doğru sirk alanına geldiğimde büyük bir korkuya kapıldım. Müzisyenin ölümünü hâlâ unutamamıştım. Hemen Mala'yı düşündüm, şansım varmış ki, onu hemen gördüm. Amal açıklayıncaya kadar askerler beni içeri bırakmak istemedi. Sözlerini duyabiliyordum, çok etkileyiciydi. "Sadık olmadan olmaz. Yoksa sorumlusu sen olursun!" diyordu. Subay girişteki askere gürledi: "Bırakın Sadık Bey içeri girsin!"

İçeri girdiğimde subay beni baştan aşağı süzdü. Küçümseyen bir tavırla bana, "Ne satıyorsun?" diye sordu.

"Öyküler," diye yanıtladım.

"Burada, sirkte mi?"

"Evet," dedim ve Amal'ı izleyerek onun karavanına gittim. Shanti kırmızı ipekten nefis bir kıyafet dikmekle meşguldü. "Devlet başkanı geliyor," dedi sevinçle.

Amal, "Tüm sirk alanında arama aletleriyle bomba aradılar, tüm ot yığınlarını eşelediler, öğlen onikide tüm karavanları kontrol ettiler. Bizim orada bulunmamıza izin vermediler. Bu çok can sıkıcı," diye söylendi. "Ve saat ikide milli muhafız kıtasından bir grup subay gelerek devlet başkanı için yapacağımız gösterinin tümünü seyretmek istediğini söyledi. Birisi de dışarda durup gelenleri evine gönderecekmiş. Tam bir felaket!"

"Tasalanma. Ben hemen mahallemize koşup komşulara, erkek kardeşime ve iki kuzenime öğleden sonra gelmelerini ve insanları dışarda karşılayarak evlerine göndermelerini söylerim," diyerek onu sakinleştirdim. Bu gerçekten de hiç sorun değildi!

"Sana ne söylemiştim? Sadık yap bunu!" diye onayladı karısı.

Hemen mahallemize koştum. Fadi bu işin karşılığı olarak bir lira istedi ve parayı aldı, sonuçta da işini yetişkin komşulardan ve kuzenlerimden daha iyi yaptı. Aslında insanları ertesi gün avutmak sorun

değildi. Asıl sorun güvenlik subaylarının önünde yapılan genel provada başladı, sakallarının üzerinden güven duymayan bakışlarla izliyor ve artistler sanki kaçak katillermiş gibi bakıyorlardı. Artistlerin hayatlarında tek bir amacı vardı sanki: Devlet başkanı Hadahek'i öldürmek. Ve bunu gerçekleştirmek için yolun yarısını geçmiş sayılırlardı.

Adamlara Ashok'un diğer bıçakları, küçük ya da tahta olanını ya da bir başkasını değil, yalnızca bu bıçağı atabileceğini anlatmak gerçekten zor oldu; çünkü numarası için uygun olan tek bıçak buydu. Bunu her bıçak atıcısı bilirdi. Gösteriden birkaç saat önce tahta bıçaklar almasına imkân yoktu. Ashok'un tehlikeli görünen bıçağından korkan subay, "Öyleyse küçük oklardan kullan," diye gürledi.

Ashok, "Yapamam," diye yanıtladı. Uzun ve zorlu bir tartışmanın ardından Amal, Ashok'un numarasından bir şeyler kurtarmayı başarmıştı. At sürerek bıçak attığı bölümden vazgeçmesi gerekiyordu ve bıçakları atarken Ashok'un sırtı devlet başkanına dönük olacaktı. Elinde bıçaklar olduğu sürece bir kere bile arkasına dönmeyecekti. Numarasını bitirdikten sonra ellerini başının üzeride birleştirip alkışlayacak, yavaş yavaş dönecek, eğilerek selam verdikten sonra geri geri yürüyerek sahneden çıkacaktı.

Bu pazarlıklar yapılırken oradaydım, Mala ile birlikte iletişim sorunlarını aşmaya yardım ettim. Subayların ikisi mükemmel İngilizce konuşuyordu, yine de ateşli tartışma sırasında yanlış anlaşmalar sık sık olabilirdi.

Subaylar çok katı olmalarına rağmen yine de mantıklı insanlardı. Neredeyse hiç tehdit etmediler ve söylediklerini hiç tekrarlamadılar. Aslında genelde çok az konuşuyorlardı. Yalnızca bakışları kuşku doluydu. Bu sabah bana burada ne sattığımı soran aptal milli muhafız birliği subayından farklı olarak cumhuriyet muhafız birliğinin adamlarının benden ve yaptığım gösteriden ayrıntısıyla bilgileri var-

dı. Bu, o zamanlar Morgana'da birbiriyle, çoğunlukla da birbirine karşı çalışan altı tane gizli servisin olmasından kaynaklanıyordu. Ve bunlar arasında en iyi olan bölüm doğrudan devlet başkanının emrinde olandı. Milli muhafız kıtasıysa yalnızca pis işler yapmakla görevliydi ve gizli görevleri de buna uygundu.

Artistlerin ve işçilerin karavanlarının aranması sırasında beklenmedik bir olay olmadı. Tek bir silah bile bulunamadı. Hintlilerin tehlikeli yolculuklarında her zaman yanlarına aldığı yirminin üzerinde silah ve üç kutu mermi sanki sihirle ortadan kaldırılmıştı. Bunun nasıl olduğunu hiç sormadım, sorgulanacak olursam kimseye zarar vermek istemediğim için bilmek de istemiyordum. Sonra Amal subaylara para kasasında bir silahı olduğunu, tehlikeli bir durum olduğunda hayvan terbiyecisinin yardımına koşabilmek için bunu vahşi hayvanların gösterisinde kıyafetinin altına gizlediğini kendi isteğiyle söyledi. Saniyeler çok önemli olduğu için hayvanı vurmayı bir başkasına bırakamazdı. Her keskin nişancı olasılıkla her vahşi hayvanı vururdu, ama çok erken öldürebilirdi, çünkü keskin bir nişancıydı o, tüm hayvanları çocukları gibi seven bir sirk yöneticisi değil.

Ashok'un uçan bıçakları için o kadar tantana yapan subayların anlayış göstererek başlarını sallamasını hayretle izliyordum. Amal da sahnede Ashok'un durduğu gibi duracaktı. Vahşi hayvan numarasının yapıldığı ana kafesin yanında devlet başkanına arkası dönük olarak duracak ve gösteri biter bitmez de silahını almak üzere kendisini bir subayın bekleyeceği çıkışa yönelecekti.

"Devlet başkanımız uzun öykülerden hoşlanmaz. Sen en iyisi bir sürü küçük öykü anlat," diye öneride bulundu bir subay önemle vurgulayarak. Tuhaf ama, korku duymuyordum, aslında içimde anlatma isteği de yoktu. "Devlet başkanımız istemezse bunu yapmayabiliriz de," diye önerdim subaya ve o sırada konuşmaları Amal'a çeviren ve sessizce başını sallayan Mala'nın yüzündeki keyifsiz ifadeyi gördüm.

"Hayır, hayır, kendileri senden öykü dinlemekte ısrar ediyor," diye açıkladı subay, emir veren, ama dostça bir ses tonuyla. Mala memnuniyetle gülümsedi ve subayın söylediklerini Amal'a çevirdi.

Ciddi bir ses tonuyla subaya, "Sadık programın temel bölümüne dahildir," diyerek onayladı.

Subay yüksek sesle, "Ve Daniel amcası da devlet başkanının arkadaşıdır," diye ekledi. O anda yerin dibine batsam daha iyiydi benim için.

Daniel amca da devlet başkanıyla birlikte gösteriyi izleyenlerin arasındaydı. Aynı şekilde annemle babam da davet edilmişti, ama babam gelmek istemedi. Bir Hadahek'in yanında oturmanın mayın tarlasına girmek gibi bir şey olduğunu söyledi. İnsanın şansı doksan dokuz kez yaver gitse, bir kez de kötü gider; ve kendi şanssızlığımdan bildiğim kadarıyla bu tam da sirkte olduğu sırada olurdu.

Öğlende eve döndüm, eski kitap ve gazetelerde kısa öyküler aradım; anneme, babama ve birkaç yaşlı komşumuza da sordum. Onlar da bana cömertçe birçok kısa, hatta kısacık öyküler, tuhaflıklar ve olağanüstü şeyler anlattılar.

Derken siyah resmi araçlar geçti ve içlerinden, bizim bölgemizde hiç görülmemiş bir insan topluluk indi. Devlet başkanını ilk kez yakından gördüm. Şüpheci ve zeki bakışlı gözleri, çok küçük elleri olan şişman, kısa boylu bir adamdı. Karısı ondan daha uzundu ve toplumun first lady'si olması biraz hızlı olmuştu. Bayram kıyafetlerine bürünmüş kayıp bir çiftçi kadın gibi görünüyordu. Her yerde keskin nişancılar vardı. Hadahek ve karısı arabadan dışarıya ilk adımlarını atar atmaz sıradan seyirciler gibi davranan korumaların sıralarında bağırışlar çınlamaya başladı.

Sirk yöneticisi en iyi kırmızı ipekten kıyafeti ve kendisine annesinden kalan beyaz türbanıyla gösterişli bir şekilde sahneye çıktı. Binbir Gece Masalları'ndan bir mihrace gibi görünüyordu.

Mala çok coşkulu bir selamlamayla programı açtığında orada bulunanlar kibarca alkış tuttu. Tüm artistlerin hazırlık yaptığı çadırda sahneye çıkmadan önce herkesin aramadan geçmesi gerekiyordu. Bu çok can sıkıcıydı ve Hintlileri darmadağın etti. Yakın tarihlerinde hiç diktatör tanımamışlardı.

O gün Santosh büyük kedilerle kusursuz bir gösteri yaptı. Işığın, hareketin ve cesaretin resmi. Sahtosh'un hayvanlara sakinleştirici vereceğini umuyordum, ama o bunu reddetmişti. "Aksine, böyle günlerde hayvanlarımın tüm dikkatine daha çok ihtiyacım oluyor," dedi bana.

O gün Santosh'a her zamankinden daha çok hayranlık duydum, çünkü herhangi bir nedenden dolayı büyük kafesin içindeki gerilim çok fazlaydı.

Elbette ki her zaman gerilim vardı ve mümkün olan her fırsatta hayvanlar hiyerarşik düzen içindeki konumlarını yükseltmeye çalışıyordu. Böylesine kavga meraklısı bir topluluğun gösterisinde Santosh aynı anda birçok şeye birden dikkat etmek zorundaydı. Kendi güvenliği için endişe duymak da zorundaydı, çünkü vahşi kedilerin en güçlüsü olan aslan Pasha, sürekli olarak aslan terbiyecisinin gücü konusunda kuşkular yaratmaya çalışıyordu. Sahtosh hayvanların güvenliğinden de endişe duymak zorundaydı. Birbirlerinin işine karışıp karışmadıklarına sürekli dikkat etmeliydi, yoksa sonunda birbirlerini paramparça ederlerdi. Devlet başkanının ve korumalarının hiç farkında olmadığı sürekli bir gerilim. Ve sanki tüm bunlar yetmezmiş gibi Sahtosh hayvanlarını olağanüstü güzellikte oyunlar sergilemek için teşvik etmeliydi. Sanki ön tarafta vahşi hayvanlar, arkada da keskin nişancıların bütün numaralar boyunca tüm artistlere doğrultmuş oldukları silahlarıyla sürekli olarak ölüm tehdidi altında değilmiş gibi, tüm hareket ve eylemleri kolay ve ustalıklı görünüyordu. Santosh kaplanlara bağırdı ve onlar da keskin dişlerini gösterip kulaklarını

havaya dikerek hırladılar. İşin sırrını bilenlerin hepsi, şimdi kaplanın Santosh'a kendisine bir santimetre bile yaklaşmasına izin vermeyeceğini biliyordu. Çadır, Bengal kaplanının gürlemesiyle sarsıldı.

İster inanın ister inanmayın, seyircilerin yüceliğinden hiç haberi olmayan ve aklı hep oyunda olan en güçsüz aslan Benja, o gün bir numaraydı. Şişelerin dizildiği sıranın üzerinden bir tanesini bile düşürmeden ustalıkla yürüdü. Devlet başkanı Hadahek bu numarada hayranlıkla bağırdı.

Mala da muhteşemdi. İpin üzerinde amuda kalktığında devlet başkanının karısı korkudan eliyle ağzını kapadı. Mala'nın ipin üzerinde gözleri kapalı olarak yürümesi de yalnızca devlet başkanı ve eşini coşturmakla kalmadı, gizli servis ajanları, korumalar, üst düzey subaylar ve bakanlar, kısacası bu tuhaf seyirci topluluğu da güldü, tümüyle değişmiş gibi görünüyorlardı, her seyirci topluluğu gibi onlar da alışmış oldukları katı görünümlerine hemen yeniden bürünebilmek için çaba içindeydiler.

Mala ip üzerinde bir başbalerine özgü olağanüstü çekiciliğiyle dans etti, ardından dansını bir saltoyla böldü ve havadaki atlayışını yaptığı sırada bale ayakkabılarını çıkararak çıplak ayaklarıyla ipin üzerine indi. Bu hepimizi çılgına çevirmişti ve Mala sahneye geri döndüğünde devlet başkanı ayağa kalkarak onu alkış yağmuruna tuttu.

Birbirine aşık trapezci çift Sharmila ve Bimal de tüm becerilerini sergilediler. Sahne kararttıldı. Sahneye girerlerken üzerlerine bir projektörün ışığı düştü, küçük bir sahne görevlisi onların omuzlarındaki pelerini aldı ve ikisi de yukarıya, trapeze çıkan ip merdivene doğru koştu. İki dakika sonra çadır tavanının altındaki trapez platformundaydılar. Önce ayakta, ardından da dizleri üzerinde sallanmaya başladılar, sonunda da platformun üzerinde amuda kalktılar. Seyirciler soluklarını tutuyordu.

Sharmila ve Bimal hemen tekrar elleriyle tutunarak bir iki kez ileri geri sallandılar. İkisi de trapez etrafında dönüp dizlerinden trapeze asılı olarak aşağı sarktığında seyirciler artık rahat bir soluk almak istiyordu. Ve ardından inanılmaz bir şey oldu! İkisi de sallanarak yükseldi ve bacaklarını gererek trapezden kaydılar; ben artık düşecekler, diye düşündüm. Diğer birçok seyirci de korkmuş ve bazıları, "Aman Tanrım!" diye bağırmıştı, ama Sharmila ve Bimal ayaklarından asılı kaldı. Hiç de ucuz bir numara değil doğrusu! Hile, aldatmaca yok! Yeni ve o ana kadar hiç yapmadıkları bir gösteriydi bu. "Bravo!!! Bravo!!! Allahu ekber!!" şeklindeki rahatlama çığlıkları neşeli alkışlara karışıyordu.

Aslında güvenlik ağı vardı, çünkü kardeşinin ölümüne neden olan kazadan sonra Amal, ip ya da trapez sanatçılarının hiçbirinin ağsız çalışmasına izin vermiyordu. Ama ağ üzerine düşmek de acı vericidir, yalnızca ruhsal olarak değil, artist kötü bir şekilde düşerse, bedensel olarak da acı verir. Ama bu ikisinin gösterisindeki mükemmellik büyünün sınırlarına kadar ulaşıyordu.

İşler yolundaydı, çünkü tezgâhlardaki tüm içecekler, fıstıklar ve dondurmalar satılmıştı. İnsanlar kağıt paraları öylesine atıyor ve bozuk paralarla uğraşmıyordu. Gösteriye ara verildiğinde devlet başkanı Amal'ı çağırarak ona yirmi bin lira tutarında bir çek verdi. Bu, on günlük kazancımızdı. Amal çok etkilenmişti. Ona devlet başkanı indirilmeden önce parayı çekmesini tavsiye ettim. Hadahek bir madalya vermeye de söz verdi, ama daha sonra bunu unuttu.

Ve kapanış gösterisi yapmak üzere ben geldim. Her şey mükemmel biçimde yolunda gittiği için rahatlamıştım. O akşam Mala bana cesaret verdi. Sahneye çıkarken korkunç bir alkışla karşılandım ve devlet başkanının nasıl öne doğru eğildiğini, Daniel amcama benim sahneye çıkmamdan dolayı duyduğu memnuniyetini hayranlıkla belirterek göz kırptığını gördüm. Fotoğrafçılar da beni bir süre flaş ışık-

larına boğdular.

Onlara, "Acele edin, bundan daha güzel olmayacağım nasıl olsa!" dedim.

Devlet başkanı, "Haklısın, onlar kaynalalar ve sivrisineklerden bile daha kurnaz," diyerek yorumladı.

"Sayın devlet başkanımız, saygıdeğer Bayan Hadahek, sevgili Daniel amca, bayanlar ve baylar," diyerek başladım ve isimleriyle hitap edilmek isteyen bakanların beklenti dolu bakışlarını gördüm. "Bugün anlatacaklarımın hepsi ilk kelimesinden başlayarak tümüyle yalandır!"

"Bu doğru mu?" diye sordu Bayan Hadahek ve devlet başkanı öyle yüksek sesle güldü ki, karısı utancından kıpkırmızı kesildi. İlk kez olarak milli marşın devlet başkanının gülüşüne ne kadar benzediğini fark ettim.

"Evet, madam," diye yanıtladım, "ve kim benim yalanımın içinden gerçek olanı çıkarır, o iyi bir dinleyicidir. Ama hürmetimden dolayı seçimi sizlere bırakıyorum. Bir konu seçin ve ben de size, devlet başkanımızın uzun öykülerden hoşlanmadığını bildiğim için kısacık bir öykü anlatayım!"

"İyice araştırmışsınız, çok dikkatlisin! Yoksa emrinde çalışan bir ajan mı var?" diyen devlet başkanı güldü. "Öyleyse başlayayım. Bana kendini kandırma üzerine kısa bir öykü anlat!"

"Memnuniyetle, efendim. Çok çok uzun zaman önce duymuştum bu öyküyü. Bir ormanda karısıyla birlikte yaşayan bir serçe varmış, her gün kavga ederlermiş. Bir gün karısı kocasına bir korkak olduğunu söyleyerek onu ayıplamış. Öfkeden kuduran kocası, yuvalarından çıkar çıkmaz karşılaştığı ilk hayvanı o anda geberteceğini yüksek sesle söyleyerek yemin etmiş. Gizliden gizliye bir solucan, küçük bir böcek ya da kelebekle karşılaşmayı umut ediyormuş. Ama o gün şansı hiç de yerinde değilmiş, çünkü yoluna çıkan ilk hayvan kocaman

bir filmiş. Ama karısı kendisini yuvadan hâlâ görebildiği için verdiği sözü bozmak istememiş. Filin üzerine atlamış ve sırtında küçücük bir yerden yakalamış. File düşman kesilmiş bir maymun da onun, kendisinin bulunduğu Hindistan cevizi ağacının önünden geçtiğini görmüş. Bir karpuz kadar büyük bir Hindistan cevizi alarak file atmış. Ceviz tam da filin iki gözünün arasına rastlamış. Fil duyduğu acıyla, 'O Tanrım, Yardım et, ölüyorum!' diye bağırmış. Hindistan cevizinden haberi olmayan serçe, "Elimden ne gelir ki," demiş, "benim yoluma çıkan ilk kişi olacak kadar şanssızsan?' Ve bir fili öldürdüğü inancıyla cıvıl cıvıl öterek oradan uzaklaşmış.

"Güzel!" diye görüş bildirdi Hadahek. Sanki emir vermiş gibi birden alkış koptu, ama bu beni ürkütüyordu, çünkü bir şeyler eksikti: Hayat.

"Kendini kandırma üzerine bir başka bir öyküyü de bir gün bir sinekten dinlemiştim," diyerek kısa öykülerime devam ettim. "Sinek istediğinde filin kafasına pisleyebildiği, krallara özgü yastıklarda uyuduğu ve hatta bir kamyon şoförü kafasını kaşırken direksiyonu hep o tuttuğu için kendisini güçlü zannediyormuş. Ne yazık ki sineğin öyküsünün devamını dinleyemedim, çünkü bir kurbağanın dili onu bir anda kapıverdi."

Devlet başkanı, "O burnu büyük cezasını bulmuş! Büyükbabam bana, bir palmiyeye hep, 'Palmiye, yere sıkı tutun, ben şimdi uçmak zorundayım,' diyen bir sivrisinekten bahsetmişti," diye bağırdı ve karısından sonraki öykünün konusunu söylemesini rica etti.

"Bana çok zor yerine getirilebilecek basit bir istek söyle!"

"Madam, öteki dünyayı saymazsak, Doğu'nun bu sirk gibi olmasını isterdim. Buradaki Hint Sirki'nde, ondan fazla halk onbeş yıldır barış içinde yaşıyor. Tartışıyor ve barışıyorlar, ağlıyorlar, gülüyor ve birlikte çalışıyorlar. Ben de burada, Doğu'da bizim için de aynı şeyi diliyorum. Doğu çok büyük olduğu için yeterince yerimiz var,

ama kalbimiz dar. Bu hep böyle değildi ve neden böyle olduğunuzsa uzun bir öyküsü vardır."

Kültür bakanı, "Bize komik bir yalana ilişkin bir öykü anlatır mısın?" diye sordu.

"Oh, Bakan Bey, bu ne yazık ki yalanlar kabilesindeki en büyük ailedir. Suudi Arabistan'da alkol yalnızca bakkallarda ve restoranlarda yasaklanmamıştır, filmlerde bundan bahsedilmesi de yasaktır. Orada televizyonlarda ve sinemalarda son Amerikan saçmalıkları oynar. İçlerinde kahramanların elbette ki viski içtiği Westernlerdir bunlar. Ama Suudi Arabistan'da böyle değildir. Buradaki 'O' biçimli bacakları olan silahlı kahraman bara gider, eski püskü ceketiyle bara yaslanarak –ağzının kenarında da sönmek üzere olan küçük bir puro vardır– 'Hey, dostum, bana bir çay çek!' diye bağırır. Bu, milyonlarca insanın her gün seyrettiği en aptalca yalanlardan biridir."

"Gerçekten böyle mi? Yoksa sen yine mi atıp tutuyorsun?" diye sordu devlet başkanı. Sekreteri benim gerçekten de gerçeği anlattığımı hemen doğruladı.

Suudi Araplar hakkındaki bu kısa öyküyü anlattıktan sonra dışişleri bakanı seslendi. "Olağanüstü özellikler hakkında bir öykü anlatır mısın?"

"Bakan Bey, olağanüstü artistlerden başlamayı kesinlikle istemiyorum. Dışardaki alanda akıl almayacak özelliklere sahip insanlar gördüm. Bir bilgisayardan daha hızlı hesap yapabilen adamı birçok kişi tanır. Ama bir zamanlar kısa bir süre için babamın yanında çalışmış olan fırıncı çırağını neredeyse kimse tanımaz. Bu çırak yıllar içinde sıcağa o kadar alışmıştı ki, bir gün ekmek hamurunu alarak ekmek fırınının içinde bir tur attı, dışarıya çıktığındaysa ekmek pişmişti."

"Devlet başkanımız Fenikeliler hakkında anlatılan eski öykülere bayılır. Bize bunlardan birini anlatır mısın?" diye sordu savunma bakanı. Devlet başkanı güldü.

"Fenikelileri çok sevdiğinizi biliyorum, efendim," diye başladım, "ama denizciler arasındaki ilk usta yalancılar saygıdeğer Fenikelilerdir. Bugünkü Lübnan'dan kuzeyde İngiltere'ye ve güneyde Güney Afrika'ya kadar okyanusları geçtikleri ve ticaret yaparak büyük kazanç sağladıkları güçlü filoları vardı. Kendilerine rakip çıkmasını istemedikleri için karaya çıktıkları her yerde okyanusun karnından efsanevi hayvanların çıkıp birçok gemiyi yutmuş olduğuna dair öyküler anlattılar. İnsan ne kadar ikna edici şekilde yalan söylerse, ona o kadar çok inanılır. Böylece efsanevi şekillerde birçok deniz canavarı ortaya çıkmıştır."

Devlet başkanı, "Belki de ticaret bakanımız hasatımızı daha iyi satmak için bunlara benzer akıllıca öyküler uydurmalı," diye yorumladı ve bahsedilen bakan yüzü bembeyaz kesilmiş halde gülümsedi.

Araştırma ve sanayi bakanı, "Bize aklına bir anda geliveren bir yalana ilişkin öykü anlatır mısın?" diye sordu.

"Evet, sanırım. O gün aklıma Nuh'un koyunu nereden geldi, bugüne dek anlayabilmiş değilim. Komşumuz olan Bulos ünlü bir satranç oyuncusuydu. Öyle cimriydi ki, yağlarını kaybetmemek için yıkanmak bile istemezdi. Önünde, eğer kazanacak olursa kendisine çok para getirecek bir turnuva vardı. Kazanırsa, mahallesindekiler için yedi koyun kestireceğine ve muhteşem bir şölen düzenleyeceğine Kutsal Meryem adına yemin etti. Turnuvayı ve yaklaşık elli bin doları kazandı. Ama yedi koyun önce üç oldu, sonra da bir. Ve verdiği sözü ancak, mahallemizdekiler ona artık selam vermez olduğunda gerçekleştirdi ve komşuları davet etti.

Servis yapılan koyun değildi, koyun etinin, Bulos'un bir çobandan neredeyse bedavaya aldığı en sert yeriydi. Komşular sert eti ancak zorlanarak yutabiliyordu. O zamanlar onüç yaşında bile değildim ve annemle babam onlarla birlikte gitmem için ısrar etmişti. Etleri zahmetle ve bol bol su içerek yutabildiler ve babam bu cimri herifin bü-

yükbüyükbabasına lanetler okudu. Keskin bıçağımla etin üzerine henüz bir çizik bile atamamışken bıçağımla çatalımı bir kenara koydum ve yemeği elimi bile sürmeden bıraktım. Ev sahibi yanıma geldi ve bana güya dostça bir tavırla bakarak, 'Ah, Sadık, saldır hadi! Böylesini fakir evinde hiç yememişsindir,' dedi.

Dediğim gibi, babam çok çekingen bir insandı. Kıpkırmızı oldu, ama tek kelime bile etmedi.

'Eti yiyemem,' diye yanıtladım.

'Neden yiyemezmişsin, rahatça ye, herkese yetecek kadar var!' diye yüksek sesle bağırdı, öyle ki iki sokak ötedeki komşular bile duyabilirdi.

'Bu koyun kutsal,' dedim.

Cimri, 'Kutsal mı?' dedi şaşırarak.

'Evet, kutsal, çünkü öyle yaşlı ki, bunun Nuh peygamberin gemisine aldığı koyun olduğundan eminim.'

O anda tüm konuklar gülmeye başladı ve ölüm döşeğindeki son sözleri 'Acı bana Tanrım!' ya da 'Merhamet!' değil de 'Şah mat!' olan ve her kuruşun hesabını yapan bu adamın evini hemen terk ettik. Bakan Bey, umuyorum ki anlattığım öyküyle dileğinizi yerine getirmiş olmuşumdur."

O da, "Pek tabii, pek tabii," diye yanıtladı.

Ben yorulmuştum, ama devlet başkanı hâlâ yorulmamıştı ve bir öykü daha dinlemek istiyordu. Ben de ona adil Çin imparatorundan bahsetme vaktinin geldiğini hemen anladım, çünkü adil olmaya ilişkin bir konu seçilmemişti.

"Adil bir Çin imparatoru," diyerek kendimce başladım, "Bir anda sağır olmuş. Uzun zaman ağlamış, çünkü halkının şikayetlerini bir daha duyamamaktan korkuyormuş. Yaşlı, bilge amcası hemen ona gelerek derdini dinlemiş ve ona yalnızca tek bir cümle yazmış: 'İnsanların acılarını gözlerinle anlamalısın.' Ve akıllı imparator sağır olduğu-

nu duyurmuş. Bir şikayeti olan kırmızı bir kıyafet giyip sarayın yakınlarındaki bir caddede yürüyüşe çıkacakmış. İmparator her öğleden sonra atıyla oraya gidiyor, kırmızı elbisesi olanların yanında duruyor ve insanların ne tür dertleri olduğunu sekreterine yazdırıyormuş."

Devlet başkanı, "Bu aptalca," diye yorumladı, "kendisine iyi bir gizli servis kurmalıydı."

O anda artık anlatmaya devam etmek istemedim. Büyükannem, dişi kaplan, bana bir keresinde her dinleyiciyi tuvalete gitmeye nasıl zorlayabileceğimi öğretmişti. Eskiden bunu o kadar iyi yapardım ki, girdiğim tüm bahisleri kazanırdım. Bu yeteneğimden Mala'ya bahsettiğimde bana inanmamıştı. Öyküyü sonuna kadar anlatmadan birçok dinleyicinin tuvaleti ziyaret etmiş olacağına dair onunla iddiaya girdim. Benimle dalga geçti ve önce kulübede kendisinde denemem için beni zorladı. Kendisini hazırlamış olduğu için numaram elbette ki işe yaramadı. Bunu denememi ve bu sırada ona bakarak üç kere ellerimi çırpmamı, onun da bana, 'İddiamız geçerlidir' anlamında yumruğunu göstermesini kararlaştırdık. Ve öyle de oldu.

Devlet başkanı, babamın bana anlatmış olduğu adil imparatora ilişkin olarak gizli servisten başka söyleyecek bir şey bulamadığında, elimde olsa onu dışarı atardım. Ama o anlattığım öykülerden dolayı hoşnut görünüyor, hep daha çok istiyor ve arada bir basının benden bahsetmesi gerektiğini söyleyerek gürlüyordu. Bu yazar müsveddeleri sonraki haftalar ve aylarda bunu o kadar sık yaptılar ki, devlet başkanından bile bu kadar çok bahsetmediler. Ama bunu daha önce zaten söylemiştim.

"Sayın devlet başkanımız, komşularımızın oğullarından biri sürekli olarak yatağını ıslatıyormuş, annesiyle babası bundan kardeşlerini sorumlu tutuyormuş. Bilirsiniz, uyuyan birinin eli soğuk suya sokulduğunda, –su çok soğuk olmalı ve bu arada sessizce 'pısspıss-pıss' diye fısıldamalı– o zaman uyuyan kişi kendini tutamaz. Ama ço-

cuk rahatlamış bir şekilde Ohhh! çektikten sonra annesiyle babası çocuğun altında yayılan ıslaklığı gördüğünde, kardeşleri çoktan derin uykuya dalmış oluyorlarmış.

Annesiyle babası tüm mayhoş içecekleri, çayı ve birayı çocuklarından uzak tutuyormuş. Bilirsiniz, böyle içecekler susuzluğu çok güzel biçimde giderir, ama özellikle de idrar torbasını sıkıştırır, öyle değil mi? Sonra da insanın rahatlaması gerekir."

İki koruma ve bakanlardan biri usulca yerlerinden kalkarak dışarda tuvalet aramaya başladı.

Mala ve ben on kişi kalkıp tuvalet aradığında benim kazanmış olacağıma karar vermiştik, çünkü mecbur kalmadıkça sirkte kimse yerinde kalkmaz. Bu, sinema veya tiyatro, bir sergi açılışı veya cenaze töreninden farklıdır; bu, gerçekten de sirkin büyüsüdür; sirk gösterisi devam ederken hiç kimse dışarıya çıkıp bir metre bile uzaklaşmak istemez. Kimse yanındakine dikkat etmez, sanki oraya yapışıp kalmış gibi gözleri sahneye takılı kalır.

Ama biz yine de tüm şüpheleri ortadan kaldırmak için on kişinin ayağa kalkmasını minimum sayı olarak belirlemiştik.

"Böylece annesiyle babası çocuğu doktora götürmüş. Doktor inceledikçe incelemiş, karnına, ardından hafifçe, sonra da kuvvetle idrar torbasına bastırmış.

'Her şeyi sağlıklı,' diyerek kararını belirtmiş. Ama yatağını ıslatmak çocuğu da çok üzüyormuş ve doktora, her gece yatağını ıslatmadan önce gördüğü düşü anlatmış: 'Her gece aynı düşü görüyorum: Rüzgâr çok sessizce, 'pısspısspıss' diye esiyor. Bir deve geliyor ve rüzgâr pısspısspıss diye eserken ellerimi yalıyor. Bu devenin yanında duruyorum ve bir bardak buz gibi soğuk su içiyorum. Suyun mideme nasıl serinlik yaydığını hissediyorum ve rüzgâr pısspısspıss diye esiyor, sonra devenin sırtına biniyorum, o da koşmaya başlıyor. Onu durduramıyorum, kocaman, duvarları dik bir yamacın doruğuna ka-

dar yükselen bir sarayın kapısından hızla geçiyor. Rüzgâr pısspıss-pıss diye esiyor. Deve geniş merdivenlerden yukarı çıkıp çatıya ulaşıyor, burası o kadar yüksek ki, aşağı atılan insanlar daha yere ulaşmadan parçalara ayrılıyorlar.

Bu her gece böyle tekrarlanıyor rüzgâr her gece pısspısspıss diye esiyor ve deve bir anda çatının kenarına kadar koşuyor, suya yaklaşabilmek için aşağı doğru eğilmeye çalışıyor, aşağıya bakıyorum, deveye tırmanıyorum ve rüzgâr pısspısspıss diye esiyor –'

'Yeter!' diye gürleyen doktor kalkıp tuvalete koşmuş."

Bu arada dışarı koşanların sayısı onbeşi geçmişti. Devlet başkanı ve bakanların sandalyeleri üzerinde sallanmaya başladığını oturduğu yerden görebilen Mala gülmekten yerlere yatıyordu. Bu, benim için kurtuluş anlamına geliyordu.

Tüm artistler adına devlet başkanının ziyareti için teşekkür ettim, eğilerek selam verdim ve sahneden ayrıldım. Ama korumaların Hadahek için bir yol oluşturduğunu ve Hadahek'le karısının kendilerini güçlükle tutarak tuvalet aradığını hâlâ görebiliyordum. Daniel amca elimi sıkarak beni alnımdan öptü. Alçakgönüllü bir tavırla, "Senin gibi yalan söylemeyi becerebilmek için dünyanın tüm saatlerini feda edebilirdim," dedi ve ben kendimi çok onurlandırılmış hissettim.

Gürültü patırtı sona erdiğinde ve son gizli servis ajanı da alandan ayrıldığında büyük çadırın içinde birbirimize sarılarak, uzun kuyrukta beklemeye dayanamayıp rahatlamak için hemen karanlık bir köşe bulmaya çalışanlara gözlerimizden yaşlar boşanıncaya kadar güldük.

Amal kahramanlarına alçakgönüllü bir tavırla teşekkür ederek, gösteriye ara verildiğinde Morgana'nın en iyi restoranından sipariş ettiği yiyecekleri getirtti. O geceyi hayatım boyunca hiç unutmadım.

KORKAK YA DA ÖRNEK OLMANIN GÜÇLÜĞÜ ÜZERİNE

Postacı İlyas ve karısı Feride'nin çok sayıdaki çocukları arasında en akıllı ve aynı zamanda en şakacı olanı, en küçük oğulları Şerif'ti. Ateş gibi bir zekası ve dilinde dünyanın tüm çiçekleriyle öyle bir konuşması vardı ki, en ünlü şairlerin bile onun karşısında rengi atardı. Dört yaşındayken dolunaya baktı ve "Dünya cep fenerini yaktı," diye fısıldadı.

Bütün komşular severdi bu çocuğu. Babama göre Şerif, gülün annesinin dikenli bir bitki olduğunun kanıtıydı, gülün dikenleri onun için olağanüstü güzellikteki bu çiçeklerin çirkin ve sıradan anne babaları olduğunun kanıtıydı. Şerif'in sokağın başında babamı nasıl beklediğini ve ikinci katın merdivenini çıkana kadar onu nasıl izlediğini seyretmek çok eğlenceli olurdu. İlgiyle fırındaki işlere dair sorular sorar ve babam herhangi bir şey anlattığında anlamlı anlamlı başını sallardı. Merdivende de onunla şu sözlerle vedalaşırdı: "Amca, Tanrı sana hepimize verdiğin ekmek için binlerce kez sağlık versin." Babam tüm yaşamı boyunca utangaç bir insan olmuştu ve her gün bu sözleri duyduğunda kızarır, ağzında bir şeyler geveler ve çocuğa zaman zaman birkaç kuruş para verirdi.

Ama Şerif ailesinin en küçüğü olduğu için çok mutsuzdu. Diğerlerinin arasında o hep ihmal edilirdi. Komşular onu beslemese, açlıktan ölürdü belki de.

Bir gün bana geldi ve babamın fırınından bir parça maya verip veremeyeceğimi sordu. Önce annesinin bu kadar küçük bir şeyi istemekten çekindiğini düşündüm. Ailesi çok fakirdi. Böylece ben, büyük maya kütlesinden her gün ceviz büyüklüğünde bir parça getirerek çocuğa verdim. O teşekkür ediyor ve hemen eve koşuyordu. Sonra, –bu

arada üç ay geçmişti– her gün hamur hazırlıyormuş gibi görünen annesi Feride'nin neler pişirdiğini çok merak ettim. Bütün komşular pasta ve hamur işlerini bizde pişirirdi. Mahallemizdeki hiç kimsede fırın yoktu. Ama bu fakir çocuk, "Maya annem için değil. Onu ben yiyorum," dedi.

"Peki neden maya yiyorsun?"

Şerif, "Hemen büyümek istiyorum da ondan!" diye yanıtladı. Başına neler geldi bilmiyorum ama, ne zaman mutsuz bir çocuk görsem hemen Şerif'i hatırlarım.

Bir gün okuldan çok mutsuz bir halde geldi ve kompozisyon defterini gösterdi. Hayatım boyunca unutmayacağım kadar lirik bir dille bir gezintiyi betimliyordu. Kompozisyonu şu sözlerle bitiyordu: O gün güneşi kırlarda gezintiye çıkardım ve ancak renklerin annesi uyumaya gittiğinde geri döndüm.

Öğretmeni Sabri'yi tanıyordum, çünkü fakir Hıristiyan ailelerin çocuklarının gittiği o lanet olası St. Nikolaus İlkokulu'na ben de birkaç yıl devam etmiştim. Sabri, sömürgecilik devrinden kalma yaşlı bir fosil kalıntısıydı. Morgana'yı işgal atında tutan Fransız ordusunda astsubaylık yapmıştı. Fransızlar geri çekilirken onu geride bırakmıştı. O zamanlarda öğrenciler, "Fransızlar Sabri'yi Morgana'ya ceza olsun diye bıraktı," derdi. Aradan geçen zaman içinde daha da yaşlanmıştı.

Şerif'in kompozisyonuna, "Abartılı! Gerçekdışı!" sözcüklerinden başka bir yorum getirememiş ve çocuğa bir tane dört yapıştırmıştı.

Bu komşularımız tuhaf bir aileydi. Anne Feride'nin boyu iki metreydi, geniş omuzları ve üzerinde kıvırcık, dağınık saçları olan kocaman bir kafası vardı. Cılız kocasının her gün terör estirmesine izin verirdi. Adam karısına vurur ve kadın da ağlardı, adam eğer karısına güzel bir söz söylerse kadın ona, sanki bunun kendisi için çok fazla olduğunu söylemek istermiş gibi teşekkür dolu gözlerle ve itaatkâr

bir tavırla bakardı.

Dünyadaki hiçbir şey Feride'ye fil kadar benzeyemezdi. Küçücük bir insanın kendisini aşağılamasına izin veren dev gibi bir kadın. Oysa filler, kendinden bu kadar emin görünen Ganesh'in kendilerinden ve öfkelenmelerinden ne kadar korktuğunu bilselerdi, birçok emre karşı gelirlerdi.

Alıştırma yaparken fili sık sık seyrederdim. Çadırı ve tüm kafesleri paramparça edebilecek olan dişi fil Nelly, amuda kalkıncaya kadar Ganesh tarafından eğitildi. Nelly itaatkâr bir tavırla yukarıya, ona doğru baktı ve Ganesh de yalnızca tek bir kelimeyle onayladı. "İyi!" diye mırıldandı neredeyse hiç anlaşılmayacak kadar sessizce.

Feride o kadar sık bize koşar ve yardım etmesi için anneme yalvarırdı ki! Annem hep aynı şeyi tekrarlardı: "Bir kere onun üzerine otursan, tam da göğsünün üzerine, göreceksin o zaman nasıl aklı başına gelecek. Kalbini eline alıp ona düşünceni söylemelisin. Uyanık olduğu sürece sana vurabilir, ama her insan bir ara uyumak zorundadır, uyur uyumaz tekrar üzerine otur."

Feride uzun süre sesini yükseltmeye bile cesaret edemedi, ama bir keresinde kocası yerdeki ince şiltenin üzerinde uyurken bu fırsatı değerlendirdi ve göğsünün üzerine oturdu. İlyas bağırdı ve hemen bayıldı. Beş kaburgası kırılmıştı. Ama karısı bundan yararlanacağına avluda bağırmaya ve ağlamaya başladı. "Kocamı, sevgilimi öldürdüm! Oo, komşular, mücevherimi, baş tacımı paramparça ettim, oh, ne kadar zavallıyım! Asılmalıyım ben!"

Komşular koşarak yardıma geldi ve içlerinden biri İlyas'ı hastaneye götürdü.

Doktor, "Bu nasıl oldu?" diye sordu.

"Çok yorgundum, bayıldım ve kocamın üzerine düştüm," diye yanıtladı Feride ve mücevheri kendine gelip ona bağırıncaya kadar da ağlayarak tüm ruhunu gözlerinden boşalttı: "Beni öldürmek istedin,

değil mi?" Feride ağladı ve gözlerinin karardığını söyleyerek yalan söyledi.

Bu küçük, bitkin tavuk file, "Gücüm yerine gelinceye kadar bekle, o zaman gözlerin mosmor olacak!" dedi. Karısı da kalan diğer kaburga kemikleri de kırılsın diye onu parmağıyla hasta yatağından itmek yerine hıçkıra hıçkıra ağladı. "Benim hakkımda bu kadar kötü düşünmeni hak ediyorum! Sen acı çekeceğine ben öleyim daha iyi," diye inledi.

İlyas kısa bir süre içinde hastaneden çıktı. Olağan gündelik hayat her zamanki gibi devam ediyordu. İlyas bütün öfkesini karısına kustu. Bu sık sık olurdu; işyerinde kendisiyle alay edildiğinde veya trafik polisi olan komşusu Muhsin ile kavga ettiğinde; ve bu ikisi çok sık kavga ederdi. İlyas atletik yapılı polise bir şey yapmaya cesaret edemezdi. Avludaki odasının kapısını kapatırdı. Hemen ardından çığlıklar duyardık. Kanarya kuşlarından biri kaçtığında veya öldüğünde, Feride bunun için de dayak yerdi. O zaman anneme koşardı, İlyas peşinden gelmeye cesaret edemezdi. Bunu bir kez yapmıştı. O zaman babam yakasına yapışmış ve onu kibarca evimizden dışarı atmıştı. "Biliyorum, o senin karın," demişti, "ama benim çatım altında korunuyor ve tüm ordu gelse onu buradan çıkaramaz." O günü hiç unutmayacağım. Babamla o kadar gurur duymuştum ki! Postacının çocukları arasında bir tek Şerif ağlamıyordu. Olayları dikkatle gözlemledi ve o günden sonra sokağın başında babamı beklemeye başladı.

Kadın erkek tüm komşuların, akrabaların ve arkadaşların hiçbir numarası veya kurnazlığı işe yaramadı. Feride kendisini kocasına teslim etmişti, kendi gücüyle ne bir şey yapıyordu ne de fillerin en iyi özelliğine sahipti: Hafızaya. Akşam Eilas'tan iyi bir dayak yediğinde ertesi sabah komşu kadınlara onun en soylu özelliklerinden bahsederdi. Yıllar geçtikte komşular ona artık acımıyorlardı bile.

Annesinin başındaki bu felaketi sona erdiren oniki yaşındaki Şerif

oldu. Bu arada diğer oğlanların yaşı yirminin üzerindeydi, ama babaları annelerini döverken bir kenara çekilip ağlarlardı. Babasının postanedeki işini piskopos sayesinde elde ettiğini babasından öğrenen Şerif, bir gün kalkıp elini yüzünü yıkadı ve piskoposa gitti. İçeriyi girişi o kadar etkili olmuş olmalı ki, piskopos İlyas'ı çağırttı. Postacı solgun bir yüzle Morgana piskoposunun yanına koştu ve geri döndüğünde saat çok geç olmuştu. Karısından kendisini affetmesini rica etti. Ve o günden itibaren bir daha Feride'ye vurmaya cesaret edemedi. Ama tüm bunlar ancak yıllar sonra gerçekleşebildi. Ve ben sirki anlatmaya devam etmek istiyorum.

Gazetelerde devlet başkanının sirke yaptığı ziyaret sayfalarca anlatılıyordu. Fotoğraflar da gerçekten güzeldi. O zaman ismim ilk kez gazetede çıkmıştı. Gazetecilerinden biri Hadahek'in şu sözlerini alıntılamıştı: "Bu günlerde Morgana'da kalma cesareti gösterdiğinizi her zaman hatırlayacağız ve nerede olursanız olun benim ve bizlerin arkadaşı olduğunuzu hiç unutmayın!" Bu düpedüz yalandı, çünkü mükemmel bir üslupla söylenmiş bu tür sözler, olsa olsa vatan aşkı üzerine çekilmiş acıklı bir filmden alınmış olabilirdi. Bunları Hadahek'in söylemiş olması kesinlikle mümkün değildi.

Sirkteki artistler sevinçliydi. Sabahın çok erken saatinde bankaya koşan ve devlet başkanının verdiği çeki bozdurup karşılığında İngiliz sterlini alan Amal, onlara gazeteyi hediye etti.

Gizli yerimizde Mala'yla geçirdiğimiz zamanlar harikaydı. Minik serçeyi ilk fark eden o olmuştu. Kulübeye geldiğimizde serçe oradaydı. Pencere pervazından bir süre meraklı bakışlarla izledikten sonra uçarak uzaklaştı. Biz üzerimizdekileri çıkarmadan önce pencere pervazında bir şeylerle meşgul olan başka üç serçeyle birlikte yine oradaydı.

Önceki günkü bahisten bir avuç dolusu kuru üzüm kazanmıştım. Mala bunu unutmamıştı. Kulübede uzanırken birden kalktı, bir tüm-

seğin üzerine koymuş olduğu elbisesinden bir avuç dolusu kuru üzüm çıkararak bunları teker teker bana yedirdi. Her üzüm için bir öpücük veriyordu.

Mala akşam ne anlatacağımı sordu. Ona çok cesur olan, ama hiç ukalalık taslamayan kuzenim Michael'den bahsettim. Güldü ve bana kaplanlar ve aslanlardan hiç korkmayan, ama bir salyangoz gördüğünde çok büyük bir korkuya kapılan teyzesi Mina'yı anlattı. Teyzesi o kadar cesaretliydi ki, bir keresinde tarlada yemek yerken kendisine saldıran bir kaplanın burnuna yumruk atıp, ona can sıkıcı bir kedi olduğunu söyleyerek küfretmiş, sonra da hiçbir şey olmamış gibi yemeye devam etmişti. Çevresindeki kadın ve erkekler onu çoşkuyla alkışlamış, ama Mina kaplanların yalnızca büyük kediler olduğunu ve insanların kedilerden korkmalarına gerek olmadığını söylemişti. Ama bir salyangoz gördüğünde ne koşabiliyor ne de konuşabiliyordu. Bu tuhaf davranışını çok komik bulmuştum ve ben de Mala'ya salyangozları seven, sırtlarındaki evlerini boyayan ve onlara isim veren komşumuz Alice'den söz ettim. O gün öğlen çok güldük, sonra ayrı ayrı sirke geri döndük

Bir parça Falafel ekmeği satın aldıktan sonra, olağanüstü güçlü bir adamın gösterisini izledim. Bu tür insanlara gerçekten çok az rastlanırdı. Kâsesine üç lira koyar koymaz herkesi titreten gösterisini yapıyordu. Önce ağır metalden bir zinciri seyircilere kontrol ettiriyor, ardından üç adam onu bu zincirle bağlıyor ve zincirin uçlarını da kilitliyordu.

Zincir çözücü şişmeye başladı. Yanakları kan kırmızısı, atardamarları da ip gibi oldu. Alnından terler akıyordu. Arenadaki bir boğa gibi çok yüksek sesle bağırdı ve zincir şakırdayarak yere düştü. Seyirciler onu alkışladı ve kimileri kâseye daha fazla para attı, ama adam hiçbir şey algılamıyor, sersemlemiş görünüyordu. Güçsüz bir halde yere oturdu ve kafasını ellerinin arasına aldı, bu sırada seyirci-

ler bir başka sansasyonel olayla ilgileniyordu.

Akşamları hava giderek serinliyordu ve seyirciler sirk çadırında gösterilerin keyfini çıkaramaz olmuştu artık.

Selamın ardından, "Baylar ve bayanlar," diye başladım, bugün kuzenim Michael'i anlatmak istiyorum. Aslında kuzenim Michael'den daha cesur bir insana bugüne dek pek az rastladım. Morgana'yı terk etti ve şimdi karısıyla birlikte yeni bir başlangıç yaptığı İsrail sınırında oturuyor. Karısı orada öğretmenlik yapıyor ve işini seviyor. Kuzenim de iyi yetişmiş bir elektrikçi, ama bu küçük köyde yaşayanların yabancı bir elektrikçiye ihtiyaçları yok, zaten hiç işi olmayan iki elektrikçileri var, çünkü insanlar sahip oldukları birkaç parça elektrikli aleti kendileri tamir ediyor. Ayrıca İsrail'le her çatışmadan sonra bu köyde elektrikler kesilir ve uzun süre yeniden temin edilemez. Ama birçok çiftçi tarlasını sürmeden bıraktığı ve parasını sigara, küçük silah ve haşhaş kaçakçılığından kazanmayı tercih ettiği için kuzenim Michael birçok tarla kiralayıp sebze, buğday ve tütün ekerek tarlaları işletebiliyor.

Dediğim gibi, kuzenim Michael gençken başkent Morgana'da yaşıyordu. Bir gün arkadaşlarıyla birlikte Morgana yakınlarındaki yeni açılan yüzme havuzuna gitti. Yüzmeyi az biliyor, ama suyu seviyordu. Ama hemen sonra arkadaşları ve başka gençler tramplenlerden suya atlamaya başlayınca keyfi bir anda kaçıverdi. Bazıları öylesine şişman ve iriydi ki, suya atlayışları doğal felaketleri andırıyordu. Havuzdaki suda büyük dalgalar oluşuyor, sıçrayarak yüzenlere çarpıyordu. Ama kuzenim atlamak istemiyordu. Bir köşede yüzüyor ve arkadaşlarının gülüşlerine maruz kalıyordu.

Arkadaşları önceleri en alçak tramplenden atlıyordu. Atladıkları tramplenler yükseldikçe birbiriyle çekişenler de azalıyordu ve on metre yükseklikte yalnızca kuyumcu Nabil kalmıştı. Nabil aşağı atladı ve günün kahramanı olarak sırtlarda taşındı. Kuzenimse 'mahalle-

nin korkağı' ünvanını aldı. Nabil daha sonra bir mimar arkadaşının yüzme havuzunun kenarındaki balkondan atlarken öldü, mimarın misafirleri üçüncü kattaki balkondan atlaması için Nabil'i uzun süre kışkırtmışlardı. Ama o, suya düşmedi. Oysa çocukken en cesur genç olarak tanımlanırdı.

O dönemde, ne yazık ki benim de zaman zaman katıldığım birçok anlamsız cesaret denemesi yapılırdı. Ölümle oynanan en kötü oyun, av tüfeğinin önündeki cesaret denemesiydi. İyi bir nişancı açıklık arazide av tüfeğiyle durur ve gençler birbiriyle bahse girerdi. Fişekten fırlayan saçmaya kim en çok yaklaşır ve elleriyle gözlerini koruyarak karşısında durursa, o kahraman olurdu. Korkunç bir oyun. Atıştan önce, kimi zaman da sonra çocuklar baygınlık geçirirdi. O zaman bahsi kaybetmiş olurdu. Kuzenim Michael benden onbeş yaş daha büyüktü. O zamanlar herkesin korkak diyerek alay ettiği ve buna karşı orada oturup arkadaşlarına kafa sallamaktan başka bir şey yapmayan kuzenimden utanırdım. Daha sonra kendisine neden oynamak istemediğini sorduğumda yanıtı, 'İster sıcak ister soğuk yatakta gelsin, yine de ölümden nefret ederim. Böyle saçma sapan şeylerle ölümü aramak da ne oluyor,' olmuştu.

Bir keresinde ben de av tüfeğiyle yapılan bu cesaret denemesine katıldım ve saçmalar göğsüme saplandı. Gece ağrıdan ne uyuyabiliyordum ne de bunun sebebini gizlemem mümkündü. Gece annem tüm saçmaları cımbızla çıkarmak zorunda kaldı. Yaralar da kurşun zehirlenmesinden dolayı çok zor iyileşti.

Her neyse, kuzenim Michael başkent Morgana'yı korkak takma adıyla terk etti. Ama kim onu kuzeydeki köyünde ziyaret etse, komşularından onun cesaretini anlatan öyküler dinliyordu. Bir gün öğleden sonra ondört tane çocuğun hayatını kurtarmıştı. İsrail sınırındaki o uzak köyde ona yaptığım ziyareti asla unutmayacağım. Oraya yalnız gittim, kuzenim beni gördüğü için çok sevindi ve bana bahçesinden

beşyüz metre uzaklıkta bile olmayan İsrail'i gösterdi.

Birkaç saat sonra komşusu Hamad'la tanıştım, kuzeyli bir çiftçinin oğluydu ve iki yıldır cephede askerliğini yapıyordu. Saf, ama cesur ve akıllıydı. İki gün önce Hamad askeri polisle sorun yaşamıştı. Neden böyle bir sorun yaşadığınınsa kısa bir öyküsü vardır.

Ünlü bir dansçı askerlere cesaret vermek için cephedeki kırık dökük bir sinemada gösteri yapacaktı. Ne büyük heyecan! Hamad da hayatı boyunca hiç dansçı görmemişti ve yönetimin askerlerin eğlenmesi için böyle bir organizasyon düzenlemesi hoşuna gitti.

Salon tıka basa doluydu, ama ilk sıralar yüksek rütbeli subaylar için boş bırakılmıştı. Arkadaki askerlerse neredeyse birbirinin üzerinde oturuyordu. Yer çok dardı ve etraftan oldukça iğrenç terli ayak kokuları geliyordu. Hamad çok normal bir şeymiş gibi ön tarafa giderek ilk sıraya oturdu. Düzeni sağlamakla görevli olan askeri polis geldi ve ona arkaya gitmesi gerektiğini söyledi, ama Hamad anlamak istemiyordu. Nedenini sordu ve polis sabırsızlıkla yanıtlayarak bu yerlerin subaylara ayrılmış olduğunu, Hamad'ın arkaya gitmesi gerektiğini söyledi. Hamad bağırdı: 'Sınırda bombalar patladığında subaylar arkada kalır, ama Hamad'ın en öne koşması gerekir, şimdi de güzel bir beden salındığında subaylar önde yerlerini alırken Hamad'ın arkaya gitmesi gerekiyor, öyle mi?' ve orada kaldı. Böylece askerler ve askeri polisler arasında kavga çıktı. Dansöz sahneye çıkmadı, yalnız birkaç subay için sanatını sergiledi ve aynı gece Morgana'ya geri döndü.

Hamad ve kimi askerler iki geceyi kışladaki hapishanede geçirdi. Daha sonra da kısacık kesilmiş saçlarıyla serbest bırakıldılar.

Hamad, kuzenim Michael'i severdi. Her gün uğrar ve kaçak mallar getirirdi. En iyi sigaralar, çikolatalar, gömlek ve pantolonlar. İnanılmazdı, orada gördüklerimi sizlerin burada, Morgana'da gözlerinizde canlandırmanız mümkün değil. Mayın tarlaları askerler için büyük

bir sırdı, ama düzenli olarak İsrail'den Morgana'ya gidip gelen kaçakçılar için değil. Michael orada yaşadığı on yıldan bu yana tek bir mayının bile patlamadığını söylemişti. Kaçakçılar kontrol noktalarının yerini ve nöbet değişiminin ne zaman olduğunu çok iyi biliyordu. İnanılmaz değil mi?

Hamad'ın eşi benzeri olmayan bir tarzda anlattığı öykülere kahkahalarla gülmüştük. Yalnızca subaylarla ilgili fıkralara değil, cepheye gelen resmi ziyaretçiler hakkında anlattığı gerçek öykülere de.

Michael'in karısı Yasemin ondan daha sessiz ve daha cesur bir insandı. Savaş dolayısıyla artık ikiye bölünmüş olan bir köyden geliyordu. Köy iki tepenin üzerine kurulmuştu. Yeni sınır tepelerin ortasındaki vadiden geçiyor ve kuzenleri, erkek ve kız kardeşleri birbirinden ayırıyordu. Ziyaretimin ikinci günü Yasemin beni de yanına aldı. Yerden yaklaşık dört metre yüksekliğinde bir kayalığa kadar gittik. Yasemin bir kedi gibi kolayca kayaya tırmandı. Ben de zorlukla onun arkasından kendimi yukarıya çekmeye çalışıyordum. Tepeye vardığımızda dikenli tellerin ve mayın tarlalarının üzerinden berrak bir sesle kız kardeşine seslendi ve kardeşi de hemen evinin damına çıkarak beyaz bir mendil sallayıp selam verdi. Yasemin, 'Michael'in sevgili kuzeni bize misafir geldi!' diye bağırdı. 'Yanımızda olmamanız ne kötü! Amira ne yapıyor, hâlâ hasta mı?'

'Hayır, bugün tekrar okula gitti! Pazar günü Sarkis'imiz vaftiz edilecek! Kocanın kuzeninin adı ne?' diye sesi orada çınladı.

'Adı Sadık. Vaftiz ne zaman?'

'Ne kadar kutsal bir isim! Sadık, aramıza hoş geldin! Bir bardak şarap da senin için içeceğiz. Vaftiz pazar günü öğleden önce saat onda. Başka bir şey var mı? Gidip çamaşır makinesine bakmalıyım!'

'Hayır, seninkine selamlar,' diye yanıtlayan Yasemin kayalıktan aşağı indi. Ben de aceleyle onu izledim. Böyle bir şeyi daha önce hiç görmemiştim. İki köy ayrılalı artık on yıl olmuştu, ama her misafir-

den ailelerin karşılıklı haberi oluyor, birlikte kutlamalar yapılıyor, yaslar birlikte tutuluyordu.

Pazar günü saat onda Michael her birimiz için birer tane olmak üzere üç mum yaktı ve çekmeceden bir kitap aldı. Diğer tarafta küçük Sarkis vaftiz sırasında kilisede okunan bölümün aynısını okudu. Bir yıl önce de Yasemin diğer taraftaki teyzesi öldüğü için altı ay boyunca siyahlara bürünmüştü.

Yola çıkmadan bir gün önce öyle bir şey yaşadım ki, bir yıl önce Hamad bana benzer bir şey yaşadığını söylediğinde bunun şaka olduğunu düşünmüştüm.

Yönetim milyonlar harcayarak ve Rusların da yardımıyla şu başlık altında askeri bir harekat başlatmıştı: Cephedeki köylerin sonuna kadar dayanabilmesi için program. Ama bu programda bölgede bulunmayan ilaçlar, tatlılar ya da un gelmedi; onun yerine özel bir otobüsle yolculuk eden bir tiyatro grubu geldi.

Gelir gelmez otobüsün bir yanı açıldı ve hemen küçük bir tiyatro sahnesi oluşuverdi, çünkü birkaç basit hareketle koltuklar yerlerinden sökülmüş, perde takılmış ve otobüs böylece küçük bir tiyatroya dönüştürülmüştü. Ekip üç erkek oyuncu, bir yönetmen ve bir bayan oyuncudan oluşuyordu.

O gün sokak sokak, ev ev dolaşarak destek tiyatrosunun geldiğini insanlara duyurabilsinler diye öğrencilere okuldan iki saat izin verildi. Diğer öğrenciler de yönetmenin seçtiği alanı dikenli bitkiler ve taşlardan temizlemeye başladı, böylece seyirciler yerde oturabilecekti, çünkü bu fakir köyde sandalye yoktu.

Öğleden sonra kuzenimle birlikte otobüse gittik. Orada birçok insan toplanmış, hoparlörleri, elektrik takımlarını ve halojen lambaları hayranlıkla izliyor ya da daha şimdiden bir daire oluşturmuş oturuyor ve heyacanla oyunun başlamasını bekliyordu.

Bu terk edilmiş bir bölgede tiyatroya karşı böylesine derin bir

saygı duyulduğuna eskiden olduğu gibi şimdi de pek az rastlıyorum. Alan yavaş yavaş tıka basa doldu. Bir anda uzaklarda yer sarsıldı. Yönetmen sahnedeki perdeyi kenara çekerek kaygı dolu gözlerle gökyüzüne baktı. 'Bu nedir?' diye sordu, o sırada makineli tüfek sesleri duyuluyordu.

Çiftçilerden biri hiç telaşsız, 'İsrailliler talim yapıyor,' diye yanıtladı.

'Talim mi? Ne talimi? Sesler giderek daha da yakından geliyor!'

Okulun kapıcısı saldırının geldiği yönü sakince işaret ederek, 'Evet, bugün salı ve salı günleri aşağıdaki nehre kadar talim yaparlar. Üçüncü ordunun helikopterleri roket denemesi yapıyor, bu arada topçu sınıfının panzerleri de şiddetli bir saldırı denemesi yapıyor. Sis olmadığı zaman yaparlar, perşembeleri de,' diye açıkladı. Ama o anlatmayı sürdürürken helikopter ve panzerlerden gelen sesler giderek daha da yükseliyordu.

'Roketler, gerçek roket mi?' diye sordu oyunculardan biri.

Kapıcı, 'Elbette ki gerçek, bazen biri ya da birkaçı bizim tarlalarımıza da düşer,' diye yanıtladı. 'Enişte Hasan bugüne kadar beş tane topladı.'

Oyuncuların yüzleri ölü gibi bembeyaz oldu. Yönetmen korkuyla, 'Tanrı aşkına Morgana'da üç tane çocuğum var benim,' dedi. Kekeleyerek, 'Ne arıyorum ki ben burada?' diye sordu. Sonra hemen otobüsten atladı, sahneyi kapama, ışıkları toplama ve yola koyulma emri verdi. İnsanlar İsrailllilerin salı günü manevra yaptıktan sonra asla saldırmayacağını söyleyerek onu sakinleştirmeye çalıştı. 'Çünkü saldıracak olsalar bunu şimşek gibi hızlı yaparlar, bu kadar gürültü de çıkarmazlar,' diyen ciftçilerden biri yönetmeni sakinleştirmeye çalıştı.

Yönetmen, 'Şimşek kadar hızlı! Öyle mi? Bayan oyuncum bugün iki kere baygınlık geçirdi. Bunu kocasına nasıl açıklayacağım?,' diye

yanıtladı. Sahneyi kurmak için üç saat uğraşmış olmalarına rağmen, ekip yarım saate tüm eşyalarını topladı ve otobüs ardında bir toz bulutu bırakarak Morgana'ya doğru yola koyuldu. Kuzenim Michael bugüne dek güneydeki bu köyde sessiz, mütevazı ve keyif dolu bir yaşam sürdü."

Ama korktuğum için sirkte anlatamadığım şey, bu ziyaretim sırasında savaşın korkunçluğunu öğrenmiş olmamdı. Kuzenim Michael bana sınır boyunca sürüp giden savaşın acısını ve bundan ne İsrailli-lerin ne de Arapların bir şey anlayabildiğini söylemişti. Sınırın her iki tarafında da genç insanlar gizlice, sanki birer suçluymuşlar gibi öldürülüyordu. O günlerde orduya karşı duyduğum nefret iğrenmeye dönüştü ve asla elime silah almayacağıma yemin ettim. Bugüne kadar da bu yeminimi bozmadım, her ne kadar bana çok pahalıya mal olduysa da; ama bu ayrı bir öyküdür.

BURUNDANKULAK YA DA İNSAN NİÇİN HER ZAMAN DİNLEMEMELİ

Tüm Morgana bir anda ayağa kalktı. Hükümet yanlısı gazetedeki bir fotoğraf başkentlilerin mucizevi olaylara aç ruhlarında büyük bir heyecan yarattı. Ve birkaç saat içinde tüm Morganalılar yalnızca tek bir şey hakkında konuşuyordu: Kutsal Meryem'in görülmesi.

İlk sayfadaki fotoğrafta dört katlı bir apartmanın çatısında salınan aydınlık bir alan vardı. Bu alan oval biçimliydi ve dik duruyordu. İnsan çok isterse bunun dalgalanan kıyafetler içinde bir kadın bedenini andırdığı söyleyebilirdi. Ama küçük bir su birikintisini, üzerinde gemilerin olduğu bir okyanus gibi görebilmek için bunu gerçekten de çok istemek gerekir, ama zaten Morganalılar da bu özellikleriyle bilinir.

Haberin başlığı farkında olmadan her şeyi açıklıyordu: Kutsal Meryem de düşmanlarına karşı Morganalıların yanında.

Bu yeni bir şeydi, Kutsal Meryem binyıllardır ne çatıda görülmüştü ne de devlet başkanı, eniştesi ve yeğenleri arasındaki aile kavgasında taraf tutmuştu. Hayır, devlet başkanı Hadahek gerçekten de tilki gibi bir insandı ve iktidar güdüsü düşmanları tarafından küçümsenirdi. Kaba ve şişman görünüşü, beceriksiz konuşması, özellikle de oyuncak sevgisi aldatıcıydı. Yapılması zorunlu olan şeyin doğru zamanını çok iyi hissederdi.

Tüm dünya piyasalarındaki yaz durgunluğu, haberin mümkün olduğu kadar çok yayılmasını sağladı. Kutsal Meryem'in ortaya çıkışı dünyadaki bulvar gazetelerinde tartışmasız olarak ilk sırada yerini aldı. Bundan daha ince ve ustalıklı başka bir yalan söylenemezdi. Kutsal Meryem İtalya'da ya da Fransa'da Noel'den kısa bir süre önce ortaya çıksaydı, buna bulvar gazeteleri bile aldırış etmezdi. Ama Kutsal Mer-

yem yazın ortasında, iç savaşlarla sarsılan Müslüman bir ülkede görülmüştü.

Birkaç gün sonra herkes Kutsal Meryem'i gördüğünü söylüyordu. Onu görmüşlerdi ve Kutsal Meryem devlet başkanı Hadehek'in düşmanlarını yeneceğini söylemişti, çünkü Kutsal Meryem Morgana'yı onun ellerine teslim etmişti. Sanki Meryem'in Morgana'da balkon balkon dolaşmaktan, tahta bölmelerden tavşan kümeslerine süzülmekten ve Morgana'nın ayaktakımıyla saklambaç oynamaktan başka yapacak daha iyi bir işi yokmuş gibi! Ama ister inanın ister inanmayın, insanlar, birkaç gün içinde şehirleri Morgana'yla ve aynı gün hem büyük bir cami hem de kilisede dua ederken fotoğraf çektiren Hadahek'leriyle büyük bir gurur duyar olmuşlardı.

Devlet başkanını herkesten daha iyi tanıyan Daniel amca bana Hadahek'in kağıt üzerinde Müslüman olduğunu söylemişti. Nasıl dua edileceğini bile bilmiyordu aslında. O yalnızca oyuncaklardan anlardı. Bir bakışta firmasını ve hangi yılın modeli olduğunu söyler, yanıldığı çok nadir olurdu. Şimdiyse bir anda tüm düşman ve dostlarını tümüyle şaşırtacak şekilde dindar oluvermişti.

Şehir işgal altında olduğu halde Morgana'ya bir anda turistler akın etti. Amerika'dan ve tüm Avrupa ülkelerinden geliyorlardı. Çatıların üzerinde süzülen kadının fotoğrafları ve beyaz bir elbisenin kumaşının tuhaf parçaları sayesinde canlanan satışlar kimi sahtekârlara yabancı para birimlerinde nakit kazanç sağladı. Kutsal Meryem'in elbisesi bir televizyon antenine takılmış olmalıydı. Kumaş parçasının rengi önce beyazdı, ama daha sonra her renkten paçavralar satılmaya başlandı. Annem dalga geçiyor ve Kutsal Meryem'in böyle büyük bir kumaş topuyla uçamayacağını söylüyordu.

Bu arada gizliden gizliye, Rus nakliye uçaklarının en modern roketlerle Morgana'ya ulaştığını ve ağır silahların yalnızca on gün içinde cephede olacağı haberleri dolaşıyordu.

Annemle babam bu haberi radyodan dinlediklerinde tir tir titremeye başladılar, çünkü BBC Londra'dan İsraillilerin, devlet başkanının yeğenini, elli kilometreden tam hedefi vurabilen silahlarla donattığını duymuşlardı. Kutsal Meryem'in göründüğüne bir an bile inanmayan, asıl felaketin yakında yaşanacağını çok iyi bilen babam, "Tanrı bizi Amerikan ve Rus silahlarından korusun," dedi. Diğerleri yağ ve Kutsal Meryem'in elbise parçalarını satarken babam kimseye fark ettirmeden kutulara yiyecek malzemeleri istifliyor ve kilerimiz olmadığı için bunları yataklarımızın altına saklıyordu.

Sirk giderek daha da başarılı oluyor ve sirk yöneticisi Amal kendini giderek daha çok emniyette ve daha güvenli hissediyordu. Tüm borçlarını ve sirk çalışanlarının maaşlarını sanki hırsızlık olayı hiç olmamış gibi kolaylıkla ödüyordu. Sirk hakkında haberler çıkmaya başladıktan sonra bir gün Hindistan büyükelçisi sirki ziyaret etmeye karar verdi. Karısı ve üç oğluyla birlikte geldi. Büyükelçiliğin basın bürosu aracılığıyla Morgana'daki gazetelerin kendi ziyaretinden bahsetmesini sağlamayı da unutmadı. Yönetici Amal girişte ona gösteri ücretini ödetti ve gösteri sırasında da onu görmezden geldi. Çalışma arkadaşlarına en iyi kostümlerini giymelerini rica etti, tüm hayvanları da kaşağılattı ve yıkattı.

Ama Amal korkuyordu, yaklaşan felaketten çok korkuyordu. Her gün İngilizce olarak yayınlanan BBC Londra'yı dinliyordu. Mala bana kâbuslar gördüğünü ve kocası Ashok'un gecelerini sık sık ağladığını söylemişti. Sirk şehirden ayrılamıyordu. Ancak sirkteki herkesin olağanüstü bir unutma yeteneği vardı, içinde bulundukları durumu hemen unutuveriyor ve sahneye ışıl ışıl çıkıyorlardı. Bu, hayatta kalmak için kendilerine yaptıkları zorunlu bir aldatmacaydı. Doğrusu günler de şaşırtıcı, keyifli olaylar olmadan geçiyor değildi. Mira, fillerin büyükannesi ve lideri üşüttü. Giderek o kadar sık öksürmeye başladı ki, Ganesh çok endişelendi. Amal'a danıştıktan sonra ona so-

ğukalgınlığına karşı Grog içirdi, bu, bir kova sıcak suya bir litre rom karıştırılarak hazırlanan bir içkiydi. Bunun kokusunu hemen alan diğer fillerin hepsi birden öksürmeye başladı.

Kulübede Mala'nın yanına uzanmış yatarken kendi kendime yüksek sesle hayvanların yalan söyleyip söyleyemeyeceğini sordum. Şimdi güneyli bir çiftçi olan kuzenim Michael tüm hayvanların yalan söylediğini düşünürdü. Yunanlıların dahi düşünürü Aristoteles, hayvanların düş gördüğünü varsayıyor ve kimin hafızası varsa, ancak onun düş görebileceğini söylüyordu. Ben de, hafızası olan her hayvanın yalan söyleyebileceğini düşünüyordum. Kuzenim Michael bana kendisiyle oyunlar oynayan ve hatta kimi zaman çalışmak zorunda kalmamak için hastaymış gibi yapan eşeği hakkında çok şey anlatmıştı. Kuzenim dindar bir insandı ve Tanrı'nın yarattığı bir canlıya saygısından dolayı eşeğine yalnızca vurmamakla kalmaz, yemini yerken onu işe de koşmazdı. Eşek de bunu fark ettiği için tarlanın ortasında durur ya da oraya uzanıverir ve Michael tekrar işe dönmek isteyip kendisini çağırıncaya kadar yemezdi; ancak ondan işe dönmesi gerektiği zaman yemeye başlar ve kuzenim uzun süre beklemek zorunda kalırdı.

Başka bir hayvan yüzünden hayatları tehlikeye girdiğinde bazı hayvanlar gizlenir, kimisi de cüssesi konusunda yanıltmak için şişerek kabarır. Yağmur kuşları ve ördekler bir tilkinin ya da sırtlanın ilgisini kendilerinin yerde duran yuva, yumurta veya civcivlerinden uzaklaştırmak için kanatları kırıkmış gibi davranırlar. Kurnaz tilki bu numarayı yutar ve dilini sarkıtarak görünüşte kolay görünen bu avın peşinden koşar. Ama onlar yuvalarının güvende olduğundan emin olur olmaz bir oktan daha hızlı uçarak oradan uzaklaşırlar ve tilki de onların üç nesline birden lanetler yağdırır.

Mala da bana fillerin deneyimli Ganesh'i bile şaşkına çevirebileceği numaraları olduğundan bahsetti. Hatta Mira bile Morgana'da ona

oyun oynamıştı.

Hayvan yemiyle dolu olan kasadan her gün kovalarca yem eksiliyordu. Yemler oldukça pahalıydı. Ganesh arkadaşlarının birçoğundan şüpheleniyor, ama söylemeye cesaret edemiyordu. Böylece bir gün tüm fillerin bağlanmış olduğu hayvan çadırına gizlendi. Derken Mira ayağını zincirden kurtardı, kasaya doğru gitti, hortumuyla açtı ve Ganesh gürültü yapıncaya kadar da yedi. Ganesh gizlendiği yerde kaldı ve Mira'nın nasıl hemen yerine döndüğünü, ayağını zincire sokarak nasıl diğer filler gibi sessizce uyuklarmış gibi yaptığını izledi.

Duyarlı bir insan olan kuzenim Halil'den o akşam nihayet bahsedebilecektim. "İyi akşamlar, bayanlar, baylar," diyerek öykümü anlatmaya başladım. "Çok eski, unutulmuş zamanlarda Burundankulak isimli bir hayvan yaşarmış. Olağanüstü bir hayvanmış; bir fil kadar zeki ve bir koyun kadar da uysalmış. Bir yanlış anlama, bu duyarlı hayvanın dünyada neslinin tükenmesine neden olmuş. Burundankulağın tuhaf bir görünüşü varmış. Küçük bacaklarını saymazsak tüm bedeni yalnızca huni biçimli bir burundan oluşuyormuş. Burundankulak körmüş. Ağzı huninin alt ucunda bulunuyormuş. Huni onun hem kulağı hem de burnuymuş. Bu onun kötü kaderi olmuş.

Burundankulak hunisinin içine giren yapraklar ve meyvelerle beslenirmiş. Ne zaman bir ağaç dalına toslasa hunisinin içinde yiyecek bir şeyler bulunurmuş ve Burundankulak hep ormanda yaşadığı için hiç açlık çekmezmiş. O aslında, şikayet edecek bir şeyi olan herkesin yardımına koşan gezgin bir kulak gibi görünürmüş. Eğer şikayette bulunanlar hortuma yapışıp gözyaşlarını, nefretlerini ve tükürüklerini içine akıtıp Burundankulağı havasızlıktan neredeyse boğulacak duruma getirmeseler, durum çok da kötü olmayacaktı. Güçlü bir hayvan diğer tüm hayvanları uzaklaştırarak Burundankulağa her şeyi daha güvenli anlatabilmek için kafasını hortuma soktuğundaysa daha da kötü oluyordu. Burundankulak ayaklarıyla tepiniyor ve bağırıyordu.

Ama boşuna, çünkü diğerlerine yakınmak ve dertlerinden kurtulmak isteyen biri bunları hiç duymaz. Burundankulaklar azaldıkça onlar daha da istekli oldu ve hayvanlar gerçek bir Burundankulak avına başladı.

Kuzenim Halil dört dil bilirdi, ama hayır demeyi hiç öğrenememişti. Hep yardıma hazır ve sabırlıydı, bu nedenle insanlar bozuk radyoları, ütüleri ve çamaşır makineleriyle onu ziyarete gelirdi. Halil de bu tarih öncesinden kalma aletlerle saatlerce sabırla uğraşır ve hayatını bunların çürümüş kemikleri arasında geçirirdi. Daha sonra radyolar eskisinden daha iyi ses çıkarmaya başlar, çamaşır makineleri öncekinden daha temiz yıkar ve ütüler de artık sigorta atmasına neden olmazdı.

Fakirlerin oturduğu mahallede birçok insan elektrik kaçağı yüzünden öldüğünde Halil onlar için çok üzüldü. Elektrik tesisatının düzeltilmesi gerektiğine dair vaazlar vermek işe yaramıyordu. Zaten hükümet bu bölgenin varlığını yıllarca kabul etmemişti. İki yüz elli beş bin kişinin oturduğu bu geniş bölge resmi belgelere göre ne elektrik ne de kanalizasyon ihtiyacı duyulan, fazla insanın yaşamadığı bir tarım alanıydı. Hiçbir işe yaramıyordu. Ve bölgenin sakinleri burada oturmaktan başka bir şey yapamıyorlardı.

İnsanlar elektrik alabilmek için yüksek gerilim hattına kablolar atıyor ve eğer kablo elektrik bulursa birçok kişi çarpılarak ölüyordu. Kuzenim Halil oraya gitti ve yarım gün boyunca durumu inceleyerek bugün herkesçe bilinen, güvenli olan ve polis ya da elektrikçiler geldiğinde hemen ortadan kaldırılabilen bir tür şalter icat etti.

Tüm insanları ve aletleri kurtarabilen Halil ne yazık ki kendine yardım edemedi. Başkalarının acısını çekerek öldü, çünkü kuzenimin yalnızca becerikli elleri olan bir zanaatkâr olmadığını, aynı zamanda da mükemmel bir dinleyici olduğunu herkes bilirdi. Onunla konuşan herkes acısının yarısını üzerinden atardı. Öyküsünü ona üç kez anla-

tan kişiyse neredeyse tüm acılarından kurtulmuş olurdu.

İster inanın ister inanmayın; önceleri insanlar Halil'e yalnızca aletleri tamir edilirken dertlerini anlatırlardı, kısa sürede onu günün her vakti arar oldular. Kahvaltı mı ediyor, kitap mı okuyor, onlar için fark etmiyordu; heyecanla konuşmaya başlıyor ve anlatıyorlardı, kuzenim Halil 'Hayır' kelimesini söyleyemiyordu, bu kelime sanki şeytan icadıydı. Tüm kalbiyle dinliyor ve onlarla birlikte ağlıyordu. Ama öyle istek üzerine üzülüp, bir cenaze töreninden diğerine giderek daha önce hiç tanımadıkları ölülerin ismini soran ve ardından sitem dolu mısralar ve gözyaşlarıyla konuşmaya başlayan parayla tutulmuş kadınlar gibi sahte değildi davranışları.

Dürüst bir insandı Halil; hayatın bir kenara savurduğu insanlarla birlikte tüm kalbiyle ağlardı. Ve acılarını onunla paylaşan insanlar kendilerini gerçekten de hafiflemiş hissederdi, ancak kimse onu ne bir törene ne de bir düğüne çağırırdı. Komşularından birini tanırdım, bu adam sürekli olarak ona karısı konusunda ne kadar şanssız olduğunu anlatır dururdu. Halil dinler, ona hep dostça ve akıllıca tavsiyelerde bulunur, adam da gidip karısıyla barışır, onunla güzel vakit geçirir ve karısıyla tekrar kavga edinceye dek etrafta dolanıp dururdu. Sonra da hemen Halil'e koşar, Halil adamın şanssızlığına ağlayıncaya dek sızlanıp dururdu. Ama mutlu olduğu zaman bu can sıkıcı komşunun aklına Halil'i ziyaret etmek, onu davet etmek hiçbir zaman gelmezdi.

Yürüyüşü bir ceylana benzeyen ve neşeli bir insan olan Halil zamanla değişmeye başladı. Giderek üzgün, daha da üzgün oluyor, sokaklarda bitkin bir halde ve güçlükle ilerlemeye çalışıyor, gece gündüz sigara ve içki içiyordu. Onun yalnızca daha çok sigara ve içki içebilmek için yemek yediğini düşündüğüm zamanlar bile olurdu. İnsanların bunca kötülüğünün arasında kuşku dolu bir insan olmuştu. Ama insan ne iyidir ne de kötü. İki bilgenin insanın karakteri üzerine yap-

tığı tartışmanın öyküsünü biliyor musunuz?

Birçok kişi, "Hayır," diye yanıtladı.

"İnanılmaz bir öyküdür!" Bir zamanlar birbirine yakın iki dağa çekilmiş yaşayan iki bilge varmış. Zor şartlar altında ve yoksunluk içinde geçen bir münzevi hayatı sürdürüyorlarmış. Yılda bir kez birbirlerini ziyaret eder ve tüm bir gün boyunca günah işlerlermiş. Aslında günahları zararsızmış, çünkü kimsenin ruhuna zarar vermiyorlarmış; o gün çok yemek yiyor, çok miktarda şarap içiyor, kaba saba şarkılar söylüyor ve ağır küfürler ediyorlarmış. Böylece, vazgeçtikleri şeyleri yılda bir kez hafızalarında yeniden canlandırmış olurlarmış. Belki de Tanrı'ya yılın kalan üçyüz altmış dört gününde onu ne kadar çok sevdiklerini göstermek istiyorlarmış. Nasıl olduysa bir gün insanın ruhunun aslında iyi mi, yoksa kötü mü olduğu üzerine tartışmaya başlamışlar. Aslında ilk kez tartışmıyorlarmış. Bir yıl önce de insan için mutluluğun mu, yoksa aklın mı daha faydalı olduğunu tartışmışlar, ama bu ayrı bir öyküdür. Dediğim gibi, insan ruhunun, derinliklerinde iyi mi, kötü mü olduğunu tartışmışlar. Tartışma uzun sürmüş, mutluluk ve akılla ilgili sorundan farklı olarak bu konuda bilim adamları, peygamberler ve bilgelerin düşünceleri de çok az yardımcı olabilmiş. Onların ıssız mekanlarına insanlar çok nadiren uğradığı için dünyaya inmeye ve insanın iyi mi, yoksa kötü bir canlı mı olduğunu deneyerek anlamaya karar vermişler. Ertesi yıl aynı yer ve aynı saatte buluşmayı kararlaştırmışlar.

Keşişler birbirinden ayrılmış. – anlatmaya devam edeyim mi?" diye sordum, çünkü öykü hatırladığımdan daha uzun sürecekti.

Cüsseli, yaşlıca bir adam derin sesiyle, "Elbette, kuzenin Halil biraz bekleyebilir. Peki ya bu ikisine ne oldu?" diye sordu.

"Pekâlâ, insanların iyi varlıklar olduğunu düşünen keşiş," diyerek öyküyü anlatmaya devam ettim, bu arada seyirciler de alkışlayarak yaşlı adamın fikrine katıldıklarını gösteriyordu, "doğuya giderek in-

san sevgisi üzerine vaazlar vermiş, ama insanlar suratına tükürüp onu hapse atmışlar ve hayvan gibi davranarak aşağılamışlar, ama o gönlünde insanları sevmekten asla vazgeçmemiş. Serbest bırakılır bırakılmaz sevgi ve içtenlik üzerine vaazlar vermiş, ancak başkalarının alaylarına ve tokatlarına maruz kalmış. Üç kere hapse atılmasının ardından akıl hastanesine gönderilmiş ve orada yarım ve acı dolu bir yıl geçirmiş. Kararlaştırdıkları buluşma tarihinden bir hafta önce bırakıldığı için mutluymuş ve hemen dağlara koşmuş.

İki keşişin birbirlerini görmekten dolayı duydukları mutluluk o kadar büyükmüş ki, sözlerle anlatmak mümkün değil. İnsanların kötü olduğunu düşünen ve onları iki ayaklı hayvanlar olarak gören keşiş sağlıkla pırıl pırıl parlıyormuş; büyük bir çuvalı açarak masanın üzerine şarap, domuz eti ve büyük bir parça peynir koymuş. İkinci çuvaldan da iki leziz ekmek, domates ve salatalık çıkmış. 'Haklıymışsın,' demiş, bu arada arkadaşı açlıktan bitkin düşmüş bir halde, peynir ve etten aldığı kocaman lokmaları yuvarlıyormuş, 'insanların kötü olduğunu düşündüğüm için o kadar utanıyorum ki. Biz ayrıldıktan sonra hemen batıya doğru gittim. Birçok ülke gezdim ve gerçek yüzlerini göstersinler diye insanlara küfrettim, ancak onlar bana hep daha da cana yakın davrandılar ya da korkarak benden çekindiler. Bir gün bir şehrin kapısından girdim ve yanımdan geçenlerin yüzüne, 'Hırsızlar, işe yaramazlar, sefil köpekler!' diye bağırdım. Dayak yemek veya tekmelenmek yerine alkışlandım. 'Nihayet biri geldi de, gerçekleri söyledi,' diye karşılık verip beni krala götürdüler.

Kral, 'Benden ne istersin, büyük kahin?' diye sordu.

'Bir eşekten beklediğimden daha fazlasını beklemiyorum senden!' dedim. Bu şehirde insanların eşeklere dua ettiğini bilmiyordum.

Etkilenen kral, 'Gerçekten mi?' diye sordu.

'Bir eşek, bir eşeğin oğlusun sen!' diye bağırdım, çünkü insanların öfkesinin en son sınırını ortaya çıkarmak istiyordum.

'Aman Tanrım! Onu altınlara boğun!' diye bağırdı. Bana umutsuzluk içinde, 'Peki mutluluğu nerede bulacağım?' diye sordu.

'Dünyanın kıçında!' diye yanıtladım; bu ülkenin uzak bir köşesinde bu adda bir şehir olduğunu bilmiyordum. Bildiğin gibi bu dünyada çok delice isimler de var.

Böylece kral adamlarını yolladı, kralın mutluluğunu aramak için yeri kazdılar ve büyük bir altın ve mücevher hazinesi buldular. Beni omuzlarında taşıdılar, ama ben dağlara ait olduğumu hissediyordum ve senin haklı olduğunu söylemek için buradayım.'

'Haklı olduğumu mu?' demiş diğeri şaşkınlık içinde kalarak ve şaraptan koca bir yudum almış. 'İnsan dünyanın en dönek, en lanet ve en nankör yaratığı,' diye söylenmiş ve iki keşiş yine anlaşamamışlar. O gün yine günah işleyip bir yıl sonra tekrar karşılaşmak umuduyla ayrılmışlar."

Arka sıralardan biri, "Bravo!" diye bağırdı ve ellerini çırptı, ancak diğerleri onu susturdu. "Bekle bakalım da, kuzeninin öyküsünü sonuna kadar anlatsın, o zaman alkışlarsın!" dendiğini duydum ve güldüm.

"Bir süre sonra kuzenim Halil dünyanın yalnızca kötülerden ve acılarını kendisine yükleyen insanlardan oluştuğunu düşünmeye başlamıştı. Onu en son gördüğünde ona çok şaşırmıştım. Otuz yedi yaşında bile değildi, ama seksen yaşında gibi görünüyordu. Otuz sekiz yaşındayken de öldü. Ölümünün nedenini araştıran doktor, Halil'in kalbinde kırk tane yara olduğunu fark etti. Tıpta her yara bir kalp enfarktüsüne karşılık geliyordu. Keçiler Morgana sokaklarından kaybolmadan önce tanımadığımız, daha sonra sanki Avrupalıymışız gibi kendimize çektiğimiz bu tür hastalıklardan Tanrı sizi korusun. Ama Arapların niçin daha önce kalp hastalıklarını bilmediğinin ayrı bir öyküsü vardır. Ancak kuzenim Nasib'in öyküsü ondan daha da heyecanlı bir öyküdür. Nasib on yıldan daha uzun bir süre sonra anne ba-

basının katilinden öç almış ve bu yüzden ona ailenin fili denmiştir."

İnsanlar çoşkuyla alkışlıyordu, eğilerek selam verdim; sahneden ayrılmak üzereydim. Ama adamlardan biri beni durdurdu. "Kuzenin Halil'i tanırım. O hâlâ yaşıyor ve Kudüs kapısının yakınlarında oturuyor. O senin kuzenin değil mi?"

"Evet," diye yanıtladım, "ama ismi Halil olan on bir tane daha kuzenim var. Ölen Halil on ikinci kuzenimdi."

"Bu kadar çok Halil, öyle mi?" dedi adam hayretle, "sormam uygun düşerse, neden bu kadar çok?"

"Bu ayrı bir öyküdür," diyerek güldüm ve perdenin ardında kayboldum.

FİL YA DA KORKUNÇ HAFIZA ÜZERİNE

Fil yetiştiricisi Ganesh yaşlı, deneyimli bir adamdı. Dünyanın sokaklarındaki yaşam onun yüzüne sonsuza dek kazınmıştı. Ve farklı bir şey yaşadığı her sokak, tüm köşe ve dönemeçleriyle derisine yerleşmiş, sanki unutulmayı engellemek ve görünüş olarak fillere daha çok benzemesini sağlamak ister gibiydi.

Filler hakkında bilinenler yüzyıllardır ailesinde bir sır gibi saklanmış ve miras olarak bırakılmıştı.

Ganesh sahneye siyah kıyafetleri ve beyaz türbanıyla çıktı, görünüşü çevreye tuhaf bir gerilim yayıyordu, aslında bu gerilim kendisinde de vardı. Gösterişli bir edayla sahnenin ortasında durarak selam verdi.

Beyaz eldivenleriyle daha çok bir hokkabaza benziyordu, sanki bu kocaman gri devlerle değil de, tüy gibi hafif şeylerle uğraşıyordu. Kırbacını şaklattı ve o anda küçük orkestra Hint müziği çalmaya başladı. Perde açıldı ve dişi fil Mira ailesini, üç yetişkin ve iki genç fili sahneye getirdi. Fillerin alınlarında süsler vardı, bu süsler içinde Mira, camdan incisi, türlü türlü parlak metal ve deri süslerle diğerlerinin arasında muhteşem görünüyordu. Filler ağır ağır yürüyerek teker teker sahneye girdi. Her biri hortumuyla önündekinin kuyruğundan tutuyordu.

Yavaşça seslenerek ve çevik hareketlerle fil terbiyecisi devlerini yöneterek onlara çeşitli oyunlar yaptırıyordu. Onları koşturuyor, çember oluşturtarak dans ettiriyor, piramit yaptırıyor, fıçıların üzerine oturtturuyor ve filleri ön ve arka ayakları üzerine kaldırıyordu.

Onuncu kez seyrediyor olsalar da insanların soluklarını tutarak izlediği en güzel numara, görgüsüz bir seyirci ve karısının yaptığı numaraydı. Bir bayan, seyircilerin pist dedikleri sahnenin kenarı boyun-

ca kocasını kovalıyor, sanra da sahnede tökezliyordu. Kadın çantasıyla adama vuruyor, adam da sahnede tökezleyip sendeliyordu. Geri geri yürüyerek hâlâ elini kolunu sallayıp duran karısından kurtulmaya çalışıyor, bu arada da bir gözüyle hep kadını izliyordu. Kadın birdenbire filleri görüyor ve pistten çıkmaya çalışıyor, kocasını abartılı jest ve mimiklerle uyarmaya ve sahneden indirmeye çalışıyordu. Ama adam hiçbir şey anlamıyor ve hâlâ geri geri gidiyordu. Derken sendeledi ve yanından geçen fillerin ayaklarının önüne gösterişli biçimde yığılıyordu. Şaşkınlık içinde kalan adam ancak son fil de geçtikten sonra ayağa kalkabiliyor, üzerindeki talaşları temizleyerek gururlu ve aceleci bir tavırla karısının yanına gidiyordu. Fil de onu sessizce izliyor, işeretlerle bir şeyler anlatmaya çalışan kadın daha çok telaşlanıyor, buna karşılık kocası, bütün filleri hortumundan tuttuğu gibi çevirebileceğini ve fırlatıp atabileceğini el kol hareketleriyle anlatmaya devam ediyordu. Tam karısına fili hortumundan nasıl tutacağını anlatırken fil hortumunu adamın omzuna koydu. Adam şaşırdı ve karısını alarak sahneden ayrılıp apar topar seyircilerin arasına indi.

Ganesh'in Morgana'da meşhur olmasını sağlayan bir başka numaranın ortaya çıkmasına tamamen bir rastlantı neden olmuştu. Hayvan çadırının önünde dolaşan sirk çalışanlarından biri, bir yandan da yüksek sesle Arapça müzik dinliyordu. Fillerini tımarlamak için Ganesh çadıra girdi ve Nelly'nin, ikinci genç dişi filin, arka ayakları üzerinde yükselerek göbeğini salladığını, bunu da müziğin ritmindeki her davul vuruşuna uyarak yaptığını gördü.

Araplara birkaç kaset getirtti ve Arap tarihinde ilk kez Nelly fil göbek dansı yaptı. Seyirciler coşkuyla alkışladı ve birlikte göbek atmaya başladı. Bu tam bir sansasyondu. Buna karşılık Mira ve sırtındaki kaplanla yapılan, uzun ve çok yorucu bir çalışma sonucunda hazırlanmış gösteri giderek unutulmaktaydı; Ganesh insanları kendinden geçiren göbek dansı numarasını geliştirmek için bu numarayı

gösteriden çıkarmak zorunda kalmıştı.

Filleriyle çalışırken Ganesh'i seyretmenin keyfini sık sık çıkarırdım ve özellikle de sevgili filleri hakkında öyküler anlattığında onu dinlemeye bayılırdım; ve o bunu saatlerce yapabiliyordu. Ondan fillerin her gece sirke bekçilik yaptığını öğrendim. Diğerleri uyurken bir tanesi uyanık kalıyor, sonra bir diğeri uyanıyor ve ilki uyumaya gidiyordu; herhangi bir şey olduğu anda bekçilik yapan yüksek sesle bağırıyor ve yalnızca birkaç saniye içinde tüm filler ayaklanmış oluyordu.

Ganesh'e fillerin en çok hangi özelliğini iyi bulduğunu sorduğumda şöyle yanıtladı: "Hafızalarını, ama bu aynı zamanda onların en kötü özelliğidir de, çünkü aynı şekilde haksızlığı ve nefreti de unutmazlar, öyle ki, kimi zaman kendilerine acı veren birinden beş yıl sonra öç aldıkları bile olur."

Bu bana, bu akşam sahnede ne anlatacağıma kesin karar vermemi sağlamıştı. Postacının karısı Feride'yi anlatmayacaktım artık, kuzenim Nasib'ten bahsedecektim. Feride bir fil kadar iriydi ve kendi gücünün farkında olmayışı fillerle ortak noktasıydı, ama hafızası çok zayıftı.

Nasib'in öyküsü Mala'yı çok heyecanlandırmıştı. Ama bana eski bir devlet başkanı hakkında bu kadar kötü şeyler söylemekten korkup korkmadığımı sordu. Hadaheklerin kendilerinden öncekilerden nasıl bahsedildiğine aldırmayacağını söyleyerek onu sakinleştirdim.

Ama o gün Hintlilerin polislerden giderek korkmaya başladığını fark ettim. Ülkede hüküm süren korkunun onlara nasıl geçtiğini yalnızca Mala'nın kaygısından anlaşılmıyordu, cesur Amal bile konuşmaya başlamadan önce çevresine bakınır olmuştu.

Sirk alanına gittim ve canım kuzey usulü bir patates yemeği istedi. Bir tabak ısmarladım ve az önce üzerinden buharlar çıkan ve nefis kokan bir tabak alan çiftin yanında durdum. Adam karısına acele et-

mesi gerektiğini, çünkü gösteriden önce hayvanların çadırına gidip onları görmek istediğini söylüyordu. Kadın yemekten bir kaşık aldı; patatesler o kadar sıcaktı ki, ağzı yandı ve gözlerinden yaşlar akmaya başladı.

"Ne oluyor?" diye sordu kocası ve utanarak çevresine bakındı.

Kadın, "Az önce annemi düşünüyordum, eğer yaşıyor olsaydı şimdi bu yemeğin tadına o da varabilecekti," diye yanıtladı ve tabağı ağlayarak kocasına uzattı. Adam aceleyle bir kaşık yemek aldı ve ağzına tıktı. O zaman o da yandı ve bağırmaya başladı.

Adam, "Ne yazık ki seni de yanına almadığı için ben de annene ağlıyorum," diye yanıtladı ve tabağı kendi önüne çekti. Güldüm ve dikkatlice yemeğimi yedim.

O akşamki gösteri, seyircilerin benim için hazırladığı içten bir karşılamayla başladı. O gün gösteriyi bir kez daha seyretmek için gelen anneme hoş geldin dedim ve samimi alkışları için seyircilere teşekkür ettim.

"Hepiniz eski devlet başkanı Hadahek'in öyküsünü bilirsiniz," diye başladım. "Bugün herkes onun bir katil olduğunu bağıra bağıra söyleyebilir. Morgana'yı kısa bir süre yönetmiş olsa da, birçok düşman öldürdü, özellikle de ülkenin güneyindeki Dürzileri öldürerek korkunç cinayetler işledi, köyleri bombaladı. Ama iki eli kana bulanmış olduğu bu zamanlarda, hava kuvvetlerinde pek tanınmayan bir subay olan kuzeni darbe yaptı. Birkaç gün sonra tüm ülke onun kontrolü altındaydı ve yalnızca başkent garnizonu silahları bırakmayı reddediyordu.

Morgana'yı kan dökülmesinden ve zarardan kurtarmak için darbe yapan subay, şehirde hâlâ yönetimi elinde bulunduran kuzenine akıllıca bir teklif yaptı. İki bavulla taşıyabileceği kadar çok para alacak ve bir daha rahatsız etmemek üzere ülkeyi terk edecekti. Diktatör kabul etti ve iki bavul dolusu, tam seksen kilo altını alarak Morgana'yı terk

etti. İnsanlar rahatlamış bir şekilde sevinç gösterileri yaptı.

Sevimli hava kuvvetleri subayının zafer kutlamaları henüz bitmemişti ki, dedektifler, tetikçiler ve maceraperestlerden oluşan bir ordu, düşürülen devlet başkanının peşine düştü. Dedektiflerin görevi altını geri almaktı, tetikçilerse, oğulları veya kızları öldürülmüş ve şimdi korunmasız kalan eski diktatörden öç almak isteyen zengin aileler adına çalışıyordu, üçüncüler de hazineyi kendileri için elde etme umudunu taşıyordu. Hadahek'in Latin Amerika'ya kaçtığı söyleniyordu. Ama nerede saklandığını kimse bulamıyordu.

Sempatik devlet başkanı Hadahek, Latin Amerika gizli servisine büyük bir ödül vaat etmiş olsa da, onların çabaları da sonuçsuz kaldı. Tek bilinen, eski diktatör Hadahek'in Kolombiya'nın başkenti Bogota'ya indiği ve üç gün sonra kuzeydeki Rio Magdelena yakınlarındaki liman şehri Barrarquilla'ya uçtuğuydu. Oradaki polislerin bildirdiğine göre bir hafta boyunca her gün eski bir albayla birlikte limana gelmiş ve görünüşe göre özel bir gemiyi beklemişti. Polis müfettişleri Bogota'dan Barranquilla'ya gelip de, albayın kim olduğunu ve nerede oturduğunu ortaya çıkardığında adam çoktan ölmüştü bile. Barranquilla'da denenen bin türlü yolun hiçbiri işe yaramadı. Eski diktatör ardında hiçbir iz bırakmadan dedektiflerden kurtulmayı başarmıştı.

Bu diktator, kuzenimin ailesini öldürttüğünde o, on bir yaşında bile değildi. Nasip ülkenin güneyinde yaşayan, baba tarafından büyükbabası ve büyük annesinin yanında büyüdü. Okuma yazmanın dışında tek bir şey öğrendi; o da, yaşamındaki tek amacın anne ve babasının katilini bularak öç almak olduğuydu. Genç bir adam oldu ve beş kez hükümet değişmiş olmasına rağmen yalnızca eski devlet başkanı Hadahek'le uğraşıyordu. Tüm eski dergilerde ailesinin katilinin alışkanlıklarıyla ilgili olarak çıkan haber ve resimleri araştırdı.

Çok az bir parayla Latin Amerika'ya gitti ve çeşitli gece klüplerinde çalıştı. Şehir şehir dolaştı, sonunda Brezilya'nın merkezindeki Goi-

as'ta eski devlet başkanının izini buldu. Orada zengin bir çiftçi olarak yaşıyor ve elbette sahte bir isim kullanıyordu. On yılı aşkın bir zamandır kimse izini bulmadığı için Brezilya'da güvende olduğunu zannediyordu.

Kuzenim bir yıl boyunca kararlı ve sabırlı davranarak ailesinin bir tilkiden daha da şüpheci olan katiline yakınlaştı. Fransız karısı bile onun gerçekte kim olduğunu bilmiyordu.

Eski devlet başkanı yavaş yavaş ve her şeyi kontrol ederek kuzenim Nasib'e güven duymaya başladı. Kuzenimle ilgili tüm bilgi ve sorgulamaları kontrol ettirdi. Ve her şeyin doğru olduğu kanıtlandığında Nasib'le arkadaş oldu. Yani her şey kuzenimin hazırlamış olduğu gibi yürüyordu. Diktatör kendisinden öç almak isteyen kuzenimi, daha çok davet ediyor, arkasında duran Azrail'i fark etmiyordu. Kuzenimin, bu çiftçinin gerçekten de aradığı eski diktatör olduğundan yüzde yüz emin olabilmesi için altı ay daha geçmesi gerekti. Bunca yıl sonra yanlış yapmak istemiyor, Hadahek'in bir benzerini veya bir palavracıyı öldürmek istemiyordu. Yıllar süren arkadaşlıklarının ardından eski diktatör kuzenime soyadının Siman değil, Hadahek olduğunu ve eskiden Morgana'da devlet başkanlığı yaptığını açıkladı. Ama kuzenim Nasib onu kanıt göstermeye zorlamak için onunla dalga geçti. Gerçekten de eskiden Latin Amerika'da birçok eski diktatör yaşardı, ama gece klüplerinde de güya eskiden devlet başkanı ya da önemli bakan olan bir sürü işe yaramaz Araptan geçilmezdi.

Nasib'in şüphe duyması eski diktatörü gücendirmişti. Ayağa kalktı ve eski fotoğrafları saklamış olduğu bir fotoğraf albümü getirdi. Resimlere bakar bakmaz Nasib, karşısında duranın anne babasının katili olduğundan emin oldu. Silahını çekti ve eski diktatörü vurdu.

Bundan kısa bir süre sonra da Brezilya resmi makamlarına teslim oldu. Morgana'da herkes, hayatı boyunca anne babasının katilini aramak ve dedektiflerin, tetikçilerin ve gizli servis ajanlarının yapamadı-

ğını becermekten başka bir şey istememiş olan bu basit adama büyük bir sempati duymaya başladı.

Morgana yönetimi Brezilya yönetiminden milli kahraman Nasib'i göndermesini istedi. Geleneksel olarak Morgana ile ilişkileri iyi olan Brezilyalılar katili sınırdışı ederek sessizce Morgana'ya gönderdiler. Nasib, havalimanından büyükanne ve büyükbabasının güneydeki evine kadar omuzlarda taşındı. Büyükanne ve büyükbabasının ellerini öptü ve onlar da Nasib'e hayır duaları ettiler. Doksanın üzerindeydiler ve torunlarını kucaklardan gözlerinden gurur gözyaşları dökülüyordu. Bir süre sonra ikisi de birbirinden kısa aralıklarla öldü.

Basın Nasib'in üzerine saldırdı, intikam öyküsünü gizli servis ve gece klüpleriyle ballandıra ballandıra anlattı ve içine de bir tutam milli gurur karıştırdı. Ama kuzenim Nasib basit bir insandı, öyküsünü ne iyi ne de heyacanlı anlatabildi, aksine gazetecilerin sorularına kaba ve kısa yanıtlar verdi. Bu da ortaya çıkan sansasyonu azalttı. O günden itibaren de hiçbir amacı olmadan büyükanne ve büyükbabasının küçük evinde yaşadı. Giderek daha da yalnızlaştı, hep daha çok içti; dönüşünden iki yıl sonra tümüyle yıkılmıştı artık ve tek başına öldü."

Öykümü bitirdikten sonra çadırın çıkışındaki Amal'ın yanına gittim. Annem dışarı çıkarken sırtıma bir kez vurdu. "Böylesine budala bir yeğeni bana yutturdun, öyle mi, seni palavracı," dedi ve hızla eve doğru gitti.

Birçok seyirci bana Nasib hakkında bir kitap yazılıp yazılmadığını ve hükümetin onun için niçin bir anıt diktirmediğini sordu. Ancak aralarından biri daha sonra düşünceli düşünceli, "Nasib'in kuzenin olduğunu söyledin, ama daha önce duyduğuma göre Hadahek'in katili bir Dürzi'ymiş. Nasıl oluyor da sen bir Hıristiyanken kuzenin Dürzi olabiliyor?"

"Bu doğru," diye yanıtladım, "ama nasıl böyle olduğunun uzun

bir öyküsü vardır, sevgili kuzenim!"

Adam güldü ve avucunun içiyle alnına vurdu. "Ah, demek öyle!" diye bağırdı. "Ve ben de delice tahminler yürüterek öykünün senin ailenle ilgili olduğunu sandım. Şimdi her şeyi anlıyorum, öyleyse yarın görüşürüz, kuzen," diye bağırdı ve sırtıma hafifçe vurdu, sonra da kahkahalarla gülerek karanlığın içinde kayboldu.

TUNK YA DA MERAKLI BİR HORTUM HER ŞEYİ NASIL KARIŞTIRIR

Eğer hırs ve merak birbiriyle evlenebilseydi, dünyaya Tunktan başka bir şey getiremezlerdi. Onun hâlâ aramızda olmaması ne büyük şans! Bu rahatsız edici hayvan dünyada insanların karşısına her büyüklükte çıkabilen tek hayvandır. Bahsedilen korkunç yaratığın en küçüğü bir sinekten daha büyük değildir. Bu, Güney İngiltere'de yapılan yer analizlerinden anlaşılmıştır. Tunkların en büyük örneği iki fil kadardır. Kalıntılarına kuzey Brezilya'da rastlanmış, hortum- kalıntıları ve sol gögüs kafesinin üçüncü kaburgasının yarısı bulunmuştur. Bilim adamları bu kalıntıların ancak bir Tunka ait olabileceğinden emindi. Ölüm nedeni hep aynıydı, binlerce Tunk iskeleti bunu kanıtlıyordu. Tunk iki kaya ya da ağaç dalına sıkışmış, hortumuna da bir başkası tarafından düğüm atılmıştı.

Her büyüklükte olabilen hortumların sonuna atılmış bu tipik düğümleri paleontologlar bugüne dek Tunk düğümü olarak adlandırmıştır. Tunk düğümlerinin olağanüstü örnekleri Sibirya'da, on metre kalınlığındaki bir buz kütlesinin altında çok güzel korunmuş olanlarıdır; bu Tunklar sanki yeni yakalanmış gibi capcanlı görünmektedir. Güney Sahara'nın sıcağı birçok örneği o kadar iyi korumuştu ki, tek bir kıvrım bile yok olup gitmemiştir.

Tunkun neredeyse her zaman iki kaya ve taş kütlesinin ya da büyük ağaçların dalları arasına sıkışarak öldüğü görülmektedir.

Hayvan ismini, hortumunu hırs ya da merak yüzünden her yere sokma gibi can sıkıcı özelliğinden almıştır. Her şeyi koklamak ve denemek ister. İnsanın ondan korunması mümkün değildir, çünkü o her yerdedir. Hayvanlar ve daha sonra da insanlar Tunktan ancak onu öldürerek ya da kandırıp hortumunu dar bir yere sıkıştırarak kurtula-

bilmişlerdir. Bunu ancak bir ağaç ya da kayanın ardında fısıldaşarak ya da kıkırdayarak yapabiliyorlardı, kısa bir süre içinde bir Tunk hemen orada beliriveriyordu. Zaman zaman Tunkun bilmediği bitki karışımlarını kavurarak Tunk tuzağa düşürülür ve bir Tunkun orada belirmesi hiç de uzun zaman almazdı. Yani Tunkun merakı onun kötü kaderi oldu.

İnsanların hortumu olmadığı için aralarındaki meraklılar hayatta kalmayı başardı ve hiç engelle karşılaşmadan sayıları çoğaldı. Komşumuz Afife hortumsuz bir Tunktu. Çok meraklıydı ve eline geçen her şeyi denemek isterdi. Bir kartal gibi gözleri vardı. Kulakları karıncaların seslerini bile duyabilirdi, ancak Afife bir tek şeyi yapamazdı: Koku almak. Çocukluğunda geçirdiği ağır bir hastalık nedeniyle koku alma duyusunu yitirmişti.

Afife'nin çenesinden korkulurdu. Mükemmel bir şekilde ve sınır tanımadan çalışırdı. Yıkanmamış havuçları, domatesleri ya da kabakları yerdi. En sert ceviz bile Afife'nin çelik gibi dişlerine direnemezdi. Afife bir yerde görüldüğünde insanlar ona kurban gitmesin diye yenebilecek her şeyi ortadan kaldırırdı.

Ondan hiçbir şey gizlemek mümkün değildi. Sessiz adımlarla yaklaşır ve insanlar henüz ne olduğunu anlayamamışken komşular gizli şeyleri tüm çıplaklığıyla öğrenmiş olurdu. Kendini böyle önemli saydırabildiği için dedikodu merakı asla doymuyordu.

Annemin çok meşgul olduğu bir gün Afife hiç haber vermeden geldi. Teyzelerimden biri bizi onurlandırmak istediği için kendi kendini davet ettirmiş ve Amerika'dan Morgana'ya bizi ziyarete gelmek istemişti. Dolayısıyla annemin bir sürü yemek hazırlaması gerekiyordu. Teyzem hangi yemekleri tercih ettiğini de anneme önceden bildirmişti. Güya Amerikalılar böyle davranırmış. Ama canları sıkılan akrabaların hiçbiri bunu ciddiye almazdı, çünkü teyzem sürekli olarak neşeyle hava atar ve birisi kendisine karşı bir şey söylediğinde gör-

güsüzce, "Amerika'da biz böyle yaşıyoruz," derdi. Sanki Amerikalılar ayaklarını sürekli başkalarının suratına uzatan, sakız çiğneyen, her şeyin üzerine ketçap döken, geğiren ve herkesle İngilizce konuşan tümüyle ilkel insanlardı.

Hayır, akrabalarımız Amerikalıları korur ve bir tek teyzemin utanmaz ve katlanılmaz olduğunu söylerlerdi. Eğer bir ay sonra Amerika'ya geri dönmemiş olsaydı, üç amcam, iki teyzem ve dört kuzenim Morgana'yı terk edecekti. Ama bu ayrı bir öyküdür, ben yalnızca annemin o gün çok meşgul olduğunu anlatmak istiyorum.

Yemek pişirmek zorunda olması yetmiyormuş gibi annemin bir de öğleden sonra babamın idrar tahlilini doktara götürmesi gerekiyordu. Küçük şişe oturma odasının penceresinin kenarında duruyordu ve annem daha sonra yoğurtla pişirilerek nefis bir yemek olacak olan son et toplarını hazırlıyordu, tam o sırada Afife gelmişti.

"Ne güzel şeyler hazırlıyorsun, hem de çamfıstıklı! Hm, çok leziz! Bırak bir tadına bakayım, bakılım tuzu iyi mi? Tuz yemeklere hayat da verir, ama onları öldürebilir de."

Annem hiçbir şey söylemeden ona bir parça et verdi verdi ve Afife bunu hemen yutuverdi. "Sen rahatsız olma, ben oturma odasında otururum," dedi sonra da. Çok az zamanı kaldığı için annem gözlerini döndürdü. Öğlen olmuştu, ama bir misafiri kahve içirmeden göndermek annem için dünyadaki en büyük günahtı; hemen bir kahve pişirdi, yoğurtlu yemeği ocaktan alarak Afife'nin yanına gitti.

Oturma odasına girdiğinde annem Afife'nin idrar şişesini ele geçirdiğini ve sarı sıvıyı merakla incelediğini gördü.

"Bu nedir?" diye sordu.

Annem de, "Parfüm," diye şaka yaptı. "Bir gün ve bir gece boyunca açık havada kalmalı ki güneş ve yıldızlar kokunun içine sinebilsin ve tüm şişeye yayılabilsin."

"Nedenmiş?" diye sinirlendi Afife, "bu düpedüz yalan, parfüm ya-

panlar bunları uydurarak haksız kazançlarına neden bulmaya çalışıyor. Şimdi de kokuyor olmalı. Limon gibi sapsarı görünüyor. İçine çekilmiş limon kabukları attın mı?"

"Evet, limon sever, özellikle de balığın yanında!" diye yanıtladı annem; Afife'nin artık kendisini dinlemediğinin farkındaydı.

Afife şişedeki sıvıdan bir avuç dolusu alarak saçlarına döktü, parmaklarıyla biraz da kulaklarının arkasına sürdü ve annem engel olmadığı için de biraz daha alarak tüm yüzüne yaydı. Güzel kokacağını düşünerek de derin bir nefes aldı.

Annem aceleyle kahvesini içti ve Afife'den özür dileyerek çok meşgul olduğunu söyledi. Afife nasıl olsa kendisine başka kurbanlar aramaya çıkacaktı. Postacı İlyas'ın tatilde olduğunu ve her öğle yemeğinin ardından tüm komşularla toplanarak portakal ağacının gölgesinde kahve içtiğini biliyordu.

Birkaç günlük tatil İlyas'ı o kadar değiştirmişti ki! Karısına karşı çok saygılı ve her zaman yardıma hazır davranıyordu.

Sıcak bir yaz günüydü ve portakal ağacının altında toplananlar gölgede bile terliyor, birçok kadın bitkin yüzlerini yelpazelerle umutsuzca serinletmeye çalışıyordu. Afife onların arasına oturdu. Kısa bir süre sonra bir anda ortaya çıkan bu keskin kokunun nereden geldiğini bulabilmek için çevrelerine bakınmaya başladılar. Daha beş dakika bile geçmemişti ki, kokunun nerden geldiğini buldular. Birbirlerine göz kırpıp gizlice gülerek hâlâ çevrelerine bakınanlara kokunun kaynağını anlattılar. Gülümsemeleri bir anda kahkahalarla gülmeye dönüştü.

Postacının karısı Feride mutfaktan gelen kahvenin keskin kokusu bozulmasın diye doğrudan, "Altına mı yaptın?," diye sordu. Afife şaşkınlık içinde kalmıştı ve Feride'nin sorusunu anlamlı anlamlı başlarını sallayarak onaylayan komşulara baktı.

"Ne oluyor size? Yanınıza geliyorum diye sizin için parfüm sür-

düm," dedi ve başını yanındaki komşu kadının burnuna soktu. Kadın da iğrenerek bağırdı: "Kafandan işiyorsun herhalde!"

Afife ancak o zaman annemin kendisini oyuna getirdiğini anladı ve küfrederek evine koştu.

İlyas kahvelerle mutfaktan geldiğinde teşekkür etmek için bir fincan kahve de anneme getirdi. "Afife'yi bu kadar çabuk başımızdan savamazdık, şimdi rahat rahat dedikodu yapabiliriz," dedi ve karısıyla yanındaki komşuların yanına rahat rahat döndü.

Afife şişenin neredeyse üçte birini boşalttığı için annemin şişeyi yeniden doldurması gerekiyordu, çünkü babam idrarı hiç dökmemesi için annemi önceden uyarmıştı. Böylece annem eksikliği kendi idrarıyla doldurmak zorunda kaldı. Doktorların atıp tuttuğu şeylere inanmadığı için de bunu yaparken içi gayet rahattı. Böylece şişeyi aldı ve hemen doktora gitti.

Oraya vardığında geç kaldığını fark etti ve muayenehaneye giden merdivenleri hızlı hızlı çıktı. Doktorun yardımcısını selamlayarak şişeyi masanın üzerine koydu. Her zamanki gibi yardımcısı annemin soyadını yazdı ve neyin kontrol edilmesi gerektiğini sordu. Annem nefes nefese, "Her şey!" diye yanıtladı ve hemen oradan çıktı.

Daha masayı hazırlamamıştı ki, geveze teyzem doğal bir felaket gibi içeri girdi.

İki gün sonra babam öfkeyle eve geldi. Avrupa'da Batı tıbbı okumuş tüm doktorlara küfretti.

Annem endişe içinde, "Ne söylediler?" diye sordu.

"Utanmaz herif, önce paramı aldı, ardından da bir kere daha idrar testi yaptırmam gerektiğini söyledi, çünkü bunun sonucuna göre hamileymişim, düşünebiliyor musun?"

O günden sonra da babam, keçilerin ortadan kaybolmasından önce Morgana'da sürüyle bulunan Arap doktorlara gitti yalnızca. Hamile olduğunu söylemek için annemin daha zamanı vardı.

Ama annemin verdiği bu kurnazca dersten sonra Afife'nin, bu kadar büyük yanılgılara düşen hortumunu geri çekeceğini kim düşünebilirdi ki? Afife komşuların gizli kusurlarının, kapıların, kalın perdelerin ve kalın duvarların ardında kendilerini güvende hisseden karı kocaların kırgınlıklarının kokusunu almaya ve herkese anlatmaya devam etti; Afife'nin perdenin ardından görebildiğinden, duvarların ötesinden duyabildiğinden ve hiçbir sürgünün onu engellemeyeceğinden bu insanların nasıl haberi olabilirdi ki?

Afife'nin hortumuyla komşuları sinirlendirmesi yeterince can sıkıcıydı, ama o yaşlandıkça bunu daha da çok yapmaya başladı.

Afife kocasının erken ölümünün ardından, içinde beş ailenin yaşadığı büyük bir kiralık apartmanın ikinci katındaki iki odada oturmaya başlamıştı. Oturma odasından Yahudi bir kuyumcu olan Zaki'nin evini oldukça iyi görebiliyordu. Bir gün Afife, Yahudi komşularının çocuk odasında bir ajan keşfetti. Hemen mahallede tanıdığı bir gizli servis ajanına gitti ve kimsenin bilmediği bu haberi ona sıcağı sıcağına iletti. Aslında bu adam sokağımızda Afife'ye iyi davranan tek kişiydi, çünkü onunla bir kahve içmesi, mahallede ne olup bittiyse hepsini öğrenmesi için yeterli oluyordu.

Zaki'nin ismini duyar duymaz hemen birlikte Afife'nin evine gidip oradan karanlık çocuk odasını izlediler. Karanlık odanın kapalı perdelerinin ardından yeşil ve kırmızı renkte parlayan tahtanın önünde oturan Zaki'nin oğlu Simon'un siluetini tanıdılar. Sesini net bir şekilde duyuyorlardı: "Alo, ben Simon. İsrail'e gitmek istiyorum. Ben Simon. Lütfen gelin!"

Parlayan aletin ne olduğunu Afife ve gizli servis ajanı anlayamamıştı, ama evler arasındaki sokak üç metreden daha geniş olmadığı için Simon'un sözlerini kelimesi kelimesine duyabilmişlerdi. Gizli servis ajanı bunun, hayatının işi olacağını düşündü ve gerekli makamları aradı. Onlar da fazla bekletmediler. Görevli askerler birkaç

dakika içinde çevredeki çatılarda yerlerini almıştı bile.

Tüm bu olanları komşular fark etmedi, çünkü olaylar çok hızlı ve sessizce gerçekleşti.

Hiçbir şeyden haberi olmayan Yahudi aile televizyon karşısında otururken birden silahlarla karşılaştı. Subay bir el hareketiyle aileye hiç seslerini çıkarmamalarını emretti. Simon'un şaşkın anne babası ve kardeşleri, güvenlik kıyafetleri içinde astronotlar gibi görünen beş askerin karşılarındaki çocuk odasının kapısından atlamasını ve camın paramparça oluşunu izlediler. Gözleri korkudan kocaman açılan Simon ayağa fırladı ve kimse onu bu astronotların İsrail'i aradıktan sonra kendisini kurtarmak için uzaydan gelmediğine inandıramazdı artık. Darbelerden birinin şiddetiyle duvara çarptığında bağırdı. Her şey karanlıkta ve saniyeler içinde gerçekleşti. Asker, Simon'u yere attı ve ellerini arkasında birleştirdi. Birden ışık yandığındaysa, bu tehlikeli ajanın, kendi yaptığı bir aletle oynayan oniki yaşındaki küçük bir çocuk olduğunu fark etti.

Şaşkınlık ve neredeyse utanç içinde kalan subaylar ve ağır silahlarla donatılmış askerler, Yahudi kuyumcunun oğlunun ve basit bir düğmeyle tutturulmuş renkli tahta parçasının önünde duruyorlardı. Simon'un başında eski bir kulaklık vardı ve tahtaya tutturulmuş olan boş bir kola kutusuna konuşuyordu. İki subay tahta parçasının önünü arkasını çevirdiler ve kafası kanayan çocuğa solgun yüzleriyle baktılar. Hemen oraya koşan baba da isyan ederek Simon'a tokat attığında çocuk yere düştü. Simon lambanın titrek ışığında bir o tarafa bir bu tarafa şeytanlar gibi dans eden yetişkinlerin gölgelerini algılayabiliyordu yalnızca. "Uçuyoruz!" diye bağırdı ve kendini kaybetti.

Morgana'da bir başbakanın kimi zaman yanılgıya düştüğü olmuştu, ama gizli serviste çalışanlar bunu asla yapmazdı. Yahudi aileye yaptıkları bu yanlış saldırının ardından küfrederek evi terk ederken gizli servis ajanını da yanlarına aldılar; açıklama yapmak ya da özür

dilemek için tek kelime bile etmediler.

Daha sonra gizli servis ajanı, Zaki'den öç almak isteyen Afife'nin kendisini kışkırttığını söyleyerek onu suçladı. Zaki de bir gün önce kuyumcu dükkânındaki her şeyi ellemek istediği ve çalışanlarını sinirlendirdiği için Afife'yi dışarı attığını onayladı. Afife yüzsüzce buna karşı çıktı ve Zaki'nin bir ajan sakladığını, ama ajanın kaçtığını ve tüm yükü de oğlunun üzerine attığını öne sürmeye devam etti.

Zaki'yle arkadaş olan babam, Afife'ye ve gizli servis ajanına laneteler yağdırdı. "Eğer İsrailliler kendilerini Simon gibi bir ajana teslim etselerdi, biz Araplar çoktan Tel Aviv'de olurduk," dedi iğneleyerek.

Sirk alanı tezgâhlar ve satıcı kulübeleriyle o kadar dolmuştu ki, insanın gömleğini tatlıcılara veya gösteri yapanlara kaptırmamak için çok dikkat etmesi gerekiyordu. Öğleden sonra gökyüzünde bulutlar oluşmuştu; sıcak nihayet biraz hafifliyordu.

O gün Mala'yı yalnızca uzaktan görebildim, çünkü kocasıyla yine kavga etmişti. Tezgâhlar arasında yavaş yavaş dolaşıyordum ki, bir adam keşfettim; adam sanki et ve kandan değil, çeliktendi. İki sandalyenin arasında boşlukta asılı duruyordu, başının arka tarafı bir sandalyede, topukları diğer sandalyedeydi. Sonra da bedeninin üzerine altı adam çıktı. Birkaç kuruş verince insanlar onun üzerine oturabiliyordu.

Daha sonra göğsünün üzerine büyük bir örs yerleştirdi. Güçlü kuvvetli bir seyirci demirin üzerine vurarak ikiye ayırdı. Bu Herkül, sanki yapacak başka işi yokmuş gibi, kalın çivileri parmakları arasında tirbüşon şekline soktu ve bunları bir kuruşa sattı.

O akşam sirkte Tunk ve Afife'yi anlattım. İdrar şişesiyle ilgili öykünün kahramanları, kafamdan uydurduğum bir komşumuz ve karısı oldu, çünkü kimsenin ailemle alay etmesini istemiyordum.

Simon ve babası Zaki'yi de anlattım, ama onların Yahudi olduğunu söylemedim. Morganalı Yahudilerin ellerinde olsa İsrail'e kaçmak

isteyeceklerini ima etmek bile yasaktı ve bunu yapan cezalandırılırdı.

Araplar ve Yahudiler, kırk yıl boyunca her iki tarafta da yaşayanların kendi ülkelerine gitmesine izin vermeden sürdürdükleri bu savaşla inanılmaz bir tarihsel güç gösterdiler aslında. Ama ne İsrail'de yaşayan Araplar ne de Arabistan'da yaşayan İsrailliler kendilerini yaşadıkları ülkelerin yönetimine bağlı hissetti; aksine açıktan açığa ya da gizlice vatan hainliğine eğilim duydular. Ama hayatlarından memnun olan Arapları öne çıkarmak İsraillilerin hem kendilerine hem de başkalarına söylediği alışılmış ve sevilen bir yalandı. Arap yönetimleri de onlardan geri kalmıyordu. Yahudi azınlığı Arapların ne kadar toleranslı olduğunu kanıtlamak için koruyor ve gelen her yabancı konuğa, açılan Yahudi dükkânlarını gösteriyorlardı.

Resmi kaynaklara göre Yahudi azınlık Morgana'da kendini iyi hissediyor ve elbette ki hep burada kalmak istiyordu. Komik bir şekilde muhalefet bile bu konuda hükümetle aynı fikirdeydi. Ünlü yönetmen Yusuf Şahin daha 1978 yılında çok beğenilen ve güya eleştirel bir film olan "İskenderiye, niçin?" adlı filminde, Yahudi bir aileyi Mısır'dan İsrail'e kaçırtmış ve bu aile daha sonra kendi isteğiyle ve pişmanlık içinde geri dönmüştü. Bu yalan o kadar komikti ki, İsrailliler buna Woody Allen'ın esprilerinden daha çok gülmüştü. Ama Yusuf Şahin bunda ciddiydi ve birçok saf Arap gibi Doğulu Yahudilerle Arapları kaynaştırmayı ve onlarla birlikte yükselmeyi umuyordu. Aslında Araplarla Doğulu Yahudiler birbirlerine o kadar çok benziyorlardı ki, onları karıştırmak bile mümkündü, ama bunu asla istemezlerdi. Neden böyle olduğu ve niçin hep böyle kaldığınınsa uzun bir öyküsü vardır. Ben yalnızca, o zamanlar Arap Yahudilerin İsrail'e gitmek istediğini söylemenin yasak olduğunu belirtmek istiyorum.

Ama o akşam Afife'nin her şeye burnunu soktuğu için komşularını nasıl zor durumda bıraktığını açıkça anlattım. Ardından da akşamı bu

komşumuzun Afife'den nasıl intikam aldığını anlatarak bitirdim. Seyirciler bu öyküyü çok eğlenceli buldu. Öykü kısa olduğu için hemen anlatabilirim.

Afife yüzünden oğlunun ajan olduğu sanıldıktan sonra Zaki üç arkadaşıyla birlikte Afife'ye, onda aynı etkiyi yaratacak bir karşılık vermeye karar verdiler. Üçü de Afife'yle aynı evde oturuyordu ve her fısıltıyı dinleyip sokakta oturan herkese yaydığı için ona katlanamıyorlardı.

Zaki bir at ayağı* bularak onu temizledi ve Afife'nin pencereden görebileceği şekilde yatağa uzandı. Mevsim yazdı ve Zaki at ayağını ince çarşafın altından aşağı sarkıttı, kendisi de uyuyormuş gibi yaptı.

Afife gözlerine inanamadı. Komşularından birini pencereden bakması için çağırdı, o da hemen koşarak Afife'ye geldi.

Şaşkınlıktan kocaman açılmış gözleriyle, "Şuna baksana," dedi.

Komşusu hiç etkilenmemiş bir halde, "Ne var?" diye sordu.

Afife, "Orada, çarşafın altında şeytan ayağı var," diye kekeledi ve at ayağını gösterdi. Komşusu o tarafa doğru baktı. "Neyin var senin? Bu normal bir ayak. Hava sıcak ve Zaki de öğle uykusuna yatmış." Afife komşusu bunu göremediği için küfretmeye başladı ve onu kovmak istedi, ancak o, ikinci arkadaşını çağırdı. "Göreceksin Afife, çıldırmışsın sen," dedi. İkinci komşu da hemen yukarı geldi. Afife sabırsız, neredeyse zorbaca bir tavırla, "Eminim sen Salih gibi kör değilsindir. Pencereye yaklaş ve karşıdaki odaya bak. Ne görüyorsun orada?" diye sordu.

O da, "Zaki uyuyor. Bunu körler bile anlayabilir, bu yüzden mi bana bu kadar dik merdivenleri çıkardınız?" diye sordu öfkeyle.

Afife ikinci komşuya, "Hayır, ondan bahsetmiyorum. Çarşafın altından ne sarkıyor?" diye bağırdı.

* Pferdefuss (Alm.): At ayağı, şeytanın karakteristik özelliği.

Komşusu da Afife'nin yan odasında oturan üçüncü arkadaşları duyup hemen gelsin diye abartılı bir sesle bağırarak, "Zaki'nin ayağı, eğer bundan bahsediyorsan," dedi. Bu arada Afife öfkeden kıpkırmızı kesilmişti.

Diğer komşuları gelerek, "Bu ne gürültü böyle? İnsanın beş dakika bile dinlenmesi mümkün değil," dedi ve kendisine söylenmediği halde pencereye doğru gitti.

Afife, "Delireceğim," diye bağırdı, "bunların ikisi de oradakinin normal bir ayak olduğunu söylüyor, ama at ayağı olduğu açıkça belli. Pencerenin uzaklığı üç metre bile değil."

Üçüncü komşu, "Ama bu normal bir ayak!" diye o kadar yüksek sesle bağırdı ki, sokakta oturanların hepsi pencerlere doluştu. Afife insanlara bağırarak herkesin gelmesini ve komşularının utanmazlığına ve körlüğüne tanık olmalarını istedi. Ama evin kapısı kapalıydı, kapıyı açmak için Afife'nin aşağıya inmesi gerekiyordu. Böylece her kelimeyi dinlemiş olan Zaki'ye, at ayağını ortadan kaldırmak ve herkesin açıkta kalan bacaklarını görebileceği şekilde uzanmak için yeterli zaman kaldı. Afife kendisinden o kadar emindi ki, mahallemizde oturan insanları pencereye getirdi. "Komşularımın ne kadar kör olduğunu siz kendiniz görün. Yahudinin orada ne görüyorsunuz?"

Gelenlerin çoğu, "Zaki'nin çıplak bacaklarını," diye yanıtladı ve Afife çılgına dönerek kendi kendine vurmaya başladı. İnsanlar onunla alay ederek oradan ayrıldılar. Afife, sürekli olarak komşusunu şeytan ayağıyla gördüğünü söylediği için iki gün sonra akıl hastanesine götürülmek zorunda kaldı.

Ne yazık ki, bu öyküyü ben uydurdum Afife hayatının sonuna dek görünmez hortumunu komşularının işlerine soktu, bunun için hiç cezalandırılmadı ve Zaki de gizli servis ajanının ani baskınından sonra hayatı boyunca korku ve şüphe içinde yaşadı.

YİNE MALA YA DA İNSAN NASIL HEP MUTLU YAŞAR

O zamanlar farkında değildim, ama Mala benim ilk ve tek aşkımdı, bir düş gibi bir anda başlamış ve yine bir düş gibi ansızın bitmişti. Ve yine eminim ki, birkaç gün önce ip üzerinde gösteri yapan kadın Mala'ydı. Mala; onu asla unutamam; yine de anılar hayatımı felce uğratmıyor. Mala oradaydı yalnızca, kalbimin derinliklerinde. Yaptığımız bir gezintinin her adımını sanki dün olmuş gibi hatırlıyorum. O gezintide beni sevdiğini ve beni sevmeden yaşayamayacağını ilk defa söylemişti.

Bu gezinti de bir düş gibiydi. Mala çadırın çıkışında yanımdan geçerken, "Yarın öğlende beni Şehitler Meydanı'ndaki caminin yanında bekle," dedi. Kalbim yakalanmış bir kuş gibi çırpınıyordu.

Morgana'da öğle sıcağında dışarda durmak yalnızca delilerin yapacağı bir şeydir, ama benim büyükannem, dişi kaplan, aşık olmakla deli olmanın arasındaki uzaklığın bir saç telinin genişliğinden daha çok olmadığını söylerdi hep.

Mala yavaş yavaş adım atarak yaklaştı ve beni gördüğünde mutlulukla gülümsedi. O gün tek başına pazara gelebilmişti, çünkü üç çocuğunun kıyafetleri için kumaş alması gerekiyordu. Kocası Ashok aslında kendisi alışverişi severdi ve Arapça bilmediği halde her hafta pazara gider ve her Morganalı gibi alışveriş yapardı, ama kumaş almak gibi sıkıcı işlere hiç tahammülü yoktu.

Mala oldukça güzel makyaj yapmış ve çok renkli giysiler giymişti. Kilometrelerce uzaktan turist avcıları onun bir yabancı olduğu fark etmiş, sanki mıknatısla çekilmişler gibi hemen yanımıza gelmişlerdi. Terbiyesizce ve ben sanki orada yokmuşum gibi Mala'ya bir şeyler fısıldıyorlardı. Güya Mala'yı yalancılardan ve sahtekârlardan korumak

istiyor, insan sevgisiyle yaklaşarak hizmet etmek istiyorlardı. Onlara bağırarak hemen kaybolmalarını, yoksa polis çağıracağımı söyledim. Mala benimle alay etti, çünkü gençleri çok eğlenceli bulmuştu.

Morgana sokakları birçok öykü yaşamıştır. Şehrin eski mahalleleri zeytin ağaçları kadar yavaş gelişiyordu o zamanlar. Zeytin ağaçlarında olduğu gibi girinti çıkıntılar, normal olmayan uzantılar ve çürük dallar şehrin yaşayan gövdesini oluşturuyordu. Morgana'daki evler çok sade görünürdü. Çoğunlukla kerpiçten yapılırdı, iki kattan daha yüksek pek olmaz ve biraz ürkütücü bir etki yaratırdı. Ama bu, alçakgönüllülükle söylenmiş bir yalandır, çünkü Araplar sırtlarını caddeye, yüzlerini avluya dönerler ve bu avlu, dış duvarların tekdüzeliğinin aksine, çoğunlukla muhteşem ışık, gölge ve renk oyunlarından oluşur. Portakal ağaçları, yaseminler ve güller avluları süsler. Mavi gökyüzünün altındaki renkli taşlar, mermer ve seramik fayanslarla süslü avludaki fıskıyeler de havayı serinletir.

Eskiden evlerin kapıları açık dururdu, böylece Mala iç avlulara göz atabiliyordu. Ama keçiler şehrin sokaklarından kaybolduktan sonra insanlar korkmaya ve kapılarını kapamaya başladılar.

Mala nazikçe selamlanmış ve kahve ya da limonata içmeye davet edilmişti. O gün üç davet aldık ve yabancı, ama dostça gülümseyen, yoldan geçenlere huzur sağlamaktan memnunluk duyan insanların iç avlularındaki gölgede dinlendik. Kimse bana petrol piyasının canlanmasının ardından ülkelerimizin zenginleştiğine dair öyküler anlatmasın. Biz aslında daha da fakirleştik. Yabancılar bir yana, insanlar akrabalarına bile bir şey vermez oldular.

Kimi zaman ev sahipleri Hintli misafirleri yüzünden heyecanlanıp çat pat Fransızca konuşurdu. Aslında Mala onlarla Arapça konuşuyordu; bu beni çok eğlendirirdi.

Bir sarayın yanından geçiyorduk; içeri girmek istedim. Turistlere yapılanlardan nefret ediyordum ve Mala'ya bu sarayı yaptıran paşanın

birçok sanat eserini, sütunları, kesilmiş kirişleri, hatta servi ağaçlarını şehirdeki evlerden, pazarlardan, hatta camilerden çıkarttırıp kendi evine nasıl getirttiğini anlattım. Bazen paşa çok fazla sütun yağmaladığı için bütün bir cadde yerle bir oluyor, şehir sakinleri de buna karşı hiçbir şey yapamıyordu. Birçoklarının aksine ben bu sarayı fazla gösterişli buluyorum. Bence sarayın çok fazla yüzü var ve bu, hiç yüzü olmadığı anlamına geliyor. Taştan yüzüyle yalan söyleyebilen nadir yapılardan biridir bu saray.

Birkaç ev ötede Mala bir kapının önünde durdu ve burada kimin oturduğunu sordu. Buna çok şaşırdım, çünkü kapısında özel bir tabela olmayan bu gösterişsiz evde kimin oturduğunu çok az kişi bilirdi. Evde oturanlar büyük bir bilginin torunlarının torunlarının torunlarıydı. Daha onikinci yüzyılda şu anda Morgana'daki bilim adamlarından çok daha fazla şey bilen bu filozof hakkında olağanüstü öyküler anlatılırdı. Timur tüm Arabistan'da ölüm rüzgârı gibi esip her şeyi yerle bir ettiği sırada onun çok önemli bir makale yazmak üzere olduğu söylenir. Timur kitaplar ve bilim adamlarından özellikle nefret edermiş, bu nedenle de tüm kütüphaneleri yakmış; kolayca yanmayan kitapları da denize attırmış. O zamanlar kitaplar mürekkeple yazıldığı için su simsiyah olmuş, nehirler sanki Arap kadın ve erkek bilgelerin yüzyıllar boyunca düşünmüş ve denemiş olduğu hazinelerin yasını tutuyor gibi görünüyormuş. Şehre geldikten kısa bir süre sonra bu Moğol prensi tüm bilginlerin adreslerini getirtmiş, bilim ve edebiyatla uğraşanları öldürme görevi vererek hemen askerlerini yollamış.

Bir asker evin kapısından içeri girip bu bilim adamını öldürmek istediğinde o, "Bu olmaz, oğlum, benim kafam düşüncelerle dopdolu. Sabırlı olmalı ve en son düşüncemi de yazıncaya kadar beklemelisin," demiş. Asker bilim adamına gülmüş ve kafasını uçurmuş, ancak bilim adamı kafasını yerden alarak bir elinde taşımış, bitirinceye ve şu ünlü cümlesini yazıncaya kadar makalesi üzerinde çalışmaya devam

etmiş: "Dünyanın düz olmadığını, küre şeklinde olduğunu açıklayan bu makale böylece sona ermektedir. Umarım okurlar daha kesin sonuçlara ulaşmayı başarır." Ardından da süslü yazısıyla adını yazmış, altına tarih atmış ve kolu birden cansız bir halde yana düşmüş, kafası da yere yuvarlanmış. Asker çıldırmış ve dili tutulmuş.

Dondurmacı bizden para almak istemedi. Porsiyonların büyük olmasına ve dondurmayı süsleyen nefis fıstıklara zaten yeterince şaşırmıştım. Dondurmacı dostça gülümseyerek, "Size hizmet etmek beni mutlu eder. Çocuklarımla birlikte sirke dört kez geldim. Bu muhteşem kadın bir ceylan gibi. Sözlerimi ona çevir lütfen," dedi ve Mala'nın her akşam gösteriyi Arapça sunduğunu hatırlayarak utancından kıpkırmızı oldu.

Bu adam dondurmayı eliyle koyan son dondurmacıydı. Dondurması hem çok lezzetliydi hem de çok ince liflerden örülmüştü. Bugün bu eski sanatı bilen hiç kimse yoktur.

Teşekkür ettik ve tekstil işiyle uğraşan kuzenim Sarkis'in yanına gittik. Bu kuzenim pazardaki belki de en dürüst satıcıydı, ama bir öykü anlatıcısı olarak tanıdığım en korkunç yalancıydı. Anlatmaya başladığında insanlar ona yalnızca gülerdi. Ama o çok ciddi bir yüz ifadesi takınarak öykülerini çok iyi anlattığına inanırdı. Ve bu, anlattığı öykülerin en komik yanıydı aslında.

Arapların dinleyici olarak duyduklarını görmek gibi muhteşem bir yetenekleri olduğu halde, kuzenim anlattığında gözlerinde hiçbir şey canlanmıyordu. Peki neden yapamıyorlardı bunu?

Bu soruyu uzunca bir süre yanıtlayamamıştım, ta ki biz, Mala ve ben, halı tezgâhının yanından geçinceye kadar. Kadınların nasıl halı dokumaya başladığını seyrediyorduk. Dokumaya başlarken öylesine titiz davranıyorlardı ki!

"Başlangıç iyi olmazsa, tüm halı yanlış dokunur," dedi Mala ve beynimde birden bir şimşek çaktı, çünkü kuzenim Sarkis'in öyküleri-

nin beğenilmemesinin nedeni tam da buydu. O kadar kötü başlıyordu ki, dinleyiciler öykülerin dünyasına giremiyordu bile. Dışarda kalıyor, karışıklığı düzeltmeye çalışan kuzenimin boşuna çabalarına gülüyorlardı. Ama Mala'ya hiçbir şey anlatmadım. Onun ne düşüneceğini merak ediyordum, çünkü Sarkis kimseye sormadan herkese öykülerini anlatırdı. Bu da başka bir hataydı. Öyküler yalnızca belirli zamanlarda çıkan eski zamanların meyveleri gibidir. İnsanlar bu meyveleri severler, çünkü onların yokluğunu herkes hemen hisseder ve özlemle onları beklemeye başlar. İster incir olsun ister üzüm ya da kavun, hepsi çok kısa bir süre için ortaya çıkar ve uzun süre için de kaybolurlar. Keçiler Morgana sokaklarından kayboluncaya kadar bu böyleydi. Daha sonra her zaman her meyve bulunmaya başladı. Kışın üzüm, yazın portakal yutmak mümkündü, ikisinin de tadı aynıydı: Hiçbir şeye benzemiyordu.

Dükkânına uğradığımız için kuzenim Sarkis çok sevindi. "Bu ne büyük bir mutluluk," diye bağırarak kollarını iki yana açtı. Birbirimize sarıldık ve Sarkis Mala'yı büyük bir içtenlikle selamladı. Sirkten tanıyordu onu ve ben bugün, o zamanlar ikimizin arasında olanları anladığından eminim.

Mala sakince kumaşlara baktı, Sarkis de bana gizlice korkusundan bahsetti. Üç çocuğu vardı ve karısı güneyliydi. Karısının annesiyle babası şimdi devlet başkanının isyan çıkaran yeğeninin egemenliği altındaki bölgede yaşıyordu. Sarkis, devlet başkanının Ruslardan hemen silah yapmalarını ve hemen kullanmalarını istediğini, çünkü Morganalı teknisyen ve subayların bu karmaşık tekniği kullanabilmeleri için en azından üç aya ihtiyacı olduğunu duymuştu. Ama devlet başkanının acelesi vardı. İki hafta içinde bu dönek akrabalarını ortadan kaldırmak istiyordu. Sarkis, "Ruslar da onunla mı çalışıyor. Ellerini bizim kanımızla kirletirler mi? Onları niçin ilgilendiriyormuş?" diye sordu.

"Bilmiyorum," dedim ve elini sıktım. Sonra Mala'ya yardım etti ve özel müşteriler için ayırdığı kumaş toplarını gösterdi. Mala çok memnun olmuştu. Morgana'daki tekstil fabrikalarında hazırlandığı için fiyatları daha uygun olan güzel kumaşlardan seçti. Kısa bir süre sonra Sarkis yine rahatlamıştı. Rusları çoktan unutmuştu, karısının annesi ve babası için duyduğu endişeyi de öyle.

Sarkis kahve ve limonata ısmarladı. Mala aradığı her şeyi bulmuştu. Böylece çok zaman kazanmış olmuştuk.

"Ben gençken cinayet masası şefiydim," diye başladı. Mala gülüyordu ve kuzenimin halının ilk düğümünü yanlış attığını fark ettim. "Ünlü bir hırsızı yakalamak için Kahire'ye çağırıldım. Mısır polisinin bu konuda neredeyse hiç umudu yoktu. Hemen gittim ve hırsızın huzursuzluk yarattığı yeri gördüm. Üç banka silinip süpürülmüştü, hatta not defterleri, dolma kalemler ve silgileri bile bırakmamıştı. Yemin ederim," diye çabalıyordu. Mala yalnızca içtenlikle gülüyordu ve bende yanlış atılmış düğümleri sayıyordum.

"Aynı mahallede," diyerek öyküsünü anlatmaya devam etti, "dört alışveriş merkezi, iki kasap, hatta tabutçunun tabutları bile bu hırsız tarafından kırılıp dökülmüş ve geriye bir karış açık ağızlardan başka bir şey kalmamaştı. Her şey çok korkunç görünüyordu.

Hırsız o kadar ustaydı ki, daha doğar doğmaz ebenin kol saatini çalmıştı.

Sonra bana onun evini göstermelerini istedim. Kahire'nin kuzeyindeki bu ev gerçekten de büyük bir saraydı ve içinde hırsızın dört karısı ve otuzüç çocuğu oturuyordu. Mısırlı yardımcılarıma, 'İyi,' dedim, 'ev hoşuma gitti. Burada kalıyorum ve ancak hırsızı yakaladıktan sonra geri geleceğim.' Güldüler, şaka yaptığımı düşünüyorlardı, ama Scotland Yard'da komiser olduğum zamanlarda şunu öğrenmiştim: Polis müfettişleri şaka yapmaz, her ne kadar yapıyorlarmış gibi görünseler de. Orada kaldım, kadınlara erzakları getirttim ve hemen

saldırarak yemeye başladım. Bir hafta sonra sarayda oturanlara kalan tek yiyecek masalarını ve perdeleriydi.

Kadınlar ağlayarak yanıma geldi. 'Bize ve çocuklarımıza acı,' diyerek yalvardılar, 'Pekâlâ,' diye yanıt verdim, 'bana kocanızın nerede saklandığını gösterin, o zaman hemen buradan gideceğim.' Beni çok iyi anlayan ve ciddi olduğumu bilen en genç kadın bana bir tünel gösterdi. Tünelin sonunda bir kapı olduğunu ve üç kere vurursam kocasının kapıyı açacağını söyledi.

Yanıma iki asker çağırdım ve takılmış süngülerle tünelin içinden geçtik. Kadının söylediği gibi kapıya üç kez vurdum. Gerçekten de kapıyı hırsız açtı. Üzerinde pijamaları vardı. 'Bu aklına gelmemişti, değil mi?' dedim. Şaşkınlıkla, 'Ne? Sarkis?' diye bağırdı ve bayıldı. Onu hapse gönderdim ve olağanüstü güzellikteki bahçede gezinmeye başladım. Bu bahçeyi o sahtekâr yapmıştı. Bugüne dek içeri kimse girememişti, çünkü tünelden yalnızca en genç karısının haberi vardı ve hırsız onun bahçeye girmesine hiç izin vermemişti. Bu bahçede çoban köpeği büyüklüğünde tavşanlar koşuşturuyordu. Bazı tavşanların kulaklarının olmadığını görünce çok şaşırdım. Bir tavşan kümesi kurmak için birkaç tanesini yanıma almak istedim. Tavşanlar evcildi, ama kulaklarından tuttuğumda kaçıyorlardı, ve kulakları elimde kalıyordu. Tekrar tekrar denedim; geriye yalnızca kulakları kalıyordu. Bazı tavşanların neden kulaklarının olmadığını artık anlamıştım. Kulakları topladım ve bunları Kahire'de, tüm dünyayı dolaşan ve soğuğa karşı dayanıklı kürk arayan bir Eskimo'ya sattım. Eskimo bugün bile hâlâ, sıcak tutan bu kulaklardan birkaç yüz tane daha olup olmadığını sorar. Gerçekten!" diye anlattı Sarkis, yüzünde ciddi bir ifade vardı ve Mala kendini tutamıyordu.

Vedalaşarak dışarı çıktık. Mala dışarıda gülmekten neredeyse yere düşecekti. "Kuzenin biraz kafadan çaklak mı?" dedi ve benim yanıtımı beklemeden devamı etti: "Kulaksız tavşanlar! Kulaksız tavşanlar! Çıl-

dırmış bu!" dedi ve güldü.

Yaşlı bir öykü anlatıcısının her akşam bölüm bölüm öykülerini anlattığı çeşmenin yanındaki kahveye kadar yürüdük. Ama daha öğleden sonra olduğu için orada değildi. Kahvenin önünde gölgede ut çalan birisi oturuyordu. Bir süre onu dinledik. Ben yavaş yavaş hüzünlenmeye başladığımı fark ettim. Benimle biraz daha yürümesini rica edinceye kadar Mala orada kaldı. Eskiden ut çalan birisini gördüğümde hemen komşumuz Josef'i hatırlardım. Josef halinden memnun bir fayans ustası olarak çalışır, mütevazı bir yaşam sürer, akşamları da çocukları, komşuları ya da kendisi için ut çalardı. Uduna aşıktı; sanki bir çocukmuş gibi şefkatle üzerine titrer, uduna yavaşça yatıştırıcı, uyarıcı veya övgü dolu sözler fısıldardı. Udunun telleri üzerindeki parmaklarıyla insanları öylesine büyülerdi ki, kimi zaman yoldan geçenler durup kalır ve avludan gelen büyülü seslere gizlice kulak kabartırdı.

Josef çok fakirdi. Bir gün Amerika'dan zengin bir mülteci geldi, onu dinledi ve çok para vererek onu işe aldı. Josef bir lokalde zengin Arap mültecilere çalacaktı. Yalnızca bir yıl için gitmek ve zengin olarak geri dönmek istiyordu. Mülteciler kendilerini böyle lanet olası bir şekilde kandırırlar işte! Bugüne kadar hiçbir mülteci, "Beni unutun, arkadaşlar! Bir daha geri dönmeyeceğim," dememiştir, aksine herkes aynı kahrolası yalanı söyler durur: "Yalnızca bir yıl anne, göreceksin, zengin olup geri gelecek ve seni şımartacağım." Josef bir daha geri dönmedi ve hiç kimse onun nerede olduğunu öğrenemedi.

Ama bunu Mala'ya anlatmadım, çünkü keyfimiz çok yerindeydi ve içtenlikle gülüyorduk; Josef'i de, udunu da hemen unutmuştum.

Mala kendinden çok fazla söz etmezdi. Çoğunlukla çok cesurdu ve benden daha hızlı davranırdı, ama kendisini etkileyen şeylerden bahsetmekten korkuyordu. Niçin böyle olduğu asla anlayamadım; tüm gevezeliğime rağmen ona bunu soramayacak kadar da çekingendim.

GÜLDÜREN BOYNUZ YA DA BİR PALYAÇOYU KİM NEŞELENDİREBİLİR?

Günler boyunca radyo ve televizyonda yaklaşan savaştan ve devlet başkanı Hadahek'in doğru yolda olduğundan söz edildi. Derken haber spikeri bir halk oylaması yapılması gerektiğini, çünkü Hadahek'in yalnızca halk adına hareket etmek istediğini bildirdi. Halkın büyük çoğunluğu okuma yazma bilmedinden genç bir bayan spiker günler boyunca haberlerin ardından vatandaşların nasıl seçim yapmaları gerektiğini anlattı. O zamanlar Morgana'da yalnızca siyah beyaz televizyonlar vardı, bu nedenle spiker sözle tarif etmek zorundaydı. Evet oyu için sol elinde tuttuğu büyük kırmızı kağıdı gösterdi ve bir yandan da içtenlikle gülümsedi, ardından da sol elinde tuttuğu yeşil kağıdı göstererek keyifsizce ve anlaşılmaz bir şekilde konuşarak, "Bu da Hayır oyunu seçenler için," dedi ve kağıdı neredeyse aşağılar bir tavırla bir kenara attı. Babam güldü. "Morgana'daki seçim kağıtları kına gibi, bir gün önce yeşil, bir gün sonra kırmızılar."

Seçim yerleri gerçekten de saat altıda açıldı, Morgana halkı devlet başkanının kendilerine bir tatil günü hediye etmiş olmasına seviniyordu, çünkü bu komik seçimler sanki diğer şehirler ülkeye dahil değilmiş gibi yalnızca Morgana'da yapılırdı.

Daha öğle olmadan ilk şakalar yapılmaya başlamıştı. "Amerikalılar," denirdi o zamanlar, "seçim sonuçlarını seçim merkezlerinin kapanmasından beş saat sonra öğrenir, Fransızlar ise dört, Almanlar da bir saat sonra kesin sonuçları alırlar. Ama Morgana'da sonuçlar seçimden beş gün önce bilinir."

Öğlende babam geri döndü. Seçim merkezleri ve orada sergilenen ucuz oyunlarla dalga geçiyordu. Babam birkaç arkadaşıyla birlikte orada bir süre eğlenmişti. Yalnızca bunun için bile seçim yapmaya

değdiğini söyledi.

Yeşil kağıtlar daha baştan eksikti. Yaşlı bir vatandaş, dediğine göre yalnızca merakından, yeşil kağıtların nerede olduğunu kibarca sormuştu. Bir anda boksör tipli bir adam o gün seçim yeri olarak kullanılan okuldaki yan odadan çıkarıp tıklım tıklım dolu salona girmiş, "Kim yeşil kağıt istiyor?" diye gürlemiş ve orada bulunan dört yüzün üzerindeki insanın hiçbiri, "Ben" demeye cesaret edememişti. Yine de daha sonra birkaç yeşil kağıt getirilmiş ve hemen tükenmişti. Ertesi gün, üç milyon Morganalının % 99.99'unun oylarıyla, Hadahek'e güvendiğini ve onu onayladığını ifade ettiği ortaya çıktı. Babamın haklı olduğu ortadaydı. Yeşil kağıtlar kına gibi bir gecede kırmızı evet kağıtlarına dönüşmüştü. Bu, birçok Doğulu gibi onun da espriyle gizlediği keskin bir zekanın göstergesiydi. Basit, esprili ve ustalıklı olanların küçümsendiğinden, dünyada hiçbir şeye şişirilmiş, öğreti dolu ve büyük bir ciddiyetle söylenen sözler kadar fazlasıyla değer verilmediğinden tamamen emin olmuştum.

Esprili, basit ve yüzeysel olmayan, kalplere dokunan ve en büyük ustaların bile kafasını karıştırıp onları şaşkına çeviren insanları severim. Bu nedenle de karikatürler ve palyaçolar çok ilgimi çeker. Sirk yöneticisi Amal, Charlie Chaplin ya da Woody Allen gibi palyaçolar benim için Einstein, Gaber ve Edison gibi dahidirler.

Amal'a duyduğum saygı gün geçtikçe artıyordu, çünkü sirkinin gözbebeği olabilmesi için her şeyi yapmıştı. Artistleri ve hayvanları için her gün kaygılanmasına rağmen her akşam yaptığı palyaçoluklarıyla seyircileri eğlendirebiliyordu.

İdrar yolu enfeksiyonundan kaynaklanan ağrılarından dolayı acı çekip ağlarken, seyircilerinin önünde gülmek zorundaydı. Gösterisinin basit ve eğlenceli görünmesine özen gösteriyordu. Her gün çok sıkı çalıştı. Sahnedeyken çocuklara nasıl merakla baktığını görüyordum, kimi zaman da gösterisine çocuklardan görmüş olduğu yeni nu-

maraları kattığını fark ettim.

Onu ne karın ağrıları ne de üzüntü etkiliyordu. Bir palyaço olarak şikayet etmeye hakkı yoktu. Kalbi acıdan parçalansa, açlıktan ölecek gibi olsa, yine de gülmek zorundaydı. Onun düşmanı üzüntü değil, bana anlattığına göre kaygıydı; onun gücünü yiyip bitiriyordu bu.

O akşam çok yalnız bir insan olan komşumuz Salah'tan bahsetmek istiyordum. Salah'ın çocukluğundan beri kafası çok iyi çalışırdı, ama görünüşü çirkindi.

Mahalledeki sersemlerin hiçbiri Salah orada olduğu halde yüksek sesle, "Aman Tanrım, bu Salah'tan da çirkindi!" diye bağırmaktan çekinmiyordu.

Onu severdim. Benden otuz yaş daha büyük olmasına rağmen bana kendisiyle yaşıt bir arkadaşıymışım gibi davranırdı. Arabistan'ın en iyi kalbine sahipti. Onu sık sık ziyaret eder, onunla çay içer ve sürekli olarak içinde acıma duygusuyla savaşırdım; çünkü buna hiç ihtiyacı olmayan eşsiz bir insana duyulan ikiyüzlü bir acıma duygusuydu bu.

Keşke mahalledeki insanlar, birkaç yerinde gereksiz yağ birikintisi var diye insanı tümden çirkin olarak yargılayacak kadar aptal olmasaydı! Yetenekli bayan şarkıcıların dönemi gerilerde kalmıştı; o zamanlarda gururlu bir kadın, onuru, gırtlağı ve zorlu eğitimiyle insanlara keyif verebilirdi, ama zaman artık, sallanan bay ve bayan şarkıcıların zamanıydı. İnanılacak gibi değil; arkada taraflardaki yağlar mahallemizde oturanlar için insanın beynindeki mücevherler ve gırtlağındaki altından daha önce geliyordu.

Salah saygıdeğer bir coğrafya öğretmeniydi. Öğrencileri bir macera öyküsünden daha heyecanlı geçen derslere bayılırdı, çünkü Salah sürekli olarak en yeni coğrafi keşifler ve gezi notları üzerinde çalışırdı. Ama öğrencileri güldüren, onun büyük burnu ve küçük gözleriydi.

Yalnız yaşardı, ancak ölümünden üç yıl önce hayatında bir anda

aşk mektupları uçuşmaya başladı. Her gün Rita diye birinden mektup alıyordu. Postacı ona her gün sesleniyor, parfüm kokan zarfların geldiğini anlamlı anlamlı bildiriyor ve herkes hemen pencerelerinden kafalarını uzatıp kulaklarındaki antenleri çıkarıyordu. Sanki biri kalkıp da Akdeniz'in bütün suyunu içip bitirmiş gibi, bu haber de sokağımızı alt üst etmişti. Salah aşk mektupları alıyordu ve pencereden, onun gecenin geç saatlerine kadar oturup cevap yazdığı görülüyordu.

Salah o günden sonra çok değişti. Farklı giyiniyordu, sakallarını kısa kestirmişti, öyle ki, komşular onu şık ve erkeksi olarak tanımlamaya başladı. Ama Salah bunları hiç dikkate almıyordu, ona her gün bir mektup geliyordu çünkü. Komşular bunun genç, dul ve zengin bir kadın olduğunu hemen öğrenmişti. Salah'tan büyük değildi ve hafifçe topallıyordu, ama buna karşılık dünyanın en güzel mavi gözlerine ve villasının önünde bir Rolls Royce'a sahipti. Bir Arap ve bir Hollandalının evliliğinden dünyaya gelmişti. Mektuplardan birinin, haftada bir gün Salah'ın evini temizlemeye gelen kadın aracılığıyla dışarı sızdırıldığı söylendi. Birçok kadın fakir temizlikçi kadını para vererek kandırmış, böylece o da mektupların saklandığı kutudan bir tanesini çalarak onlara getirmişti. Kadınlar gözleri pırıl pırıl parlayarak, Rita'nın mektubunda Salah'la geçirdiği aşk gecesine özlemini anlatan ve tek bir öpücüğe bile değinmeden geçmeyen tutkulu sözlerden bahsediyordu. Rita Salah'a, aynı gece hemen ona gelmesi için yalvarıyordu, çünkü bu özleme daha fazla dayanamayacaktı.

Salah her gün mektup alıyor ve akşam üzeri giyinerek hemen dışarı çıkıyordu. Erkekler onu kıskanarak seyrediyordu. Üç yıl boyunca bu böyle sürüp gitti, ta ki Salah ansızın midesinde kuvvetli bir basınç hissedinceye kadar. Muayene oldu ve doktor onun kanser olduğunu ve hastalığının hızla ilerlediğini söyledi. Ameliyatla da kurtulamadı.

Temizlikçi kadın Salah'ın son isteğini yerine getirmek ve Salah'ın

sahip olduğu birkaç parça eşyayı öksüzler yurduna bağışlamak üzere eşyalarını karton kutulara koyarken, Salah'ın aslında Rita diye birini tanımadığını, aşk mektuplarını kendi kendine yazdığını keşfetti. Mektupların müsveddelerini düzenli bir şekilde çantasına kilitlemiş, saklamıştı.

Dediğim gibi, bu öyküyü anlatmak istiyordum,. ama ne bizim dünyamızda ne de düşsel hayvanların dünyasında, içinde bulunduğu yalnızlık tehlikesinden kurtulmak için kendi kendine yalan söyleyen bir canlı bulabildim. Bunu yalnızca insan yapabiliyordu.

Sirkin içinden geçtim ve alıştırma yapan artistleri izledim. Sanatçılar her gün saatlerce çalışıyor, çalışırken, seyircilere gösterdiklerinden çok daha fazlasını yapıyorlardı. Ama tutumlu olmak, sirkin altın kuralıydı.

Her sanatta olduğu gibi sirki izlemeye gelenler de bir numaranın oldukça kolaymış gibi görününceye dek ne gibi zorluklara mal olduğunu hiç hissetmek istemiyordu. Ölüm bir göz kırpışı, birkaç ter damlası ya da bir parmak kalınlığından daha uzak olmadığı halde komik ve kolay görünen numaralar; işte bu, sirkin ölümsüz sanatıdır!

Mala saatlerini, ip üzerindeki hareketleri, dönüşleri, çapraz adımları ve atlayışları mükemmel bir şekilde ve tam zamanında yapabilmek için çalışmakla geçiriyordu. Tehlikeli bir alıştırma yüzünden onu azarladığımda bana, "İçimdeki şeytanın o ana kadar ulaştıklarımla yetinmeyip, o güne kadar imkânsız olanı yapmaya cesaret etmek için beni zorladığı bir an hep oluyor," dedi. Onun için öyle çok korkuyordum ki!

"Öldüğüm zaman ne cennete ne de cehenneme gideceğim. Tüm ip cambazları gibi ben de gökkuşağının kenarında sonsuzluğun sonuna kadar yürüyeceğim."

Mala akşamları elinde küçük bir şemsiyeyle ip üzerinde dans ettiğinde yerçekiminden kurtulmuş bir kelebek gibi görünüyor, ama bu -

yalnızca seyircilere böyle görünüyordu. İpin sonuna kadar ilerliyor, ardından geri dönüyordu: Mala –bunu bana kendisi anlatmıştı– yerçekimini aşma hayali kurmuyordu, yerçekimiyle ve seyircilerle oyun oynuyordu. Kimi zaman düşermiş gibi yapıyor, o zaman herkes dehşetle bağırıyordu.

Öğle sıcağında çadırdan çıkarak timsah arkadaşım Nirmal'e doğru giden gölgeli yola girdim. Amal da onun yanındaydı ve sohbet ediyorlardı; ilk defa timsahın hayatından memnun, mırıldandığını işittim.

Amal keyifle gülüyordu. "Seni görmem iyi oldu," dedi, "ben buradan ayrılamıyorum, ortalık karmakarışık. Bana bir iyilik yapar mısın? Çok acil olarak yetmiş tane ampule ihtiyacım var. Bu görevi kardeşim Nirmal'e vermek istiyordum, ama Morganalılar için kaygılanıyorum," diye şaka yaptı. Timsah da onaylarcasına başını salladı.

Amal, "Gel sana para vereyim," dedi ve önden ilerleyerek karavana doğru hızla yürüdü. O anda Amal'ı onurlandırmak için akşam bir palyaço öyküsü anlatmaya karar verdim. Oyuncu Said amcam sayesinde, Amal'ın meslektaşı olan ve kendisine Ebu Yasin diyen Morganalı bir palyaço ve komedyenle tanışmıştım.

Sıcakta sokaklardan aceleyle geçtim. Keşke annemin tavsiyesini dinlemiş ve serin bir odada keyifli bir uykuya dalmış olsaydım. Bunun yerine sıcaktan kokusu kaybolmuş kızgın caddelerde yürüyordum. Dükkânların olduğu hareketli caddeden yükselen güzel sebze ve baharat kokuları yalnızca bu öğle saatlerinde kaybolur.

Öğle uykusundan uyandırdığım için satıcının canı çok sıkılmış gibiydi. "İnsanlar bu saatte ampul almak istiyor. Öğleden sonraya kadar bekleyemiyorlar mı? Ampuller öğleden sonra pörsüyen sebzeler gibi değildir ki! Ama kim bilir, belki de körler öğlenleri de ışık açmak istiyordur," diye homurdandı, bir yandan da yetmiş tane ampulü teker teker kutudan çıkarıyor ve çalışıp çalışmadıklarını kontrol edi-

yordu. Yetmiş kez de iç çekti.

Ampulleri alarak hemen oradan ayrıldım, ama sirke gelmeden önce parlak ışıktan neredeyse gözlerim kör olmuş halde Rahme teyzemin kollarına yakalandım. Rahme teyze tuzak gibi olan kollarıyla tanınırdı. Kurbanları yarım saat sonra onun kollarından kurtulabilirlerse, kendilerini şanslı sayarlardı. İnsanın ona acelesi olduğunu ve öğle sıcağında eşeklerin bile yolda düşüp ölebileceğini söylemesi de işe yaramazdı. Hiç acımadan şöyle cevap verirdi: "Yalnızca bir dakika sürecek," ve o bir dakika bir saat olur ve insan ondan kurtulamazsa, o bir saat de rahatlıkla yarım güne uzayabilirdi. Rahme teyzenin saatlerle hiç alakası yokmuş gibiydi.

Benim sabırsız babam bile bir keresinde ona yakalanmıştı. Babamın hemen pazara gidip annem için taze kişniş alması alması gerekiyordu. Üç saat sonra kişniş almadan geri geldi. Son gücüyle merdivenlerden çıktı, divanın üzerine oturdu ve bir bardak suya ihtiyacı olduğunu yalnızca elleriyle anlatabildi. Hemen su getirerek yanına gittik. Annem endişe içinde, "Ne oldu?" diye sordu. Babam suyu içti; çok bitkin görünüyordu. "Rahme," diye fısıldadı ve divana uzandı. Annem hemen dışarı çıkarak kapıyı kapattı ve babamın kendisini iyi hissetmediğini, sessizliğe ihtiyacı olduğunu söyleyerek avludaki komşulardan sessiz olmalarını rica etti.

Rahme teyzeden de, kocasından da hoşlanmazdım. İkisi de sahte dindarlardandı. Kahveyi yanık ekmek ve kızarmış fasulye, süt ve şarabı da suyla karıştırır, tüm bu işleri bitirince, dükkânını açıncaya kadar yarım saat tesbih çekerek dua ederdi.

Müşterileri de kendisinden daha iyi değildi. Çalarlar, iğrenç elleriyle her şeye dokunurlar, her şeyin tadına bakıp kemirir, meyvelerin kabuk ve çekirdeklerini satılan malların arasına bir yerlere sıkıştırırlardı. Borçlarını çoğunlukla ödemezlerdi. Borçları iki ya da üç kat daha fazla yazmayan satıcılar onların gözünde saygınlıklarını yitirirdi.

Kırgın kalbiyle borç içinde yüzerek ölen dürüst satıcı Abdülkerim'i sabaha kadar anlatabilirim, ama bu ayrı bir öyküdür.

Dediğim gibi ampulleri Amal'a götürüp yarım saat dinlenmek istiyordum; ama tam o sırada teyzemin tuzağına düştüm ve öylece kaldım. Sonra onun şımarık oğlu Barakat'la ilgili bir öykü dinlemek zorunda kaldım, onun ne kadar mükemmel olduğuna ve her şeyi nasıl becerebildine dair saçmalıklar dinledim. Barakat çok beceriksizdi ve yıllar sonra babasını iflas ettirdi, ama o zamanlar daha onsekiz yaşındaydı ve tam bir anasının kuzusuydu. Benim içinse o, keyifli ve keyifli olmayan yalanları birbirinden ayırabilecek kadar bile kafası çalışmayan can sıkıcı sahtekârın biriydi. "Dün tenis maçından sonra devlet başkanının oğluyla öğle yemeği yedim ve şansa bakın ki, Suudi Arabistan veliahtı da o ünlü restorana geldi. Gözlerini kocaman açarak, 'Kimi görüyorum? Barakat? Bugün ne kadar da şanslıyım. Ben de seni görmek istiyordum! Nasıl gidiyor, dostum? Londra'da alışveriş yapmaya ne dersin?' Ama ben özür dilemek zorunda kaldım. çünkü bir dakika önce Hadahek'in oğluna, onunla Paris'e gideceğime söz vermiştim." Katlanmak mümkün değildi! İlk seferinde insan gülümseyebiliyordu, ama Barakat'la akraba olunca ve onu her düğün, nişan ya da cenazede görmek zorunda kalınca insanın artık midesi bulanıyordu.

O gün Rahme teyze, "Barakat'ım yıkanmak istiyordu," diye başladı; ben bir o yana bir bu yana bakıp duruyordum. Komşuların çocukları olan arkadaşlarını kaba bir şekilde evlerine gönderdi ve küvete sıcak su doldurtarak telefona yapıştı. Onbeş dakika boyunca konuştu. Küvet dolmuştu, Fransız büyükelçisinin kızı olan kız arkadaşıyla konuştuğu için bunun uzun süreceğini biliyordum. Ona önce benim banyo yapmamın bir sakıncası olup olmadığını sordum. Telefon konuşması bitinceye kadar çoktan çıkmış ve küveti onun için yeniden doldurmuş olurdum. Barakat, benim gözbebeğim, kabul etti ve ben

de banyoya girdim, gözlerimi kapatarak bir süre uzandım ve sıcak suyun keyfini çıkardım, derken birdenbire üzerime bir kova soğuk su döküldü. Şaşkınlıkla yukarı baktım ve tavandaki pencerenin kapalı ve örtünün kuru olduğunu gördüm. O kadar korkmuştum ki bağıramadım bile. Hayal görmemiştim, kuvetteki su taşıyordu ve yerdeki su birikintisi üç parmak kalınlığındaydı. Haç çıkarttım ve ancak yavaş yavaş ve titreyerek kalkabildim. Ev perileri benimle oyun oynuyor diye düşündüm gerçekten de.

Ancak daha sonra anladım ki, bu buz gibi soğuk su benim üzerime değil, aslında Barakat'ıma dökülmek istenmişti. Onun kaba bir şekilde evlerine gönderdiği arkadaşları bir kovayı ağzına kadar soğuk suyla doldurmuş ve alçak çatıya çıkarak çatı panceresini açmış, aşağıya dikkatlice bakmadan suyu dökmüş ve pencereyi tekrar kapamışlardı."

"Çok komik!" diyerek yalan söyledim ve Rahme teyze, onun korktuğu bu olayda neyi komik bulduğumu anlamadan oradan uzaklaştım.

Amal ampulleri getirmiş olmama çok sevindi, ama bu akşamı kendisine adayacağımı duyduğunda daha çok mutlu oldu.

Amal her gösteride birçok kez sahneye çıkardı. Vahşi hayvanların heyecanlı gösterisinin ya da tehlikeli ip cambazlığı ya da trapez atlayışlarının ardından seyircileri rahatlatır, böylece onları bir sonraki heyecana hazırlardı. İster görünmez bir kerpetenle diş çekmek olsun ister ip üzerinde sendelemek, seyirciler, özellikle de çocuklar Amal ya da palyaço arkadaşları sırılsıklam olduğunda kahkahalarla gülerlerdi. Hindistan'daki gösterilerinin aksine burada çok az konuşuyordu. Bir gün bana, "Hindistan'da," diye anlatmaya başladı, "makyajın altından makyajsız gerçeği seyircilere söyleyebiliyordum. Bunu kötü bulmuyorlardı." Ama burada, Morgana'da o bir yabancıydı ve bu nedenle daha mesafeli davranıyordu elbette.

En güzel numarası düello numarasıydı. Bir kovboy gibi parantez

bacaklarla yürüyor, abartılı bir şekilde bir sakız çiğniyor ve görünmez düşmanıyla savaşıyordu. Davullar gerilimi arttırıyor, vurmalı çalgılar da doruk noktasına çıkarıyordu. Palyaço herkesin gönlünü fethetmişti. Sendeleyerek birkaç adım atıyor, sonra yere düşüyordu. Beyazlar giymiş ve başlarına, üzerinde bir ambulansın lambası gibi yanıp sönen iki lamba olan tuhaf şapka geçirmiş iki hasta bakıcı bir sedyeyle hemen geliyor ve "Tatitatu! Lalilalu!" diye bağırıyorlardı.

İçlerinden biri palyaçonun önünde diz çöküyordu. "Tanrım, aman Tanrım. Adam ölmüş," diye şiveli Arapçasıyla konuşuyordu.

Diğeriyse, "Ölü değil," diye yanıtlıyordu, "belki sade uyuyo. Sorsana!"

"Öldün mü?" diye soruyordu birincisi ve seyirciler gülüyordu. Amal anlamlı anlamlı başını sallayarak ölmüş olduğunu belirtiyordu. Hastabakıcılar onu sedyeye koyuyor ve kafalarındaki lambaları yakıyorlardı, bu arada orkestra bir yas müziği çalıyordu. Daha sonra arkadaşları sahneye geliyor ve hastabakıcıların şimdi artık bir tabut gibi sırtlarında taşıdığı sedyenin arkasından yüksek sesle ağlayarak ilerliyorlardı. Bir tur attıktan sonra palyaço yerinde doğruluyor, çevresinde ağlayanlara hayretle bakıyor ve aşağı atlıyordu, ama çevresindekiler onu fark etmiyor ve palyaço da onların arasına katılıp ağlayarak onlarla birlikte yürüyordu.

Selam verdikten sonra "Baylar, bayanlar," diyerek başladım, "bu akşam bir komedyen ve palyaço olan Ebu Yasin'le ilgili kısa bir öykü anlatarak başlamak istiyorum. Ebu Yasin, Halim Said amcamın yakın bir arkadaşıydı. Ama başlamadan önce bu geceyi büyük palyaço ve sirk yöneticisi Amal'a ithaf etmek istiyorum, kendisi şehrimiz Morgana'ya son birkaç ayda kahkahalar ve düşler armağan etmiştir."

Seyirciler coşkuyla alkışladı. Amal sahneye gelerek beni kucakladı ve seyircilerin önünde eğildi. Sonra sahneden yeniden ayrıldı. Sahneden çıkarken iki kişi perdeyi aralamıştı; o anda Shanti'nin gözyaşları-

nı sildiğini gördüm.

Morganalıların aptallığına bazen çok sinirlensem de, o an onları çok sevdim, çünkü o nefret ettiğim, "Alkış, lütfen, alkış!" emrine gerek kalmadan seyirciler kendiliğinden, elli yılı aşkın süredir yalnızca bunun hayalini kurmuş olan küçük, cesur sirk yöneticisine böylesine coşkulu bir alkış hediye etmişlerdi. Ayağa kalkmış durmadan alkışlıyorlardı ve ilk defa alkış yüzünden tüylerim diken diken oldu. Amal tekrar sahneye geldi. Ama bu sefer Shanti'yle gelmişti, ikisi birden eğilerek sevinçle selam verdiler. Ancak o kısacık anda bir düşün gerçekleşmesinin nasıl bir şey olduğunu anladım. Ve Morgana, zeki ve tatlı Hintli insanların düşlerinin gerçekleştiği yer olmuştu.

Ortalık sessizleştiğinde, "Baylar ve bayanlar," diyerek yeniden başladım, Ebu Yasin'den bahsedecektim, ama bakalım hangi hayvanı beraberimde getirmiştim? Hayvanlar da biz insanlar gibi gülebilir. Bilim adamları yüzyıllar boyunca yalnızca insanların güldüğünü iddia etmiştir ve hayvanlar da bu yanılgıya katıla katıla gülmüştür. Hayvanlar yalnızca iki şeyi yapamaz: Kendilerine yalan söylemek ve bir banka kurmak; bunların dışında her şeyi yapmaya yetenekleri vardır.

Dediğim gibi, tüm canlılar gülebilir, ancak diğerlerini güldürebilme yeteneği hepsine bahşedilmemiştir. Yalnızca çok azı bunu her zaman yapabilir. Bunlar, Güldüren boynuz bakterisine yakalanmış insanlar ve hayvanlardır. Güldüren boynuz binyıllar boyunca üzerine sanki yedi tane mühür vurulmuş bir giz olmuştur. Eski Mısırlılar bunun mideye yerleşen bir tür canlı olduğunu ilk kez iddia edenlerdir, ama Finli bilgin Emily Beeltur'un yıllar süren yorucu çalışmalarının andından 1955 yılında Güldüren boynuzu bulmasına kadar aradan binyıllar geçmiştir. Onun bu bilgiye nasıl ulaştığının uzun bir öyküsü vardır, ama o, neden dünyadaki yalnızca çok az insanın diğerlerini güldürebildiği sorusunun giz perdesini aralayan ilk kişi olmuştur.

Güldüren boynuz bir santimetreden daha büyük değildir ve bir boynuz biçimindedir. Zaten ismi de buradan gelir. Boynuzun sivri ucunda keskin bir kanca bulunmaktadır, bu kancayla güldüren boynuz, karın boşluğunda midenin dış duvarına tutunur. Bakteriler ailesindendir ve havayla temas ettiğinde saniyeler içinde ölür. Oksijen onları yaktığı için keşfedilmeleri kolay değildir. Ama dediğim gibi, mide duvarına yapışan güldüren boynuz bugüne kadar bilinmeyen bir nedenle insanları başkalarını güldürmeye teşvik eder, ama o insanda da ülser oluşmasına neden olur. Bu özellik dünyadaki tüm komedyenlerde ortaktır.

Ebu Yasin sürüyle güldüren boynuza yakalanmış olan nadir insanlardan biriydi. İstediği her zaman insanları güldürebilirdi. Beni onunla Halim amca tanıştırmıştı.

Onun öyküsü insanları güldürebilme yeteneğinden daha da tuhaftı. Aslında tanınmış bir çocuk doktoruydu. Bir gün ona ölümcül derecede hasta olan bir çocuk getirildi. Birçok doktorun üstlenmek istemeyeceği umutsuz bir durumdu bu, çünkü Morganalı anne babaların batıl inançlarına göre, sanki ruhunu alan Azrail değil de, ölümcül hastanın gittiği en son doktormuş gibi, ölümlerden doktorlar sorum tutulur. Ölenin anne babasının ve komşularının attığı taşlardan kaçan, çantasını bile alamayan doktorlar olduğuna sık sık rastlamışımdır. Ama bu doktor her gün çocuğu görmeye gidiyor ve herhangi saçma sapan bir nedenle onu güldürmeye çalışıyordu. Ve bunu başardı da, çocuk gözlerinden yaşlar gelinceye kadar güldü. Sonra hep özlemle doktoru beklemeye başladı ve bu onun hayatını kurtardı. Gün geçtikçe sağlığına daha da çok kavuşuyordu. O zamanlar Doktor Hasan Magrebi ismini taşıyan Ebu Yasin muayenehanesini kapattı ve palyaço oldu. Kısa bir süre sonra da tiyatroların ve filmlerin en iyi palyaçosu oldu.

Evde çoğunlukla mutsuzdu, öyle ki, karısı ona Fransa'dan yeni ge-

len bir uzmana başvurmasını önermişti. O zamanlar çok meşhur olan Ebu Yasin, karısının önerisini dinledi ve doktora gitti. Tüm bedeninde hissettiği ağrı, sızı ve üzüntüden şikayet etti. Hiçbir şeye gülemiyor, hiçbir şeye sevinemiyordu. Doktor adamı muayene etti ve bu derin üzüntü dışında rahatsız edici hiçbir şey bulamadı. Kederli kederli bakan hastasına yürüyüşe daha sık çıkmasını, iyi beslenmesini, eğer bunlar da işe yaramazsa ruhunu biraz rahatlatmak için Ebu Yasin'in bir gösterisini izlemesini tavsiye etti. Adam acı acı güldü. "Ebu Yasin benim," dedi. Bir gün amcamın yanında oturuyordum. Ebu Yasin de onu ziyarete gelmişti ve evin küçük avlusunda hep birlikte çay içiyorduk. Derken amcamın finans işleriyle uğraşan oldukça saf bir komşusu geldi. 'Ben de senin işini yapmak isterdim. Espriler yapmak ve para kazanmak!' diyerek konuşmaya başladı. 'Senin bu kadar kolay para kazanabilmeni kıskanıyorum.'

Ebu Yasin adama küçümseyerek baktı. 'Bu bir parçacık gülümsemenin bana neye mal olduğundan haberin yok senin. Halim, sevgili arkadaşım, bu saf komşu için bir parça kağıdın ve bir kalemin var mı?' Halim amca hemen oturma odasına giderek büyük bir parça kağıt ve bir dolmakalemle geri geldi ve şaşkın komşuya uzattı.

Ebu Yasin, 'Yaz!' dedi. 'Bir parçacık gülümseme yirmi yıl boyunca bana sadece şu ufak tefek şeylere mal oldu:

11200 Tokat

8700 Tekme, yarısında kuruyucu yastık yoktu.

6600 kez altımdaki sandalye çekildi.

5000 kez sandalye kırıldı.

4900 kez bir su kovasının içine düştüm.

4200 kez partnerim bir tahta parçasıyla kafama vurdu. Yüz keresinde bu tahta parçası gerçekti, çünkü birisi bunları değiştirmişti.

3900 kez kafama yumurta atıldı ve kafamda kırıldı. 2000 yumur-

ta, patlamadığı için bir kez daha atılmak zorunda kaldı. Beş yüz kezden daha fazla da üçüncü ve neredeyse yüz kez de dördüncü kere atıldı. Bir defasında yumurta onuncu kez de bile kırılmadı. Alçıdan yapılmıştı. Hınzırın biri yumurtaları değiştirmişti.

3000 kez espri yeteneğim beni haince terk etti. Mizah, doğası gereği bir haindir, insanın ona en çok ihtiyacı olduğu zamanda bırakıp gider. Espri yeteneği de doğası gereği utangaçtır; insan onu ne kadar ortaya çıkarmak istese o, o kadar çok gizlenir.

2600 Balon, 1000 düğüm, 3000 mum yutmak zorunda kaldım.

300 kez kendimi yorgun, güçsüz, keyifsiz, yalnız ve yitik hissettiğim halde sahneye çıkmak zorunda kaldım.

Hepsini yazdın ve anladıysan, komedyen olmadığın için ne kadar şanslı olduğunu anlamışsındır.'

'Aman Tanrım, bu en ağır iş,' diyerek iç çekti adam. 'Ben finans grafiklerimle uğraşmaya devam edeyim daha iyi.'

Ebu Yasin yalnızca sahnede esprili olan bir insan değildi. Bir gün oruç ayı Ramazan'da sokakta fıstık ezmesi yediği için bir ikiyüzlü tarafından ihbar edilmişti. Dönemin devlet başkanı Hadahek çok inançlıymış gibi davranmış ve bu oruçbozanı caminin önünde onbeş kez kırbaçlatmıştı.

Böylece Ebu Yasin Kadı'ya götürülmüş, kadı çok sevdiği bu iyi oyuncuyu tanımış, ama yine de onu sert bir şekilde sorguya çekmek zorunda kalmıştı. 'Neden oruç ayı Ramazan'da yemek yedin? Hasta mısın, yoksa yolculukta mısın?' diye sormuştu; bildiğiniz gibi bu iki durumda da oruç tutulmayabilir, kadı böylece ona bir kurtuluş yolu açmak istiyordu, ama Ebu Yasin böyle kolay yolları kabul etmek istememişti.

'Çok özür dilerim, ama ben ne yolculuktayım ne de hastayım. Bu-

nun nasıl olduğunu ben de bilemiyorum. Bir fıstık ezmesi gördüğümde elimin pantolon cebinden nasıl çıkıverdiğine ben de hayret ediyorum, küçük leziz ezmeleri nasıl tuttuğunu ve istemdışı bir hareketle nasıl ağzıma götürdüğünü ben de şaşkınlıkla izliyorum. Çok üzücü bir durum bu. Üstelik bir de bunun bedelini ödemek zorunda kalıyorum.' Salondaki herkes gülmeye başlamıştı, onu ihbar eden adam da kendini tutamıyordu. Kadı ikisini de ceza vermeden göndermişti."

NİSAN YA DA BİR KAFA SAHİBİNİ NASIL DEĞİŞTİRİR

Arap çöllerinde hayat hâlâ çok zordu. İnsanı yalan söylemeye zorluyordu bu durum. Issızlığa yalnızca yalan söyleyerek gülümseyiş ve düş getirmek mümkündü. Hatta doğa bile orada tam bir yalan ustasıydı. Ne karlı dağlar ne ormanlar, ne göller ne yeşil vadiler ne de cengeller tüm zenginlikleriyle bir Fata Morgana oluşturabilirdi, ama ıssız çöl bu konuda tam bir uzmandı. Fata Morgana, Doğu'nun perisi, –Arapça'da Sarab denir– çölün şeytan kralının kızıydı. Kuzenine aşıktı, ancak şeytan kral, kardeşinden ve onun çocuklarından nefret ederdi. Kızına yeğenleriyle görüşmesini yasakladı, ama Fata Morgana babasının emrine karşı gelip su kaynağının yanında kuzeniyle buluşmaya devam edince babası da onu büyük bir cam saraya göndererek sürgünle cezalandırdı. Bu saray camdan ve aynalardan yapılmış, tek ve sonsuz büyüklükte bir labirentti. Fata Morgana çaresizlik içinde çıkış yolunu aradı, ancak büyük hapishanenin geçitleri ve odaları içinde yüzyıllar boyunca yolunu hep kaybetti. Fata Morgana ölmek istedi, ama şeytanlara ölüm bahşedilmemişti.

Şeytan kral sonsuz gücünü kullanarak intikam almak için kızının sevgilisini sonsuza dek sağır, dilsiz ve kör bir insan biçimine soktu. O da bir şeytan olduğu için sonsuza dek yaşayacaktı. Nereye gittiğini bilmeden hâlâ dünyada dolaşıp durmaktadır.

Fata Morgana bir gün babasından, kuzeniyle bir daha asla karşılaşamayacağını, çünkü babasının onu insan şekline soktuğunu öğrendi. Her insanı kontrol edecek bile olsa onu bir daha asla bulamayacaktı. Fata Morgana acıyla öyle yüksek sesle bağırdı ki, büyük saray milyarlarca küçük parçaya ayrıldı ve bu parçalar daha sonra milyonlarca yıl boyunca yağmur, güneş ve rüzgârın etkisiyle aşınarak kum taneciklerine dönüştü.

Fata, sevgilisinin bir Doğulu olarak dünyada hiçbir şeyi su kadar

çok sevmediğini bildiği için hemen koştu ve ne zaman bir insanın adımlarının sesini duysa, kuzeninin bir su kaynağı aradığı ve böylece onu tanıyabileceği umuduyla onlara bir su kaynağı yansıttı. Ne zaman hava sıcak olsa Fata Morgana umuda kapılır ve insanları günler boyunca yanılgıya düşüren çok güzel su resimleri oluştururdu. Ama babası dışında hiç kimse, kuzenin kör, sağır ve dilsiz olduğunu bilmiyordu.

Bu öyküyü Mala için uydurmuştum, çünkü bana başkent Morgana'nın ismini nereden aldığını sormuştu.

O akşam için bir yalan öyküsü hazırlamış olduğumdan, öğleden sonra Shanti benden çocuklara bir öykü anlatmamı istediğinde de konuyu değiştirmek istememiştim. Büyükannemin, dişi kaplanın bana anlattığı bir öyküyü çok severdim; ve otuz sirk çocuğuna bunu anlatmaya tam karar vermişken Amal'ın tüm sirk çalışanlarını toplayıp bana gönderdiğini fark ettim. Bir anda herkes orada toplanmıştı ve çadırın arkasındaki alan çok daraldığı için, Shanti herkesin büyük çadıra gitmesini ve benim onlara özel bir gösteri hediye etmemi istedi. Erkekler ve kadınlar da gülümseyerek hemen beni izledi.

Amal bana muzip muzip, "Onlar da senin öykülerini dinlemeyi hak ediyor, ama tek kelime Arapça anlamıyorlar," dedi. O ana kadar yalnızca çocukların oluşturduğu küçük bir gruba İngilizce öykü anlatmıştım. Bu, çok sayıda seyirciye yabancı bir dilde öykü anlatacağım ilk gösterimdi.

"O zaman kafesiyle birlikte Nirmal'i de getir!" dedim, çünkü timsahın her kelimeyi anladığını biliyordum.

Timsah getirildi ve kafesinde otururak dikkatle bana baktı.

"Sevgili çocuklar, sevgili arkadaşlar, şehrime böylesi neşe getirdiğiniz için size bir öykü saati armağan etmek istiyorum. Tanrı beni dinleyenleri korusun.

Biz Doğulular gerçeklik konusunda çok dikkatliyizdir. Hiçbir za-

man, 'Bir zamanlar,' demeyiz. Bu söz çok gerçekçidir ve –biraz kabaca söylemek gerekirse– büyük bir yalandır, çünkü dünyadaki hiçbir şey bizim sonradan anlattığımız gibi değildir. Öykülerimize, 'Kan ya ma kan,' diyerek başlarız ve bu cümle, dahilerin bugün bile bu konuda tartıştığı anlamına gelir. Bir anlamı da, 'Bir varmış, bir yokmuş'tur ve ben de öykülerime hep böyle başlarım.

Bir varmış bir yokmuş, bir zamanlar hayatta en çok öykü dinlemekten hoşlanan bir kral varmış. Yemek yemekten bütün bir gün boyunca vazgeçebilirmiş, ama öykü dinlemeden bir kez bile yatmaya gitmemiş. Yıllar geçtikçe Binbir Gece Masalları'nın hepsini öğrenmiş, bunun dışında bin öykü daha dinlemiş. İnsanlar krala yeni, gerçekçi öyküler anlatabilmek için büyük çaba harcıyormuş.

Bir gün kral gerçek ve gerçekçi öykülerden sıkılmış ve tek kelimesi bile gerçek olmayan bir öykü dinlemek istemiş. Kral tüm ülkeye haber göndererek yalnızca yalan öyküler dinlemek istediğini, gerçeklikle hiç ilgisi olmayan bir öykü anlatabilecek kişiyi bir sürü altınla ödüllendireceğini bildirmiş. Ülkenin her köşesinden anlatıcılar gelmiş, ancak hepsi 'Ey, güçlü kralımız' ya da 'Ey, şanslı kralımız' gibi nezaket sözleriyle başlayınca kral, 'Sus ey, anlatıcı, çünkü daha şimdiden gerçek olan bir şey söyledin, ben gerçekten de kralım, şanslı ya da güçlü olup olmadığımsa ayrı bir konu. Ama gerçek olan tek bir kelime bile duymak istemiyorum. Ne yazık ki sen tam bir yalan öykü anlatamazsın.'

Hayal kırıklığına uğrayan kral, içinde tek kelime bile gerçek olmayan bir öykü anlatabilecek kişiye vereceği ödülü arttırmış, ancak daha birkaç kelime ettikten sonra tüm anlatıcılar dışarı atılıyormuş. 'Bir zamanlar', 'Duyduğuma göre' ya da 'Bana anlatıldığına göre' gibi cümleleri duyar duymaz kral öfkeyle, 'Yeter, gerçeklikten yeterince söz ettin!' diye bağırmaya başlıyormuş.

Kralın, kendisine içinde her şeyin yalan olduğu bir öykü anlatanı

altına boğacağını söylemesi de işe yaramamış. Hayat krala zindan oluyor ve artık hiç uyuyamıyormuş.

Bir gün kalkmış ve kırmızı kıyafetini giymiş. Bu, öfkeli olduğunun bir belirtisiymiş. Böyle günlerde hizmetkârları ve veziri onunla karşılaşmaktan çekinirmiş; çünkü hata yapan birini kolaylıkla idam ettirebilirmiş. Beyaz kıyafetini giymesiyse mutlu olduğu anlamına geliyormuş; bu günlerde hizmetkârları kralın başından aşağı sos dökse yine de bir şey demezmiş. Ama o gün kırmızı kıyafetini giymiş. Keyfi hiç yerinde değilmiş ve vezirini çağırtmış. Vezir kralı selamlayarak kibarca majestelerinin ne arzu ettiğini sormuş.

'Ne mi arzu ediyorum?' diye bağırmış kral. 'Artık uyuyamıyorum bile. İnsanlar bana gece gündüz yalan söylerken, nasıl oluyor da kendilerinden yalan söylemeleri istendiğinde sıkıcı bir şekilde ağızlarında sadece gerçekleri geveliyorlar. Ayrıca yalan söylemek dünyanın en kolay işidir!'

Vezir, 'Majesteleri, bu krallar için kolay olabilir, ama yalanları anlatmaya kalkınca insanın dili sürçebilir ve gerçeği söyleyiverebilir,' diye yanıtlamış.

'Hayır, bunun nedeni kesinlikle ödülün az olması. Git ve bana tümüyle yalan bir öykü anlatacak kişinin kızımla evleneceğini, krallığımın varisi olacağını, ama dili sürçen veya gerçeği söyleyen olursa da, öleceğini bildir.'

Vezir bu haberi her yere iletmiş ve daha şimdiden kapının önünde bir maceracı ve sahtekâr ordusu birikmiş. Herkes kralın kızını istiyormuş ve krala çok kolay yalan söylenebileceğini düşündükleri için herkes kralın çıldırmış olduğunu düşünüyormuş, ama aralarında en akıllı olanları bile ancak ruhları bedenlerini terk ettikten sonra saraydan ayrılabilmiş.

İlk yüz kurbanın ardından kralın aslında kızını evlendirmek istemediği, bu nedenle de tüm adayları öldürmek için böyle adice bir

kurnazlık düşündüğü söylentisi yayılmış. Kapıdaki adamların sayısı giderek azalmış ve içeriye girip sanatlarını sergileme cesaretini artık yalnızca birkaç deneyimli anlatıcı gösterir olmuş. Ama bu ülke onları da gözden çıkarmak zorunda kalmış, çünkü o günden itibaren öykülerini yalnız ölüler dünyasında anlatır olmuşlar.

Kralın içindeki öfke ve hayal kırıklığı giderek artmış. Bir gün yine kırmızı kıyafetini giymiş ve vezirini çağırtmış.

Kral, 'Bana öykü anlatacak bir yalancı bulmayı beceremedikten sonra akıllı bir vezirim varmış, neye yarar? Sana üç gün zaman tanıyorum; ya bana bir yalancı getirirsin ya da ölürsün,' demiş ve vezirin yüzü bembeyaz kesilmiş.

Kaygılanan ve telaşa düşen vezir atına atlayarak hemen eve gitmiş. Orada atının muhteşem eyerini çıkarmış ve dizgin olarak atına eski bir ip geçirmiş, eyer yerine de bir parça kilim koymuş. Tüccar kıyafeti giyinerek bir yalancı aramaya koyulmuş. Atını rüzgârdan daha hızlı koşuyormuş. Vezirin atı ülkede çok ünlüymüş. O çok miktarda altın vererek atı satın almadan önce, eski sahiplerinin çoğu hayatından olmuş. O zamanlarda atı ele geçirebilmek için hırsızların soylu bir atın sahibini öldürdüğü sık sık görülürmüş. Ama bu ayrı bir öyküdür.

Dediğim gibi vezir, kralı hayal kırıklığından, kendisini de ölümden kurtaracak bir yalancı bulmak için atını sürmüş. Köyden köye dolaşmış ve anlatıcı aramış, eğer hâlâ bir anlatıcı kalmışsa, bu anlatıcı anlatmaya başladığında Vezir, 'En iyisi köyde kal ve kelleni kaybetme,' diyerek sözünü kesiyormuş. Hemen tekrar yola çıkıyor ve öykü anlatıcısı öykünün sonunu bile dinlemek istemeyen bu sözde tüccarın sözleri karşısında şaşkınlık içinde kalıyormuş.

Vezir bedevi kampında da öykü anlatıcılarını teker teker bulmuş; ancak insanlar ne kadar eğlenceli ya da üzücü öyküler anlatırsa anlatsınlar Vezir, onların aradığı öykü anlatıcısı olmadığını hemen anlı-

yormuş. Bedevi şeyhi onu çok güzel ağırladığı halde vezir ilk gece hiç uyumamış. İkinci gün tan ağarırken tekrar yola çıkmış. Öğlen olmuş ve Vezir yorulmuş, uzaktaki bir ağacın altında bir ateşin çevresinde üç adamın oturduğunu görmüş. Çok acıkmış ve susamış olduğu için hemen onların yanına gitmiş.

Üç adam avladıkları bir kekliği kızartıyorlarmış. Vezir onları selamlayarak kendisini köyden köye dolaşan ve baharat arayan bir tüccar olarak tanıtmış. Üç avcı yeterince yemekleri olduğu için onu yemeye davet etmişler.

Yemekten sonra Vezir onlara kim olduklarını ve ne yaptıklarını sormuş. En genç olanları yanıtlamış: 'Ekselansları, biz üç kardeşiz, en büyük ağabeyimin adı Gibril, ortancasının adı Derfil ve bendenizin adı da Nisan. Avcılık yaparak hayatımızı sürdürüyoruz ve hiç kimseye haksızlık etmiyoruz.' Diğer ikisi de lafa yersiz karışan kardeşleriyle dalga geçmişler.

'Ne ekselansı,'" diyen en büyükleri Gibril onu susturmuş. 'Adam bir baharat tüccarı olarak yollarda olduğunu söylüyor.'

En genç avcı Nisan, 'Dili yalan söylüyor,' diye yanıtlamış, 'O bir baharat tüccarı değil, çünkü onlar üç metre uzaklıktan bile kakule ya da başka baharatlar gibi kokarlar, ekselansları böyle giyinerek kendini gizlemiş ve atını böyle uyduruk eyerlemiş olsa da, parmağındaki yüzüğün üzerinde majestelerinin iki yıl önce kendisine armağan ettiği mücevher var. Tüm ülkede bundan bahsedilir. Ve atının yürüyüşü de Tanrı'nın soylu atları yaratmış olduğu rüzgârdan daha hafiftir. Atın adı Tan kızıllığıdır ve ülkemizde bunun gibi bir at daha yoktur. Onun attan nasıl nazik bir şekilde indiğini gözden kaçırdınız, hiçbir tüccar attan böyle inmez. Acele acele yemek yerken kekliği nasıl beceriksiz ve titizce kemirdiğini de gözden kaçırdınız. Sürekli çiftçilerle yemek yiyen bir tüccar geriye sadece tertemiz bir kemik parçası bırakırdı, ama vezire her şeyi hizmetkârları hazır olarak sunar. Tozlu

yerde yemek yemeye alışkın değildir pek! '

Vezir, 'Tanrı senin gözlerini korusun,' demiş.

Nisan, 'İçini kemiren dert nedir, ekselansları?' diye sormuş, vezirin övgü dolu sözlerinden etkilenmemiş; Vezir de onlara umutsuz durumunu anlatmış.

Nisan de, 'İçin rahat olsun. Majestelerini sonunda tatmin edebilecek ve senin de hayatını kurtaracak yalancı benim. Avcılar sık sık yalan söyler ve karşılaştıkları güvercinleri kartal, tavşanları da aslan yaparlar,' demiş. Vezir içi rahatlamış olarak gülmüş, diğer kardeşler de biraz çekinerek olsa da bu gülümsemeye katılmışlar. Kardeşlerini bu tehlikeli yolculuğa çıkmaktan vazgeçirmek için boşuna çabalayıp dursalar da, sözlerini dinletememişler. Daha Vezir kalkmadan Nisan katırına binmiş bile. 'Ekselansları, sana verilen zamanı aşmak istemiyorsan acele etmeliyiz.'

Nisan kendisini gözlerinde yaşlarla uğurlayan ağabeyleriyle vedalaşmış. Vezir ve avcı başkente kadar bir gün at sürmüşler. Oraya vardıklarında Vezir Nisan'ı evine davet etmiş, hizmetkârlarına da soylu misafirini gülsuyunda banyo yaptırmalarını ve en güzel kıyafetleri vermelerini emretmiş. Daha sonra Nisan vezirin yanına geldiğinde, vezir onu neredeyse tanıyamayacakmış.

Kral sabırsızlık içinde bekliyormuş ve vezir karşılama salonuna girdiğinde orada bulunanların hepsi şaşkınlık içinde kalmış.

Vezir, 'Kralım,' diye seslenmiş ve yere doğru eğilmiş, 'tüm zamanların en büyük yalancısını buldum. Adı Nisan, ama bu bile kesin değil. Ama eminim ki, geceler boyunca hayalini kurduğunuz düşü nihayet gerçekleştirebilecek biri o."

Kral, 'Çok heyecanlandım, yalancıyı getirin,' diye emretmiş ve avcı Nisan hızla koşarak salona girmiş, kralın büyük tahtına çıkan merdivenleri aceleyle çıkmış ve eğilip kralı selamlamadan onun yerine oturarak kralı bir an dikkatlice süzmüş.

Krala, 'Nihayet kafamı buldum. Bana kafamı geri ver!' diye bağırmış.

Kral şaşırarak, 'Kafanı mı? Ne kafası?' diye sormuş.

'Senin omuzlarının üzerinde taşıdığın kafadan söz ediyorum, o benim kafam. Ben berberde iki kafalı adama bakarken o karışıklıkta benim kafamı almıştın.'

'Berber! İki kafalı adam! Bu ne saçmalık! Oğlum, oğlum, güneş mi çarptı seni?' diyen kral gülmüş.

'Hayır, hayır, bu benim kafam. Yıllardır senin kafanın sıkıntısını çekiyor ve bir avcı olarak hiç işime yaramayan krallara özgü düşüncelerinle kendimi hiç de iyi hissetmiyorum. Ve son zamanlarda bu kadar insanı öldürtmüş olmanın nedeni de bir avcı kafasıyla krallığına kötü hizmet etmiş olmandan kaynaklanıyor. Berber çırağının dikkatsizliği yüzünden benim kafamı nasıl aldığını sana ve burada bulunanlara anlatacağım, ama sonra kendi kafamı geri istiyorum.'

Kral şaşkınlığını üzerinden atamadığı için bunca terbiyesizliğe tepki gösterememiş.

'Şimdi ve her zaman söylediğim, ey, kafamın taşıyıcısı, yalandır, çünkü bir yalanın üzerine kurulan hiçbir şey gerçek olamaz, ne pencere penceredir ne de kapılar gerçekten açılıp kapanır. Bunlar gerçeğin taklitleridir. Kimi öykülerde parlayan güneş bile elleri ısıtamaz. Benim meyvelerimi ısırdığında ağzına aldığın yalnızca hava olur. Yalan gerçekten de dağları, gölleri olan büyük bir ülkedir, hayat kadar basit, çocuklar kadar güzel ve tilkiler kadar kurnazdır, hem tatlı hem acı, yeşil ve kurak, pörsümüş ve taze, yaşlı ve yeni doğmuştur. Ve yine yalan; dünyadaki hiçbir şey insanın gönlünü yalanın gülüşü kadar tazeleyemez.

Biz üç mutlu kardeştik. Bir gün ölüm bizi ziyaret etti, susamıştı ve bir yudum su istedi. Ona, ruhlarımızı alıp yaratıcısına götürmeden önce son şarap kadehimizi de birlikte içmemiz gerektiğini söyle-

dik. Bu fikri hiç de kötü bulmadı, çünkü o günkü listesinde yer alan son kişilerdik. O kadar çok içti ki, kuru iskeleti bir sakız gibi yumuşacık oldu.

Azrail'in insan ruhunu orak ya da tırpanla aldığına inanır herkes. Bu, ölümü çocuklara görünür kılmak için atılan zararsız bir yalandır. Aslında gerçekte –her ölüye sorabilirsin bunu, hiçbiri sana farklı bir yanıt vermeyecektir– Azrail orak ya da tırpanla çalışmaz, bu çok basit olurdu, hayır, o gizemli bir formül söylüyor ve herkesin dünyada duyduğu son söz de bu oluyor. Ama o akşam Azrail o kadar çok içti ki, yanlış bir formül söyledi. Bizi öldürmek yerine bizden birer tane daha yarattı. Uçarak uzaklaştı ve evimizde geriye iki Nisan, iki Gibril ve iki Derfil bıraktı. Gökyüzüne ulaştığında uçuştan dolayı yine bitkin düşmüştü ve bizim ruhlarımızın yokluğunu ancak o zaman hissetti. Bir şimşekten daha büyük bir hızla geri döndü, ama biz saklanmıştık. Mutfağa geldi, hâlâ masada oturmuş şarap içen ve gevezelik eden kopyalarımızın ruhlarını aldı ve içi rahat olarak her şeye kadir Tanrının yanına uçtu. Defterinden bizi sildi, bu nedenle de istesek bile üçümüz de ölemeyiz artık.

Kardeşim Gibril bir gün karısıyla kavga ettikten sonra bir kartalın sırtına bindi ve gökyüzünde o kadar yükseldi ki, güneş kartalın tüylerini yakıyordu ve Gibril o yükseklikten aşağı atladı. Ölmek istiyordu, ama yalnızca şehir hapishanesini paramparça etmekle kaldı. Tutuklular şaşkınlıklarını hemen üzerlerinden atıp kaçmaya başladılar. Kardeşim üzerindeki tozları silkeledi ve umutsuzca bağırdı: 'Yine isabet ettiremedim!', çünkü daha önce de yüksek bir kayadan atlayarak ölmeyi boşuna denemişti. Tekrar karısının yanına döndü.

Kardeşim Derfil –ismi yunustan başka bir anlama gelmemektedir– bir keresinde bir dişi su perisine aşık oldu ve onun arkasından suya atladı. Üç yıl boyunca suyun altında yaşadı, tekrar geri döndüğünde el ve ayak parmaklarında perdeler oluşmuştu, ama o çok şaşkındı,

çünkü suyun altındaki dünyada bizimkilerden çok daha katı kurallar vardı, bu nedenle de havasız yaşamaya değmez, dedi ve öfkeyle tükürdü. Bu tükürüğün ne olduğunu sana başka bir zaman anlatacağım, ey kafamın taşıyıcısı.

Ben ne uçmak ne de yüzmek istiyordum. Ülkede dolaşıp durdum ve şimdi senin bana baktığın gözlerle gördüklerime inanamayacaksın. Bir deliler şehrine geldim. Herkes deliydi. Belediye başkanları aralarında en deli olanıydı. Ve deli oldukları için bir ordu kuramamışlardı, dolayısıyla da savaşamıyorlardı. Düzgün bir sıra bile oluşturamıyorlardı ve birisi herhangi bir emir verse, deliler emri yerine getirmek yerine gülmeye başlıyordu. Ama delilikleri, onları komşu krallıkların hükmetme düşkünü krallara karşı her silahtan daha iyi koruyordu.

Bir fatih geldiğinde hiçbir engelle karşılaşmadan şehrin içine kadar girebiliyor ve alkışlarla karşılanıyordu. Sonra gülümsüyor ve nasıl bir tuzağa düştüğünü henüz anlamamış oluyordu, çünkü deliler fatihin ordusunu bir kaçıklar ordusu olarak görüyor, fatihe yiyecek ve içecek ikram ederek kendisi iyi hissetmesini sağlıyorlardı. Ama askerlerine bir şey oluyordu. Kimileri şehir büyücüsünün yemeklerine herkesi delirten bir şeyler kattığını iddia etti. Böylece askerler en çok üçüncü yemekten sonra üstlerinin karşısına traşsız ve yıkanmamış olarak çıkıyordu. Uyarı ve emirler de işe yaramıyordu. Ve emir ne kadar sert olursa askerler de o kadar çok gülüyor, daha sonra aynı duruma subaylar da düşüyor, tüm gün hayatın anlamı üzerine felsefe yapıyorlardı. Orada üç haftadan fazla kalan her fatihin kendisi de deliriyor ve sonra mutlu bir şekilde bu şehirde yaşıyordu.

Deliler şehrinde yabancılara çok saygı duyulurdu. Bu şehirde vatandaşlık hakkı elde etmek hiç de kolay değildi. Yabancının zor bir koşulu yerine getirmesi gerekirdi. O kadar iyi öykü anlatmalıydı ki, yalnızca her dinleyici değil, gece bile uyanık kalacaktı, ancak ertesi

gün şehrin üzerinde uykuya dalacaktı, böylece daha sonra anlatıcının vatandaşlığı kutlanırdı. İki uykusuz gece bekçisi gün ağarırken şehir duvarları üzerinde güneşin doğuşunu beklerdi, eğer güneş doğup şehrin kapılarını aydınlatır, ama şehrin kendisi karanlıkta kalırsa, iki bekçi duvardan bağırırdı: Ey, Gece, kalkma vakti! O zaman gece uyanır ve ortadan kaybolur, böylece şehre ışık yağmaya başlardı.

Bu şehrin insanları tuhaftı, birbirlerinden hiçbir şey gizlemezlerdi, her şeyi asfalta, duvarlara ve şehrin duvarlarına yazarlardı. Eğer biri herhangi bir şeye sinirlenmişse, o zaman kendisini kızdıran insanların yaşadığı ya da çalıştığı evin, dükkânın ya da büronun olduğu yere gider ve içinden geçenleri duvara yazardı. Ama en çok da kadın ve erkekler için yazılmış aşk sözlerine rastlanırdı. 'Günaydın! Seni seviyorum! ve Bugün güldün mü?' bunlar arasında en sık görülenlerdendi. Caddeye yalnızca Tanrı'ya teşekkür edildiğinde ya da bir şey şikayet edildiğinde yazılırdı; çünkü Tanrı gökyüzünden en rahat caddenin siyah asfaltına yazılmış yazıyı okuyabiliyordu.

Gördüğüm hayatın ne kadar renkli olduğunu ve ne kadar küçük nedenlerle hemen gülmeye başladığımı yavaş yavaş fark ettim. Onların deliliğinin tatlılığı, sinirlerimi sonsuza dek zehirlemeden önce hemen bu şehirden kaçmak istedim.

Zahmetseverler şehrini anlatmaya başlamak bile istemiyorum. Bu şehrin insanları benim yeteneklerime çok hayranlık duydular ve bir iğnenin deliğinden ip geçirdiğimde veya bir çiviyi üç ya da dört vuruşta çaktığımda çok şaşırdılar; çünkü zahmetseverler çok karmaşık bir yaşam sürüyordu. İpliği iğneye geçirmek istediklerinde önce iğneyi sol ellerine alıyor, ipliğin ucunu da sağ ellerine alarak öne doğru eğiliyor, bu arada ellerini, iki yana açılmış bacaklarının arasından geçiriyor ve bu şekilde durarak ipliği deliğe geçirmeye çalışıyorlardı. Çoğunlukla kafaüstü düşerek bayılıyor, kimisinin de midesi bulanıyordu, ama yine de başta türlü yapmak istemiyorlardı.

Bir çiviyi belirli bir yere çakmak da onlar için imkânsız bir şeydi. Çiviyi tersinden koyuyor ve tahta parçasına, raf ya da dolaba böylece çakmaya çalışıyorlardı. Benim bir tahta parçası ve bir parça demirle yapmış olduğum çekice büyük hayranlık duymuş olsalar da, aynı şekilde davranmaya devam ediyorlardı

Zahmetseverler şehrinde yaşayanlar basit olan hiçbir şeyin tadını çıkaramıyordu. Onların ne yiyip içtiğini görünce insanı hıçkırık tutardı. Yemek ve içmek bu insanlar için çok ağır bir işti ve çoğunlukla kırılmalar ve acılarla son bulurdu, ama Tanrı beni affetsin, bunu anlatmaya bile dayanamayacağım, yoksa yine hıçkırık tutacak!'

Nisan büyük bir yudum su içerek öyküyü anlatmaya devam etmiş. 'Oyunlarını da anlatmak istemiyorum, çünkü bunlar bile o kadar karmaşıktır ki, bir arkadaşıma tarif etmeye çalışırken neredeyse dilim kırılıyordu.

Yeni doğanlar bile çok karmaşık konuşuyordu. Hastalık ve sevgi hakkında bile doğrudan konuşamıyorlardı. Hayata ve gündelik yaşama dair en basit konuları bile çok karmaşık bir şekilde dile getiriyorlardı. Bu alışkanlıklarını o kadar ileri götürmüşlerdi ki, bu şehirde konuşmaları çeviren insanlar vardı; iki taraf da aynı dili konuştuğu, ama birbirlerini anlamadığı durumlarda, bunlar ailelere, komşulara veya firmalara çağırılırdı.

Bu şehirde kalmaya çok fazla dayanamadım, herhangi basit, güzel bir şey gördüğümde bile içimde şüphe uyandığı fark ettim. Yolculuğuma devam ettim ve Acelecilerin şehrine düştüm; artık senin kafamı aldığın güne gelmiş bulunuyorum,' demiş Nisan.

Kral da samimi bir ifadeyle, 'İşte şimdi heyecanlandım,' diye karşılık vermiş.

'Bir şehre geldim ve elimde olsa kapıdan dönmek ya da şehrin etrafından dolanmak isterdim, çünkü daha kapıdan içeri ilk adımımı atar atmaz onların girdabına çekiliverdim; onun bile acelesi vardı. Bu

şehir sakinlerinin tam da benim yaptığım gibi ölüme meydan okuduğunu ve sonsuza dek yaşayacağını yavaş yavaş fark ettim. Sakince ve hayatın tadını çıkararak yaşamak yerine, sokaklarda aceleyle koşturuyorlardı. Kimi zaman kafalarını bir yerde pazarlık yaparken bırakıyor, çok fazla ihtiyaç duymayacaklarını düşündükleri bir görüşmeye kafasız olarak gidiyorlardı.

Kendi kendime defalarca yemin ettim: Nisan, sen ölüme meydan okudun ve kendi kendine yeni bir yaşam armağan ettin. Öyleyse yavaş yavaş tadını çıkar, nasıl olsa sonsuza dek yaşayacaksın! Ama hiçbir şeyin faydası yoktu, bu şehre düşmüştüm bir kere ve kısa sürede bu acelecilerden biri oldum. Daha önce hiç tanımadığım yeni korkular öğrendim. Hep acele ediyor ve sürekli bir takım işler hallediyordum. Ama iş, Tanrı'nın bir laneti olarak dünyaya gönderilmişti. Dünyadan yokolup gitmemek için de, insan yarısını halledince ikiye katlanıyor ve bu hep böyle sürüp gidiyordu. Bunu ilk kez bu şehirde öğrenmiştim. Bir günlük işlerimi halletmek için günde otuz saate ihtiyacım vardı. Oradaki bir arkadaşıma bundan bahsettiğimde bana güldü ve şöyle dedi: Üç yıldan beri benim kırksekiz saate ihtiyacım var ve bunu hâlâ başaramadım. Kafam ve ben birbirimizden ayrıldık, böylece yirmi dört saat boyunca iki kat daha fazla çalışıyorum, ama işler giderek daha da artıyor.

Banyo yapmaya, gezmeye ya da şöminenin başında oturmaya kim vakit bulacaktı ki? Ve bu şehirde sessizce, zamanın keyfine varmaya ilişkin bir şeyler fısıldamak ne de büyük bir günahtı! O anda trafik tıkanır ve tüm trenler dururdu. Zamanla ben de kendimi bölmeyi öğrendim, kafamı ancak gecenin geç saatlerinde alıyor ve onunla birkaç saat dinleniyordum.

Bir gün aceleyle berbere gittim, kafamı verdim, berbere ne yapması gerektiğini söyleyerek hemen oradan ayrıldım. Geri geldiğimde, aynı bedende çıkarıp takılabilir iki kafası olan yeni bir insan mo-

deli gördüm hayatımda ilk kez. Biraz yürüdükten sonra ilk dört yol ağzına geldiğinde iki kafa birbiriyle tartışmaya başladı. Biri sola, diğeri sağa gitmek istiyordu. Beden, sanki iki litre alkol almış gibi onların arasında yere yığıldı. Zorlukla tekrar doğruldu. Ama kafalar öfkeliydi ve birbirlerine öyle hızlı vuruyordu ki, taşıyıcıları sallanıyordu ve sonunda tekrar yere yığıldı. İçimi çok büyük bir korku kapladı Bunu gören diğer kişilerle birlikte kafalarımızı bıraktığımız yerlerden almadan oradan koşarak uzaklaştık. Berbere geri döndüğümde dükkân karmakarışıktı. Herkes bağırıp çağırıyor ve teslimat kağıtlarını kontrol edemeyen çırakların ellerinden kafaları çekip alıyordu. Ben önlere kadar gitmeyi başaramadım ve geriye bir tek bu kafa kalmıştı.

O günden beri kendimi iyi hissetmiyorum. Ama şimdi o çok uzun burun ve kulağın arkasındaki küçük yara sayesinde kendi kafamı tanıdım. Bu yara kardeşim Derfil'in attığı bir taş yüzünden oluşmuştu. Kafamı bana geri ver ve şundan emin ol ki, sen ve ben, ikimiz de ölümsüzüz; ama vücudun büyük bir kısmında sen bir kral olduğun için majestelerine saygımdan dolayı önceliği sana veriyorum. Başını uçursunlar, ardından da ben başımı uçurtacağım ve kafalarımızı değişeceğiz, böylelikle ikimiz de özgürlüğümüze kavuşmuş oluruz!'

'Aman Tanrım,' diye bağırmış kral keyifle ve kafasını tutmuş. 'Daha ilk cümlenle bile ödülü kazandın ve küstahça yalanınla gönlümü tümüyle ferahlattın. Kızım senin karın olacak ve ihtiyacın olduğu kadar altın verilecek emrine. Ama yalnızca bir dileğimi yerine getirmelisin. Bunca çok şehir gördüğün için, senden rica ediyorum, bu ülkede bir yalanlar şehri kur. Bu şehirde hiçbir şey gerçek olmamalı, bunun için de en akıllı yalancıları al yanına ve şu andan bu şehrin hükümdarı itibaren sonsuza dek sensin,' demiş Kral.

Nisan çoşkuyla, 'İyi fikir,' demiş, 'peki bu şehrin adı ne olacak?'

'Nisan, ellbette ki. Evet, Nisan,' diye yanıtlamış kral.

Nisan kralın çok akıllı ve zeki olan kızıyla evlenmiş ve kız, kaprisli babasından uzakta, esprili Nisan'la yaşamaktan büyük mutluluk duyuyormuş. Nisan ihtiyacı olduğu kadar çok para almış. Kralın emrine göre, Yalanlar Şehri'ni istediği her yere kurma hakkına sahipmiş.

Ve yalancıların bu yanlış şehrine ne olduğunu ise bu akşam anlatacağım."

Amal, "Hayır, şimdi," diye bağırdı, herkes alkışlıyordu, ancak ben eğilerek selam verdim ve sahneden ayrılarak perdenin ardında kayboldum.

SEMPERPRO YA DA İNSAN NASIL ARTIK HIÇBİR ŞEYE GÜVENEMEZ

İnanılmaz! Koridorda vedalaşmak için doktoru bekleyen bir adama rastladım ve sohbet ettik. O da benim gibi sağ gözünden aynı ameliyatı olmuştu. Ve yavaş yavaş onun, benim altmış yıldır görmediğim uzak bir kuzenim olduğu ortaya çıkıyordu. Oğlu kendisini dışarda bir takside beklediği için acelesi vardı. Zaten birbirmize söyleyecek çok fazla şeyimiz de yoktu. Ona sormak istediğim tek soruyu o bana sordu: "Dağlardaki buzu hatırlıyor musun?" Ben de başımı evet anlamında sallayarak yanıtladım. Bunu nasıl unutabilirdim ki!

Keçilerin Morgana sokaklarından kaybolmasından çok önce, kuzenimin babası Josef amca bir dağ köyünde küçük bir çiftçi olarak hayatını sürdürüyordu. Bir keresinde onu ziyarete gitmiştik, ben daha çocuktum o zamanlar. Babamı çok sever ve ziyaretimiz onu çok sevindirirdi.

Otobüsle virajlı yolu geçtikten sonra önümüzde dağların karlarla kaplı dorukları görüldü. Bu, hayatım boyunca hiç unutmayacağım bir manzaraydı. Yazın ortasındaydık; güneş insanlar ve hayvanları yağ gibi eritmek için uğraşıyordu. Ama uzaklarda, dağların bembeyaz dorukları gökyüzüne doğru yükseliyordu.

Oraya vardığımızda Josef amca sevinçten ağladı, çünkü babam yıllardır onu ziyaret etmemişti ve getirdiğimiz hediyeler de onu çok mutlu etti. Babamın amcam için pazardan kendi elleriyle seçtiği kalın ceket ve pantalonlar. Karısı da annemin getirdiği taze kahveye çok sevinmişti, on çocukları da bizim kıskançlıkla, ama gülümseyerek verdiğimiz çikolatalardan dolayı çok mutluydu. Biz tek bir çikolata bile yiyemiyorduk. Amcamın çocukları bize birkaç tane ikram edecek olsalar bile, bize dokunuyorlarmış gibi yapmak zorundaydık. Ama za-

ten buna gerek kalmadı, çünkü çocuklar Arabistan göğünün kuru üzümler konusunda olduğu kadar cimriydi. Kutu birkaç saniye içinde bir yerlerde kayboldu ve üç günlük ziyaretimiz boyunca ortaya hiç çıkarılmadı. On çocuktan hiçbiri biz orada bulunuyorken ne tek bir çikolata çiğnedi ne de yuttu. Benim katlanılmaz kardeşim Seher kuzenlerime sürekli imalarda bulunuyordu: "Çikolatalar çok lezzetli, değil mi?", ama kuzenler dağların katı yürekli çocuklarıydı, bu tür soruları duymazlıktan geliyor ve dağların kayalıklarından daha da sessizce omuzlarını silkiyorlardı. Bunlar, Seher'le başa çıkabilen tek akrabalarımızdı. Seher öfkeden kuduruyor ve hemen eve dönmek istiyordu.

Bu üç günlük ziyaretimizde sekiz çocuğuyla birlikte amcamın kız kardeşi, ayrıca karısı ve beş çocuğuyla birlikte eniştesi de ortaya çıkıverdi. Kadınlar ve erkekler sohbet ediyordu, ama biz çocuklar için durum çok sıkıcıydı. Köyde olsa olsa üç yüz kişi yaşıyordu ve herkes oldukça yoksuldu. Kısa bir süre içinde hepimiz evin çevresine dağılmıştık ve duvarların sallandığını söyleyip huzursuzluk yaratıyorduk. Erkekler oynadıkları kağıt oyunundan, kadınlar da sohbetlerinden keyif alamaz olmuştu. Josef amca birden yerinden kalktı. "Çocuklar," diye bağırdı. "Eğer size üzüm suyu getirip içine de dağların doruklarından getirdiğim buzlardan atarsam, o zaman susacak mısınız?"

"Evet," diye gürledik; çoğumuz bununla neyi kastettiğini anlamamıştık aslında. Böyle bir içeceği o gün hayatımda ilk kez duyuyordum.

Josef amca ahırdan atını aldı, sırtına büyük deri çuvalını yükledi ve tek kelime etmeden atını dağlara doğru sürdü. Bir saat sonra geri geldi. Karısı tahtadan bir leğene hemen onun yanına koştu. Josef amca çuvalı açtı, mercimek büyüklüğündeki buz tanecikleri gözlerimizin önünde küvetin içinde takırdıyordu. İçi üzüm suyuyla dolu büyük kâseleri aldık ve bu anlaşılmaz büyünün esrikliği içinde leğenin karşısına oturduk. Kâselerimizin içine bir iki kaşık buz attık ve dilimizle

buzları yakalamaya çalışarak afiyetle içtik. Yetişkinler de içine buz atıp suyla içtikleri arak ile serinledi.

Daha sonra, keçiler başkentimizin sokaklarından kaybolduğunda hava kirliliği başladı ve dağların buzları zehirli olduğu için kimse yiyemez oldu. Tanrı'ya şükür Josef amcanın bundan haberi olmadı, çünkü bir yıl önce ölmüştü. Bir metale rastladığında ses çıkaran şu şeytan icadı aletlerden biriyle yolculuğa çıkmıştı. Bu alete define arayıcı denirdi ve o zamanlar bu salgın tüm ülkeye yayılmıştı. Ölümü çok esrarengizdi, ama bu ayrı bir öyküdür, başka bir zaman kesinlikle anlatacağım. Şimdi ise sirkteki bir sonraki günümü anlatmak istiyorum.

Ben gerçekten de uzun bir süre, sirk alanında bütün yıl boyunca kurulu olan pazarın Amal'ı hiç ilgilendirmediğini zannetmiştim. Ama o hiç dikkat çekmeden etrafta dolaşıyor ve güç gösterileri yapanları, hokkabazları, hokkabazları ve sahtekârları izliyordu. Sonra birden, bir kaplan pençesi gibi saldırdı ve kuzeyli cesur bir adamı kaptı. Adam keskin bıçakları büyük, sert bir kalasa fırlatıyor ve bıçaklar sanki bir merdivenin basamaklarıymış gibi kalasın tepesine kadar tırmanıyordu. Amal adama en iyi koşullarda iş teklifinde bulundu ve onunla birlikte bir numara çalıştı. Bu numarada keskin kılıçlar iki çıta üzerinde önceden hazırlanmış deliklere geçiriliyor, böylece bir merdiven oluşuyordu.

Bu, sirkin sunabileceği en tehlikeli gösterilerden biriydi. Kılıçlar bir ustura kadar keskindi. Artist önce kılıçların keskinliğini göstermek için savrulan küçük bir kağıt parçasını ikiye ayırdı, sonra da onları deliklerine yerleştiriyordu. Burada küçük bir numara da yok değildi. Artist hafif ayakkabılarını değiştirdi. Müzik sustu. Basamakları dikkatlice teker teker çıktı.

Mala, "Şimdi de sıra en zor bölümde," dedi, yani "inişte!"Artist adımlarını atmaya başladı. Ayağı bir milimetre bile kaysa, artist iki-

ye ayrılırdı. Onun son basamaktan ter içinde kalmış bir halde inmesi ve derin bir soluk almasına kadar sanki sonsuz uzunlukta bir süre geçmişti.

Seyirciler pek de çoşkuyla alkışlamadı. Ama Amal bu numaraya saygı duyuyor ve çok seviyor, neredeyse her gün adamın cesaretine övgüler yağdırıyordu, ancak ben, seyircilerin kılıçların keskin olduğuna inanmadığını hissediyordum. O zamanlar bu beni çok kızdırmıştı. Ülkeler ve kültürlerden dolambaçlı yollarından geçerken insanların bu kadar duygusuz olabildiğini sık sık görmüştüm. Güçleri ya da zekalarıyla olağanüstü şeyler ortaya koyan insanlar, başarı elde edene kadar önce yalancı olarak görülüp eleştirilmiştir; onun içinde ne cevherler yattığını insanlar ancak daha sonra öğrenmek isterler.

Gösterinin kapanış bölümü olarak sıra bana geldiğinde, "İyi akşamlar, baylar ve bayanlar," diyerek seyircileri selamladım, "bu akşam sizlere Yalanlar Şehri'ni anlatacağım."

Bir adama gülerek, "Ah, demek Morgana'yı anlatacaksın!" dedi.

"Hayır beyefendi, anlatacağım şehrin ismi Nisan ve adını kurucusundan alıyor. Evet, Morgana'da sık sık yalan söylenir, ama orada, Nisan'da her şey yalandır, hiçbir şey gerçek değildir; ne evler, ne orada yaşayanlar, ne zaman, ne de ışıklar. Hiçbir şey. Tüm bunlara akıl erdirmek mümkün değildir. Böylesine anlaşılmaz bir şehre uygun hayvanın hangisi olabileceğini kendi kendime sordum. Uzun süre de bulamadım; ta ki büyükbabamın eski defterleri hiç umulmadık bir anda karşıma çıkıncaya kadar. Büyükbabam bütün hayatı boyunca yolculuk yapmaktan hoşlanan bir insan olmuştu; kimi zaman bir faytonla, kimi zaman da kitapların yardımıyla geziyordu. Henüz genç olduğum için defterlerindeki bilgileri tam olarak anlayamıyordum, ama umuyorum ki, büyükbabamın defterlerinde bahsettiği ve yalancılar şehrine en uygun düşen tuhaf bir hayvanı kelimesi kelimesine sizlere anlatmaya hafızam yardım edecektir: Semperpro.

1910 yılında Honolulu'dan dönüşünden hemen sonra 'Akıl Almaz Hayvanlar' başlığı altında şunları yazmış: Semperpro tuhaf bir hayvandır. Var olan ve tüm dünyaya yayılmış bir hayvandır; bir Semperpro'nun ne olduğunu bilen kimse yoktur; nerede kaldı ki, onun nasıl göründüğünü söyleyebilen çıksın. Bunun nedeni, araştırmalarda kullanılan ölçüm aletleri veya yöntemler değildir, nedeni daha çok, bu hayvanın inanılmaz bir hayatta kalma becerisi olmasıdır. Tüm hayatı boyunca Semperpro'nun tek uğraşı hayatta kalmak olmuştur ve bu milyonlarca yıldır böyle sürmektedir. Bu hayvanın günümüze kadar gizlenebilmesini sağlayan böyle olağanüstü bir güç geliştirmesine gerçekten de şaşmamalı. Bir Semperpro bir anda kaplana dönüşebilir; eğer isterse hemen ardından bir sivrisinek, sonra da bir timsah olabilir; neye dönüşeceği, bir kaplan, bir sivrisinek ya da timsah olarak mı hayatta kalmasının daha güvenli olduğuna bağlıdır. Hiçbir canlı bir Semperpronun ne olduğunu söyleyemez. Bunun için bir yıl boyunca çalışarak, avcıların yüzyıllar boyunca yaşadağı tuhaf olayları ve haberleri çok eski bir kütüphanede buldum. Sonuç: Bu haberleri ileten ve kendileriyle alay edilen avcıların hiçbiri yalan söylemiyordu. Hepsi bir Semperpro yakalamış, hiçbiri hayal görmemişti. Bu konuda söylenenlerin en eskisi bir Arap bilgini olan Almavardi'den kaynaklanmaktadır. Almavardi 1124 yılında Basa kenti yakınlarındaki bir avı anlatıyor: 'Ben de oradaydım. Şair arkadaşım Abdulrahman bir ceylanı bacağından okla vurdu. Ceylan yere düştü. Acıyla yuvarlanıyordu ve etraf toz duman olmuştu. Bir anda arkadaşım, yardımcısı ve ben –Tanrı şahidimiz olsun– toz bulutunun arasından genç bir adamın çıktığını ve bacağındaki oku çıkararak avcıya lanetler yağdırığını gördük. Şair Abdulrahman kabalığı için binlerce kez özür diledi ve eyer torbasına koymuş olduğu merhemi adamın yarasına sürdü. Bu işlemi tamamladığında adama para vermek istedi, ancak adam bunu reddetti ve yalnızca bir bardak su içmek istedi. Avcının yardımcısı

hemen bir bardak soğuk su getirdi ve o da içti, teşekkür etti, birkaç adım attı ve gökyüzüne yükselmek üzere olan bir kartal gibi bağırdı. Abdulrahman hemen karar vererek okunu aldı ve bu şeytani kartala nişan aldı, ancak daha ok parmaklarından fırlamadan bir kelebek kanat çırparak oradan uzaklaştı.'

Başka avcı ve gezginler de Almavardi gibi, Sibirya'da, Bavyera'da, Avustralya'da, Tanzanya'da, Portekiz'de ve Brezilya'da Semperpro'yu nasıl yakaladıklarını ya da vurduklarını ve ardından da bu hayvanın sanki yer yarılmış da içine girmiş gibi nasıl ortadan kaybolduğunu anlattılar. Anlatılanlar arasında en etkileyici olanı, ünlü 'Balinaları Kurtaralım' komitesinin efsanevi kurucusu Sir Richard Wilson'un anlattıklarıdır. Sir Wilson en deneyimli fil avcılarından biriydi. Bizzat kendisinin avladığı fillere ait iki binin üzerindeki dişlerden oluşan muhteşem koleksiyonu bile onun kıymetli tecrübelerine duyulabilecek tüm şüpheleri ortadan kaldırmaya yeterdi. 1876 yazında Tanzanya'nın doğusundaki düz ve nispeten verimsiz bir alanda bir fil vurdu. Fil sendelemeye başladı ve yan tarafa düşerek bir ağacı da kendisiyle birlikte yere yıktı. Sir Wilson hizmetkârları ve köleleriyle birlikte oraya ulaştığında filin bedeninin çimenler üzerinde bıraktığı iz hâlâ duruyordu. Kan ve kırılmış ağaç gövdesi de filin yaralanmış olduğunu kanıtlıyordu, ama açık çimenlik alanda filden hiç iz yoktu. 'Zenciler,' diyordu anlatırken, 'çok batıl inançlıdır, Semperpro! Semperpro! diye bağırıyorlardı heyecanla, her şeyi savuruyorlardı, beni yere düşürüp kaçtılar. Silahları, erzakları, hatta kıyafetlerimi bile aldılar. Ben eve çırılçıplak dönmek zorunda kaldım.'

Bana, hangi hayvanın insanlıktan daha uzun süre yaşayacağı sorulsa hamamböceği ve Semperpro derim. Hamamböceklerinin kitin derisi olduğu için ve Semperproların da derileri olmadığı için. Semperpro kendisini hangi deri kurtaracaksa onun içine girer.

Hepiniz akrabalarınız arasında bir Semperpro tanıyorsunuzdur.

Bugün öğle yemeğinde anneme Semperpro'yu anlatacağımı söylediğimde güldü ve bana bir Semperpro gibi yaşamış olan birini tanıdığını söyledi.

Bir zamanlar Morgana'nın yakınlarında Hıristiyanların yaşadığı bir köy varmış. Köyün papazı katı ve acımasız bir insanmış. Gece gündüz köylüleri azarlıyor ve onların vurdumduymaz bir hayat sürmesinden yakınıyormuş. Köydeki sürdürülen yaşam kısa zamanda bir cehennem hayatına dönüşmüş, çünkü kim bir şişe şarap açmaya, masalarda iskambil oynamaya ya da açık saçık bir fıkra anlatmaya kalksa, papaz hemen orada beliriverip dine ilişkin sözler söyleyerek her şeyi mahvediyormuş.

Köye gelen bir ziyaretçi şikayetleri dinleyerek, onlara İslam'ın Hıristiyanlık'tan daha liberal bir din olduğunu, şeyhlerin inananlar üzerinde çok büyük bir etkisinin olmadığını anlatmış. Böylece tam bin köylü ertesi gün gizlice başkente giderek, karşılarına çıkan ilk şeyhe başvurup hep birlikte Müslüman olmaya karar vermişler. Söylediklerini de yapmışlar. Gizlice yola çıkmış ve gördükleri ilk caminin önünde durup, genç yaşlı hep bir ağızdan, 'Eşhedü en lailahe illalah ve Eşhedü enne Muhammeden abduhu ve resulüh!' diye bağırmışlar.

Caminin şeyhi bu kadar çok insanın Müslümanlığa geçmesine çok sevinmiş, bütün gün boyunca onlara yedirip içirmiş ve nazik bir şekilde onlarla vedalaşmış. Köylüler de köye doğru yola koyulmuş. Köy, yürüyerek Morgana'dan yarım saat uzaklıktaymış. Köyün yakınlarındaki tarlara ulaştıklarında, köy müezzininin Müslümanları namaza çağırmak için akşam ezanını okuduğunu duymuşlar. Acele edip hemen gitmişler; müezzini gördüklerinde yaşadıkları şaşkınlık o kadar büyük ve acıymış ki! Müezzin, nefret ettikleri papazdan başkası değilmiş; o da Müslümanlığı seçmiş ve şeyh olmuş.

'Yahudi olmaya kalkarsanız bana zamanında haber verin ki, Rabbi'niz olabileyim,' demiş ve dua etmeye devam etmiş.

Bunu bana annem anlatmıştı. Ama ben şimdi size papazdan ya da şeyhden değil, Yalanlar Şehri'nden bahsetmek istiyorum.

Bir varmış, bir yokmuş, bir zamanlar bir kral varmış. Kral dünyada en çok yalanı seviyor ve en çok yalanlara saygı duyuyormuş. Bir gün bir yalan öyküsü dinlemek istemiş; bu öyküde gerçeğe dair hiçbir şey olmamalıymış. Birçokları böyle bir öykü anlatmaya çalışmış, ama boşuna! Bir gün Nisan adında zeki bir avcı çıkıp, yalan öyküsünü anlatmayı başarmış. Kral mutluluktan uçuyormuş. Ama bu ayrı bir öyküdür."

Yaşlı bir kadın merakla, "Peki vaktin varsa bu öyküyü anlatır mısın, yoksa her zamanki gibi 'Bu ayrı bir öyküdür' mü diyeceksin?" diye sordu.

"Elbette ki anlatmaz," dedi kadının yanında oturan bir adam, "O böyle söylüyor yalnızca, biri sana eşeğin yellenerek alev çıkardığını söylese, kuyruğunun yandığından şüphe duymazsın."

Adama sakince, "Zamanımız olmadığı için atlamak zorunda kaldığımız bu öyküyü hiç hazırlık yapmadan da anlatabileceğime bahse girelim mi?" diye sordum.

Mikrofondan Mala'nın, "Sadık'la bahse girmenizi tavsiye etmezdim, beyefendi," diyen sesi duyuldu, "bu yalan öyküsünü bu akşam çocuklara ve tüm sirk çalışanlarına anlattı çünkü."

Adam, "Allah Allah," diye söylendi ve insanlar gülmeye başladı.

"Evet, işte böyle olmuş," diyerek öykümü anlatmaya devam ettim, "Avcı Nisan, öyküsünün ödülü olarak kralın kızıyla evlenmeye hak kazanmış, ayrıca kralın emriyle Yalanlar Şehri'ni kurması da gerekiyormuş. Bu şehrin avcının ismini alması gerekiyormuş: Nisan. Kral emir çıkararak, Nisan'a, şehri için uygun gördüğü her yere el koyma ve Yalanlar Şehri'ni kurma hakkını vermiş.

Nisan, genç karısı, işçiler, mimarlar ve inşaat mühendislerinden oluşan bir orduyla birlikte yola çıkmış. Tüm ülkelere ulaklar gönder-

miş ve bu ulaklar tüm yalan ustalarını yeni kurulacak bu şehre taşınmaları ve orada saygıdeğer vatandaşlar olarak yaşamaları için kandırmış. İster usta olsunlar ister çırak, binlerce zeki ve esprili yalancı, Nisan şehrinde buluşmuş.

Bu Yalanlar Şehri hakkında ne söyleyebilirim ki? Burada hiçbir şey doğru değilmiş. Dilenciler dilenci değil, iyi organize olmuş bir çeteymiş; varoşlardan birinde oturuyor, kıyafetlerini değiştirdikten sonra görkemli faytonlarla şehrin kapılarından birine kadar gidiyor ve sokaklarda dolaşıyorlarmış. Yüzlerinde açlık ifadesiyle ve acı dolu bir ses tonuyla dileniyor, akşamları da ceplerinde yüklü bir parayla buluşma noktalarına geliyor ve evlerine geri dönüyorlarmış. Hiçbir gerçek dilenci onlarla boy ölçüşemezmiş, çünkü onlar işlerini zevkle yapıyor ve bunu bir sanat olarak görüyorlarmış.

Halk Tiyatrosu'nda da her akşam şarkıcılar yerel kıyafetleri içinde sahneye çıkar, halk dansları ve türküleriyle hazırladıkları gösterileri sunarlar, tahta ve yünden yapılmış koyunlar, mekanik bir sistemle düzenlenmiş bir şelale ve hışır hışır bir orman da onlara eşlik edermiş. Her şey o kadar güzel görünürmüş ki, seyircilerin gözleri sık sık yaşlarla dolarmış; ama bunların hiçbiri doğru değilmiş. Oyuncuların bunun nasıl bir gelenek ve nasıl bir halk olduğundan hiç haberi yokmuş; tabii eğer böyle bir halk ve gelenek varsa, çünkü onlar oyunları ve şarkıları ezberiyorlarmış; bunları bir başkası yazarmış; o da başka bir kitaptan olduğu gibi alıyor, kitabın yazarı da zaten büyük bir yalancı oluyormuş. İnanılmaz değil mi?

Yalancılar Şehri'nde yaşayanlar, acı çeken şairlerin duygu dolu şiirlerini dinlemeyi de çok severlermiş. Bu yalancı şairler oldukça küstahmış, çünkü gerçekte kaba ve katlanılması mümkün olmayan insanlarmış. Altın kaplamalı faytonlarla tiyatroya gelir, aşağı atlar, aceleyle soyunma odalarına gidip, güzel kıyafetlerini çıkararak yırtık pırtık kostümlerini giyer, beş dakika konsantre olduktan sonra yüz ifadele-

rini öyle bir değiştirirlermiş ki, onları gören herkes ağlamaya başlar ya da bu aç şairlere dünyayı bağışlamak istermiş. Konuşmaya başladıklarında sesleri sanki gırtlaklarından değil, acılarının derin uçurumundan gelir, en azından dinlerken insan öyle olduğunu zannedermiş.

Bu şehirdeki hiç, ama hiçbir şey, tüccarlar ya da yargıçlar bile dürüst insanlar değilmiş. Şehir büyük bir yalanmış. Yalancılar şehrin çevresindeki küçük, gösterişsiz köylerde oturur, Nisan'daki hayatı yalanlamak için her gün gelir ve akşamları evlerine dönerlermiş. Ne yiyecekler lezzetliymiş ne de gösterişli görünen ve uygun fiyatlarla satışa sunulan mobilyalar kullanılabilecek durumdaymış. Buraya gelen yabancılar aceleyle bir şeyler satın aldıktan sonra kendi şehirlerine geri dönüp kutuları açtıklarında eşyaların işe yaramaz taklitlerini aldıklarını keşfedip büyük bir hayal kırıklığına uğrarmış.

Yalanlar Şehri ışıkları ve rengârenk görüntüsüyle ta uzaklardan bile o kadar çekici görünürmüş ki, buraya hep birçok yabancı gelir, sahtekârların atölyelerinde yaptıkları az bulunur tuhaf eşyalardan, resim ve süslerden heves ve çoşkuyla alırlarmış.

Nisan, bir oğlu olduğunda adını, 'İkinci Nisan' koymuş, çünkü birinci Nisan kendisiymiş. İkinci Nisan'ın doğum günü her yıl şölenlerle kutlanırmış. Bu kutlamalar nisanın birinci günü yapılır ve güneşin doğuşundan batışına kadar yalnızca gerçekler söylenir, böylece insanlara gülecek bir şeyler çıkarmış. Birçok kişi sahneye çıkıp tüm ustalıklı yalanları için Birinci Nisan'a küfredermiş. Hatta kendilerinin, yani bu yalan ustaları ve çıraklarının bile tüm bunlara inandığı, kimi zaman da dilencilere bir şeyler verdiği görülürmüş.

Küfürlere kızmak yerine Nisan, karısıyla birlikte gülüp çok eğlenirmiş. Yıllar boyunca, ta ki insanlar gerçek Nisan'ın hiç orada olmadığını öğrenip büyük bir şaşkınlık yaşayıncaya dek bu böyle sürüp gitmiş. Bir oyuncu onun rölünü oynamakla görevlendirilmiş aslında.

Ama bu öğrenildikten sonra da kimse 1 Nisan gününü kutlamaktan vazgeçmek istememiş.

Kral Yalanlar Şehri'ni ziyaret etmek için beş yıl beklemiş. Derken bir anda, bu şehrin nerede kurulmuş olduğunu bilmediğini fark etmiş. Ulaklar göndererek yalancıların şehri Nisan'ı aramalarını istemiş, ama onlar da yolda umutsuzluğa kapılıp, hayal kırıklığı içinde geri dönmüşler; çünkü bir şehre gelip Nisan'ın nerede olduğunu sorduklarında insanlar onlara gülüyor ve şöyle yanıtlıyorlarmış: 'Siz aylardır uyuyor musunuz? Aylardan temmuz!' ya da 'Hayır, üzgünüm, biz hâlâ mart ayındayız, ama birkaç gün sonra nisan olacak.' Ama en kötüsü de, bu ulakların, Nisan'ın aslında çevredeki tüm köy ve şehirlerde olduğunu öğrenmeleri olmuş.

Kral ulakların getirdiği haberlerle dalga geçmiş, kendisinin de bir hata yapmış olduğunu biliyormuş artık çünkü. Çıkardığı emir Nisan'a sadece bir tane değil, uygun gördüğü her yere sayısız Yalanlar Şehri kurma hakkı veriyormuş.

Bugüne dek şehirleri bulmayı zorlaştıran da buymuş; çünkü evleri, dükkânları, dilenciler, belediye başkanları ve şairleri, evler, dükkânlar, dilencileri belediye başkanları ve şairler nasıl görünmesi gerekiyorsa öyle görünüyormuş."

Hatırlıyorum, pazar akşamıydı. Sirkten ayrılıktan sonra mahallede biraz dolaşmıştım. Şehir bir anda karanlık, derin bir denizin içine gömülmüştü. Şaşkınlık içindeydim. Evlerden çocukların yardım çığlıkları yükseliyordu. İçimden bir ses, şimdi, şu anda çok kötü bir şeyler olacağını söylüyordu.

Büyük bir kaygıya kapılarak içinde hızla eve doğru gitmiştim.

İLYAS YA DA TERBİYESİZLER ZAMAN ZAMAN NASIL BAYILIR

Bütün gece boyunca annem, babam ve ben uyuyamadık. Karanlıkta oturup, uzaktan gelen endişe verici patlama seslerini dinledik. Morgana'nın varoşlarına düşen iki roket birdenbire parlayarak gökyüzünü aydınlattı. Pencereden, evlerinin düz çatılarına çıkmış, sigara içip, savaş hakkında konuşan birçok komşumuzun siluetini görebiliyorduk. Radyoda sürekli olarak yurt sevgisini konu etmiş şarkılar yayınlanıyordu.

İkinci patlamanın ardından babam, "Savaş Morgana'ya kadar yayılırsa Kutsal Meryem korusun bizi," diye fısıldadı.

Annem kaygıyla, "Biz Hıristiyanları hemen öldürürler," dedi.

Babam da," Hayır, yapamazlar bunu, Fransızlar izin vermez, Doğu'daki Hıristiyanları koruyor onlar," diye yanıtladı. Bunun üzerine sakinleşen annem de titreyen ruhunu Fransızların güvenli ellerine teslim etti. Tanrıya şükür ki, Fransızların Doğu'daki Hıristiyanları tek bir aptal petrol kralına karşı bile korumayacağını öğrenemeden öldü daha sonra. Ama bu ayrı bir öyküdür.

O gece hayatında ilk kez teslim olma duygusunun ne olduğu öğrendim. Tüm dünya sıkıntı verecek şekilde küçülmüştü. Postacının en küçük oğlu Şerif ağlayarak çığlıklar atmaya başladı: "Uçmak istiyorum, uçmak istiyorum. Roketler geceleri uçan kuşlara rastlayamaz!"

Sabaha karşı saat dörtte babamın fırına gitmesi gerekiyordu. Annem onun için endişeleniyordu ve anneme, babama fırında yardım edeceğimi söylediğimde tuhaf bir şekilde sakinleşti. Elbette ki ben, fırına gidip savaş hakkında detaylı bilgi edinmek istiyordum. Babam gelmemin doğru olmadığını düşünüyordu, ama sonunda kabul etti ve gecenin karanlığından yararlanarak hızla fırına gittik.

İşçiler oradaydı, bütün gece boyunca uyumamışlardı ve Morgana'nın güneyiyle kuzeyindeki savaşa dair inanılmaz öyküler anlatıyorlardı. Hemen sonra, yalnızca İsraillilerin değil, Ruslar, Amerikalılar, Doğu Almanlar, Kübalılar ve diğerlerinin de savaşın her iki tarafında kontrolü ellerine almış olabileceğini ve Hadaheklerin de bunu yalnızca seyretmekle yetindiğini düşündüm.

Saat henüz sabahın beşi olmasına rağmen fırının önünde kuyruk oluşmuştu. Böyle bir günde babama yardım etmeye karar verdiğim için içim rahattı. İnsanlar ekmekleri ellerimizden kaparcasına alıyordu. O güne kadar babam bu kadar kısa süre içinde hiç böylesine yorgun düşmemişti. Neredeyse bitkin ve bayılacak bir halde eve gittik; hangi Hadahek'in diğerini yenmiş olduğu umrumuzda bile değildi. O öğle sıcağında serin ve sakin bir köşe bulmak istiyorduk yalnızca.

Öğleden sonra dörtte uyandığımda babam çoktan uyanmış ve annemden öğrendiğim kadarıyla, yeni haberleri öğrenmek için berbere gitmişti. Annem bana, devlet başkanı Hadahek'in, yeğeni ve enişteşini yenilgiye uğrattığını da söyledi.

Gerçekten de radyoda sürekli olarak devlet başkanı Hadahek'in, vatanın düşmanlarını yendiği için kutlandığı telgraflar yayınlanıyordu. Bunlar, dalkavukluk yapmak için yazılmış komik yazılardı. Kimi tebrikler o kadar aptalcaydı ki, Hadahek'in akrabalarını yenilgiye uğratması, Arapların, İsrail ve Amerika'ya karşı zaferi olarak tanımlanıyordu. Akşam saat altıda devlet başkanı Hadahek bir basın toplantısı düzenleyecekti.

Bu haberleri aldıktan sonra sirktekilerin nasıl olduğunu görmek için onların yanına gittim. O gün öğleden sonraki buluşmamızı unutmuştum. Mala bana kızgındı; fırında olduğum için gelemediğimi anlamak istemiyordu. Onunla hiç ilgilenmediğimi, kocası Ashok'tan farksız olduğumu söyleyerek bana bağırdı. Bu beni o kadar çok kırmıştı ki, çünkü onu çok seviyordum, ama o cevap vermeme fırsat bı-

rakmadan beni orada öylece bırakıp gitti.

Amal'ın keyfi yerindeydi. Elimi sıkarak neşeyle, "Bugün pazar, tam bir hafta sonra buradan ayrılacağız!" dedi.

Amal'ın sevincini paylaşamıyordum. Hemen Nirmal'in, timsahın yanına koştum. Ona kaygılarımdan bahsettiğimde beni anladığını hissettim. Öyle tuhaf sesler çıkarmaya başladı ki, o güne dek bu sesleri yalnızca Amal'ın yanında çıkardığını duymuştum. Kafesinin yanına oturdum ve nedendir bilmem, ağlamaya başladım. Belki Mala ile birlikte kaçmak istiyor, belki bana böyle bağırıp, beni orada öylece bırakıp gittiği için ağlıyor, belki de sirkin artık benim bir parçam olduğunu hissediyordum. Aynı anda sirk çalışanları için büyük bir endişe duydum. Yabancı oldukları için, eli silah tutan herkesin gözünde onlar, korunmasız insanlardı. Kaçan, darmadağın olmuş ve yok olmadan önce karşılarına çıkan her şeyi kendileriyle birlikte ölüme sürükleyen birliklerden daha kötü bir şey yoktur. Geçmiş zamanlarda yaşanan iç savaşlarla ilgili korkunç öyküler anlatılır. Evet, devlet başkanının birlikleri savaşı kazanmıştı, ama kimse bundan kesin olarak emin değildi, ayrıca güney ve kuzeydeki bölgelerin gerçekten kimin kontrolünde olduğu da bilinmiyordu.

Tekrar eve gitmek zorundaydım ve gösteriye zamanında geleceğim konusunda Amal'ı rahatlattım. Devlet başkanının televizyonda yayınlanacak basın toplantısını mutlaka izlemek istiyordum. Mahalledeki insanlar sevinçli görünüyordu. Başkentin yıkılması gibi bir kâbustan kurtuldukları için rahatlamışlardı.

Babam televizyonun karşısına oturmuştu bile. Saat altıya doğru devlet başkanı Hadahek sarayındaki, basın mensuplarını karşıladığı salonda göründü. Savaş üniformasını giymişti. Gazetecilerin alkışları bitmek bilmiyordu.

Konuşması kısa sürdü; ne kadar güçlü olduğuna dair bir sürü boş laf. Hiç bilgi vermedi, söylediği tek şey de, sonradan öğrendiğimize

göre yalandı; yine de gazeteciler konuşmayı daha sonra tam metin halinde verebilmek için Hadahek'in sözlerini not ediyordu. Devlet başkanı Hadahek tüm bunları katırlara anlatmış olsaydı, gerçeğe olan duyarlılıklarıyla deliler gibi tepinmeye başlarlardı.

Gazetecilerden biri Hadahek'e, her şeyin istediği gibi gidip gitmediğini sordu. "Politika ve sosis," diye yanıtladı o da ve yaptığı espriye kendi kendine gülerek, "birbirine çok benzer, hazırlanırken seyredilirse insanın midesi bulanır," dedi.

Babam bunu duyunca başını sallayarak Hadahek'e küfretmeye başladı. Ardından kardeşim Fadi de salona geldi; mutlaka bir masal dinlemek istiyordu. O zamanlar Fadi savaşa dair hiçbir şey duymak istemiyordu ve bu, tüm hayatı boyunca da böyle devam etti. İsraille uzlaşma sağlanıncaya dek daha birçok savaş yapıldı, ama Fadi bunların hiçbiriyle ilgili bilgi edinmedi. Ekim Savaşı çıktığında Fadi bir delikanlı olmuştu artık. Beni ziyarete geldi, şakalaştı ve sanki Doğu'da, doğrudan atom bombası tehlikesi altında değil de, İsveç'te yaşıyormuş gibi, seyretmiş olduğu eğlenceli bir filmden bahsetti. Ve dediğim gibi, yaşamı boyunca da öyle kaldı.

Komşumuz İlyas da o gün aşağıdaki avluda kendi savaşını veriyordu. Gene su gibi içki içmişti ve her kadehten sonra da kontrol edilmesi mümkün olmayan bir canavara dönüşüyordu. Haykırıyor, şarkı ve melodileri ıslıkla yanlış çaldığı ve güya soylu kanarya kuşlarına zarar verdiği için trafik polisi Muhsin'le tartışıyordu. İlyas çığlık çığlığa bağırmaya başladı; Muhsin'in devlet başkanının yeğeninin taraftarlarından olduğunu ve onun için ajanlık yaptığını çok iyi biliyordu. Bu çok tehlikeliydi; yaptığı şey, böylesi karmakarışık günlerde hayatına mal olabilirdi. Babam bir an için televizyondan uzaklaşıp, İlyas'ı mantıklı davranması için pencereden uyardı. Ama postacı doğru yolu nasıl bulabilirdi ki, tuvaletin yolunu bulmayı bile beceremezken.

Aksine İlyas babamın uyarılarından sonra daha da çok bağırmaya başladı; evet, biliyordu, Muhsin bu Hadahek sayesinde trafik polisi olmuştu. Hadahek'in benzeri olarak görev almasının ve kendisini para uğruna satmasının ardından yeniden arabaların egzoz kokusuna katlanmak zorunda kalmıştı. Tuhaftır ama, İlyas'ın polis hakkında saçmaladıkları o kadar doğruydu ki, polis odasının kapısında sanki taş kesilmiş gibi sessizce duruyordu.

Polisin, her kavgada bir yerlere gizlenen sessiz karısı bir anda değişiverdi. Ayyaş İlyas'ın kocasını nasıl bir tehlikeye sürüklediğini fark etmişti. "Kes sesini, sersem havuç!" diye bağırdı yüksek sesle ve paldır küldür avluya indi. "Bu kadar çelimsiz olmasan burnunu dümdüz ederdim, pis havuç!"

Bu beklenmedik saldırıya şaşıran İlyas sustu ve komşusuna dik dik bakmaya başladı.

"Yeter artık, tek kelime daha edersen süpürgemi suratına yiyeceksin!"

"Bayan ... ben ... gidiyo ... havuç, en iyisi ...," diyerek kekeleyen İlyas başını salladı. "Havuç, diyor ... duydunuz mu?" dedi ve kendini cesaretlendirmek için gülmeye çalıştı.

"Yoksa sen kendini erkek mi sanıyorsun? Hem de yarım metrelik boyunla, öyle mi?" diye bağıran kadın kocasını kolundan yakaladığı gibi odalarına götürdü ve avluya açılan kapılarını da arkasından kapattı. Bir süre suskun kalan İlyas ağlamaya başladı. "Ey Tanrım, niçin beni bu kadar ufak tefek yarattın? Bu terbiyesiz kadın bana nasıl da hakaret etti. Havuç! dedi bana. Tanrım, nasıl olur bu?" diyerek yüksek sesle ve acı acı yakındı.

Günlerce yatağında hasta yattı. Onu sadece, pijamalarıyla tuvalete koşup geri gelirken görebiliyorduk. Karısı Feride herkese, Muhsin'in karısının büyü yaptığı, İlyas'ın bütün gece kustuğu söylentisini yaydı; bizim içinse haftalar sakin geçiyordu.

Bu İlyas tuhaf bir insandı. İki bardak arak içtikten sonra kimseyi tanımazdı; ama aslında kendisi çok alıngan bir insandı ve biri ona ufak tefek olduğunu anımsattığında hastalanırdı. Onun bayılmaları da mahallemizde herkes tarafından bilinirdi.

Bir gün İlyas karısıyla birlikte leziz bir kabak dolması pişirdi. Hevesli bir aşçıydı o; bunu sık sık yapar ve avludaki erkekleri kızdırırdı. Karısının misafirleri geldiğinde de onları yerlerinden kaldırmaz, sanki onların uşağıymış gibi kahve pişirir ve servis yapardı. Neyse, dediğim gibi, bir gün yine yoğurtlu kabak dolması hazırlıyordu, yapılması zor bir yemektir bu, ama o yemeği hazırlarken o kadar özenli çalışırdı ki, tüm komşular hayran kalırdı. İşini bitirdirğinde de pek iyi olmamış ve patlamış kabakları çocuklarına yedirir, onlar yemeği bitirip oyun alanına koştuktan sonra, avlunun bir köşesini suyla ıslatır, birkaç çiçek saksısı getirir ve ortalarına da küçük bir masayla iki sandalye yerleştirirdi. Böylece avlunun bu köşesi birkaç saniye içinde bahçeli bir restoŗana dönüşmüş olurdu. Sonra da mutfaktan karısına seslenerek öğle yemeği için hazırlanmasını söylerdi; bu, sanki dışarı çıkıyorlarmış gibi süslenmesi ve yeni bir elbise giymesi anlamına geliyordu. Ardından da üç, dört veya beşinci kadeh arak içinceye dek karısıyla şen şakrak yemek yer, sonra birçok kez öksürük krizlerine tutulur, sonunda da bir canavara dönüşürdü.

Bir gün yine aynı şekilde masayı ve çiçekleri getirdi, karısına seslenerek ne kadar zamana ihtiyacı olduğunu sordu. "Beş dakika!" diye yanıtladı salondan Feride. İlyas mutfaktan çıkarak, üzerinde minicik kabakların küçük bir piramit oluşturduğu tepsiyi getirerek masaya koydu. Bu yemek, kabakların içi et ve çamfıstıklarıyla doldurulduktan sonra yoğurtla pişirilerek hazırlanırdı. Yemekten nefis dumanlar çıkıyordu. Komşuların kıskanç bakışları altında gururla şarkı söyleyen İlyas, içkisini soğuk içebilmek için büyük buz kütlesini parçalamak üzere mutfağa geri döndü. O zamanlar çok az insanın buzdolabı

vardı, içki satılan dükkânlardan çok az bir para karşılığında buz parçaları almak mümkündü; bunlar, birkaç saat erimeden kalabiliyordu.

Bir anda üç çocuğu çıkageldi. Bu bir komplo olmalıydı. Parmaklarının ucuna basa basa gelmiş ve kabak dolmalarına saldırmışlardı. Biz de pencereden oburca ağızlarını dolduran çocukları izliyorduk. Kabaklar çok sıcak olduğu için gözlerinden yaşlar geliyordu, onlar da sessizce yemeye devam edebilmek için üfleye üfleye soğutmaya çalışıyorlardı. Nasıl büyük bir hızla gelmişlerse, ortadan kaybolmaları da o kadar hızlı oldu. Geriye yalnızca birkaç tane bölünmüş kabakla, birkaç parça da kıyma kalmıştı.

İlyas mutfaktan geldi, tepsiyi gördü ve gözlerine inanamadı. Masanın çevresinde dolanarak dikkatle inceledi, şişeyi kafasına dikerek büyük bir yudum arak içti, sonra da bağırmaya başladı. O güne kadar bir insanın böyle gürleyebildiğini görmüş müydüm, bilemiyorum. Bu gürleme, eski Tarzan filmlerindeki bağırışlara benziyordu daha çok; bilindiği gibi bu sesler de oyuncular tarafından çıkarılmıyor, bir sırtlanın kasete kaydedilmiş gürlemesi tersten çalınıyordu.

İlyas arak şişesini ve içinde buzların olduğu kâseyi masanın üzerine bırakarak bayıldı; o sırada karısı odadan dışarı çıkıyordu.

Mahallemizde kimi insanlar vardı, sürekli güler ve söylenen her kelimeye gülmekten, gözlerinden yaşlar gelirdi, kuzenim Ebu Fassue'nunsa, ne zaman yellenerek notalar çalmak istese, istediği kadar ve aralıksız yellenebilmek gibi olağanüstü bir yeteneği vardı; İsmail, karısı ve çocukları onu doğru zamanda masadan uzaklaştırmazlarsa her şeyi yerdi. Ama her zaman ve her koşulda bayılabilenler yalnızca İlyas ve kız kardeşiydi.

Eskiden, Binbir Gece Masalları'ndaki kimi öykülerde anlatılan erkek ve kadın kahramanların aşk acısıyla ya da atılan her tokattan sonra, sanki şekerli badem ezmesinden yapılmışlar gibi bayılması beni çok şaşırtırdı. Bunun yalan olduğunu düşünürdüm, ama İlyas ve kız

kardeşi Sofia, dünyada insanın tahmin edebileceğinden çok daha fazla mucize olduğu konusunda beni ikna etti.

Eilas'ın karısı Feride çok sabırlı bir insandı. O gün kocasını ayılttı ve çalınan kabak dolmaları konusunda onu teselli etti. Geriye kalanları paylaştırdı ve kocasının, çocukların terbiyesizliği konusundaki yakınışlarını dinlemek zorunda kaldı.

İlyas'ın kız kardeşi Sofia pek şanslı bir insan değildi. Evlendi; en ufak bir şeyde baygınlık geçiriyordu. Kocası beş yıl boyunca Sofia ile nişanlı kalmış olduğu halde, onun bu tuhaf özelliğinden hiç haberi olmamıştı. Karısı arka arkaya beş kez bayılabildiği için adam her gün ölesiye korkuyordu.

Sokağımıza taşınan bu mutlu adam, kısa süre sonra iki büklüm ve öfkeyle bakan bir insan olmuştu. Karısına duyduğu sevgiden dolayı acılarından hiç söz etmedi ve kendisinin iyi olduğunu söyledi. Böyle sahte bir tavır takınmak ve sorunlardan bahsetmemek zorundaydı, çünkü Sofia gerçeklerle yüzleşebilecek ve kocasına destek olabilecek kadar güçlü değildi. Bayılıyordu. Kocası da ruhunu yedi kapının ardına kapatmıştı. Sofia bir şeylerin iyi gitmediğini fark ediyor, zaman zaman soruyor, ama kocası, görünmez ve kilitli kapıların ardından hep aynı ses tonuyla yanıt vererek iyi olduğunu söylüyordu.

Sofia bir gün falcıya gitti. Bu falcı, eski Doğu halkında adeta bir psikiyatr gibiydi. Tuhaf olan, genel olarak kendisine gelen hastaları muayene etmek yerine, hastaların gelme nedenleri olan insanlar konusunda onlara ilaçlar, öğütler ve panzehirler vermesiydi. Daha sonra psikiyatrların da benimsemiş olduğu tuhaf bir yöntem. Sofie falcıdan, kocasının üzerinde kem gözlü üç kadının nazarının olduğunu öğrendi. Falcı Sofia'ya, kocasının yemeğine katması için bir ilaç verdi. Ayrıca kocası evden çıktıktan sonra arkasından onbeş adım atması ve yoluna su dökmesi gerekiyordu. Bu su, kocasının sırtını nazardan kurtaracaktı. İşten döndüğünde de önünden onbeş adım yürüyerek suyu serp-

meliydi, böylece yüzündeki nazar da ortadan kalkacaktı. Yedi gün boyunca yapmalıydı bunu, sonra kocası tüm nazarlardan kurtulmuş olacak, kendisi de artık hiç bayılmayacaktı. Ama adam daha ilk günden bu seremoniyi o kadar katlanılmaz buldu ki, yapmaması için karısına yalvardı, ama Sofia bundan hiç etkilenmedi ve kocasını iş dönüşünde yine suyla karşıladı. Komşular hainçe gülümsüyordu. Beşinci gün adam yine her zaman olduğu gibi işe gitti, ama bir daha hiç dönmedi. Daha sonra öğrendiğimize göre Avustralya'ya göç etmişti ve orada mutlu bir hayat sürdürüyordu.

Sofia çok uzun yaşadı. Çıldırmış bir halde mahallemizdeki kadınların büyü yapıp kocasının aklını çeldiğini söyleyerek onları suçladı. Yaşamının son gününe dek hiç sorgulamadan, karılarına eziyet eden adamların tarafında yer aldı. Erkek kardeşi İlyas'ın yanında sürekli misafir olarak kalıyor ve kardeşini iyi niyetli karısına karşı koruyordu.

O akşam sirkte öykümü dinleyenlerin İlyas ve Sofia'nın öyküsüne inanmayacağından kaygılanmıştım. Sonra aklıma bir kurnazlık yapmak geldi. Binbir Gece Masalları arasından buna uygun bir öykü aradım ve şansım varmış ki hemen böyle bir öykü buldum. Şehrazat'ın öyküsündeki kahramanlar sırayla bayılıyor, böylece abartılı bir trajedi, komediye dönüşüyordu. Bu öyküye İlyas ve kız kardeşi Sofia'yı yerleştirdim. Öyküyü kendi kendime iki kere anlatıp geliştirdikten sonra diğer kahramanların arasında İlyas ve Sofia fark edilmiyordu bile.

Hızla sirke gittim ve girişte içeriye girmek için bu kadar çok seyircinin beklediğini görünce çok şaşırdım. İnsanların gülüşmeleri ve neşesiyle birlikte ben de yavaş yavaş hüzünlü halimden sıyrılmaya başladım. Yanımdan geçerken Mala beni gizlice çimdikledi, içim giderek daha da rahatlıyordu.

Amal'ın talimatıyla Mala, sirkin gelecek pazar günü veda gösteri-

sini yapacağını ve salı günü yola çıkacağını bildirdi. Son aylarda kendilerine destek oldukları için Amal adına seyircilere teşekkür etti.

Ben sahnenin arkasındaki girişte Ganesh'le birlikte gülüyor ve şakalaşıyordum. Fil terbiyecisi Hindistan'a geri dönecekleri için çok sevinçliydi.

Bu akşam için seçtiğim tuhaf hayvanın adı Sarı mızraktı. Sarı mızrak, kısa bir süre öncesine kadar Akdeniz'de yaşamaktaydı; diğer hayvanları acımasızca yaralar ve en ufak dokunuşta bile onları öldürmekle tehdit ederdi.

Gecenin geç saatlerinde çadırdan ayrıldığımda hava oldukça soğumuştu. Soğuk kuzey rüzgârı geleceğini bildirmek üzere ilk habercilerini yolluyordu.

BUKALEMUN YA DA KAĞITLAR NASIL DOĞRU ZAMANDA DEĞİŞTİRİLİR

Hâlâ uzaklardan tek tük patlama sesleri geliyor, geceleri de evlerin üzerinden güneye doğru helikopterler uçuyordu. Ama gündüzleri gökyüzü boş ve sakindi.

Morgana'nın kendine özgü bir gökyüzü vardı, öyle ki, tarif etmek pek mümkün değildi. Ama şimdi şehrin üzerinde, dünyanın her yerinde olduğu gibi kapalı ve dumanlı bir gökyüzü var. Oysa eskiden Akdeniz'in o farklı mavisiyle aynı renkteydi; yalnızca burada böyle olur, başka hiçbir yerde görkemini açığa vurmazdı. Ressam olsaydım, çok büyük resimler yaparak bu rengi sabitlemeye çalışırdım. Bu maviyi gördükten sonra gözüm başka hiçbir şey görmek istemezdi. Maviye olan aşkım çok erken yaşlarda başlamıştı.

Hayatım boyunca günde en çok beş saat uyumaya ihtiyaç duydum. Tan ağarırken uyandığımda yorganımı alıp terasa çıkar, oradaki eski bir divana uzanır ve gökyüzünü seyrederdim. Sanki büyülenmiş gibi olurdum. Birkaç saniye içinde gökyüzü milyonlarca atoma ayrılır ve gözlerimin önünde dönmeye başlardı. Düşüncelerim vahşi atlar gibi düşlerimin dünyasında hızla koşturur, dönüp duran atomlar arasına sıkışır, neredeyse başımı döndürürdü. Gözlerimi kapatırdım, atomlar karanlık gökyüzünde dönmeye devam ederdi. Orada öylece uzanırken, mahalledeki her hareketi dinler, her gün Morgana'nın nasıl uyandığını hissederdim; bu anlarda kendimi halkını düşünen ve uyanırken onlara iyi dileklerde bulunan, dünyanın en mutlu kralı gibi hisseder, sabahın bu erken saatinde gerinen ve sesizce esneyen komşularımızın, satıcıların ve köpeklerin isimlerini fısıldayarak söylerdim.

Mavi'yle yaşadıklarımı o zamanlar Mala'ya da anlatmış ve bir gün tan ağarırken kraliçem olarak yanımda olmasını dilemiştim.

Mala bir gece karavanından gizlice çıkmış ve bir karavanın yük konulan bölümüne uzanmıştı. Ama o, gökyüzünün mavi atomları oynaşırken uzun uzun ve acıyla ağlamış, düşlerindeki atlar onların arasından geçebilmişti; Mala yalnızca yanıma gelmek istiyor, ama bunu yapamıyordu.

O gün kuzenim Fehmi'yi anlatmak istiyordum ve onun için bukalemundan daha uygun bir hayvan bulamadım. Hemen kırlara koşarak, çalılıklar arasında gösterişli bir bukalemun buluncaya dek aradım. Bukalemun bana tısladı, şişerek kabardı, ama benim ona ihtiyacım vardı. Böyle küçük bir sürüngeni yapışmış olduğu ağaçtan almanın bu kadar zor olabileceği o güne dek hiç aklıma gelmemişti.

Mucit olan Daniel amcam sirk alanının yakınlarında beni gördü ve çantamda ne olduğunu sordu. Ona kuzenim Fehmi'den ve bukalemundan bahsettim. Daniel amca hayvanlar konusunda bu kadar çaba sarfetmeme şaşırmış ve beni bir bardak çay içmeye davet etmişti. Çaylarımızı içerken de bana, eskiden Yunanlıların şaka olsun diye bu hayvana 'toprağın aslanı' dediklerini söyledi. Sürüngenin ismini yavaş yavaş tekrarladı. "Kamel-leon,"* dedi. "deve ve aslan aynı hayvanda, ihtiyaca göre her ikisi de olabiliyor. Buyrun beyefendi, sizi sırtımda taşıyayım, açlık ve susuzluk çekeyim! Buyrun beyefendi, bir aslan gibi koruyayım sizi," diyen Daniel amca bulduğu bu sözcük oyunundan çok mutlu olmuşa benziyordu. Bukalemunu dikkatle torbadan çıkardı. Hayvan öfkeden tıslıyor, sarı derisi üzerinde, tümüyle simsiyah oluncaya dek genişleyen siyah lekeler oluşuyordu. Dainel amca bukalemunu alarak sandalyenin kenarına koydu, hayvan da korkusunu üzerinden atmış gibi görünüyordu; önce yeşil, ardından da sarı oldu. Daniel amca bana onun sandalyenin kenarına dik dik bakan tuhaf gözlerini gösterdi; sanki plastiktenmiş gibi görünüyordu.

* Bukalemun (Alm.): Chamäleon.

"Bukalemunlar gözlerini birbirinden bağımsız olarak hareket ettirebilir. Bunu yapabilen, çok az hayvan vardır, bukalemunların bir kuzeni olan denizatları da bunlardan biridir. Dişileri değil, erkekleri hamile kalır, ama bu, senin de sık sık söylediğin gibi ayrı bir öyküdür."

Daniel amca bunları anlatırken hayvanın etrafında dolaşıyor, bukalemun da bir gözüyle sabit bir şekilde bana bakarken, diğer gözüyle de kafasını hiç kımıldatmadan kuşkuyla amcamın hareketlerini izliyordu. Amcamın hayvanı incelerken gösterdiği dikkat ve hareketlerindeki temkinliliğe hayran kalmıştım. Onu korkutmadan ışık ve ısının yardımıyla renginin nasıl değiştirilebileceğini de bana gösterdi. Hatta bir el fenerinin ışığıyla, olağanüstü görünen bu sürüngen hayvanın yarısı kırmızıya çalan kestane rengi olurken, ışıklandırılmamış diğer yarısının yeşil kalmasını da sağladı.

Bukalemunlar hakkında herkesin anlattığından daha fazla şey bilmiyordum. Bukalemunlar ikiyüzlülerin, faydacıların ve dalkavukların simgesiydi. Daniel amcayla karşılaşmamın, hem Tanrı'nın bana verdiği bir onur hem de bir ceza olduğunu düşünüyordum; artık bu tuhaf hayvanlar hakkında daha çok şey biliyordum ama, iğrenç kuzenim Fehmi ile karşılaştırmanın anlamlı olup olmadığı konusunda şüpheye düşmüştüm. Sonra Daniel amcadan bukalemunların sürüngenler arasında keskin bir nişancı olarak görüldüğünü, diliyle avını vurduğunu ve her zaman isabet ettirdiğini öğrendiğimde, onu, her zaman iyi nişan olan ve isabet ettiren, hep keyfi yerinde olan kuzenim Fehmi ile karşılaştırmak konusunda yine heveslendim.

Fehmi, gerçeklik yüzünden deliren Faris dayımın en büyük oğluydu. Üç erkek ve iki kız kardeşinin tam tersine Fehmi, babasının gerçeğe düşkünlüğü sayesinde iyi bir iş çevirdi.

Dayım sert bir koca ve katı bir babaydı, ayrıca içten içe çok cimri bir insandı, bu nedenle karısı, dayım çalıştığı firma dolayısıyla yurt-

dışı gezilerine çıkmak zorunda kaldığında çok mutlu olurdu. Karısı hayattan keyif alan, sevilen bir insandı; hep gülmeyi özlüyor gibi görünürdü. Dayım yanında olmadığı zaman çok eğlenceli bir kadın olurdu. Akrabalarımızın hiçbiri kocasından hoşlanmasalar da, onu severlerdi, aslında aileye yabancı olan oydu. Faris dayım ne zaman yurtdışına gitse, ailemizdeki tüm kadınlar çocuklarını da alarak bu kadına gider ve onunla birlikte eğlenceler düzenlerlerdi. Zengin bir aileden gelen, ama alçakgönüllü bir insandı, ayrıca misafirperverliğiyle tanınırdı. Aslında bunlar, salataların hazırlandığı, biraz arak ve nargilenin içildiği zararsız eğlencelerdi. Kadınlar nargileyi yapmacık tavırlar takınarak içer, kimi zaman da ağır nargileyi ellerine alarak göbek atmaya başlarlardı. Bir yandan da kahkahalarla gülüp, erkeklerle ilgili şakalar yaparlardı.

Biz çocuklar da onların yanında kalabilirdik, ama evde babalarımıza hiçbir şey anlatmamamız gerekiyordu. Bu kurala uyar ve annelerimizle birlikte erkeklere küfrederdik. O zamanlar benden yirmi yaş büyük bir yetişkin olan Fehmi de bize katılırdı. Ama babası iş gezisinden gelir gelmez hemen yanına gider, ona her şeyi anlatır, babası da 'sefahat âlemi' olarak adlandırdığı bu eğlencelerden dolayı kardeşleri ve annesini cezalandırırdı. Sonra da Fehmi'ye o kadar çok para verirdi ki, kadın yalnızca Faris dayımdan değil kendi oğlundan bile korkardı. Fehmi evden ayrıldığında sevinçten havalara uçmuştu.

Fehmi'nin bütün notları ortalamanın altında olduğu halde okulda tüm öğretmenleri tarafından sevilirdi. Çok kibardı ve öğretmenlerin ağzından çıkan her kelimeyi sanki onların peşlerinde dolaşan bir yankı gibi tekrarlardı.

Fehmi'den hiç hoşlanmazdım. Bana göre o kadar cıvık ve tatlıydı ki, her yere yapışıyordu. Babasının ailesinden çekinirdi. Kendisine babasının kim olduğu sorulduğunda söyleyecek bir sürü söz bulur ve basitçe "Eşek" demek yerine burnunu havaya dikip, "Benim annem

bir katırdır," diye yanıtlardı. Fehmi her zaman yalnızca anneannesi ve dedesinin zenginliği ve şöhretinden söz ederdi.

Daniel amca, "Karşında dururken aynadaki yansıman kadar benzer sana, ama sonra düşmanının bıçağıyla seni arkandan vurur," diyerek düşüncesini belirtmişti, ama Fehmi ne Daniel amcaya saygı duyardı ne de başka herhangi bir akrabasına. Sanki biz başka bir gezegenden gelmişiz gibi yanımızdan geçer, ona selam verdiğimizde de sanki çok derin bir uykudan uyanıyormuş gibi davranır, "Evet, eh, günaydın," diye yanıtlar, yoluna hızla devam ederdi.

Fehmi Arap Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdikten sonra art arda başa geçen beş Hadahek'e hizmet etti ve hepsinden uzun yaşadı. Onların yapmak zorunda olduğu konuşmaların metinlerini yazar, ama bir Hadahek iktidardan indirildikten sonra, bir sonrakinin zafer konuşmasının metnini hemen kullanıma hazır hale getirirdi. Hadaheklerin Morgana'da hazırlanan ve uzun süre dayanmayan konserveler gibi olduğunu çok iyi bildiği söylenirdi. Hizmet ettiği başkanları inceler, yaptıkları hataları yazar, böylece bir sonraki Hadahek'e hazırlayacağı konuşma için notlar tutumuş olurdu. Henüz bu Hadahek'in iktidara geçtiği resmi olarak açıklanmadan önce, neredeyse yarım saat içinde hayli çoşkulu bir metin hazırlayabiliyordu. Düşürülen Hadahek'in ihmallerini, skandallarını ve yanlışlarını o kadar ustaca ve ikna edici bir tarzda sıralardı ki, zafer kazanan Hadahek konuşma metinlerini yazdırmak için bir başkasını kesinlikle istemezdi. Tanrıya şükür ki, Faris dayım çıldırdıktan sonra oğlunun nasıl bir pislik olduğunun farkına varmamıştı.

O akşam yanıma bir bukalemun yerine salyangoz da alabilirdim. Çünkü salyangozlar salgıladıkları sümüksü sıvı sayesinde keskin cam parçalarının kenarında, hatta Daniel amcanın bana gösterdiği gibi bıçakların keskin tarafı boyunca hiç yaralanmadan yürüyebilirler.

Ama yine de yanıma salyangoz alamazdım, çünkü öğleden sonra

sirkte çocuklara bu hayvanları çok seven, onları yıllar boyunca terasta marul yapraklarıyla besleyen ve kabuklarını çılgınca renklere boyayan komşumuz Alice'den bahsetmiştim. Alice her kabuğun üzerinde salyangozun ismi yazıyordu. Salyangozlara tatlı, şirin isimler yerine, Alia, Salim, Amar, Halime, Josef gibi çok alışılmış Arap isimleri verirdi. Bunların çoğu mahallemizdeki komşuların ismiydi.

Salyangozlar çok hızlı çoğalır ve her yeni salyangoz bu terasta lezzetli yiyecekler olduğunu çok çabuk öğrenirdi. Bu nedenle de Alice ve üç çocuğunun yapacak bir sürü işi olurdu. İlerleyen yıllarda tüm deliklerden çıkan koca bir salyangoz ordusu gelir olmuştu. Ama Alice'in bir anda hevesi kaçtı; artık tek bir salyangoz bile beslemek istemiyordu. Alice yaşamının son gününe hep böyle bir insan oldu; ne zaman birini sevse, onun için canını vermek ister, sonra birden hevesi kaçar, daha dün göklere çıkardığını, şimdi sanki sıkılmış bir limonun zavallı kabuklarıymış gibi kenara fırlatır atardı. Ama bu ayrı bir öyküdür. Kısacası Alice, yüzler, hatta binlerce salyangozunun ismini bile duymak istemiyordu artık. Kapıyı kapattı ve çocuklarına da dört hafta boyunca terasa çıkmayı yasakladı.

Terasta bir kenara itilmiş salyangozlar gece Alice'in komşusunun bahçesine geçtiler. Bu adam sebze ve marullarına sanki çocuklarıymış gibi özen gösterirdi. Adı Girgi'ydi. O ve karısı Halime batıl inançlı insanlardı. Hatta sebze bahçelerinin dört köşesine bile kem gözlerden korunmak için nazar boncukları koymuşlardı. Doğrusu ya, gülleri ve sebze bahçeleri de kıskanılacak kadar güzeldi.

Sabahın erken saatlerinde salyangozların büyük çoğunluğu karınları doymuş olarak köşelerine çekilip gizlendi. Yalnızca birkaç tanesi yolunu şaşırmış, çaresizce masa ve sandalyelere tırmanmıştı. Girgi ve karısı sabah kahvelerini hep bahçede, güllerin arasında içerdi. Girgi bahçesindeki her şeyin kemirilmiş olduğunu görür görmez donup kaldı. Arkasını döndüğünde yemenin ve tırmanmanın yorgunluğunu

üzerinden atmaya çalışan iki salyangoz gözüne çarptı. Kabukları beyaz üzerine mavi ve kırmızı üzerine yeşil çizgiliydi. Rastlantıya bakın ki, üzerlerinde yazan isimler de Girgi ve Halime'ydi. Girgi bir yandan haç çıkarıyor, bir yandan da geri geri gidiyordu, elinde kahvelerle mutfaktan çıkmakta olan karısına çarptı. Kendi kendine vurup, el kol hareketleriyle konuşmaya çalışıyor, ama sanki derin bir kuyunun dibinden gelen tıslama gibi bir ses çıkarabiliyordu. "Biz birer salyangozuz," dedi sonra ve hiç de rahat olmayan çıplak masadan ayrılmak üzere hareketlenmiş salyangozları gösterdi. Halime onlara doğru bir adım attı. "Kutsal Meryem, sen bizi şeytanlardan koru!" diye bağırdı ve tepsiyle salyangozlara vurdu. Cezve ve işlemeli küçük fincanlar havada büyük bir kavis çizdikten sonra yere düşüp kırıldı.

Daha sonra bu salyangozların neler yaptığını ve tüm mahalleyi nasıl huzursuz ettiğini de anlattım, ama bu gerçekten de uzun bir öyküdür. Şimdi ben kuzenim Fehmi'yi anlatmaya devam etmek istiyorum.

Hayır salyangoz çok hafif, bukalemun çok uysal kalıyordu. Yılan bile kuzenim Fehmi ile karşılaştırıldığında genç bir rahibe kadar zararsız sayılırdı. Fehmi gibi beş dil konuşabilen, yapış yapış ve kendini gizleyen bir yılan, hiçbir başkanın, kurnazlığı ve adiliğinden kaçmayı başaramadığı ve devlet başkanı Hadahek'in bile pek sevemediği kuzenimle hemen hemen aynı sayılabilirdi belki. Bu, kuzenimin hizmet ettiği Hadahek'lerin üçüncüsüydü. Fehmi'ye hiç güvenmiyordu, çünkü önceki iki Hadahek'e hizmet etmiş olduğu halde, şimdi sanki doğduğundan beri kendisinin taraftarıymış gibi davranıyordu.

Devlet başkanı Fehmi'nin villasını aramaya başladı. Bu sırada o ve karısı Hadahek'in iktidara geçmesinin yıldönümünde Cumhuriyet Sarayı'nda yapılan kutlamaya katılmıştı. Aramayı yapan birliktekiler o kadar uzmandı ki, Fehmi'nin, devlet başkanının geçmiş yıllarda yapmış olduğu hataları not ettiği defteri gizli bölmeden alarak hemen Cumhuriyet Sarayı'na gittiler.

Üst düzey subaylardan biri defteri verdikten sonra devlet başkanı ilk üç sayfayı okudu ve öfkeden kıpkırmızı kesildi. "Fehmi, seni adi köpek!" diye bağırdı. Konuklar korkudan üç saniye içinde balmumundan yapılmış figürlere dönüşmüştü. Bir tek Fehmi öyle değildi. Eğer bu kişi Fehmi değil de bir başkası olsaydı, yalnızca panzerlerinin yıkıcı gücüyle iktidara çıkabilmiş olan bu devlet başkanının dizlerine kapanırdı.

Devlet başkanı gürleyerek, "Benim hakkında neler toparladın?" diye sordu, elindeki defteri öfkeyle sallıyordu.

"Bunu ben yapmayacaktım da, kim yapacaktı?" diye sakince yanıtladı Fehmi. "Sayın Devlet başkanımız, iki sayfa daha okumalısınız, çünkü orada sizin savunmanız yazıyor. Ben bunların hepsini, düşmanlarınız belki bu önemsiz şeyler yüzünden size saldırmaya kalkabilir diye hazırladım."

Devlet başkanı hâlâ hızlı hızlı soluyordu, defterin sayfalarını çevirdi ve gerçekten de tüm yanlışları önemsizleştiren ve savunan, sonunda devlet başkanını bir kahramanmış gibi gösteren olağanüstü güzellikte bir konuşma metni vardı. Çok etkilenen devlet başkanı sevinçle Fehmi'nin yanına giderek onu kucakladı. Konuklar da şaşkınlıklarını üzerlerinden atmış, alkış tutmaya başlamışlardı, alkışlar salonda uzun süre yankılandı. Ama hiç kimse Fehmi'nin böyle bir durumdan kurtulmak için hatalar listesinin ardına bir savunma konuşması eklediğini bilmiyordu. İki yıl sonra devlet başkanının darbe girişiminde bulunan enişteşinin radyoda yaptığı konuşmayı dinleyenlerden bazıları Fehmi'nin listesini hatırlayıp kimi bölümlerin oradan alınmış olduğunu fark ettiler.

Birinin Fehmi'ye küfrettiğine bir keresinde ben de tanık oldum. Fehmi'nin enişteşi "Görev dışında katoliksin," diye onunla alay ediyordu, "görev dışında sosyalistsin, görev dışında milliyetçisin, görev dışında liberalsin ve Hıristiyan olduğun halde, şimdi de radikal bir

İslamcısın, neden? Çünkü şimdiki devlet başkanı Hadahek koyu bir Müslüman. Bukalemun bile şenin yanında çok renksiz kalır."

Fehmi bundan hiç etkilenmedi. "Derisini değiştirmeyen bir yılan," diye yanıtladı, "ölür. Ama dikkat et de, dilin başına bela açmasın," dedi ve kalkıp gitti. İki hafta sonra enişteşi tutuklandı ve güya İsrail propagandası yaptığı için on yıla mahkum oldu.

Kız kardeşi tek kız çocuğunu yanına alarak Fehmi'ye gitti ve kocasını hapse attıranın ağabeyi olduğunu bildiği halde yardım etmesi rica etti. Ama Hadahek'in evine sık sık girip çıkan Fehmi bir yıl boyunca yardım etmedi. Dil yaraları ağır iyileşir. Fehmi ancak, annesinin ağlayarak damadını hapisten çıkarması için yalvardıktan bir gün sonra, ertesi gün eve gelip, enişteşinin İsrail propagandası yaptığını gösteren tuhaf delilin sessizce ortadan kaldırıldığı söyledi.

Daniel amcanın önerisini dinleyerek Fehmi hakkında bildiğim her şeyden bir masal oluşturduğumu, öykünün iki yüzyıl önce Honolulu'da geçtiğini hatırlıyorum. Öyküyü, "Baylar, bayanlar, eminim ki, ölüm bile dalkavukçuları ve yaltakçıları dünyadan silemez. Onlar, ölümün orağına, tırpanına ya da bu ruhbiçici elinde ne taşıyorsa ona yapışır, hayatta kalmak için ne gerekiyorsa yaparlar," diye bitirdiğimi de çok iyi anımsıyorum.

Fehmi'nin diğer kız kardeşi olan kuzenim benimle aynı yaşlardaydı ve o akşam sirke gelmişti. Öykümü bitirdiğimde yanıma geldi, bana sarıldı ve beni öpüp, "Fehmi'nin iki yüzyıl önce de Honolulu'da yaşadığını bilmiyordum," diyerek kahkahalarla güldü.

Birçok öyküdeki yalancının başına geldiği gibi Fehmi'nin de sonunun kötü olacağını umuyordum. Ama hayat kimi zaman öykülerden daha acımasız oluyor. Fehmi zengin ve saygıdeğer bir insan olarak yatağında huzur içinde öldü.

O akşam sirkte göz kamaştıran bir şey daha olduğunu anımsıyorum. En genç fil olan Baby tek başına yaptığı ilk gösterisini sundu.

Baby iki yüksek platform üzerinde duran dar bir kalasın üzerinde yürüyordu. Orkestra Rimskj–Korssakow'un Şehrazat'ını iyi kötü çalıyordu. Sonra müzik durdu. Heyecan artıyordu. Baby sağ sağlim bitirceye kadar oradaki beş yüz seyirciden ne öksüren oldu, ne biri terini sildi, ne de kafasını kaşıdı. Sonra, "Allah! Allah!" diye bağırışlar yükseldi ve herkes çoşkuyla alkışladı.

GÖLGESİNDEN KORKAN KERTENKELE YA DA DENİZİN BUZLARI NASIL GÖZYAŞI OLUR

Yarın beni bıracaklar. Bunu bana doktor söyledi. Nihayet Mala'ya gidebileceğim. Beklemeye dayanamıyorum, o kadar heyecanlıyım ki, gece hiç uyumak istemiyorum. Doktorun bunu bilmesi gerekmiyor. Ve hiçbir şey insanın uyanık kalmasına öyküler kadar yardımcı olamaz.

Evet, dün nerede kalmıştım? Sanırım kuzenim Fehmi ve bukalemunda. Bugün bile hatırlıyorum; devlet başkanı Hadahek'in güneyde ve kuzeyde düşmanlarına ölümcül bir saldırı düzenleyerek onları yendiği gün pazar gecesiydi. Pazar günü öğlende her şeye zaten karar verilmiş olduğu söylendi. Bu durumun sorumlusu Hadahek'ti. Düşmanlarından daha çok silah kullandığı için artık kimse onu haklı görmüyor, kimse ona sempati duymuyordu.

Sirk çadırında kaplanlar, aslanlar ve filler insanların egemenliğine boyun eğerdi. Ve bu, eskiden olduğu gibi kızgın demir ya da kırbacın gücüyle değil, hayvanlarının doğalarına ilişkin bilginin gücüyle yapılırdı. Devasa büyüklükteki dişi fil Mira, yaşlı ve ufak tefek Ganesh'in sessizce verdiği emirlere bir kez bile karşı çıkmadan itaat ederdi. Vahşi kediler de sanki bakışlarıyla hipnotize edilmişler gibi terbiyecilerinin isteklerini yerine getirirlerdi. Hissedilmeyen bir egemenlik hüküm sürmekteydi. Mutlak bir hakimiyetti bu. Hatta istese terbiyecisini birkaç saniye içinde parçalara ayırabilecek olan Bengal kaplanı bile ikna olmuştu buna.

Sirkin dışındaysa korkunç bir şiddet vardı. Gerçeği ancak aylar sonra öğrenebilmiştik. Devlet başkanının ayaklanma çıkaran yeğeni roketlerden kaçarken küçük bir şehre sığınmış ve orada yaşayan on bin kişiyi de kendisiyle birlikte ölüme sürüklemişti.

Ama o zamanlar birçok kişi hükümetin söylediklerine inanmıştı; kimse bu yalanların doğru olmasından, yani saldıran bir subayın ağır silahlar kuşanmış birlikleriyle birlikte geri püskürtüldüğüne ve bunun sadece birkaç askerin hayatına mal olduğuna inanmaktan başka bir şey istemiyordu. Düşman birlikler sanki birbirlerine güller atmışlardı. Ben de kendimi diğerlerinden ayırmadım ve herkes gibi ben de kendi kendime yalan söyledim.

Külübede Mala'yla barışmamız gülüşmelerden ve gözyaşlarından oluşan bir düş gibiydi. Onlar yola koyulmadan iki gün önce, pazar günü, eğer Ashok hep yaptığı gibi haftalık pazara giderse, vedalaşmak için buluşmaya karar verdik.

Barıştığımız gün Mala ikimizin birlikte şehirde gezdiğimizi hayal etmemizi istedi, çünkü artık gerçekte bunun tadına varamıyorduk. Kulübede Mala'nın yanına uzanmıştım ve bir yandan da onu şehrin sokaklarında gezdiriyordum. Bu bir gezinti olmaktan çok, dünyanın üzerinde şehrin tüm sokakları, pazarları, hamamları ve buz pateni pistlerinden geçerek yapılan yumuşacık bir uçuş gibiydi.

Gezintimizin ardından bana, "Bu akşam ne anlatacaksın?" diye sordu.

"Ya Sırttataşınanı ya da gölgesinden korkan kertenkeleyi anlatacağım. Yani ya can sıkıcı akrabaları ya da çocukken bile pek az insanın anlatabildiği kadar güzel öykü anlatan, bu nedenle de öykü anlatıcısı olmayan bir kuzenimi."

"Benim de yeterince can sıkıcı akrabam var," dedi Mala, "ama kuzenin gibi tuhaf bir insan olduğunu daha önce hiç duymamıştım."

"Nabil gerçekten de olağanüstü bir anlatıcıydı," diye başladım, "babasıyla birlikte kahveye gitmesine izin verildiğinde on iki yaşında bile değildi. Orada geniş bir sandalyede kahvenin öykü anlatıcısı, Arabistan'da söylenildiği şekliyle, Hakawati oturuyordu. Beyaz bir sakalı olan ve Binbir Gece Masalları'ndan öyküler anlatan yaşlıca bir

adamdı. Nabil öyle büyülenmişti ki, kahveyi, babasını ve tüm dünyayı unutup, yalnızca adamın ağzından çıkanları dinlemeye başladı. Yaşlı anlatıcının betimlediği çakıl taşlarını ayaklarının altında hissediyor, buğday tarlalarının kokusunu alıyor ve güvercinlerin sesini duyuyordu. Nabil, derin bir mağarada define arayan kahramanın adımlarını izledi. Ortaya çıkan ve hızlı hızlı soluyarak burun deliklerinden buharlar çıkaran canavarı içsel gözüyle görebiliyordu.

Ama yaşlı adam öyküsünü yarıda kesip, devamını ertesi gün anlatacağını söylediğinde kahveden yükselen her zamanki gürültüyle yerinden sıçradı.

O gece Nabil, sanki kendinde değilmiş gibi babasının elini sıkı sıkı tuttu, çünkü uzun süre kendini toparlayamadı. Annesi bana, o günden sonra Nabil'in büyülenmiş gibi olduğunu anlatmıştı.

Ertesi gün örgü ören annesine bir öykü dinlemek isteyip istemediğini sordu. Daha önce Nabil hiç öykü anlatmamış olduğu için annesi buna çok sevindi. Sevinmesinin bir nedeni de, çok uzun zamandır kimsenin ona öykü anlatmamış olmasıydı. Nabil bir sandalye alarak mutfak masasının yanına koydu ve üzerine çıkıp, yaşlı Hakawati'nin kahvede oturduğu gibi oturdu.

Nabil, 'Bir varmış bir yokmuş, bir zamanlar tüccar ve denizci olan Ali adında bir adam varmış; liman kenti Beyrut'ta yaşıyormuş. Soyadının ne olduğunu kimse tam olarak bilmiyormuş; kimileri ona Mavisiyah Ali dermiş, çünkü gözlerinden biri mavi, diğeriyse siyahmış,' diye anlatınca, annesi gülmeye başladı, çünkü mahalleki çay tüccarının da adı Ali'ydi, aynı zamanda gözleri de böyle garipti.

'Belki de gözlerinin böyle olmasının nedeni, Ali'nin hem bir tüccar hem de bir denizci olarak iki ruhu olmasıymış. Ali denize yelken açıp, liman liman dünyayı dolaşır, Lübnan'da kabak çekirdeği ve zeytinyağı, Hindistan'da baharat, Morgana'da kumaş ve Yemen'de buhur ticareti yaparmış. Bir yıldır yollardaymış ve işleri yolunda gidiyor-

muş. Sonunda dört adamıyla birlikte evine geri dönmek üzere yola çıkmış. Gece gündüz vatanındaki limana ulaşmanın hayalini kuruyormuş.

Birden fırtınaya yakalanmış. Denizciler her geçen saat daha da şiddetlenen rüzgâra karşı umutsuzca savaşıyorlarmış. Rüzgâr o kadar şiddetlenmiş ki, çevrelerindeki dünya, rüzgâr ve köpüren dalgalardan oluşan bir dünyaya dönüşmüş. Birden deniz yarılmış. Kar gibi bembeyaz bir canavar çıkarak göbeğine kadar yükselmiş. Öyle bir canavarmış ki bu, bugüne kadar kimse böylesini görmemiş. Gövdesi bir insan gövdesiymiş, ama boğa başına ve timsah gözlerine sahipmiş. Denizciler çok korkmuş ve çıldırdıklarını düşünmüşler. Canavar burnundan soğuk hava üfledikçe rüzgâr ve dalgalar oluşuyormuş. Derken her şey sakinleşmiş, ama gemi bir buz kütlesine sıkışmış olarak kalmış.

Canavar, Buradan bir yıl önce geçen Tüccar Ali sen misin? diye sormuş.

Evet, o benim, diye yanıtlayan Ali tir tir titriyormuş.

Gemini terk et ve benimle gel, kraliçemiz seni görmek istiyor!

Ama gemim ... adamlarım ..., diye kekelemiş Ali.

Sen geri gelinceye kadar onlar burada buz kütlesine saplanmış olarak kalacaklar. Acele et! diye emir vermiş canavar.

Ali kalın kürk mantosunu alarak gemiden ayrılmış. Canavar suyun içinden yükselmiş. Ayaklarının değdiği yerde su, donup buz oluyormuş. Ali, canavarın arkasında bıraktığı şeffaf buzdan yürüyerek onu izliyormuş. Yürürken denizin derinliklerine baktığında balıkları, balinaları ve diğer deniz sakinlerini de görebiliyormuş.

Hava giderek soğuyormuş, Ali'nin nefesi donmaya başlamış. Birden uzakta pırılpırıl parlayan bir saray görmüş. Ama daha sonra ne olduğunu sana yarın anlatacağım!' – dedi Nabil ve sandalyeden indi. Annesi bunun haksızlık olduğunu düşünüyor ve bu büyülü sarayda

Ali'nin başına neler geldiğini öğrenmek istiyordu. Ama yavaş yavaş tüm bedeninde hissetmeye başladığı dondurucu soğuktan kurtulduğu için de mutluydu. Ellerini ovuşturdu ve örgüsünü örmeye devam etti.

Nabil annesini öpüp uyumak için odasına gitti. Yarım saat kadar sonra koşa koşa annesinin yanına geldi; yüzü bembeyaz kesilmişti ve titriyordu. Parmakları cansız, dudakları da mosmordu. 'Anne, Buzlar Kraliçesi'nin ülkesi o kadar soğuk ve korkunç ki! Zavallı Ali'nin kurtarılması gerekiyor, ama nasıl kurtulacak bilmiyorum,' dedi titreyerek. Annesinin onu battaniyele sarmalaması ve sıcak kakao getirmesi de işe yaramadı. Nabil sanki ateşi çıkmış gibi titredikçe titriyordu. 'Korkunç canavar. Kraliçe kimseyi sevemez; çünkü sevginin sıcaklığı buzdan sarayını, krallığını ve ruhunu eritir. O da cam gibi şeffaf ve sert. Her renkten insan topluyor, ama bugüne kadar gözleri iki ayrı renkte olan birine hiç rastlamadı. Ali'yi oradan nasıl çıkaracağımı bilmiyorum. Soğukta titreyerek duruyor ve kraliçenin kendisinden hoşlandığını biliyor, çünkü kraliçe istese bir dokunuşta onu öldürüp, yüzyıllar boyunca topladığı buz kütleleri içindeki diğer insanların yanına koyardı. Hayır, Ali akıllı; kraliçenin ondan hoşlandığını fark etti. Kraliçenin daha çok sevmesi de mümkün değil, çünkü bu da Ali için kesin ölüm anlamına gelir. Peki Ali nasıl geri dönecek? Buzlar erirse denizin derinliklerinde boğulur.'

Annesi artık bu dünyayı anlayamaz olmuştu, çünkü oğlu titredikçe titriyordu. Nabil'in korku ve kaygıdan neredeyse bayılmak üzere olduğunu fark etti.

Nabil'in annesi, 'Biliyorum,' diye bağırdı endişe içinde, 'Ali'yi bu zor durumdan nasıl kurtaracağımızı biliyorum, ama biz artık anne ve oğul değiliz, tamam mı? Eskiden bir ormanda karşılaşmış yersiz yurtsuz iki serseriyiz. İkisi de karanlık ve tuhaf sesler duyulan ormandan korkuyormuş. Her ağaç bir canavar, her hışırtı vahşi bir

hayvanın ayak sesi gibi geliyormuş onlara. Her şey o kadar korkunçmuş ki! Yaşlı olan genç olana şöyle demiş: Gel, önce bir ateş yakalım, böylece hem soğukıan hem de vahşi hayvanlardan korunmuş oluruz. Sonra da uyuyuncaya kadar birbirmize öyküler anlatırız.

Diğeri, Pekâlâ, diye yanıtlamış. Hemen bir sürü odun toplayarak yakmış ve ısınmışlar. Ayakları ve ellerindeki üşüme yavaş yavaş geçmeye başlamış ve kısa süre sonra omuzları ve yüzleri de o kadar ısınmış ki, neredeyse kor haline geleceklermiş.

Burası iyice ısındı, demiş genç olan ve ateşten biraz uzaklaşmak zorunda kalmış,' diye devam etti Nabil'in annesi; Nabil'in yüzüne yeniden renk geldiğini gördüğü için rahatlamıştı. Nabil battaniyeyi üzerinden atmış, dikkatle dinliyordu.

'Evet, dediğim gibi,' diye devam etti annesi, 'öykü anlatmak istiyorlarmış. Genç olanı, ikisinin de öykünün bir bölümünü anlatmasını, biri durunca diğerinin devam etmesini önermiş. Genç serseri, Buz Sarayı'nın ortasında duran ve bu kabusun ne zaman biteceğini, arkadaşlarının yanına nasıl dönebileceğini bilmeyen Denizci Ali'nin öyküsünü anlatmış. Buzlar Ülkesi'nde insanın her şeyi yapmaya hakkı varmış; yalnızca sevmek yasakmış, çünkü sevgi kalpleri ısıtır ve buzu eritirse, tüm krallık yok olurmuş.

Tam bu noktada serserilerden yaşlı olanı öykünün devamını anlatmaya başlamış: Tam o sırada Ali'nin aklına kendisini kurtaracak bir fikir gelmiş. Pekâlâ, demiş kararlı bir ses tonuyla, majesteleri, siz çok zenginsiniz, ama en güzel hazineye henüz sahip değilsiniz. Kraliçe neredeyse gülecekmiş, çünkü servetini ölçmek mümkün değilmiş. Dünyanın en güzel mücevherlerine sahipmiş. Alnındaki mücevher tertemiz bir su gibi şeffafmış, köşelerinde güneşi ağırlıyor, kraliçenin başını her çevirişinde pırıl pırıl parlıyormuş. Kraliçenin tacı yüzler, hatta binlerce inciden oluşuyormuş. Denizlerin ve karaların tüm zenginliklerini Buzlar Kraliçesi suların altına alabilirmiş, çünkü eğer in-

sanların büyük güçlüklerle toprağın karnından çıkarıp, başka kıtalara götürmek üzere gemilere yüklediği şeyler hoşuna giderse, kraliçe gemiyi batırır ve tüm hazinelerine el koyarmış.

Kraliçenin aklından neler geçtiğini anlayan Ali, Hayır, diye bağırmış, kör değilim, tüm bu mücevher ve incileri de küçümsüyor değilim, ama krallığınız yine de o kadar zengin değil; siz fakirsiniz, dünyamızdaki olağanüstü güzellikleri bilmediğiniz sürece de öyle kalacaksınız.

Sizin güçlü deniz canavarlarınız dünyanın tüm gemilerini denizin derinliklerine çekse bile bu hazinelere asla sahip olamayacaksınız. Böyle bir hazine benim çekmecemde var, sizin, ey kraliçem, burada hep yoksun kalacağınız bir mucize. Biz bu mucizeye Kitap deriz. Bunlarda seyahatler ve maceralar anlatılır, hiçbir insan gözünün görmediği dünyaların resimleri vardır içinde. İnsan eliyle sayfaları kolayca çevirebilir, böylece dünyaları ışıktan daha hızlı değiştirmek, yalnızca tanrıların yapabildiği gibi zaman içinde ileri geri gitmek mümkün olur.

Yalnız kitapla ilgili tek bir yasak vardır; büyüsü suların altına asla yayılmamalıdır. İçindeki tüm dünyalar, seyahatler ve resimler çözülür o zaman ve mürekkep balıklarının da kendiliğinden çıkarabildiği şekilsiz renk birikintileri kalır suda. Kitabın ıslak sayfalarında geriye kalan tek şey de boşluk olur.

Kraliçe denizcinin sözlerine çok şaşırmış. Hep yolcuların değersiz eşyaları arasından çıkan boş defterlerin ne olduğunu anlıyormuş şimdi. Ama cam gibi kalbi hâlâ kuşkuyla doluymuş. Bu mavi-siyah gözlü dünyalının söyledikleri acaba doğru olabilir mi? diye sormuş saraydaki yaşlı bir rahibe. Rahibin kafası bir balık kafasıymış ve tüm bunlar konuşulurkan bir balık kadar sessiz kalmış.

Majesteleri, bu benim bilgimin sınırlarını aşıyor. Ben suyu terk edemem. Yalnızca sizin soyunuz, Buzlar Ülkesi'nin kral ve kraliçeleri-

ne tanrılar tarafından her iki dünyada da yaşayabilme özelliği verilmiştir. Ama yine de sizi uyarmak isterim, çünkü büyükbüyükbabanız binyıllar önce dışarı çıkmış ve bir daha geri gelmemiştir, demiş rahip sessizce.

Kraliçe üç gün ve üç gece boyunca düşünmüş. Ali'ye sürekli olarak dünyadaki bu mucizeye ilişkin sorular soruyormuş. Ali de ona, odasında oturup Sindbad, Odysseus ya da Gulliver okurken çıktığı seyahatleri anlatıyormuş.

Üçüncü günün sonunda kraliçe Denizci Ali ile birlikte giderek gemiye binmeye ve orada kendisini yalnızca kısa bir süre için kitabın büyüsüne bırakmaya karar vermiş. At bedenli ve aslan kafalı güçlü düşsel hayvanlar tarafından çekilen bir kraliyet arabası kraliçe ve misafirini buzlardan oluşan uçurumdan geçirerek gemiye çıkardıktan sonra durmuş.

Gemide sabırla bekleyen denizciler Ali ve güzel kraliçenin altın yaldızlı arabadan inmesine şaşırmışlar. Ali kraliçeyi kamarasına götürerek ona dünyanın en güzel kitaplarından birini getirmiş. Ali'nin parmaklarının üzerinde gezindiği ve bir kahramanın uçan bir halı üzerindeki yolculuğunun öyküsünü anlatan karalamalar kraliçeyi çok şaşırtmış. Ve sen bu uçuş yolculuğunu bedeninde hissediyorsun, öyle mi? diye sormuş merakla.

Ali içtenlikle, Evet, hatta saçlarımda rüzgârı bile hissediyorum, diye yanıtlayarak okumaya devam etmiş.

Kraliçe, bana da bunu hissettir, diye rica etmiş. Ali de onun küçük ellerini alarak harflerin üzerine götürüp açmış olduğu aşk öyküsünün üzerinde gezdirmiş. Ve işte o anda muhteşem bir şey olmuş. – Anlatmaya devam edeyim mi?' diye sordu annesi Nabil'e.

Nabil neredeyse yalvararak, 'Evet,' dedi.

'Kraliçe, Ali'nin ellerinden kalbine akan sıcaklığı hissediyor ve bu ona acı veriyormuş. Titremeye başlamış, elini çekmek istiyormuş,

ama Ali, kraliçenin kalbindeki buzlar eriyip, gözlerinden deniz suyu gibi tuzlu tuzlu akıncaya kadar aşk öyküsünü okumaya devam etmiş. Güvertedeki denizciler gözlerine inamamış. Buz bir anda erimiş, kraliyet arabası tüm canavarlarla birlikte derinlere gömülmüş ve gemi sakin denizde yumuşakça salınmaya başlamış.

Ali üç gün sonra sevgilisiyle birlikte liman kenti Beyrut'a ulaşmış. Karısıyla birlikte mutlu bir hayat sürmüşler; üç tane çocukları, iki kızları, bir de oğulları olmuş. Yalan söylemeyeyim, kızlara ne olduğunu bilmiyorum, ama oğulları, baharat ve çay ticareti yapan yetişkin bir adam olmuş. Morganalı bir genç kıza aşık olduktan sonra Morgana'ya taşınmış. O günden beri de buralarda yaşıyor.

Bu öyküyü yaşlı serseri genç olana anlattı. Genç serseri şimdi mutlu ve neredeyse ateş gibi yanarak uyuyor,' diyen annesi, Nabil'in ağırlaşan gözkapakları artık kapandığı için öyküsünü sessizce bitirdi.

Böylece Nabil, anlattığı ilk öyküden annesi sayesinde kurtulmuş oldu.

İkinci kez anlatıcı olmayı denediğinde kahramanlarıyla birlikte o kadar çok acı çekti ki, çok ağır hastalandı ve onu yalnızca bir mucize kurtarabildi. O günden sonra ve hayatının sonuna kadar birçok güzel öykü dinledi, ama kendisi bir daha asla anlatmak istemedi."

Mala bana sıkı sıkı sarıldı ve uzun süre öyle kaldı.

O gün sirkte, birçok topla usanmadan jonglörlük numaraları çalışan Ashok'u izledim. Ama altı topun üzerine çıkamıyor, numarasını yedi topla yapmayı denediğinde kontrolü hep kaybediyordu. Ama o akşam pinpon toplarıyla yaptığı numara beni büyüledi. Ağzındaki bir topu havaya üflüyor, top yaklaşık yarım metre yükseliyor, ardından bir top daha atıyor, sonra da yeniden üfleyebilmek için topları ağzıyla tekrar yakalıyordu. Toplardan oluşmuş bir fıskiye gibi görünüyordu tıpkı.

Santosh o çarşamba akşamı çok tehlikeli bir gösteri yaptı. Aslan-

ların hükümdarı Pasha'ya büyük bir et parçası attı. Pasha bir parçasını kopardıktan sonra Santosh eti geri almaya çalıştı. Elbette ki aslan çok öfkelendi. Santosh biraz uzaklaştı ve seyirciler alkışladı. Yanımda oturan bir seyirci hiç etkilenmemişti. "Bunda kahramanca olan nedir ki? Ailemin karnını doyurmak için ben bunu her gün yapıyorum. Morgana'nın gündelik canavarlarıyla karşılaştırıldığında bu aslan nedir ki?" dedi.

Hayatımda bundan daha doğru ve daha haklı bir söz hiç duymamıştım, ama o gün gülüşmeler arasında kaybolup gitmişti.

Her akşam olduğu gibi kapanıştan önce ben çıktım. "Baylar, bayanlar, sevgili seyirciler. Bu akşam sizlere bir hayvandan bahsedeceğim. Afrika'da yaşayan bu kertenkelenin en büyük becerisi, küçücük olmasına rağmen çok güçlü düşmanlarına korku salabilmesidir. Bu kertenkele birisi tarafından tehdit edilir edilmez şişerek, üç metre uzunluğunda ve iki metre genişliğinde bir canavara dönüşür. Aslında yarım metreden daha uzun değildir, ama yeşil ve kırmızı renkli derisi, omuzlarının altında binlerce kez katlanmıştır. Hiçbir vahşi hayvan, hatta kaplanlar bile bir anda yoktan var olan bu canavara saldırmaya cesaret edemez. Ama o, düşmanları kaçtıktan sonra ince derisinin korkunç gölgesini görür ve o kadar çok korkar ki, büzülerek hızla çıktığı deliğe geri döner. Kuzenim de gölgesinden korkan bir kertenkeleydi," diyerek ekledim, sonra da Nabil ve ticaret yapan denizci Ali'yi anlatmaya başladım.

SIRTTATAŞINAN YA DA YÜK OLAN MİSAFİR

Yarın nihayet beni bırakacaklar. Ama doktor bugün bana, gözümü tekrar ameliyat edip etmemek konusunda ciddi bir şekilde düşündüklerini açıkladı. Bu tuhaf değil mi? Hint Sirki'nin gelişinden bir ay kadar sonra bir metal parçası yüzünden sağ gözümü neredeyse kaybediyordum. Gözler yaşamımda her zaman belirleyici olmuştur.

Hayatım iki bölümden oluşur: Hâlâ üç gözümün olduğu dönem ve alışılmış olduğu gibi iki gözümün olduğu dönem.

Bazıları bunun yalan olduğunu düşünebilir, ama eskiden herkesin üçüncü bir gözü vardı – başın arka tarafında saçın başladığı yerde. Bu, görünmez, ama çok faydalı bir gözdü.

Doğa tüm güçsüz hayvanlara ya iyi bir göz, ya iyi bir kulak ya da hızlı koşan bacaklar verdikten sonra insanları yaratırken biraz haksızlık yaptığını fark etti; çünkü insan iyi görmüyor ve iyi duymuyordu ve bacakları da pek kıskanılacak gibi değildi.

Böylece ilk insanlar tüm vahşi hayvanların kurbanı oldu. Ve doğa, insanlar yalnızca bu iki göze sahip olduğu sürece yok olma tehlikesi içinde olduğunun hemen farkına vardı. Acıdığı için ona üçüncü bir göz daha hediye etti. İnsan artık bundan böyle kendini koruyabilirdi. Önünü ve arkasını görebiliyordu. Üçüncü göz her zaman açıktı, hatta uyurken bile ve vahşi, sinsi bir hayvan sessizce yaklaştığında insanları uyarıyordu. Ama bu gözün tek faydası insanları koruması değildi, arka tarafı gösteriyor olması insanın hafızasının da güçlendiriyordu. Artık insan sadece gelecekteki olasılık ve yolları görmekle kalmıyor, geride bıraktıklarını da görebiliyordu.

Kimi insanlar dünyaya üçüncü gözle gelmiş olma duygusunu unutmuştu, ama ben bu konuda şanslıyım.

Ne zaman Morgana'da dolaşmaya çıksam, arkamda bir tehlike

olup olmadığımı üçüncü gözüm sayesinde büyük çaba sarf etmeden görebilirdim. Eskiden Avrupalılar, Morgana'nın satıcılar, çocuklar, dilenciler ve kapkaççılarla dolu çarşısından bir otomobilin kimseyi ezmeden geçebilmesinin mucize olduğunu düşünürlerdi. Doğru zamanda, ama arkalarına bile bakmadan insanlar otomobil için bir boşluk oluşturur, sonra da tartışmalarına, ekmek kavgasına ya da oyunlarına geri dönmek üzere tekrar kapatırlardı.

Hatta Şarkiyatçı Schirrmacher "Çarşı Mucizesi Üzerine" başlıklı bir makale yazmıştı. Schirrmacher bu makalede bu fenomeni ele alıyor ve bunu, Doğu'nun mucizeleri arasına katıyordu. Aslında Schirrmacher davul gibiydi. Yalnızca dış görünüşü açısından değil. Boş ve gürültücüydü. Ama bu daha önce anlattığım ayrı bir öyküdür.

Üçüncü göz insanları korumaktan fazlasını yapıyordu. Kaybetmeme üzülmemin nedeni de budur. Morgana'daki gezintim örneğiyle devam edelim: Eğer biri bana arkamdan, diyelim ki burnum yüzünden, imrenerek bakarsa, bunu hisseder ve hemen arkama bakardım. Bunu yapmak *zorundaydım*. Çünkü üçüncü gözüm boynumu, tam da imrenen kişiyi görebileceğim kadar çevirmek üzere kaslarımı harekete geçirirdi. Sanki tanışıyormuşuz gibi birbirimize gülümser, sonra yollarımıza devam ederdik. Ben de kalbimde kısa süren tatlı bir titreme hissederdim.

Keçilerin Morgana sokaklarından kaybolmasından kısa süre önce insanların arka taraflarını ya çok az gördüğünü ya da hiç görmediğini fark etmiştim. İnsanların arkasından, imrendiğimi belli etmek için tüm gücümü sarf ediyordum. Ama arkaya dönüp bakanların sayısı giderek azalıyordu. Bunu yapanlar da çoğunlukla benim için değil, bir vitrine bakmak için döner olmuştu.

Üçüncü gözümü ne zaman, tam olarak hangi gün kaybettiğimi hatırlayamıyorum, ama keçilerin Morgana sokaklarından kaybolduğu yıl içinde olmalı. Bunu yitirdiğmi fark edişim tam bir felaketti. Mor-

gana'daki sinemaların olduğu sokakta, kaldırımda yürüyordum. Arkamdan gelen bir motosiklet beni bir anda sıkıştırdı. Yere düştüm ve hastaneye götürülmem gerekiyordu.

Birkaç hafta sonra tam tekrar ayağa kalkmıştım ki, bir çoban köpeği üniversitenin yakınlarında arkamdan üzerime atlayarak sırtımdan ısırdı. Köpeğin saldırısıyla çok ağır yaralanmamış, ama korkunç bir şok geçirmiştim. Kendimi çok zavallı hissediyordum, çünkü benden önceki birçok Morganalı gibi üçüncü gözümü kaybettiğimi biliyordum artık.

Yıllar sonra bunun nedenini araştırdım. Bulmam çok zor olmadı. Bu kadar çok düz çizgiden oluşan ve her yeri görülebilen bir dünyada üçüncü göz ne işe yarayacak ki? Caddeler, otobanlar gökdelenler, kapılar, pencereler ve tarlalar, hepsi dümdüz. Hatta insanlar güç kullanarak nehirleri bile düz çizgiler haline getiriyorlar. Nefes kesen bir hızla insanlar hep ileriye gitmek istiyor ve bunun için de iki göz kesinlikle yeterli. Bugün biliyoruz ki, kullanılmayan bir organ giderek körelir.

Üçüncü göz, sirkte kuzenim Barbara ve kocası Bassam'ı anlattığım akşamı aklıma getirdi. Tatillerimi Çin ve Finlandiya'da geçirmiş olmama rağmen bu ikisi hayatımda karşılaştığım en can sıkıcı ve en saygısız insanlardı. Sırttataşınana Barbara ve Bassam kadar benzeyen inanları sayısı çok azdır.

Sırttataşınan, dünyadaki en sinsi hayvandır. Dişileri ve erkeklerinin görünüşü birbirinin aynıdır. Görünmezdirler. Bugüne kadar hep yanlarından geçen insan ve hayvanların sırtlarına atlayıp, daha iyi, daha konforlu birini bulunca ya da uyumaya gidinceye dek orada kalırlar. Sırttataşınanlar yalnızca çiftleşme dönemlerinde çok meşguldürler ve bu zamanlarda diğer canlıları rahat bırakırlar.

İnsanlar ve hayvanlar az önce dışarı çıkarlarken kendilerini dipdiri hissederken, sonra birdenbire böyle tuhaf bir yorgunluk ve ağırlık

hissetmeye başlamış olmalarına hayret ederler. Bunun nedeninin bu adi hayvanlar olduğunu kimse tahmin etmez. Sırttataşınanlar da kahkahalarla güler, evet, kendilerini sırt veya omuzlarında her yere taşımak zorunda kalan bu zavallı, huzuru bozulmuş insanlara gülerler. Tanrıya şükür ki, gülüşmeler ölümcül bir alışkanlıktır onlar için. Ağırlık altında kalan canlı yüksek sesle inlemeye başladığında Sırttataşınanlar o kadar güler ki, sonunda gülmekten ölürler.

Bu öyküyü o perşembe günü anlatmıştım. Bundan iki gün önce annem bana, kurnaz Rosa yengemin Barbara ve Bassam'a çok incelikli ve zekice bir oyun oynayarak tüm akrabaları onlara karşı koruduğunu hatırlatıp beni güldürmüştü. Bu ikisine hiç katlanamazdım ve teyzemin fikrini dahice bulmuştum. Annemi bugüne kadar o kadar çok sıkıntıya sokmuşlardı ki! Ziyaretlerini sona erdirdikten sonra annem her seferinde bitkin düşmüş olurdu.

Evimize girdikleri anda rahatsızlık başlardı. Sanki bizi suçüstü yakalamışlar da, kimse onların ellerinden kaçamazmış ve Arapları daha misafirperver olmaya zorladıkları için çok önemli bir iş yapıyorlarmış gibi davranırlardı. Annem çok esprili ve çok cesur bir kadın olmasına rağmen, aslında babam kadar çekingendi. İkisi de utangaç bir tavırla gülümser ve her seferinde üzerlerindeki gündelik kıyafetleri ve hatta kimi zaman da görünüşleri için özür dilerlerdi.

Bassam kendisinin yetenekli bir fotoğrafçı olduğunu zannederdi. Bu yanılgı yüzünden tüm akrabaların canı fena halde sıkılırdı. Fotoğraf makinesini Japonlar gibi hep yanında taşır, her şeyin ve herkesin fotoğrafını çeker, böylece ev sahiplerinin kendilerini kötü hissetmelerine neden olurlardı. Fotoğraflar da zaten kötü olurdu, ama bir sonraki ziyarette bunların hepsine bakmak ve bize bu bulanık, ışığı yanlış ayarlarmış, ayrıca da çok kötü basılmış bu fotoğrafların sanat eserleri olduğunu anlatan ve yarışmaya göndermek istediğini söyleyen Bassim'i dinlemek zorunda kalırdık. Bunun üzerine annem gülmeye baş-

lardı. "Çocukları korkutmak için mi?" diye sorduğunda hepimiz gülerdik; bir tek Bassam gülmezdi. Kırılır, ama çekmeye devam ederdi.

Bu iki Sırttataşınanın bir diğer korkunç özelliği de, bir yere oturur oturmaz birbirlerini hemen yemeye teşfik etmeleriydi. Bassam büyük bir ilgiyle karısına, "Çamfıstığı yemek istediğini yüksek sesle söylesene," diye fısıldardı. "Teyzen o kadar cömert bir insan ki, ondan çekenmene hiç gerek yok!" Annem de hemen mutfağa gider ve içi tuzlu fıstıkla dolu bir tabakla geri gelirdi. Bazen anneme o kadar kızardım ki, çünkü çamfıstıkları konusunda bize çok cimri davranır, bu Sırttataşınanlar geldiğindeyse elinde dolu tabaklarla sürekli ortalıkta dolanır dururdu.

Barbara, "Ah, susadın mı?" diye fısıldar, sessizce, "Eminim teyzem senin için limonata yapmıştır. O limonatayı evde kendisi yapar ve tadı da çok güzel olur," derdi, ama bunu yine de annemin duyabileceği şekilde söyler, annem de susamış ve hiç doymayan Sırttataşınanları serinletmek için hemen yine kalkardı. Ev sahibi ne zaman odadan çıksa, bu ikisi onun arkasından çok alay ederlerdi. Bunu anneme anlatırdık, ama o bize inanmak istemezdi, evet, erkek kardeşimi, bu kadar dürüst bir insan olan ve o ikisinin elini sıkmayı reddeden Fadi'yi azarlardı. Annem patavatsız kız kardeşim Seher'i da komşulara yollardı, çünkü Seher onlara hep en gerekli soruları sorardı. "Bize geldiğinizde neden hep bu kadar aç oluyorsunuz?", "Siz neden bizi hiç davet etmiyorsunuz?", "Çamfıstıklarının hepsini yemeyin, bize de bırakın!" diye dürüstçe konuşurdu, ama annem anne babasından misafirleri baş tacı yapmayı öğrenmişti. Ve bu nedenle de onlara karşı hep cana yakın davranırdı.

Ama annem içinden lanetler yağdırırdı. Özellikle Bassam'a hiç katlanamaz ve onun için, "O kadar mide bulandırıcı bir insan ki, cehennem bile onu geri gönderir," derdi. Yine de çok sakin davranır, Bassam ve Barbara sordukları sorularla onu şaşkına çevirseler de sakinli-

ğini korumaya devam ederdi. Bu ikisi o kadar yüksek sesle konuşurdu ki, avludaki komşular onların bizde olduğunu hemen anlardı. Terbiyesizce sorular sorarlardı; aslında annemle babam değil bizimle, kendi aralarında bile özel ilişkileri hakkında konuşmazlardı. Ve onlar bu soruları yanıtlamaya reddettikçe, Sırttatışınanlar daha da terbiyesiz ve daha da rahatsız edici olurdu.

O zamanki salonumuza otuz kişi rahatlıkla sığabilirdi, ama Sırttataşınanlar geldiğinde bu koca oda tüm ailemize dar gelirdi.

Sırttatışınanlar yalnızca karınlarını iyice şişirmekle kalmaz, odanın içinde dolaşır, mektupları okur, kitapları karıştırır ve yataklarımıza uzanarak, kelimenin gerçek anlamıyla, kendilerini evlerinde hissederlerdi.

Bu iki akrabamız işte böyle uzun süre işkence yaptıktan sonra kurtarıcı darbe Rosa yengemden geldi. Rosa yenge bir gün bize geldi; çok öfkeliydi. Az önce Sırttataşınanların ziyaretinden zarar görmüş ve sinirleri tümüyle gerilmişti. Avluda oyun oynarken annem ve Rosa yengemin kahkahalarla güldüğünü duydum. Sonra ikisi de avluya doğru eğilip, beni, Fadi ve Seher'i yukarı çağırdılar. Orada bize, hemen gidip yakınlarda oturan üç teyzemizi çağırmamızı, konunun Bassam ve Barbara ile ilgili olduğunu söylediler. Rüzgâr gibi koşarak çıktık ve ben, teyzelerimden birini kendi başıma ziyaret edip, hemen bize gelmesini söyleyeceğim için çok mutluydum.

Kadınlar kahvelerini içtiler. Rosa konuşmayı açtı ve diğerleri de onun şeytanca planını geliştirdiler.

Rosa, "Bisküviler uzun süre dayanmalı, farklı şekillerde olmalı ve yeterince müshil içermeli," dedi. "Barbara ve Bassam gelir gelmez ev sahipleri sessizce oradan uzaklaşıp, ortada bir bisküvi tabağından başka bir şey bırakmayacaklar. Karı koca çocuklarla birlikte bizlerden birine gelip, tüm günü orada geçirecekler. O zaman göreceğiz bakalım, kimin sinirleri daha sağlammış!"

Zekice bir plandı. Birkaç gün sonra teyzelerimden biri ailesiyle birlikte bize geldi. Bu ziyarete çok sevindik. Babamla eniştemle iskambil oynarken Sırttatlaşınanlar hakkında konuşup onlarla dalga geçtiler. Sırttatlaşınanlar şimdi aşağıdaki boş evde evdeydi ve ev sahiplerinin kendi evlerinden kaçmış olduğunu belki de fark etmişlerdi. Öncelikle bisküvilere saldırdıklarını, kahkahalarla güldüklerini ve her zamanki gibi kendilerinden emin olduklarını kesinlikle biliyorduk.

O gün öç almanın nasıl tatlı bir duygu olduğunu öğrenmiştim. Kuzenlerimizle birlikte gülüyor ve onlara çok iyi davranıyorduk. Evlerine geri döndüklerinde Sırttataşınanlar ortadan kaybolmuş, bisküvi tabağı da tamamen boşalmıştı.

Bir hafta sonra Sırttataşınanlar bize geldi. Kaygılandığım tek konu Seher'di, ama tuhaftır ki, Fadi ve ben Gibran dayı ve Rosa yengeme doğru yola koyulmuşken Seher neşeli bir yüz ifadesiyle onlara bisküvi ikram ediyordu. Onbeş dakika sonra annem de geldi, yolda fırına uğramış, babamı da bundan haberdar etmişti. İşten sonra o da Rosa yengemlere geldi, orada yıkandı ve Gibran dayı ona o kadar çok ısrar etti ki, biraz kestirmek için uzanmak zorunda kaldı. Gibran dayı ve Rosa yenge yorucu bir iş gününün ardından babamın hep yarım saat uyuduğunu biliyordu.

Eve döndüğümüzde gülmekten yerlere yattık. Komşularımız Sırttataşınanların seslerinin yavaş yavaş kesildiğini ve bizim nerede olduğumuzu sorduklarını, ardından da hemen eve gidebilmek için merdivenleri koşa koşa indiklerini anlattı. Zamanla tüm akrabalarımız Rosa'nın bisküvi tarifini öğrendi ve bundan sonra Barbara'yla Bassam herkesten uzak durup, herkese küstüler.

O akşam sirki ve seyircilerini çok büyük bir felaket bekliyordu. Hayvan bakıcılarından birinin dikkatsizliği yüzünden aslanlardan biri olan Pasha kafesinden kaçtı. Gürültüden kaçarak seyircilerin oturduğu

yerin altına gizlendi. Kimse fark etmedi ama, yüksekte duran sıraların altında, aslan terbiyecisi Santosh, sirk yöneticisi ve aslan arasında sessiz bir savaş sürüyordu. Rastlantıyla yan tarafa bakan bir kadın bir anda korkmuş olan aslanı gördü. Aslan ayaklarından yalnızca birkaç santimetre uzaklıkta olduğu için dehşetle haykırdı ve bayıldı. Bundan hemen sonra aslan bir iğneyle uyuşturulmuş ve kafesine götürülmüştü. Kadın kendine gelip, kendisi için endişelenen kocasına aşağıda serbestçe dolaşan bir aslan gördüğünü söylediğinde, adam onun saçma bir hayal gördüğünü söyleyerek güldü.

PELİKAN YA DA ALÇAK OLAN NASIL YÜKSELİR

Efsanelerde başka hiçbir kuşa pelikana verilen pırıl pırıl renkler verilmemiştir. Onun yanında kartal bir zavallı gibi kalır. Çok eskiden eski Mısır'da bile bu kuş yüceltilmiştir ve pelikanın, yılan tarafından öldürülmüş çocuklarını, kendi karnını gagasıyla yararak ölü civcivleri kanıyla yeniden hayata döndürdüğü efsanesini yaratan da sanırım Yunanlılardı. Hıristiyanlar da bu efsaneden çok etkilenmiş ve pelikanı kendini kurban etmenin simgesi olarak yüceleştirmişti Arap yarımadasında yaşayan eski halklar da İslamiyet öncesi zamanlarda pelikan üzerine birçok fantastik öykü kurguluyorlardı. Bu öykülerden birinde, Müslümanlık öncesinde kutsal yerlerden sayılan Kabe'nin yapılışı sırasında duvarcı ustalarının sularının bittiği anlatılır. Ustalar kollarını kavuşturup umutsuzluk içinde kıvranmaya başlarlar. O sırada oradan binlerce pelikan geçer ve gagalarındaki keselere –Tanrı bilir, nereden– su doldurarak getirir, böylece duvarcı ustaları harçlarını karabilir ve yapıyı tamamlayabilirler.

Rus bilim adamı Boris Grigorjewitsch Markownikow efsaneleri izlemiş ve pelikanların yaşamını yakından izlemeye gitmiştir. Araştırmalar yaparak on yıl boyunca bataklık ve deniz kıyılarında kalmıştır. Ama Markownikow şu gerçeği gördüğünde büyük hayal kırıklığına uğramıştır. Pelikanlar ne karınlarını yarmakta ne de yavruları sürekleri ölmektedir. Pelikanlar, sadece balık yemek ve üremekle uğraşan sıradan kuşlardır. Çıplak ve biraz da can sıkıcı olan gerçek budur.

İnsanların bir zamanlar güzelce örülmüş bir yalana, gerçeğe dair kanıt ve belgelerden daha çok inandığı açıkça ortadadır, bu nedenle pelikanların kendilerini feda etmelerine ilişkin efsaneye, kesinlikle uzun bir süre daha inanılmaya devam edilecektir.

Öğrencilik yıllarımda hiçbir şey beni tarih dersi kadar heyecan-

landıramazdı. Bu dersleri maceralı ve çok heyecanlı bulurdum. Heyecanımı bastıramadığım için tarih kitabını bir roman gibi evde de okumaya devam ederdim. Çok çok uzun zaman önceydi, ama ders tam bir meydan savaşını işleyeceğimiz sırada bittiğinde içimi nasıl bir huzursuzluğun kapladığını çok iyi anımsıyorum. Ders sonunda öğretmenin, "Gelecek ders Napolyon'nun düşüşünü işleyeceğiz," dediği günü bugüne dek hâlâ unutmadım. O gece geç saatlere kadar uyumamış ve bu dahi generalin Waterloo'dan önceki son saatinde neler hissettiğini gözümde canlandırmıştım. Daha sonra Napolyon üzerine çekilmiş filmler, generalin, benim ondört yıl boyunca hayalimde korkunç ve kahramanca olarak canlandırdığım düşüşüyle karşılaştırıldığında, tüm sanatsallıkları ve ketçaptan kanlarıyla çok sevimli kalıyordu.

Bundan yıllar önce eski bir Arap öyküsü üzerinde konuşmuştuk, bu öykü de çok heyecan vericiydi. Hepsi de mütevazı ve adil olan halifeleri çok severdim. Her iki tanesinden biri kendi isteğiyle, yıpranmış eski kıyafetler içinde dolaşırdı. Bu kudretli halifeler kimi zaman halklarının fakirliğinden etkilenip ağlarlardı. Kılık değiştirerek sokaklarda dolaşır ve fakirlerin durumunu kendi gözleriyle görmek isterlerdi. Ve bir keresinde bir kadının, çocukları çorba pişti̇ğini zannederek yorgunluktan uyuyakalsınlar diye çakıl taşı kaynattığını gördüğünde halife hemen eve koşmuş ve fakir annenin kulübesine kadar kendi sırtında mercimek, et ve un taşımıştı. Bundan çok etkilenmiştim ve adil bir halife olmak istiyordum. Sırtıma çok eski, renkli bir perde geçirir, odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşır ve hayalimde karşıma çıkan fakirler arasında eşyaları ve tarlaları paylaştırırdım. Çok cömert davranırdım, çünkü bir Emevi halifesi olarak krallığım Fas'tan Afganistan'a kadar uzanıyordu. Derste öğrendiğimiz halifeler o kadar gereksiz harcamalar yapardı ki, başarılı bir şiir yazdığı için bir şaire tüm insanları, eşekleri ve buzağılarıyla birlikte bütün bir

köyü hediye ederlerdi.

Bir gün çok abartılı hayaller kurmaya başladım. O sıralarda Abbasilerin bir halifesinin Bağdat'ta öldürülmesini okuyordum. Hayatının son günlerine dek düşmanlarına karşı savaştığı anlatılmaktaydı. İşte gözlerimin önündeydi; kendisinden çok daha güçlü olan düşmanlarına karşı kanlar içinde savaşmaktaydı. Sırtımdaki pelerinimle bağrıyor, yatak odasında bir o yana bir bu yana gidip geliyor, giderek daha da yüksek sesle bağrıyordum ve divanın üzerine düştüm. Salonda da yine aynı şekilde savaştım ve görünmez darbelerin acısıyla çığlıklar atarak mutfaktan geçip merdivenlerden indim ve avluya geldim. Annem o sırada portakal ağacının altında arkadaşlarıyla birlikte öğleden sonra kahvesini içiyordu. Dizlerimin üzerine düştüm, bir çığlık daha attım ve yüzüstü yere yığıldım. Postacının karısı Feride yerinden fırlayarak hemen yanıma koşmak istedi, ama annem onu sakinleştirdi: "Sen soğumadan kahveni içmeye bak, Sadık'ın tarih dersinde yine serserinin biri öldürülmüştür!"

Bir yıl sonra öğrendim ki, okulda öğrendiğimiz tarih çok çirkin ve saçma sapan bir yalandı.

O akşam, ünlü bir halifenin öyküsünü okul kitaplarında anlatıldığı şekliyle anlatmak istiyordum, ayrıca bu halifeyle aynı dönemde yaşamış iki yaşlı tarihçinin aynı öyküyü daha sonra gerçekçi ve acımasız bir şekilde yeniden yazmasını da. Ama ikinci öyküyü anlatmaya fırsat kalmadı.

Seyircilerden biri söz almak istedi, çünkü kendi zamanlarındaki tarih derslerine ilişkin komik bir öykü anlatmak istiyordu. Adam öyküsünü bitirdiğinde seyirciler gülmeye başladı ve hemen ardından da kuzeyli aksanıyla konuşan solgun yüzlü bir adam devam etti ve liseyi bitirme sınavının ardından Endülüs'ün Arabistan'da değil, İspanya'da olduğunu öğrendiğinde yaşadığı hayal kırıklığından bahsetti. Tarih öğretmeni Arap Endülüsü'nden bahsederken yıllarca şimdiki zamanda

konuşmuştu.

Seyirciler tarih kitaplarındaki yalanlara ilişkin binbir tane öykü anlattı ve eğer bunlar yazılmış olsaydı, tarihin yalanları üzerine bir kitap için basıma hazır bir metin ortaya çıkmış olurdu.

Başka hiçbir akşam, öykülerden o akşam aldığım kadar büyük destek almamıştım ve bunun ardından da başka hiçbir akşam pelikanlardan bahsettiğim o cuma akşamı kadar çok korkmamıştım. Çünkü bazı milliyetçiler çadırı terk etmişti ve kızgın oldukları açıkça görülüyordu. Elimde olsa hemen koşa koşa eve giderdim, ama seyirciler öyküler anlatmaya devam ediyordu. Gece yarısına kadar anlatıp güldüler ve saatler ilerledikçe öyküleri birbirinden ayırmak daha da güçleşiyordu. Karanlıkta eve doğru koştum ve devrilmiş çöp kovalarından çıkan kedilerin her tıslayışında korkuyla irkildim.

Sezgilerim doğru çıkmıştı. Eve geldiğimde Fadi'nin yüzü kanlar içindeydi. Kızgın milliyetçilerden üçü çadırdan küfürler ederek çıkmış ve benim hain olduğumu söylemişlerdi. Fadi de onlara kafa tutmuş ve böylesine önemsiz bir gerçeğin karşısında bile bu kadar büyük korkuya kapılan beyinsiz ve yararcı kişilerle kavga etmişti.

Fadi babamın bunu öğrenmesini istemiyordu. Bu zor değildi, çünkü babam sadece iki saat yanımızda kalır ve bu saatleri onun yanında geçirmekten kaçınırsak babamla karşılaşmadan bir yıl bile geçirmek mümkün olurdu. Fadi'nin yüzündeki mosmor lekelerin kaybolabilmesi için bir hafta geçmesi gerekti.

Erkek kardeşimin benim yüzümden dayak yemiş olması çok kötüydü, ama daha da kötü olan, bu konuda açıkça konuşamıyor olmamdı.

KARGA YA DA GÜVERCİNLERİN GİZLENMESİ ÜZERİNE

Ertesi gün Fadi'ye iyi davranıp onu biraz şımartmak istiyordum. Çok üzülüyordum, çünkü sağ gözü o kadar çok şişmişti ki, güçlükle açabiliyordu. Öğleden sonra onunla birlikte kalabalık ve oldukça canlı olan sirk alanına gittim. Fadi içinden ne geliyorsa isteyebilirdi. Bu küçük gezinti için, biriktirdiğim paradan yanıma on lira almıştım. Ama Fadi'nin istedikleri çok küçük şeylerdi: Bir dondurma, fındık, pamuk şekeri ve herkesin benzeri olmayı becerebilen "Herkesinyüzü"ne gitmeyi istedi. Çadırın içine girerek kayboldu, birkaç kez dışarı baktı ve dışarı çıktığında, geniş omuzları, saç çizgisi ve burnu, hatta morarmış gözüyle bu dönüşüm ustası Fadi'ye tıpatıp benziyordu. Fadi ve ben çok keyiflenmiştik. Parayı ödemek istediğimde adam kabul etmedi. "Senin için, Sadık," dedi ve paramı geri verdi, "bunu zevkle yaptım, ama," bana doğru eğilerek fısıldadı, "bana kapanış gösterisi için iyi bir yerden bilet ayırabilirsen çok sevinirdim. Ben bulamadım, karaborsada da biletler üç kat daha pahalıya satılıyor."

Ona bilet bulacağıma söz verdim. Belki bir akrabam veya benim için önemli biri son dakikada sirke gelmek isteyebilir diye Amal'ın her gün on bilet ayırdığını biliyordum.

Fadi ile birlikte bu capcanlı alandaki sokaklarda dolaştık ve o gün yoldan geçen ve hiçbir şeyden haberi olmayan insanlarla oyun oynayan palyaçoya hayran kaldık. Elele tutuşmuş ve kalabalık içinde zaman zaman ayrılmak zorunda kalan bir çiftin arkasından sessizce ilerliyordu. Önce kadına göz kırparak anlaştıktan sonra yavaşça adamın yanına süzülüp elini tuttu. Herkes gülüyordu, kadın da öyle. Adam bunu fark etmeden bir süre daha yürümeye ve karısı olduğunu düşünerek okşamaya devam etti. Bir ara karısının olduğunu sandığı tarafa

döndü ve karşısında sırıtan palyaçoyu görünce irkildi. Palyaço, çocukları da yavaşça anne babaların ellerinden alıyor, yere çömelelerek küçücük oluyordu. Bu arada da anne babalar çevrelerindeki insanların niçin güldüğünü uzun süre anlayamıyor, sonra aşağıya bakıyor ve palyaçoyu görüyorlardı. Palyaçonun diğer elinden tutan çocuk da gülüyordu. Aralarında buna kızan pek çıkmadı; çünkü palyaçonun kırmızı burunlu o kadar sevimli bir yüzü vardı ki, onu görenler gülmeden duramıyordu.

Fadi, "Senin için dayak yemeye değer," diye şaka yaptı ayrılmadan önce. Makyajımı yapması için Shanti'ye gitmem gerekiyordu. Fadi de çoğunlukla olduğu gibi girişte ve ayrıca meyve, dondurma ve içeceklerin satıldığı tezgâhta yardım ediyordu.

O cumartesi günü Mala sahnenin girişinde bana, "Sana düşsel bir hayvan hediye etmek istiyorum," dedi. Bir an için neredeyse yan yana durmuştuk. Gülümsedim. "Bir deney tavşanı olarak benim senin için yalnızca bir salyangozum var, ama bu ayrı bir öyküdür," diyerek güldüm ve ertesi günü düşünerek çok mutlu oldum.

O akşam vahşi hayvanların numarası ufacık bir nedenden dolayı kötü gitti. Hayvan terbiyecisi Santosh tökezledi ve yere düştü. Pasha, gruptaki en güçlü aslan, bir dakika boyunca kükredi, diğer akşamlardakinden çok farklıydı. Hemen ardından da bunun nedenini tam olarak anladım. Pasha'nın o güne dek korktuğu tek bir rakibi vardı, o da hayvan terbiyecisiydi. Diğer tüm hayvanlar onun hükümdarlığına boyun eğiyordu. Yalnızca bu kırbaçlı hayvan terbiyecisi eğmiyordu. Bu nedenle Pasha en uygun an gelinceye dek beklemişti. Bunu Santosh da biliyordu. Ve birbirlerine baktıkları anda ikisi de karşısındakinin ne düşündüğünü anlamıştı. Pasha'nın beklediği an gelmişti. Bir saniyeliğine hayvan terbiyecisi yere yuvarlanmıştı. Pasha aniden vahşi ormanlardan gelen bir canavara dönüştü; o artık hayvan terbiyecisinin her akşam yüksek yerlerden atlattığı ve iki kere de ateş çemberlerinin

içinden geçirttiği uysal ve itaatkâr hayvan değildi.

Oturduğum yerden o saniye içinde üç hareketin aynı anda yapıldığını gördüm: Yere düşen hayvan terbiyecisi, avının üzerine atlamak üzere olan aslan ve bir anda kafesin kenarına gelip silahını aslana doğrultan sirk yöneticisi Amal. Ama Santosh çok ustaca bir sıçrayışla yeniden ayağa kalktı, kırbacını Pasha'nın burnunun tam ucunda şaklattı, Pasha da kendinden geçmiş bir halde geriye doğru sendeledi ve inlemeye başladı.

Günlerdir hokkabaz Shambhu ile çalışıyordum. Yaptığı bir hokkabazlık numarasını bana gösterip, sırrını benimle paylaştığı için çok mutlu olmuştum.

Bir hokkabazın güvenini kazanmak hiç de kolay değildir.

Çadır tamamen dolu değildi, çünkü o cumartesi akşamı, yenilgiye uğratılmış darbecilerden birkaç subay televizyona çıkarıldı ve milyonlarca seyirci onları aşağıladı ve küfretti.

Devlet başkanı Hadahek'ten açıkça özür dileyip yalvarmaları gerekiyordu.

Bu iğrenç sahneler televizyon yöneticilerinin o kadar çok hoşuna gidiyordu ki, aynı görüntüleri bir hafta boyunca yayınladılar. Daha sonra onlar gibi ben de seyrettim.

Ama o akşam bakışlarım seyircilerin sıralarında dolaşırken dilenci Mustafa'yı gördüğümde çok şaşırdım. Mustafa hep cami önünde oturur ve insanın yüreğini parçalayan sözler mırıldanırdı. Şimdiyse locada, en pahalı yerlerden birinde oturuyordu.

Sahneye pirinçten yapılmış boş bir kuş kafesiyle çıktım ve iki kişinin taşımış olduğu masanın üzerine koydum. Hokkabaz Shambhu'ya tekrar baktım; eliyle işaret yaparak bana şans diledi.

Seyircileri selamladım ve boş kuş kafesinin üzerini beyaz bir örtüyle örttükten sonra, "Bugün bir güvercinle geldim," dedim. Örtüyü çektim; seyirciler çok şaşırmıştı, çünkü kafesin içinde beyaz bir gü-

vercin duruyordu. Shambhu'ya baktım. Bana üç kez göz kırptı; bu, örtüyü bir dahaki sefere daha hızlı çekmem gerektiği anlamına geliyordu.

"Aslında size bir güvercine çok benzeyen Rosa yengemi anlatmak istiyordum. Gerçekten de bir güvercin gibi kavgacı ve kibirlidir, ama bugüne kadar onunla ilgili zaten birçok öykü anlattım."

Seyircilerden biri, "En iyisi ben sana kayınvalidemi anlatayım. O kadar kavgacıdır ki, on güvercine bedeldir," diye bağırdı ve diğerleri de gülmeye başladı.

"Bayanlar, baylar, sevgili seyirciler," diyerek tekrar konuya hakim olarak anlatmaya devam ettim, "güvercinin yanlış tanınmasının ardındaki sır burada ve şimdi ortaya çıkacak. Kavgacı güvercin çok sahtekârca yollardan geçerek barışın simgesi olmuştur. Belki de dünyada barışın böylesine acınacak halde olmasının nedeni de budur."

Adam yine, "Barış mı diyorsun? Bu barış değil, yalnızca ateşkes, tam da kayınvalidemle benim aramdaki durum gibi," diye bağırdı. Seyirciler güldü. "Inanılacak gibi değil. Dün bana, 'Üzgünüm, damatcığım. Hafızam çok zayıfladı. Seninle neden tartışmak zorunda olduğumu unuttum,' dedi. "En son yaptığı adiliği anlatayım mı?" diyen adam anlatmaya devam etmek istiyordu.

Ilerdeki sıralardan birinden bir kadın sesi duyuldu: "Kolaysa yap bakalım, seni işe yaramaz kaba herif." "Aman Allahım, olamaz," diyen adam tir tir titriyordu. Herkes gülüyor ve kimse bunun, ikisi arasında hazırlanmış bir oyun olup olmadığından emin olamıyordu. İnsanlar bir süre daha fısıldaşıp gülüştüler. Sonra herkes yine sakinleşti.

"Güvercin zavallı Nuh peygamberi de kandırdı," dedim ve kafesin üzerine siyah bir örtü örtüm. "Bu öyküyü bilirsiniz. Nuh'un gemisi yolunu kaybetmişti, uzun süredir denizde nereye gittiğini bilmeden dolanıp duruyordu, sonra Tanrı gökyüzünün musluklarını açıp suyu

akıttı. Yedinci ayın on yedinci günü de Nuh'un Gemisi Ararat Dağı'nın doruklarındaydı. Yağmur hâlâ durmadan yağmaya devam ediyordu. Onuncu ayın ilk gününde dağın dorukları görünmeye başlayıncaya dek de devam etti. İnsanlar ve hayvanlar yavaş yavaş sabırsızlanmaya başladı, ama Nuh, kırk gün daha bekledi. Nedendir, kimse bilmez. Sonra bir pencere açarak en sevdiği kuşunu, akıllı kargasını dışarı saldı." Siyah örtüyü çektim ve kafesteki güvercinin yerinde şimdi gösterişli, mavi mavi ışıldayan siyah bir karga vardı.

Birçokları, "Bravo!" diye bağırarak beni alkışladı. Shambhu'ya baktım. Bana gülümseyerek bir kere göz kırptı. Bu, örtüyü bir dahaki sefere daha yavaş çekmem gerektiği anlamına geliyordu.

"Bu cesur karga uçarak herhangi bir yaşam belirtisi aramak üzere yola çıktı, ama etrafa sonsuz denizin içinden çıkan birkaç tane dağın çıplak doruğundan başka bir şey görünmüyordu. Arayışı uzun sürdü, gemideki insanlar ve hayvanlar daha da huzursuzlanıyordu," dedim ve kafesin üzerini beyaz bir örtüyle örttüm. "Nuh birkaç gün sonra suların çekilmiş olup olmadığına bakmak üzere güvercini gönderdi." Beyaz örtüyü çektim ve güvercin yine oradaydı.

Kimileri, "Bravo! Muhteşem!" bağırdı. Hokkabaza baktım. Memnun olduğunu belirterek iki kere göz kırptı ve alkışladı. Nihayet olması gereken hızda yapmayı becermiştim ve çok rahatladım.

"Sonra Nuh, dediğim gibi güvercini gönderdi. Güvercin, Toros Dağlarının doruklarında mola vermiş olan kargayı gördü. Karga yorgunluktan bitkin düşmüştü. Gemiye geri dönmekteydi. Kıskanç güvercin onu selamlayarak ikiyüzlü bir tavırla karganın neler yaşadığını ve izlenimlerini sordu, sonra da hayvanların Nuh'a karşı ayaklandığını ve geminin parçalandığını söyledi. Tüm hayvanlar kaçmış ve ülkelerine geri dönmek üzere yola koyulmuşlardı.

Karga kaygıyla, "Peki ya karım?" diye sordu.

"Evinizin olduğu yere, Mısır'a doğru yola çıktı."

İyi niyetli karga hemen Mısır'a doğru yola koyuldu ve güvercin de neşe içinde Nuh'a geri döndü. Ona rapor verdi ve karganın ulak olmak istemediğini ve kendi kendine Mısır'a doğru gittiğini iddia etti.

Yedi gün sonra Nuh güvercini yine gönderdi. Güvercin gemideki kokuya dayanamadığı için günlerce dışarda kaldı ve gagasında yakınlardaki bir zeytin ağacının yaprağıyla geri dönüp Nuh'a verdi. Nuh çevresine yalnızca bir göz atsaydı, yalan söylediği için bu güvercini kızartırdı, çünkü Ararat dağının eteklerindeki zeytin ağaçları gemiden uçarak yalnızca bir dakika uzaklıktaydı. ama artık dünyanın kurumuş olduğunu da biliyordu.

O günden beridir güvercin iyi olarak tanınır. Ve ben bugün bu şekilde tanınıyor olmasından faydalanarak, kargaların yaptığını varsaydığımız şeyleri gerçekleştirir."

Devletin tüm işaret ve kurallarına uyan El Sabah'ın öyküsünü anlattım. Hiçbir haydut veya katil El Sabah'tan kaçamazdı; ta ki sonunda bir gün bir gazeteci aslında Morgana'da kötü işler çeviren tüm çetelerin başındaki kişinin o olduğunu keşfedinceye kadar. Bu skandal o zaman herkesi hayrete düşürmüştü, ama bugün bu türden öyküler ucuz gazetelerde hergün yer alıyor.

SUDANİNLEYEN YA DA BİRİ NASIL GEREKSİZ İLTİFAT DUYMAK İÇİN UĞRAŞIR

Kız kardeşim Seher'in hayatı boyunca örümceklerden bu kadar çok korkmasının nedenini hiçbir zaman anlayamadım. Halbuki örümcek kusursuz bir böcektir; temiz, kurnaz ve titizdir. Hiçbir canlı, ne kartal ne de aslan, hatta insan bile yiyeceklerinin taze olmasında örümcek kadar ısrar etmez. Corned beef ya da ölü sinek yemektense ölmeyi tercih ederler. Açlık, aslanlar ve kartalları leş kalıntılarını yedirtecek, akbaba ve sırtlanlarla kavga ettirecek kadar alçaltır. İnsanların yiyecek olarak canlarının çektiği şeylerinse ayrı bir öyküsü vardır.

Örümcek dünyanın en yararlı hayvanlarından biridir, ama pelikanın haksız yere iyi olarak tanınmasının aksine, şeytan bilir hangi nedenden dolayı, herkes onu kötü olarak tanımaktadır. Örümcek ağını bu kadar güzel ve sağlam örmek bile olağanüstü bir şeydir. Yıllardır uzmanlar bu konuyla ilgilenmektedirler.

Mala kulübedeki yılanları da, fareleri de önemsemezdi, ama örümceklerden büyük bir korku duyardı. Rebara kraliçesiyle ilgili anlatacağım öykü için bir örümcek almam gerektiğini söylediğimde çığlık atmış ve öyküyü dinlemek istememişti. Kulübede dolanıp durmuş, sözlerimi bastırabilmek için yüksek sesle şarkı söylemeye başlamıştı. Çok güzel bir şarkı söylüyordu. Tek kelimesini bile anlamama rağmen çınlayan melodisiyle sanki kendimden geçmiş gibiydim.

Onu sakinleştirdikten sonra yanıma oturdu ve ona Rebara kraliçesinin kısa öyküsünü anlattım, ama başta örümcekten hiç söz etmedim.

"Çok, çok uzun zaman önce," diye anlatıyordum, Mala gerginliğini üzerinden atıyordu, "Rebara denilen bir halk yaşarmış, tüm gelenekleri bizimkilerin tam tersiymiş. Örneğin orada bir kadın birçok

erkekle evlenirmiş. Bugün bazı halklarda çok kadınla evlenmek nasıl modaysa, orada da çokerkeklilik gücün ve kadınsılığın ifadesiymiş. Rebara'da bir erkek karısı dışında ikinci bir kadını sevmeye kalkarsa katranlanıp tüylenirmiş. Bir çocuğun babası kesin olarak bilinemezken annesinin kim olduğundan yüzde yüz emin olunduğu için çocuklar annelerinin soyadlarını alırlarmış.

Bu krallıkta bir gün bir kraliçe evlenmek istemiş, çünkü kendisinden sonra tahta kimin geçeceğini düşünüyormuş. Tüm adaylara inanılmaz görevler yükleyerek çözmelerini istemiş. Bu görevlerin neler olduğunu anlatmaya başlamak bile istemiyorum. Bir odayı dolduran buğday tanelerinin sayısını bulmak bunların en kolaylarındanmış örneğin. Ama zincirle şehir surlarına bağlanmış olarak uzaktaki belediye binasının çevresinde bir tur atıp bir yandan da dans etmek nasıl açıklanabilir ki? Buna rağmen birçok erkek bu evlilik için büyük sıkıntılara katlanmış. Üç bin üç yüz otuz üç adaydan yalnızca üçü bu insanlık dışı sınavı geçebilmiş. Bunlardan biri o kadar güzelmiş ki, yalnızca gözlerinin güzelliğini bile açıklamaya kalksam, dinleyenlerin hiçbiri buna katlanamazdı, çünkü güzellik de katlanılamaz olabilir. İkincisiyse bir ayı kadar güçlüymüş. Ama ağzı sanki ta çocukluğundan beri her türlü kontrolü kaybetmiş gibiymiş; ağzında sürekli bir şeyler çiğner dururmuş. Üçüncüsü görünmezmiş. Hem yaşlı hem gençmiş, şişman ve zayıf, büyük ve küçükmüş.

Kraliçe üçüne de en iyi özelliklerinin ne olduğunu sormuş.

Güzel olan yanıtlamış: 'Ben güzelim, bu da yeterli.'

Güçlü olan, 'Ben ayılar kadar güçlüyüm, bu hiç de az bir şey sayılmaz,' demiş.

Üçüncüsü de şöyle demiş: 'Ben ne olmak istersem oyum, güzel ve çirkin, güçlü ve güçsüz, yaşlı ve genç.'

Kraliçe, bu fazlasıyla bilgilendirici yanıtlarla yetinmemiş. 'Pekâlâ öyleyse,' demiş, 'ne tür kötü alışkanlıklarınız olduğunu söyleyin.'

Güzel olan, 'Ben kadınları ayartmadan duramam,' demiş. 'Beni taşlasalar bile yapmadan duramam. Bunun dışında terbiyeli bir gencim ben.'

'İyi,' demiş Kraliçe, 'Seni yakalamadığım sürece yapabilirsin bunu ve eğer güzel olduğun kadar da akıllıysan uzun süre hayatta kalabilirsin.' Kraliçe hizmetkârlarına dönerek güzel adamı erkekler haremine götürmelerini emretmiş.

'Aksine ben sadık bir insanım, ey kraliçem, ama hep yiyecek çalarım, masayı leziz yemeklerle donatmak için ne kadar uğraştığın benim için hiç önemli değildir, ayağa kalkar kalkmaz bir şey, bu çürük bir armut da olabilir, çalmak ve gizlice yemek zorundayım.'

'Bu çok kötü değil, ama sakın yakalanma, çünkü kocalarından birinin hırsızlık yapması ve ismini kirletmesi bir kraliçe için dayanılmaz bir şeydir. Peki ya sen, senin en kötü alışkanlığın nedir?' diyerek üçüncüsüne, ne büyük ne küçük, ne şişman ne zayıf olan görünmez adama sormuş.

'Ben yalan söylemekten hoşlanırım, yalansız yaşayamam, senin, benim olduğumu düşündüğün şey de, ey kraliçem, bir hayaldir. Ben o değilim; ben, kendi kendime uydurduğum bir yalanım. Lütfen, beni anlamaya çalışma, beni hayal etmeye çalış.'

Kraliçe, 'Hayal etmek?' diye bağırmış. 'Sen zaten bir kâbussun! Hayır, bir yalancıyla aynı evde yaşamak, hayır! Bu kısa süre sonra gücüm için tehlike oluşturur. Çek git buradan, eğer dilin bu denli tatlı, ruhun bu denli canlı olmasaydı seni ya da sen olduğunu sandığım yalanı aslanlara ya da aslan olduğunu düşündüğüm şeylere atar, onlara yedirirdim.

Yalancı gülmüş, eğilerek selam verip kaçmış. Üstelik bu üçü arasında saraydan canlı çıkan bir tek o olmuş. Diğerleri kısa bir süre içinde ölmüşler, çünkü ne güzel olan güzel olduğu kadar akıllıymış ne de güçlü olan, güçlü olduğu kadar becerikli ve kraliçenin dünyaya

bir kız çocuğu getirmesinin hemen ardından ikisi de suçüstü yakalanmış."

Mala gülerek doğruldu. "Benim de senin için bir öyküm var, ama bunu hiçbir zaman sirkte anlatmamalısın. Bu benim kocamın öyküsüdür ve dünyanın sonuna kadar devam edecektir. Bunun için hangi hayvanı bulduğumu biliyor musun?" diye sordu. Başımı hayır anlamında sallayarak elimi Mala'nın dümdüz karnında dolaştırdım. "Elimde olsa Ashok için sahneye düşsel hayvanlar dünyasından bir Sudaninleyen getirtirdim."

Merakla, "Bir Sudaninleyen? Nedir o?" diye sordum.

"Eh, bir öykü anlatıcımızın her zaman söylediği gibi, bu uzun bir öyküdür."

Şakadan onun üzerine saldırmak istedim, ama o güldü ve ustalıkla yana kaçtı, ben de sadece döşeği yakalayabildim. Bir panter gibi sırtıma atladı. "Yaşamak mı, yoksa dinlemek mi istersin?"

"Tanrım! Dinlemek istiyorum!" diyerek gülünce Mala oturdu. "Bayanlar, baylar," diye başladı, sesimi taklit ediyordu, "Sudaninleyen tuhaf bir hayvandı. Son günlerine dek hayatını Hindistan'daki göllerin ve derelerin kıyısında geçirmişti. Bütün gün boyunca aynadaki yansımasını görmek isterdi. Nedendir, bunu bugün bile kimse bilmiyor. Ama su hareketsiz kalmıyordu; her şiddetli rüzgâr, her sivrisinek ve gölün kıyısından suya dokunan her hayvan su yüzeyini hareketlendiriyor ve aynayı sanki binbir cam parçasına ayırıyordu. Sudaninleyen inleyip yakınıyor ve kötü kaderine ağlıyordu; ama onun gözyaşlarını ne hayvanlar ne de rüzgâr dikkate alıyordu.

Su hareketsiz kalıp da ve göl üzerindeki gökyüzünün mavi rengini yansıttığında Sudaninleyen bir an için sızlanmayı keser, ama yansıyan aksine bakar bakmaz daha da çok inlemeye başlar ve yüzünün çirkinliğine ağlardı. Hıçkıra hıçkıra, 'Şu kırış kırış alnıma bakın,' derdi. 'Peki ya burnum, aman Tanrım, bu yassı ve eğri büğrü burunla nasıl

etrafta dolaşabilirim. Hele dişlerim, hiçbiri diğeriyle yan yana durmuyor. Üstelik bir de kepçe kulaklıyım.'

Sudaninleyen, günlerce çirkinliğine ağladı. Açlık ve durmadan ağlayışı onu zayıflattı. O kadar zayıfladı ki, kısa bir süre içinde bir deri bir kemik kaldı, sonunda da öldü."

Mala kısa bir ara verdi. Bu arada yüzü ciddi bir ifadeye bürünmüştü, beni taklit etmeyi de bir süre önce bırakmıştı.

"Bu adam gerçekten de acınacak durumda," diye devam etti üzgün üzgün, "başkalarının onun hakkında ne düşündüğünü mutlaka bilmek istiyor. Birisi ona gerçek düşüncesini söylese, hemen vurmaya ve bağırmaya başlıyor. Sonra yalnız kaldığında da, bu kadar şiddet dolu olduğu için acıyla ağlamaya başlıyor; üstelik ben de onu avutmak, kendisinin düşündüğü kadar kötü olmadığını söylemek zorunda kalıyorum. Bir Sudaninleyen; bu o işte ve hep öyle kalacak. Birkaç yıl önce yalnızca bıçak atabiliyordu, iyi yapabildiği tek şeydi bu ve bugüne kadar da bir şişe mantarını on metre uzaklıktan vurmayı başarabildi. Toplarla jonglörlük yapmak istiyor, ama o, imkânsıza ulaşmak için yaratılmamış. İnsan jonglörlük yapmaya iki ya da üç topla başlar, ama işin asıl zor kısmı üç ya da dört toptan sonrasıdır. Beş topla jonglörlük yapmayı beceren kişi iyidir, altı topla ustadır, yedi topla da sınır artık aşılmış olur ve bunu yapabilene Kara denir. Sekiz topla yapmayı ise bugüne kadar dünyada kimse becerememiştir. Evet doğru, yıllar sonra altı topla yapmayı başarıyor artık, ama yedi topla yapabilmek yalnızca tanrıların izniyle mümkündür, alıştırma yapmak fayda etmez. Ashok bunu anlamıyor ve hergün bana ne düşündüğümü soruyor. Düşüncemi söylediğimde beni dövüyor, sonra da bunun için ağlıyor."

Sirke ancak öğleden sonra dönebildik. Ashok hâlâ çarşıdaydı; Mala üzerini değiştirip rahatlayabilir ve çalışmaya başlayabilirdi. O gün öğleden sonra, Mala'dan ayrıldığımda nasıl büyük bir yoksunluk du-

yacağımı tam olarak hissettim. Günün yarısı boyunca hiç kimse tarafından rahatsız edilmeden yalnız kalabildiğimiz o pazar gününü sürekli olarak düşündüm. Kimi zaman cennet insanın düşündüğünen çok daha sade oluyor. Cehennem de aynı şekilde.

Seyirciler beni çadırın girişinde durdurdu. Sanki gazeteye ilan vermişim gibi, bana çok iyi uydurulmuş yalanlar anlatmak istiyorlardı. Bunun için sirke çok erken bir saatte gelmişlerdi. Öykülerin çoğu hayli heyecanlı gibi görünüyor, ama ikinci kez anlatıldıklarında insanın ağzında acımsı bir tat bırakıyorlardı. Sanki ben kilisede günah çıkarttıkları bir papazmışım gibi, insanların bana kimi zaman çok özel şeylerini anlatabilecek kadar güvenmesi beni çok hayrete düşürmüştü.

O gün sirk ve seyircilerinden çok daha tuhaf olan olay, hipnotize edilmiş bir kasap çırağıydı. Ertesi gün tüm şehir onu konuşuyordu.

Bu arada sirk alanındaki tezgâhların, satıcı kulübelerinin ve içinde çeşitli bölgelerden tatlı ve tuhaf yiyeceklerin sunulduğu küçük çadırların sayısı yüzü geçmişti. Bu çadırlardan biri de hipnotizmacı Ben Fadıl'a aitti. Kederli ve derin bakışlı, ufak tefek ve koca paltosunun içinde çok cılız görünen bir adam. Ama bana o bıçak gibi keskin gözlerini dikip, yırtıcı kuşlarınki gibi burnun üzerime doğrulttuğunda beynimden kan çekildiğini hissederdim; midem bulanmaya başlardı ve sanki dik bir uçurumun tepesindeymişim gibi dizlerim titrerdi.

İnsanlar sessizce ve neredeyse derin bir saygıyla onun yeteneğine hayran kalırdı, ama Amal ona sirkte iş vermeye yanaşmadı. Evet, küçük hipnotizmacının gösterisi onu ikna etmişti, ama aslında tam da bu yüzden daha çok kaygılanıyordu; belki işini kötü yapıyordu, o zaman ne olurdu? Bu adamın sirkine uğursuzluk getireceğine kesinlikle inanıyordu.

Arkadaşım Gabriel de Amal gibi batıl inançları olan bir insandı; kimi insanların bütün bir kıtaya uğursuzluk getirmiş olduğuna inanırdı, "Kolombo bunlardan biriydi," demişti bir keresinde bana, ama

bu gerçekten de ayrı bir öyküdür.

Hipnotizmacı Ben Fadıl'ın gösterisinde sadece bir kez bulundum. Giriş ücreti bir liraydı. Seyircilerden birini hipnotize etti ve herkesin önünde amcasının kim olduğunu sordu. Seyirci de Kanada'da çiftçilik yapan Muhammed isimli amcasından bahsetti. Adam şu anda kahve yapıyordu. Karısının, yani medyumun teyzesinin bir gece önce hastanede öldüğünü bilmiyordu. Hipnotize olmuş adam ağlamaya başladı. Hipnotizmacı adam da ona başka bir teyzesini sordu. Adam yavaş yavaş sakinleşti, teyzesinin adını söyledi ve onun ruhunu ziyaret etti. Orada bulunanlara teyzesinin üzerinde o anda hangi elbiseyi giydiğini, içinde kocası ve üç çocuğuyla birlikte oturduğu evin nerede olduğunu söyledi. Adam kendine geldiğinde neler söylediğini hatırlamıyordu. Biraz utanarak teyzesinin adının ve adresinin doğru olduğunu onayladı, ama başka bir şey bilmiyordu. Ayrıca birkaç gün sonra gelen telgraf da Kanada'daki teyzesinin öldüğünü kanıtlıyordu.

Evet, o pazar günü öğleden sonra hipnotizmacı kavgacı kasap çırağını seçti. Mahallede kötü bir kişiliğe sahip olmasıyla tanınan bu çırak terbiyesizce konuşarak hipnotizmacıyı da sinirlendirdi. Hipnotizmacı da onu sahneye yanına çağırdı, birkaç küçük oyun yaparak bu kaba saba çocuğun kazanmasına izin verdi ve çocuk da ansızın hipnotizmacının ellerine düştü.

Hipnotizmacı, "Şimdi kızmayacak ve kimseyi rahatsız etmeyeceksin, tamam mı?" diye sordu ve çocuk da, yuvalarındaki uslu çocuklar gibi başını tamam dermiş gibi salladı.

"İnsanların çok değerli olduğunu şimdi anlayacak, onların ellerini öpecek ve yaptığın tüm saçmalıklar için onlardan özür dileyeceksin, tamam mı?"

Kasap çırağı başını sallayarak onayladı. Hipnotizmacı, "Şimdi ayağa kalk oğlum," diye emretti ve güçlü ellerini ona uzattı. Çırak da kalkarak sahneye doğru gitti. Seyirciler çok keyiflenmişti. İlk olarak

bir kadının elini öptü, sonra da yanındaki adamın elini, ardından iki çocuklarının elini de öptü. Çocuklar sanki öpücükten dolayı gıdıklanmış gibi gülüyorlardı. Orada elliden fazla seyirci vardı. Çocuk hepsinin elini öpmeyi tamamladığında hipnotizmacı, bir kadınla derin bir konuşma yapmaktaydı; kadın bir sonraki numarada yer almaktan korkuyordu. Kasap çırağı farkında olmadan sendeleye sendeleye oradan uzaklaştı; sanki derin bir uykudaymış gibi ilerleyerek sirk alanından çıktı ve kadınlarla erkeklerin ellerini öpmeye başladı. Kadınlardan bazıları bağırıyor, bazıları da gülüyordu. Kıskanç bir koca, karısının önünde eğilerek elini uzun uzun öpen bu kasap çırağını tokatladı, ama çocuk tokada karşılık vermek yerine kıskanç kocanın ellerine yapışarak öptü. Adam irkilerek polis çağırdı, ama çocuk polisin de ellini öperek kendisini affetmesini istedi. Bu, polis için çok utanç vericiydi. Kasap çırağını hemen tutukladı. Çocuk orada da görevlilerin ve sekreterin elini öptü. Ardından, az önce yakalanmış bir hırsızın elini de öptü.

Hırsız, "Bu adam gerçekten de hipnotize edilmiş," diye bağırdı. "Ben Hadul'u çağırın. Ben Hadul onu uyandıracaktır."

Hipnotizmacı getirildi. Anlaşılmaz sözler söyledikten sonra ellerini çırptı. Kasap çırağı bir anda kendine geldi ve çevresine bakınıp, orada bir sürü polis olduğunu gördüğünde çok ürktü.

SALYANGOZ YA DA SONUNCU OLMA UĞRAŞI

O akşam sahneye elimde bir kaplumbağayla çıktım. Selamımı verdikten sonra seyirciler her zaman olduğu gibi yine sevinç içinde alkışlayarak bana karşılık verdi, o sırada da ben kaplumbağayı yere koydum. Kısa bir süre sonra kaplumbağa kafasını ve bacaklarını dışarı çıkarttı.

"Baylar ve bayanlar, sevgili seyirciler," diye başladım, "bu kaplumbağanın ne kadar hızlı olduğuna şaşıracaksınız." Seyirciler güldü. "Evet, bir salyangoza göre kaplumbağa fırlayan bir oktan daha hızlıdır,' diye devam ettim ve kaplumbağanın yanına bir bağ salyangozu koydum. Seyircilerden coşkulu bir alkış yükseldi. Arka sıralardan bir bayan, "Ben birisini tanıyorum; ona göre de bir salyangoz tavşandan daha hızlı!" diye seslendi.

Bir başkası, "Ah, onu sen de mi tanıyorsun," diye bağırdı; insanlar gülüyordu.

"Baylar, bayanlar, yaklaşık yetmiş yıl kadar önce burada Morgana'da tuhaf bir olimpiyat yaşandı. Her bakımdan bir kereye mahsus bir olaydı. Hiçbir yerde bundan bahsedilmemesi de beni şaşırtmıyor.

Benim otuz yedi yaşında bir dayıya sahip olmak gibi bir şansım var. Bu olimpiyata Gibran dayım da katıldı. Altmış yaşının üzerindeydi ve buna rağmen yine de altın madalyayı aldı. Dayım tanınmış ve eşi benzeri görülmemiş bir hayduttu. Haydutlar arasında 'Korkuluk' olarak tanınan bu dayımdan size daha önce bahsetmiştim zaten."

Birçok seyirci, "Ürkek! Ürkek!" diye mırıldandı.

"Bugün spor ve şiddet birbirine çok yakın," diye devam ettim, "öyle ki, anlamak mümkün değil. Eğer insanlar birlikte spor yapıyorlarsa birbirlerine daha çok yakınlaşmaları gerekir. Bir zamanlar spor böyle bir şeydi sanıyorum, yoksa eski dönemlere ait resimler ve

anlatılar yalan mı söylüyor? Şu sıralarda spor, düşmanlığın kaynağı gibi görünüyor neredeyse. Ve öyle zamanlar gelecek ki, atılan bir gol yüzünden ülkeler arasında savaş başlayacak. Siz şimdi gülün bakalım, bir gün beni hatırlayacak ve 'Bu Sadık kahin gibi bir adammış,' diyeceksiniz.

Peki bu olimpik sporlardaki iyi niyete ne oldu? Yıllar geçtikçe daha da korkunç oldular. Dünyadaki bütün devletler olimpiyatları güç gösterisi yapmak için son bir şans olarak görüyorlar. Baron Pierre de Coubertin'in oyunlarla dünyadaki halkları ve gençliği birbirine yakınlaştırma düşüncesi tümüyle tersine döndü. En saf ve iyi niyetli seyirciler bile bugün sporda sevgi ve arkadaşlığın izini bulamıyor. Arenalar ve stadyumlar nefretin ve düşmanlığın hüküm sürdüğü savaş alanlarına dönüştü. Yunanistan gibi küçük bir ülkenin 1896 yılında yapılan ilk olimpiyatlarda beş tane birincilik almasının ardından Ruslar, Amerikalılar ve Almanlar da sürüyle madalya almış, diğer yüzden fazla ülkenin temsilcisiyse elleri boş, başları eğik, evlerine dönmüştü.

Ama bu oyunlarda asıl komik olan, takındıkları ciddi tavırdı.

Hayır, bu spor değil, dünyadaki güçlülerin zayıflara karşı yürüttüğü sessiz bir savaştı. Üçüncü dünya ülkelerine her dört yılda bir güçsüz olduklarının hatırlatılması gerekiyordu. Bu gerçek bir zorbalıktı ve böyle devam edemezdi.

Olimpiyatlarda oynanmasına izin verilen oyunların sayısı da giderek azaldı. Başlangıçta halat çekme, balık tutma ve ateş söndürme gibi alanlarda da yarışılırken, daha sonra yalnızca güçlü ülkelerdeki sporcuların yetiştirilebildiği dallara izin verilmeye başlandı."

İlk sıralarda oturan seyircilerden biri, "Bu doğru," diyerek sözümü kesti, "ben de Sadık'a katılıyorum. Ben otuz yıl boyunca haltercilerin kulübünde masör olarak çalıştım. Haltercilere orada özel besinler verilir ve et yığınları olarak yetiştirilirdi. Bunlar müsabakalarda

kendi ağırlıkları kadar demirleri kaldırdıktan sonra da kalp sektesinden ölürlerdi. Bu canavarlara hangi kalp dayanabilirdi ki? Kulübümüzün en eğlenceli tipleri kısa bir süre sonra kaçtı, kalanlar da iki sözü bir araya getirip mantıklı bir cümle kurmayı beceremeyenlerdi. Bir keresinde halterciler kulübünün başkanının dikkatini bu konuya çektiğimde öfkeyle, 'Ne bekliyordun ki? Bir attan da piyano çalmasını bekleyemezsin!' diye yanıtladı."

Seyirciler gülmeye başladı. Yaşlı adama anlattıkları için teşekkür ederek devam ettim: "Atletler ve yüzücüler her geçen gün daha da hızlandı, ta ki artık daha ileriye gidemeyecekleri güne kadar. Milimetrenin yüzde biri kazananı ve kaybedeni belirliyordu. İki yüz metre kulaçta birinci olan yarışmacı başarısının sırrını açıkladı: On yıl boyunca her gün psikologların, bir tıp profesörünün, masörün, beslenme uzmanının ve özellikle de bir antrenörle bir menejerin gözetiminde ağır antremanlar yapmıştı.

Spor sanki askeri bir sırdı. Ajanlar ve onlara karşı görev yapan ajanlar vardı. Önemli takımların neredeyse hepsinde karşı tarafın bir ajanı bulunurdu. Malzemelere ve insanlara sabotajlar da yapılırdı. Sabotajcılar karşı tarafın aletleri ve atletlerine zarar vermek konusunda hiçbir şeyden çekinmezdi. Bu nedenle de ülkeler spor aletlerinin başına gözcüler diker ve bunlar da içeriye su ve spor aletleri dışında hiçbir şey sokamazdı.

Doping konusundan bahsetmek bile istemiyorum. Bu konuda azıcık dürüstlükten bile söz etmek mümkün değildi. Başarılı sporcuların sokaklardaki yuvarlak reklam panolarında yer alan afişlerde boy göstermesi herkesce bilinen bir öyküdür.

En sonunda yetmişbeş ülkenin olimpiyat oyunlarında radikal değişiklikler yapılmasını istemesine şaşmamalı. Yalnızca Yunanistan'ın kazanması gerekiyordu. Bunu sağlamak kolaydı; Yunanlılar olimpiyatlara sadece bir folklor grubuyla katıldı ve sonra geri döndü.

Üçüncü dünya ülkelerinden gelen öneri çok akıllıcaydı; olimpiyatların bu savaşı andıran biçimine son verilecek ve oyunlara yeni bir boyut kazandırılacak, böylece de nefret ve küstahlık olanaksız kılınacak, eğlence ve neşe ön plana çıkarılacaktı. Diğer ülkelerin de kazanması gerekiyordu. Olimpiyatların anavatanı, Yunanistan da buna hemen ikna oldu. Başbakan Ritsos ilk 'İnsanlığın Oyunları'nın Morgana'da, Arabistan'ın yüreğinde gerçekleştirileceğini açıkladı. O zamanlar oyunların Arabistan'da yapılabilmesi için Arapların, Yunanlıların boş kasasına birkaç milyon dolar akıttığı söylendi. Ama bu ayrı bir öyküdür.

Yeni olimpiyatların kuralları çok basitti: Tüm oyunlar serbestti. Hem yavaş hem de hızlı olanlar kazanacaktı. Olimpiyatların sembolü olan beş çember ortadan kaldırıldı, bunun yerini beş tane salyangoz aldı; salyangozların her biri ayrı bir yöne gidiyordu. Bu nedenle de bir kereye mahsus bu olimpiyatlar halk arasında Salyangoz Olimpiyatları olarak anılmaya başladı.

Bilge Salomon her şeyin bir zamanın olduğunu biliyordu. Dünyadaki hiçbir şey zamanından önce veya sonra olamaz; buna uyku da dahildir. Evet, şimdi de zaman, yavaşlığın ve zayıflığın zamanıydı. Kadınlar ve erkekler bu kadar çok kas yapıp artık daha ileriye gitmeleri mümkün olmadığında, uysal erkeklerin ve yumuşak kadınların zamanı gelmişti. Arabalar ve trenler hep daha hızlı gittiği ve uçaklar da daha hızlı uçtuğu için insanlar özellikle Amerika'da ve Avrupa'da yavaşlığı özlüyordu.

Evet, eski olimpiyatlarda yalnızca birkaç yarışmaya izin verilirdi. Morgana'da ikiyüz kırkiki yarışma için başvuru oldu. Halat çekme, ateş söndürme, ızgara yapma, gözler kapalı olarak şarap ve bitkilerin ne olduğunu tahmin etme, gemi batırma, saklambaç oynama, hokkabazlık yapma, şaşı bakma, ıslık çalma, ağaca tırmanma, yüzme, öykü anlatma ve kırküç tane de topla oynanan oyunda tüm dünyadan gelen

yarışmacıların hepsi kazandı, çünkü dediğim gibi, yarışmada kaybeden de akıllı olduğu için altın madalya alıyordu.

Kimi yarışmalar gerçekten de çok acayipti: Horlama yarışmasında bir Aachenli kazandı. Arada üç beton duvar olmasına rağmen uyuyanları testeresiyle uyandırabiliyordu. Kazanan diğer yarışmacı uyandırılıp, insanlar onu kutlamak istediğinde adam biraz şaşırmıştı, çünkü karısı kendisine söylemeden onu yarışmaya sokmuştu.

Höpürdedip şapırdatarak yiyip içme yarışmasında bir Finli galip geldi. Çorbayı o kadar yüksek sesle ve müzikal bir şekilde höpürdetiyordu ki, üç çift onun temposu eşliğinde Viyana valsi yaptı.

Ağırlık kaldırma yarışmasında insan ruhunun en kaba örnekleri olanlar kazandı. Amerikalılar ajanları aracılığıyla Rusların kendi halterci lerine on kilodan fazla kaldırmamalarını önerdiğini öğrenmişlerdi, böylece Ruslar on, Almanlar yedi ve Amerikalılar yalnızca beş kilo kaldırdı. Ama Somalı halterci içeri getirildiğinde herkes çok şaşırdı. İki güçlü adam tarafından taşınıyordu. Adamlar onu ayağa kaldırıp tek başına bıraktığında sallanarak bağırmaya başladı: "Ben kendimi bile taşıyamam," diye bağırdı ve yere düştü. Yarışmayı o kazandı ve dışarı taşındı. Ruslar, Amerikalılar ve Almanlar, Somali için çalışan üç ajanın foyasını ancak ertesi gün çıkarabildiler.

Bu olimpiyat da kısa süre içinde şiddetli bir kavgaya dönüştü. Futbol karşılaşmalarında karşı taraf kazansın diye takımlar sadece kendi kalelerine gol atıyordu. Engelli koşular ve yüksek atlama da çok komikti; her atlayışta yaralıların sayısı artıyordu, çünkü koşan atletler kısa ve alçak bir atlayış yapabilmek için –aslında tek yapabildikleri de buydu– bir anda durmak zorunda kalıyordu. Yüksek atlamada sporcuların ayakları altındaki yüksekliğin ölçülebilmesi için lazerli ölçüm aletleri getirildi; başlanılan ve bitirilen yer arasındaki mesafe milimetrenin onda biri kadardı. Ve tüm takımlar da ajanlarını göndermeye ve sabotaj yapmaya gizlice devam ediyordu.

Sonra sıra yüz metre koşusuna geldi. Büyük stadyum daha önce hiç bu kadar çok dolmamıştı. Böylesine kısa bir mesafe için insanın ne kadar uzun süreye ihtiyacı olabileceğini herkes merak ediyordu. Rosa yenge bunu duyduğunda altın madalyayı Gibran dayımın alacağından emindi.

Tüm antrenörler sporcularını yüz metreyi hiçbir şekilde on saatten daha kısa sürede geçmemeleri konusunda uyardı. Anabolika ya da diğer kuvvet hapları yerine atletlerine Valium ve diğer sakinleştirici ilaçlardan verdiler, böylece seyircilerin kendilerini heyecanlandırmasına izin vermeyeceklerdi.

Yavaş yavaş adımlar atan birçok atlet hemen hatalarını anladılar, çünkü Faslılar, Ruslar, Japonlar ve İsveçliler bir saat içinde robotlar gibi yalnızca tek bir adım atmıştı, ama aradan üç saat geçtikten sonra onlar da nasıl bir tuzağa düşmüş olduklarını anladılar, çünkü Gibran dayı sanki çakılıp kalmış gibi kollarını iki yana açmış olarak başlangıç çizgisinde duruyor, gülümseyerek tarlaları seyrediyordu. Kendi doğal hali buydu. Sonunda yine kimse tarafından rahatsız edilmeden ve istediği kadar bir korkuluk olarak kalabilirdi.

Atletlerin şaşkınlığı çok büyüktü. Duruyor, birkaç adım yürüyor, kızgın güneş altında acıyla çığlıklar atıyor, sonunda da bayılıyor, çünkü inatla oradan ayrılmak istemiyorlardı. Geriye doğru gitmeleri yasaktı ve ne yaparlarsa yapsınlar Gibran dayımdan hep uzaklaşıyorlardı. On saat sonra yaklaşık elli yaralı hastaneye kaldırıldı. Bu arada üç kez hakem değiştirildi. Son olarak elli iki saat sonra Rus atlet de bayıldı ve o da götürüldü. Rosa yengem sevinçten çığlıklar atıyordu. Hakem ona, eğer hâlâ yaşıyorsa kocasının dünyanın en yavaş adamı olarak altın madalya kazandığını söyledi. 'Hâlâ yaşıyorsa da ne demek. Gibran!' diye bağırdı. 'Acele et, çorban soğuyacak!'

Gibran dayı, 'Tamam, tamam,' dedi ve bu tuhaf olimpiyatların yapıldığı sahayı terk eden son kişi olarak oradan ayrıldı.

AYRILIŞ YA DA YİNE HER ŞEYİN BAŞLANGICI

Bugün öğlende hastaneden ayrılıyorum. Tania'daki arkadaşıma nihayet ulaşabildim. Sirk çok büyük bir başarı elde ettiği için orada en azından iki hafta daha kalacağı konusunda bana garanti verdi. Şimdi geriye yalnızca öykümü tamamlamak kalıyor ve bunu hemen yapacağım.

Sirk uzun süre önce can sıkıcı, tozlu boş bir alana gelmiş, ışıklar, rengârenk satıcı kulübeleri, sokaklar, hayvanlar ve insanlar da onu izlemişti. Böylece sirk alanı aydınlık ve karanlık, sevgi ve nefret, cesaret ve korku, yalan ve gerçekle iç içe olan küçük bir şehre, yani tek kelimeyle "yaşama" dönüşmüştü.

Sonra bir gece sirk bir anda ortadan kayboldu; kulübeler, ışıklar ve canlılar havaya karışıverdi. Geriye yalnızca sessizlik kaldı ve birkaç tekerlek izi de bir sonraki sağanak yağmura kadar dayanabildi. Bu sessizlik, yakılıp yıkılarak yok olmuş uygarlıklarda hissettiğim sessizliğin aynısıydı. Tüm şeylerin geçiciliğine, doğa dışında hiç, ama hiçbir şeyin kalıcı olmadığına dair bir duygu. Bir sirkin izleri çabuk kaybolur, güçlü bir uygarlığınsa daha sonra.

Son gösteri pazartesi günü yapıldı. Sirk yöneticisi heyecanlıydı ve seyircilere kurduğu düşün Morgana'da gerçekleştiğini anlattı, Mala'da bu ayrılık konuşmasını Arapçaya çevirdi. Gözleri yaşlarla dolan Amal, Morgana'nın kendisinin de bir düş olduğunu ve yaşadığı sürece kalbinde taşıyacağını da ekledi.

Sonra çok şaşırtıcı bir şey oldu. Benim kendisinin en değerli dostu olduğumu ve sirkini kurtardığım için bana bir hediye vermek istediğini söyledi.

Perdenin arkasındaki sahne girişinde kendimden geçmiş bir halde duruyorken Mala'nın mikrofondan gelen sesiyle irkildim. Beni sahne-

ye çağırıyordu.

Hemen sahneye çıktım. Amal beni kucaklayarak annesinden miras kalan büyük bir yakut taş verdi. Konuşma konusundaki tüm ustalığıma rağmen dilim tutulmuş gibi ve çaresizce duruyordum sahnede. Yakut taşı kaldırdığımda seyirciler coşkuyla alkışlamaya başladı. Amal'la birlikte bir anda flaşlardan oluşan bir denize düşüverdik. Ve ertesi sabah günlük gazetenin ana konusu bu değerli taştı.

Elbette ki o günden beri mücevheri yanımda taşıyorum. İşte burada, bu deri çantada ve ne zaman üşüsem onu çıkarır, içinde gizli olan ateşi hissederim.

Ertesi gün sirk hızla kaldırıldı. Bizim telefonumuz olmadığı için Amal'a Daniel amcanın telefon numarasını verdim ve sınırı geçer geçmez aramasını istedim.

Uzun süre bekledim; o zamanlar otobüsle sınıra kadar yapılan yolculuk dört saatten az sürerdi, sonra sınırın geçilmiş olaması gerekirdi. Ama üç gün sonra bile Amal hâlâ telefon etmemişti.

Daniel amcanın işyerindeki telefonun yanında duran divanda uyuyordum. Annemle babam, Daniel amca ben, Amal ve sirki için çok endişeleniyorduk. Aklımdan kötü düşünceler geçiyordu. Her şeyi yağmalayan ve insan öldüren askerlere ilişkin her gün haberler alıyorduk.

Dördüncü gün telefon çaldı. Amal çok sinirliydi. Sınırdaki görevliler sorun çıkarıyor, herkes ve herşey için kesin kanıtlar istiyorlardı; tüm insanların ve hayvanların belgelerini göstermek zorundaydılar. Ama bu imkânsızdı. Çocukların bir çoğunun kimliği henüz yoktu. İki bebek Morgana'da dünyaya gelmişti. Yani sirkin Morgana'ya geri dönüp, resmi makamlardan her şeyi onaylatması gerekiyordu.

Amal daha sonra yolculukta karşılaştıkları felaketlerden bahsetti. Bunları atlatmalarının bir mucize olduğunu söyledi ve arkadaşlarının hiçbiri bu tehlikeleri bir daha göze almak istemiyordu. Şimdiye ka-

dar sınırın yakınlarında kalabilmeyi başarmışlardı ve benim onlara bir şekilde yardım edebileceğimi umuyorlardı. Bana garnizon kumandanlarının ismini verdi, ben de elimden gelen her şeyi yapacağıma dair söz verdim.

Daniel amca çaresizce devlet başkanına ulaşmaya başladı, ama devlet başkanıyla ne telefonda ne de Cumhuriyet sarayında görüşmesi mümkün oldu. Daniel amcanın daha bir gün öncesine kadar çok iyi tanıdığı yakın arkadaşları şimdi şüphe içinde omuz silkiyordu. Bunun nedenini anlayamamıştık, ancak birkaç hafta sonra devlet başkanının sekreteri telefon etmiş ve Daniel amcayı saraya davet etmişti. ama devlet başkanının anlık ruhsal değişimlerinin ayrı bir öyküsü vardır.

Öğlene doğru Daniel amca küfürler yağdırarak telefona saldırdı. Habib adlı bir arkadaşını arayarak gelmesini rica etti. Bu tanımadığım kişinin kim olduğunu merak edip sordum.

"O tüm zamanların en büyük sahtekârıdır. Bu adam ister belgeler ve yüzler ister paralar ve öyküler, istediği her konuda sahtekârlık yapabilir. Bugüne dek dört kere hapse düştü, hepsinde de kaçmayı başardı. Son devlet başkanı Hadahek için dört ayrı yaşamöyküsü uydurmuştu. Devlet başkanının kendisi bile bunlara inanmış ve gerçekte nasıl bir yaşam sürdürmüş olduğunu kendisi de unutmuştu. Habib bir ... sen ne diyordun o hayvana, Sombrero, hayır, Semperpro, evet, Semperpro. İşte bu Habib'tir."

Habib'in görünüşü beni çok şaşırttı. Kötü bakışlı, burnunun üzerinde bir et beni olan, eğri büğrü yaşlı görünen birini bekliyordum, ama o uzun boylu ve oldukça sempatik bir adamdı. Daniel amca ona sirkin başına gelen felaketi anlattı. Habib yardım etmeye hazırdı, çünkü karısı ve çocuklarıyla tam beş kez gösterilerin keyfini çıkarmış, Amal'a da hayran olmuştu.

İki arkadaş çok ince düşünülmüş bir plan kurdular. Bu ikisi uzun zaman önce ölmüş olduğu için planlarını rahatlıkla açıklayabilirim

artık. O zamanlar ikisinden biri hâlâ yaşıyor olduğu sürece kimseye tek kelime etmeyeceğime dair yemin etmiştim.

Ertesi gün hep birlikte sınıra uçtuk, çünkü Habib ve Daniel amca karadan gitmenin çok riskli olduğunu düşünüyor, otobüsle gitmenin de zaman kaybettireceğinden korkuyorlardı. Sınıra yirmi kilometre uzaklıkta bir havaalanı vardı ve uçuş bir saat sürüyordu.

Birbimizle tek kelime konuşmadan uçağa bindik. Teker teker gitmeyi kararlaştırmıştık, böylece içimizden biri tutuklanacak olursa diğerlerini tehlikeye atmamış olacaktı. Daniel amca mavi tulumu ve sperli kasketiyle bir teknisyen gibi görünüyordu. Teknik donanımlı alüminyumdan bir bavul taşıyordu. Belgelerinden, üniformasından ve tavırlarından anlaşıldığına göre kesinlikle bir subaydı. Deri bir çantası vardı. Bense yalnızca bendim.

Yolculuğumuz oldukça maceralı geçti. Uçak gerçekten de küçücüktü hayli kırık döküktü. Yolcular otobüslerdeki gibi arka arkaya sıralanmış on tane koltukta oturuyordu; koltuklar kokpitten yalnızca bir perdeyle ayrılmıştı. Yani pilotun ve kabin görevlisinin, motorun ve gövdenin uygun durumda olmayışı hakkında yaptıkları tüm konuşmaları duyabiliyorduk. Pilot sallanıp duran bu küçük şeye lanetler yağdırıyor ve burnunu artık havaya kaldırmayacak olursa üzerine yapmakla tehdit ediyordu. Uçak pilotun becerisiyle değil de, daha çok rastlantıyla gökyüzüne doğru yükseldi; her hava boşluğunda irtifa kaybediyor, her seferinde de midem bulunuyordu.

Kuzeyli bir çiftçi sürekli bağırıyordu: "İnmek istiyorum. Durun! İnmek istiyorum!"

Pilot da, "Sessiz olun," diye gürlüyordu.

Bir sonraki hava boşluğunda çiftçi bağırdı: Buralarda bir paraşüt yok mu? Atlamak istiyorum!"

Tıpkı bir boksör gibi görünen iri yapılı kabin görevlisi yerinden kalkıp çiftçinin kafasına esaslı bir yumruk attı, çiftçi de olduğu yere

yığılarak uçak yere ininceye kadar uyudu. Bir uçakta böyle bir sakinleştirme yöntemi kullanıldığını ne daha önce görmüştüm ne de daha sonra gördüm.

Yolcuların bulunduğu bölümde çevremize sürüyle sinek toplanmış olduğu için kabin görevlisinin canı sıkılmıştı. Yan dolapların birinden, alüminyumdan yapılmış püskürtmeli eski bir fıçı aldı ve bu korkunç şeyin içindeki maddeyi bizi hiç uyarmadan pompaladı, başlarımızın üzerinde bir gaz bulutu oluştu. Kısa bir süre sonra gözlerimiz yanmaya başladı, sonra da öksürmeye başladık, ama tüm sinekler sırt üstü yatıyordu artık.

Uçağın yere çok tehlikeli bir şekilde indiğini ve inişten sonra yolcuların rahatlayıp alkışlamaya başladığını hâlâ anımsıyorum.

Bir taksiye binerek hızla sınıra gittik. Hiçbir şey söylemeden Habib ve Daniel amcadan ayrılıp sirke doğru yola koyuldum. Sirktekilerle tekrar karşılaşacak olmak beni heyecanlandırıyordu. Mala'nın elini tekrar sıkabildiğimde o kadar mutlu olmuştum ki! Amal'a, olasılıkla birkaç saat içinde yola devam edebileceği konusunda garanti verdim. Ona daha fazlasını açıklayamazdım. Amal bunu anlayamıyor, ama bana baskı yapmıyordu.

"İşler yolunda gitmezse sana ne olacak peki?" diye sordu muzip bir tavırla; bu şekilde kaygısını gizlemeye ve yenmeye çalışıyordu.

"Bir sonraki genel affa kadar birkaç sene sabit bir yerde ikâmet etmek zorunda kalacağım," diyerek şakalaştım.

Yaklaşık iki saat sonra bir cip hızla üzerimize doğru geldi. İçinden genç bir teğmen indi. Nefes nefese, "Sayın sirk yöneticisi," dedi, "yük karavanını teslim almak üzere yanıma bir şoför vermenizi rica ediyor ve size Hindistan'a kadar iyi yolculuklar diliyorum!"

Amal çok şaşırmıştı, ben de sevincimi bastıramıyor, gülümsememi gizleyemiyordum. Yani her şey yolunda gitmişti!

Orkestrada çalışan Arun mükemmel bir ağır vasıta şoförüydü.

Öyle olmak zorundaydı zaten; çünkü Amal'a, Rus ordusuna ait en güçlü nakliye araçlarından biri verilmişti. Yüklerin konulduğu kocaman bir bölmesi vardı. Yarım saat sonra döndüğünde Arun bu devasa kamyonun kornasına neşeyle basarak alanda bir tur attı. Bir saaten daha kısa bir süre içinde tüm sirk sınırın diğer tarafındaydı. Mala son bir kez dönerek el salladı. Bunu asla unutmayacağım.

Bir taksiye binip önceden kararlaştırdığımız buluşma yeri olan cafeye gittim. İsmi "Derviş" olan bu café yakındaki küçük bir şehrin merkezindeydi. Daniel amca beyaz kıyafetli şık bir adamla orada oturmaktaydı. Masanın yakınlarına geldiğimde güneş gözlüklerinin ardındaki Habib'i tanıdım. Hep birlikte çaylarımızı içtik.

Dışarı çıktığımızda Daniel amca bana para vermek istedi, ama yanımda yeterince vardı. Habib'le vedalaştık. Daniel amca uzun uzun kucaklayarak teşekkür etti. Bu zeki sahtekâr da sessizce, "Hiç önemi yok!" diye karşılık verdi. Gülümsedi ve bir taksiye binip ayrılmadan önce geriye dönüp bir kez daha el salladı. Danile amcadan ayrılarak otobüs terminaline doğru yola çıktım. Aslında bu gereksiz bir tedbirdi, çünkü kamyonun hileyle alındığı bir yıl sonra ortaya çıktı. Zaten ortaya çıktığında da sınır görevlileri tarafından örtbas edildi. Yasalara uygun bir açıklama yapılarak kamyonun bahar tatbikatında hurdaya döndüğü bildirildi.

Gerçekten de çok zekice düşünülmüş bir plandı bu; ve ben bu planı açıklayabilirim artık.

Daniel amca garnizonun telefon kablolarını keserek yakınlardaki bir dağıtım şebekesine bağladı, böylece komutan hangi numarayı çevirirse çevirsin, hep amcama bağlanıyordu. Giydiği mavi tulumuyla Daniel amca hiç şüphe çekmiyordu.

Bu arada Habib de komutana kendisini asteğmen Ali Amali olarak tanıttı. Kurmay heyetiyle yaptığı konuşmada, bu sirkin Morgana ve Hindistan'la ilişkili gizli bir görev yürütmek gibi önemli bir misyon

yüklenmiş olduğuna dair bilgiler verdi. Bu nedenle garnizonun, sirkin emrine en iyi nakliye araçlarını vermesi gerekiyordu.

Subaylar önce bunun bir şaka olduğunu düşündüler, ama hemen ardından Habib onlara üzerinde "çok gizli" yazan bir mektup uzattığında kendilerini toparladılar.

Genelkurmayın imzasını taşıyan bu mektupta sirke derhal bir nakliye aracı verilmesi söyleniyordu. Subah hemen telefona koşarak bu emrin altında imzası bulunan generali aradı. Telefonun diğer ucundan uykulu bir ses geliyordu; bu tür mevkilerde görev yapan astsubaylar hep böyle konuşurdu. Komutan başka bir yere bağlandı ve sonunda generale ulaştı. Mektubun içeriği hakkında bilgi sahibi olup olmadığını ve kendisinin imzalayıp imzalamadığını generale nazikçe sordu. Başkentteki general bu tedsirli davranışından dolayı komutanı cana yakın bir tavırla kutladı ve görevli subayın isminin Ali Amali olduğunu doğruladı, kontrol edilebilmesi için on haneli dosya numarasını da verdi. Bu numarayı mektubun sol tarafındaki numarayla karşılaştıran komutan teşekkür ederek bu konuyu çok gizli tutacağına ve her şeyi mümkün olduğunca hızlı halledeceğine söz verdi.

Soğuk bir tavırla karşılandığı için Habib'den özür dileyerek onu çay içmeye davet etti. Bu arada teknisyenler kamyonun deposunu doldurmuş ve üzerine uluslararası bir gümrük numarası asmışlardı.

Komutan ve Habilb birlikte çaylarını içerlerken ortak arkadaşları olduğunu bile keşfettiler. Daniel amca bana daha sonra Habib'in şeytanla ortak bir arkadaş bulabilmesi için yalnızca beş dakikaya ihtiyacı olduğunu, konuşma daha uzun sürecek olursa üç beş tane ortak akrabanın da çıkacağını çıkabileceğini anlattı.

Habib iki yıl sonra aynı hileye tekrar baş vurdu. Gizli bir silah alışverişi yapılacağı bahanesiyle Morgana Merkez Bankası'ndan iki milyon dolar alarak cebine attı. Basında buna ilişkin haberler çıktığında Daniel amca ve ben, Habib'in ödeme emri ve bağlantıları değiş-

tirilmiş telefon hatlarıyla nasıl bir sahtekârlık yaptığını hemen anlamıştık.

Habib iki yıl sonra Monaco'da yakalandığında bütün parasına kumarda kaybetmişti, ama bu ayrı bir öyküdür.

Morgana'ya gidecek olan küçük otobüse binerken kendimi hayatımda hiç hissetmediğim kadar mutlu hissediyordum. Savaş yüzünden yola çıkmak istemeyen otobüs şoförü küfrediyordu, ama İçişleri Bakanlığı'nın çıkardığı kararnameye göre normal hayata dönmüş gibi davranılması gerekiyordu.

Otobüste önce yalnızca o ve ben vardık. Yaklaşık beş yüz kilometre sonra şoför bir anda, uzaktaki bir tepeciğin uzerinde duran bir çobanın el salladığını gördü. Onu nasıl görebildiğini bugüne kadar anlayabilmiş değilim. Ben de aynı yöne doğru bakıyordum. Çoban bir kibrit çöpü kadar minicik görünüyordu ve otobüs şoförü çobanın Morgana'ya gitmek istediğini bu kadar uzaktan anlayabilmişti. Bu tuhaf otobüs şoförüyle karşılaştırıldığında düşünce okuyabilenlerin bile ileriyi pek göremediği söylenebilirdi. Şoför otobüsü koya kadar sürdü, motoru durdurdu ve eklemeye başladı.

Bir saat süren o yolculuk boyunca dünyadaki bütün duygular içimde karmakarışık oldu. Hayranlık, öfke, sevinç, korku ve sabırsızlık birbirine karışıyordu. Otobüs şoförünün soğukkanlılığına ve kendine güvenine hayran kalmıştım, bir yandan da mümkün olduğunca çabuk eve gitmek istiyordum; bu bitmeyen bekleyiş yüzünden öfkelenmeye başlamıştım. Amal kurtulduğu için sevinçliydim, ama Mala'dan ayrılmış olmak beni çok üzüyordu. Aynı zamanda, yaptığımız sahtekârlığın fark edilmesinden ve bir sonraki aramada tutuklanmaktan korkuyordum.

Çobanın otuz kadar koyunuyla birlikte bizim bulunduğumuz yere gelmesi bir saat sürdü. Otobüs şoförü ve çobanın, koyunların da otobüste yolculuk etmesi konusunda yaptığı pazarlığı dinlediğimde ku-

laklarıma inanamamıştım. Çoban koyunları Morgana'da satmak ve Suudi Arabistan'a göç etmek istiyordu.

Yavaş yavaş sinirlenmeye başlıyordum; hemen kaçmak ve bir sonraki otobüsle veya kamyonla Morgana'ya dönmek istiyordum, ama bu ikisinin koyunlar ve insanlar hakkında yaptığı komik konuşma acelem olduğunu bana unutturmaya başlıyordu. Otobüs şoförü, Morganalıların koyunlar ve insanları birbirinden ayırmadığını, bu nedenle ücretin normal olarak yolcuların bacaklarının sayısına göre ödenmesi gerektiğini iddia ediyor, dolayısıyla her koyun için iki misli para istiyordu; çünkü yeni düzenlemeye göre tek bacaklı savaş gazilerinden yolculuk bedelinin yalnızca yarısına alabiliyordu. Ama çobanın da buna verecek bir yanıtı vardı ve otobüs şoförünü koyunların aptal olduğuna, yalnızca dörtte bir insan sayılabileceklerine ikna etti. Sonunda ikisi de ücretin yarısının ödenmesi konusunda anlaştılar.

Otobüs tıklım tıklım dolmuştu. Yola çıktık. Ben çobanla birlikte ön tarafta, şoför koltuğunun yanında oturuyordum. Koyunlar da kapının girişinde ve koltuklarda duruyordu. Çılgınca bir yolculuktu ve sayıları hayli çok olan keskin dönemeçlerin her birinde koyunlar korkudan koro halinde melemeye başlıyordu.

Kısa bir süre sonra çoban bohçasını açarak içindeki yiyecekleri hepimizle paylaştı. Leziz koyun peyniri ve karısının sabahın erken saatlerinde çobana vermiş olduğu taze siyah ekmek. Çoban bana nerede çalıştığımı sordu; nedendir hâlâ bilmem, "Sirkte" dedim. Ağzımdan bir anda çıkıvermişti, ama bu küçük yalan çobanı çok keyiflendirdi.

"Sirkte mi? Zamani Sirki'nde mi çalışıyorsun?"

"Hayır, Pakistan Sirki'nde," diyerek yalan söyledim.

Çoban içtenlikle gülümseyerek yıllar önce ülkenin kuzeyini dolaşmış olan Zamani Sirki'nde başından geçen inanılmaz bir öykü olduğunu, ama onun bir yalancı olduğunu düşünmeyelim diye bu öyküyü anlatmak istemediğini söyledi. Şoför ve ben, yolculuğun uzun süre-

ceğini biliyorduk ve öyküyü anlatması için çobana neredeyse yalvardık.

"Sirkin sahibi," diye başladı çoban anlatmaya, "bir erkek kuzu alarak yetiştirdi. Aradan biraz zaman geçti ve kuzu arka ayakları üzerinde yürümeyi öğrendi. Ayrıca başına bir şapka geçiriyor, kül tablasından sigarayı alarak ağzına götürebiliyor ve bir suçlu gibi anlaşılmaz bir şekilde konuşabiliyordu: 'Hey pislik! Suratına bir yumruk yemek ister misin?' Bu numara seyircilerin çok hoşuna gidiyordu. Yıllar geçti ve kuzu gösterişli bir koyun oldu. Numarasını giderek daha da mükemmel yapmaya başladı, ama sesi artık eskisi gibi tatlı değil, aksine ürkütecek kadar boğuk çıkıyor, seyirciler de gülmek yerine korkuyordu. Ama sirk yöneticisi koyununu çok sevdiği için kurban etmek istemiyordu. Başka bir kuzu alarak ona bu gösteriyi izletti. Bu genç koyun numarayı yapmayı öğrenince yaşlı koyunu hayvan pazarına götürdü. Müşterisi de bendim. Koyun çok güzel ve besili görünüyordu, yünü de çok güzeldi. Sirk yöneticisi koyunun bundan sonra birkaç dişi koyunla ilgilenip mutlu yaşayacağını umuyordu. Ama bana gösterideki numaradan hiç söz etmedi. Ben yaptığım alışverişten memnundum.

Köyün yakınlarında oldukça fakir bir yaşam sürdürüyordum. O zamanlar yalnızca iki koyun, üç tane de keçim vardı. Koyunu alıp küçük avluma getirdim. Diğer iki dişi koyunu ağıllarından çıkararak erkek koyununun gözlerinin önünde dolaşmaya bıraktım. İki koyundan yılda kaç tane kuzu sahibi olabileceğimi hesaplıyordum, ama hayatı boyunca sayısız artist ve hayvan görmesine rağmen hiç dişi koyun görmemiş olan koyun, ne kadar zorlasam da dişi koyunlarla hiçbir şey yapmıyordu.

Bir sigara yaktım ve o gün öğleden sonra hava çok sıcak olduğu için şapkamı çıkararak taburenin üzerine koydum. Yaptığım bu hareket koyunun küçüklüğünden beri bildiği bir işaretti. Taburenin üze-

rindeki şapka ve yanan bir sigara. Hemen arka ayakları üzerinde yükseldi, bana doğru dimdik yürüdü, ağzımdan sigarayı ustalıkla kaptı, şapkayı boynuzlarının üzerine geçirdikten sonra sigarayı ağzına eğik biçimde yerleştirerek çok kısık ve anlaşılmaz bir sesle, 'Hey pislik! Suratına bir yumruk yemek ister misin?' dedi.

Bunun üzerine attığım çığlık sanırım Çinceydi, çünkü ağzımdan çıkan kelimeleri ben bile anlayamıyordum. Hemen köye doğru koşmaya başladım ve eğer bana her zaman inanan iki arkadaşıma şans eseri rastlamamış olsaydım, sonunda tımarhaneye gönderilirdim. Arkadaşlarım benimle birlikte eve gelerek koyunu kendi gözleriyle gördüler. Gösterisinin sona erdiğinin işareti olan bir avuç dolusu arpayı kimse ona göstermediği için aynı numarayı şaşkın koyunların karşısında tekrarlayıp duruyordu.

Zamanla koyunlardan hoşlanmaya başladı, buradaki otuz koyun onun torunlarıdır. Ama o zamanlar onun zamında kimse sigara içemiyordu. Çünkü hemen arka ayakları üzerinde yükselerek yaptığı numarayla sigara içen kişiyi korkutuyordu."

Çobanla birlikte kahkahalarla gülmeye başladık. Şoförün hem kahkahalarla gülüp hem de otobüsü sürmeye devam edebilmesine hayret etmiştim.

Devlet başkanının birlikleriyle eniştesinin arasında gerçekleşen meydan savaşının yapıldığı alana ulaştık. Alanı dolduran çok sayıda hasar görmüş panzer ve askeri araç olduğunu gördüğümüzde üçümüz de çok şaşırdık. Etrafta tek bir insan bile görünmüyordu. Dehşet verici bir görüntüydü, sanki bu araçları hayaletler sürmüş ve saldırı sırasında arkalarında hiçbir iz bırakmadan kaybolmuşlardı.

Morgana'ya yaptığımız bu yolculukta canı sıkılmış bir asker tarafından son kez sinirlerimiz bozuluncaya dek üç kez aranmıştık zaten. Şoför emirlere uyarak motoru durdurdu ve beklemeye başladı. Yaklaşık onbeş dakika sonra bir subay otobüse bindi. Ne koyunlar ne ço-

banla ilgileniyor, sadece bana dik dik bakıyordu.

Kısaca, "Adın nedir?" diye sordu.

"Sadik Şahin," dedim.

"Yalan söylüyorsun. İsminin Sadik Şahin olmadığından yüzde yüz eminim. Senin adın, neydi o, Faysal, evet, Faysal ve soyadın da Sarut ya da Magut ya da, hay Allah, ama her koşulda Sadik değil, çünkü sen bir Sadik gibi görünmüyorsun, bir Sadik Şahin'e ise hiç benzemiyorsun."

"Peki bir Sadik Şahin nasıl görünür?" diye sordum şaşkın şaşkın.

"Bilemiyorum. Ona hiç rastlamadım. Ama eminim ki daha farklı görünüyordur. Aranan Faysal sensin. Benimle gel! Adının Sadik olmadığını kanıtlayacağım sana!" dedi, ama bunları söylerken sesi bir gizli servis subayının alışılmış samimi olmayan ses tonunda çıkmıyordu. Hayır, arkadaşına yeni ve inanılmayacak kadar karmaşık bir oyuncağı göstermek isteyen bir çocuğun heyecanlı sesi gibiydi daha çok. Otobüs şoförüne kaba bir tavırla, "Sen yoluna devam et!" diye emretti.

Önümden yürüyordu. İnsanların ve arabaların kalabalığı içinde izimi kaybettirebilirdim, yine de onu izledim, nedendir, bugün bile bilmiyorum. Pek yüksek olmayan modern bir binaya girdik, girişte bir asker bizi selamladı. İçerisi silgi ve kağıt kokuyordu. Subayın ardından büyük ve penceresiz bir salona girdim; duvarlarda tavana kadar uzanan ve bir sürü çekmeceleri olan gri dolaplar vardı.

Subay büyük bir heyecanla bir şeyler aramaya başladı, bir merdivenle tavana kadar çıktı, hemen ardından tekrar inip eğilerek en alttaki çekmeceyi karıştırdı. Böylece aradan iki saat geçti. Sonunda umutsuzluk içinde bana baktı. "Biraz yardım etsene!" diye yakındı. Bende üzerinde hangi harfin yazdığına dikkat etmeden çekmecelerden birini uyuşuk hareketlerle açtım. Aranan kadın ve erkeklerin isimlerinin, onlara ilişkin bilgilerin ve suçların yazılı olduğu yüzlerce kart vardı;

hatta çocuklar bile bir anda karşıma çıkıvermişti.

"Nerede aramalıyım?" diye sordum, sanki aranan bir kişi değil de, gizli serviste çalışan bir görevliymişim gibi.

"Sarut, Marut ya da ne bileyim ben, birilerinin içinde ara işte. Önemli olan kendi kartını bulman."

"Ama benim adım Sadik Şahin."

"O zaman S ya da Ş'nin içinde ara. Sersemler bazı isimleri soyadlara değil, önadlara göre kaydediyor. Ama kısa zamanda bu sorunlar son bulacak artık."

"Nasıl bir son bu? Demokrasi mi?" diye sordum.

"Sen deli misin? Hayır yakında gelecek kalkınma yardımı çerçevesinde bir bilgisayarımız da olacak. Pasaportu cama koyup düğmeye basacağız. Ve kesin yanıt hemen ekranda beliriverecek: 'Tutuklanacak!' ya da 'Henüz değil!' Bu bilgisayarların tanıtıldığı gün ben de oradaydım. İnanılmaz bir olaydı."

Uzun süre kendi ismimi aradım. Bu arada sürekli olarak tanıdıklarımla ilgili bilgileri okuyordum. Bunlar aslında hayatta yeterince dertleri olan dürüst insanlardı, ama kartlarda onların canavarlar ve caniler olduğu yazıyordu. Kartlarda okuduğum bunca yalandan sonra o kadar sinirlendim ki, "Sayın Subay," dedim, "size bir şey itiraf etmek zorundayım!"

İçi rahatlamış olarak, "Nihayet aklın başına geldi," dedi ve merdivenden aşağıya indi.

"Gerçekten de haklısın," dedim, "ismim Sadik değil, Faysal, soyadım da Sarut, Magut ya da işe yaramaz herifin biri işte. Bugüne kadar yalan söyledim, bütün öyküleri ben uydurdum. Ben kendim de bir yalanım. Ben yokum. Bu bina da yok."

"Ne dedin? Bu bina da mı bir yalan? Ben betondan olduğunu sanıyordum!"

"Evet, betondan, ama yüz yıl sonra ne olacak? Yokoluncaya kadar

yüz yıl geçecek diye binanın gerçek olduğunu mu düşünmeliyiz? Bu uzun süren bir hayal yalnızca. Her şey yalan. Hatta sen bile yoksun."

"Nasıl? Ben de mi yokum?"

"Sen de yoksun, Morgana da yok. Sana yemin ederim ki, iki dakikadan daha kısa bir süre içinde ikimiz de yok olacağız. Yerde, ayaklarının altında belirginleşen boşluğa bak ve yüze kadar say. Sen sonuna kadar sayamadan biz hepimiz artık olmayacağız."

Subayın yüzü bembeyaz olmuştu. Neredeyse hiç duyulmayacak bir şekilde kekeliyordu: "Ama ben haklıydım! Senin adın Sadik değil." Sonra saymaya başladı ve yirmiden öteye gidemedi.

Bu büyüyü nasıl yaptığımınsa uzun bir öyküsü vardır, bunu daha sonra kesinlikle anlatacağım; adım Sadik olduğu sürece – ama bu bile kesin değil.

Şimdi Tania'ya doğru yola çıkıyorum. Mala çok şaşıracak.

Sirklere dair bildiklerimi şu sirklere, artistlere ve kitaplara borçluyum:

Hint Sirki
Sirk Yöneticisi Amal
Ip Cambazı Mala
Hokkabaz Shambhu
Roncalli Sirki
Hellas Sirki
Granada Sirki
Charlie Chaplin
Jango Edwards

Adrion, A., *Die Memorien des Zauberers Robert-Houdin*, Düsseldorf 1969

Barloewen von, C., *Clown, Zur Phänomenologie des Stolperns*, Königstein/Ts. 1981

Bessy, M., *Charlie Chaplin*, Münih 1984

Bose, G., Brinkmann, E., *Circus, Geschichte und Ästhetik einer niederen Kunst*, Berlin 1978

Croft-Cook, R., Cotes, P., *Die Welt der Circus*, Zürih 1977

Dembeck, H., *Gelehrige Tiere*, Düsseldorf 1966

Farell, D., *Freunde auf Leben und Tod*, Viyana 1988

Günter, E., *Sarrasani, wie er wirklich war*, Berlin 1984

Jay, R., *Sauschlau und feuerfest*, Offenbach 1988

Kuchejda, M., *Als hätten wir nur Spaß gehabt*, Gelsenkirchen 1981

Phillip, W., Alpha-Tier, *Verhalten und Rangordnung im Circus*, Berlin 1979

Remy, T., *Clownnummern*, Köln 1982

River, C., *Akrobat schöön*, Münih 1972

Saltarino, S., *Fahrend Volk*, Leipzig 1895

Winkler, G., ve D., *Allez hopp durch die Welt*, Berlin 1981

Wolfram, P., *Die Nummer*, Darmstadt 1988